

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 15 lur — Frans ha broiou stag outi 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère),
C. C. 21.802 Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gand ar geraouez o tont hon eus ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur evid ar Frans hag ar broiou stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernioù, (abonnemnts collectifs), gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo roet pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor c'henvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennou en dro d'ezo. Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit 10 lur, a zo kaout traou da lenn, marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vretoned petra c'hortoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bretoned.

GANT GOUELIOU NEDELEG HAG AR BLOAZ NEVEZ,
EVIT OBER PLIJADUR D'AR VUGALE, PRENIT D'EZO :

Taolennou eus Istor hor Breiz

An dousenn	20 real
An 50	20 lur
Ar 100	32 lur

Daou leor skeudennet kaer :

TROIOU TOUDELS HA TOM E GAZ 2 skoed

« LÉGENDES DE BRETAGNE POUR LA JEUNESSE » 12 lur

Editions Ronan, Pleyber-Christ (Finistère). — C. C. 22.092 Ren-
nes, Mme Caouissin J.

FEIZ HA BREIZ

Gouelioù Nedeleg Gouelioù an dud diwar ar mêt

E KREIZ ar goanv bras, pa 'z eo izel an oabl ha tenval an amzer, pa 'z eo evel maro pep tra en hon douarou, gouelioù ginivelez Hor Salver, a deu adarre da lakaat joa ha levenez da bara a-zioc'h d'hor c'halonou a gristen.

« Setu ma tiganan d'eoc'h ar c'helou eus eur joa vras. » En doare-se eo e komzas Ael an Aotrou ouz ar bastared. Hag, e gwirionez, an amzer hag ar bloaveziou, o tremen, ne zinerzont tamm ebet joa gouelioù Nedeleg.

Daoust ma 'z eus tost daou vil bloaz abaoe m'eo

diskennet ar Mabig Jezuz war an douar, ar goueliou a zigas da sonj d'eomp eus e c'hinivelez, a chom bepred' ar re c'houeka, ar re laouena, en hor buhez.

Daoust hag ar joa vrasa, edoug hor bugaleaj hag hor yaouankiz, n'hor beus ket he zanveet en traou-se hag a gomze d'hon daoulagad ha d'or c'halon eus ar Mabig Jezuz ?

Betek e varo, an den diwar ar mêz a gar sonjal gant plijadur e goueliou Nedeleg kenta e vuhez, pa 'z ae, ez-vihan, krog e dourn tomm e vamm, da welout ar c'hraou burzudus, oa astennet ennan ar bugelig Doue ; pa 'z ae, ez vrasoc'h, d'ar pellgent, diouz skieur eul letern, dre ar gwenojennou hag an henchou didrouz.

Goueliou Nedeleg, ma 'z int goueliou an holl gristenien, a zo dreist-holl goueliou an dud diwar ar mêz.

E nep lec'h all ebet, e-touez rumm dud all ebet, int gortozet kement, int enoret kerkoulz.

Ha dereat eo, ha mat eo e vije an traou evelse.

Da biou en deus diskouezet ar muia Hor Salver e garrantez, en eur zont er bed, ma n'eo ket d'an dud diwar ar mêz ? En amzer merket gantan, evit diskenn war an douar, ez oa, evel hirio, kêriou bras, brudet evit o ziez pinvidik, o faleziou kaer, o zud desket; bez ez oa ivez bourc'hadennou krenn, bourc'hadennou bihan hag enno kenwerzourien, tud hag a rae a bep seurt micherou.

Er c'hêriou-se, er bourc'hadennou-se, oa brao beva.

Tra souezus, Salver ar bed a ra fae warno. Fae a zoken war Vetleem, ar gêriadenn-se, m'oa ginidik e dud koz anezi.

Mestr bras an nenv hag an douar a zo falvezet gantan beza ganet war ar mêz, e kreiz an dud diwar ar mêz.

Ha piou a gleva da genta ar c'helou eurus eo goulaouet an amzeriou nevez, eo graet adarre ar peoc'h gant Doue hag an dud ? Tud diwar ar mêz.

Ha piou a vezo galvet da genta da veza test eus ar burzud, piou en devezo an eurvad da welout da genta gant o daoulagad an Hini a zo war e dal holl c'hened ar baradoz ? Tud diwar ar mêz.

Piou en devezo an enor dispar da embann e pep lec'h, da lavaret da genta d'an dud all, eo ganet ar Zalver a

c'hortozed abaoe ken hir amzer ? Tud diwar ar mêz, pastored. I eo an dud a galon, an dud a labour, an dud a boan, dibabet e-touez ar re all. D'ezo eo, ha d'ar re a zo henvel outo, eo bet diskleriet ar c'homzou kaer :

« Peoc'h war an douar d'an dud a volonteze vat. » Evit lavaret gwir, an dibab-se a ro tro, d'eomp-ni tud diwar ar mêz da gaout fouge ha lorc'h eus hor micher.

Kalz tud en amzer gwechall a gemere al labour pouanner evit eun dra villiget, ha Jezuz a deue da zeski d'an holl oa eur stad a vuhez enorus ha santel, hag oa al labourerien tud libr ha kenlabourerien Doue e-unan.

Tud diwar ar mêz, na ankounac'haomp ket pebez enor a zo bet graet d'eomp gant Salver ar bed. Anavezomp pegen uhel eo hor stad, pegen tost e vevomp ouz Doue e kreiz hor parkeier : en-dro d'ar parkeier-ze, eo e kav ar c'houer kristen an eursted. L. B.

... MONA

VIHAN

O SKRIVA

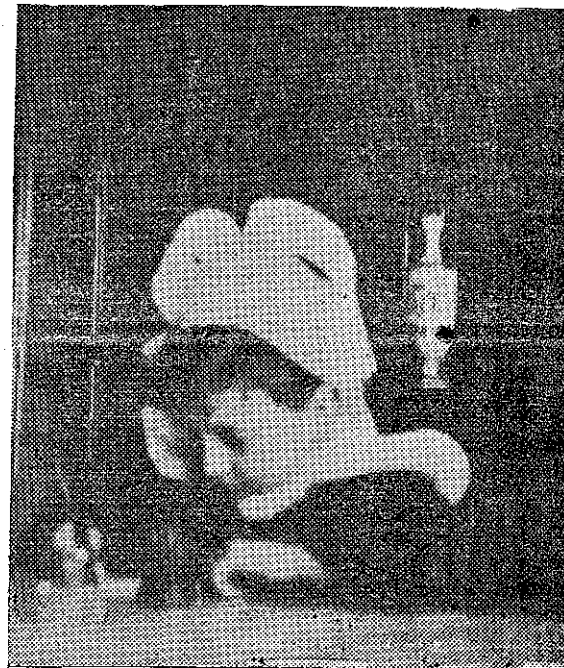
HE LIZER

D'AR

MABIG

JEZUZ...

(Skeudenn
F. h. B.)

Eur beleg mekzikad merzeriet gant dispac'herien e vro

(PEVARE PENNAD)

DINDAN AR BARROU ARNEV AR PENRENER ISKIS, CALLES

An Tad Pro en devoa mall da ziskenn war douar ar Meksig. Koulskoude, n'edo ket hep gouzout e ruihe war e vro, d'an ampoent muioc'h eget biskoaz, barrou du hag arneek.

Abaoc miz gouere 1924, ar Veksikiz o devoa evid o gwall c'houarn eun den kriz meurbet : kein ha kein gant Neron eman da veza lakeet. Bez' oa bet diagent mestrskol en eur gêriadennig, hag aman en devoa gwall-vrud. Anavezet 'oa evid eur mezvier hag eun urupailh. Eus tud evel dan eo ec'h en em zervich an drouk-spered hag an dud fall evel ar Franmasoned, evid ober an droug. C'hoarzin ifern a reas eta ar re-man, pa welljont Plutarcho Elia Calles, o pignat er garg uhela.

Hunvre milliget ar fallakr-man, e youl diaoulek, oa bale war roudou an dispac'herien a glaskas, e 1789, e Frans, beuzi ar feiz e gwad ar gristenien, bale war roudou ar bolcheviked euzus a ziskar, er Rusi, kement tra mat ha santel.

Abarz nemeur, ar veleien diaveziat a rank tec'hout, ar re all anaout lezennou dizoue 1917. Arc'heskob Meksiko a zav e vouez a eneb al lezennou fall-ze : streinet eo dirag al lezvarniou ha tamallet da vont a eneb ar vro.

E pep lec'h, el leandiou, a c'houlonderer, e tremen traou euzus, divergont. Ar c'houarnamant, epad morlarjez 1926, a zav eun tamm gouel. Dre ruiou ar gêrbenn merc'h Calles he-unan a zo embannet doueez ar Meksig; soudarded, gwisket e menec'h, a gerz d'he heul ambrog get gant merc'hed divezet. An drouk-spered ne goll ket

e amzer pa vez an dizurz en eur vro : c'hoari a ra start evit kreski niver e vignoned en ifern skrijus.

Evelato, e kav, da enebi outan, katoliked dispount ha nerzus. War eun dro, Calles a reseo briaou paper : Warno daou vilion a gristenien o deus skrivet o sinatur hag a anzav ne fell ket ganto lezel an droug da waska an eneou.

Met an dizakr a benrener a ra skouarn vouzar outan. Zoken, e ziskleri : « Ret eo d'comp, emezan, d'e gen-seurted, kregi hirio da ober eur brezel spountus, eur brezel eneb an amzer dremenet, eur brezel eneb an traou a dleomp da zismantri da viken a ziwar an douar. » Hag evit Calles, an traou-ze eo ar relijion. An Tad Santel ar Pab, Pi XI hag an eskibien meksikat a gas lizeri evit fias-tra moustrezes Calles hag evit frealzi ar gristenien gwasket en o gwella frankiz.

Calles a respount, en eur zével lezennou falloch c'hoaz : difenn a ra kelenn ar vugale, er skoliou, war o relijion ; hiviziken ne vo mui na lean na leanez ebet ; an ofisou santel a vo sevenet en ilizou hepken, hag ar re-man a vo dindan galloud ar c'houarnamant ; er mêz eus an ilizou, arabad dougenn dilhad a relijion ; an holl ilizou, leandiou a zo diskleriet leve ar c'houarnamant. D'an 31 a viz gouere, al lezennou-man, a dleed senti outo e pep lec'h.

Goude beza embannet lezennou ken dizakr, ar Franmasoned a veulas an urupailh hag a roas d'ezan eur vedalenn aour, evel gopr d'al labour a rae.

AN TAD PRO ER STOURMAD

P'edo evelse eur gwallvar arnev o vont da heja e vro, an Tad Pro en em gave e Meksiko. D'an 8 a viz gouere, eo e c'hellas bale dre ruiou ar gêrbenn : « En eun doare dispar, emezan, Doue a falvezas gantan e c'hellis dont, en dro, da vro va c'havell. Ar c'houarnamant, o veza ar pezh ma 'z eo, en eur harlui ar veleien hag ar venec'h er mêz ar vro, n'ouzoun ket penaos em eus gallet digouezout enni. »

En e gêr, ar c'halonou o devoa meur a dra d'en em lavarout, pa welas e dad, e c'hoar Anna-Maria, e vreur yaouank Roberto. E vreur all, Humberto a oa er prizoun, tapet evid e aked da zifenn ar feiz. An Tad Pro a deus a benn, goude meur a êsa, da vont heteg-hen.

Raktal, an Tad en em ro d'e labour a veleg. Ha labour a oa. C'houec'h 'devez araok ma tlee al lezennou nevez poueza war ar gristenien, eiz arc'heskob ha nao-warnugent eskob ar Meksig a gemenn e vezo eskomunget kement hini a zikouro kas da benn al lezennou fall-ze.

Ouspenn embann a reont : lezennou ken truilhennek a stank hent an iliz ouz ar veleien ; setu perak, gant bennoz hag asant an Tad santel ar Pab, an eskibien a ro da anaout ne day mui ar veleien war dro an ilizou, goude an 31 a c'houere ; ti an Aotrou Doue a jomo digor hag ennan an dud fidel a c'hell kenderc'hel da vont da bedi : fiziet eo enno ha diwall a rint, gand evez hag aked, an ilizou-ze deuet d'ezo eus o c'hentadou.

« Leun a nerz kalon omp, eme an eskibien, pa zontomp er c'homzou-man a lavare Jezuz d'e ebstel, Prezeg a rae d'ezo en eur lavarout e varvje hag e savje eus ar bez leun a vuhez hep dale :

« Setu ma 'z eomp da Jeruzalem ; aze e vo sevenet an holl draou o deus ar Brofeted skrivet eus Mab-den ; E lakaat a raint e daouarn ar Baganed ha goap a raint Anezan ; tufal a raint en E zaoulagad, E skourjeza hag E laza a raint. D'an trede deiz e savo e buhez.

« Buhez an Iliz eo buhez an Hini en deus he zavet ; evel dan, Iliz ar Meksig a zo hirio e daouarn he enebourien ar gwas ; goapaet, skourjezet, lakê evel en eur stuz a varo eo, met c'hoaz eun nebeut amzer hag e savo adarre leun a vuhez hag a yaouankiz, evel ma n'o deus morse hon daoulagad he gwelet... »

O klevet eur c'helou ken glac'harus, an dud fidel a zired a verniou d'an ilizou evit reseo eun diweza absolvenn, evit kemerout perz en eun diweza oferenn. Warz an ilizou an dud a gerz a vilierou. Intronezed vras a vale diarc'henn-beo e kichen ar geiz ar paoura : diwar o mu-

zellou e nij etrezeg an neñv kantikou a binijenn hag a gaouv.

Epad an derveziou-ze, an Tad Pro, daoust d'ezan da veza bresk en e yec'hed, a govez eus a 5 eur 30 da 11 eur araok kreizdeiz, eus a 3 eur da 8 eur diouz ar pardaez ; diou wech e semplas er gador-govez.

Hag ec'h en em ledas war ar vro nozvez tenval an 31 a viz gouere 1926. Gwener ar Groaz ar paour kêz Meksig a voe o tigeri : tennet ar Zakramant meulet ra vezo eus an tabernakl, lazet ar goulou en iliz, sioul ar c'hleier, an dristidigez en em astenn pounner-pounner war ar mêziou hag ar c'hêriou. An Iliz grêt evit nijal warzu an nenv, ne falveze ket d'ezi beza pennasket, beza sklavourez eur c'houarnamant : krak ha berr e lavaras :

« Kentoc'h poaniou ar verzerenti

« Eget nac'h Jezuz pe E drubardi. »

M. S.

EVIT BEZA SKLERIJENNET WAR DOARE-OBER
EUZKARIZ E BREZEL AR SPAGN,

LENNIT :

“ **Le Drame d'un Peuple incompris** ”

La Guerre au Pays Basque

gant VICTOR MONTSERRAT.

Eun den hag en deus gwelet an Dispac'h er SPAGN RUZ, er SPAGN WENN, hag e BRO EUZKADI.

Rei a ra da ompren gand e leor, perak n'eo ket bet aet Euzkariz hag i katoliked vat evel ma 'z int a-du gant Franco.

Al leor, dre ar post 11 fr. 40

Her goulenn ouz : Librairie H. G. Peyre, 25, boulevard du Montparnasse, Paris-14^e.

An Eskop Gwenn (1840-1855)

An Aotrou Joseph-Mari Graveran, ganet e Kraozon d'ar 16 a viz meurzh 1793, beleget d'an 20 a viz kerzu 1817, a voe, goude beza bet kelenner, epad nao bloaz, e kloerdi bras Kemper ha person e Sant-Loeiz Brest, hanvet da eskop, e Kemper, warlerc'h an Aotrou Poulpiquet, er bloaz 1840; mervel a eure gand ar c'hrign-beo, en e gerc'hen, d'an deiz kenta a viz c'houevrer 1855 : les-hanvet e voe an Eskop Gwenn.

Hen eo a lakeas bega touriou sant Kaourintin o c'houlenn eur gwenneg, bep bloaz, epad pemp bloaz, digant tud e eskopti.

Diwar e vuhez savet gand ar skrivagner brudet Hersart a Gervarker ha gant I.-P.-P. ar Skour, barz Rumen-gol, e fell d'eomp tenna peadra da ziskouez splann pegement a skor a roas d'ar brezoneg, en e eskopti, epad ar pemzek vloaz ma voe eskop.

Ar pezh a c'hoanta, dreist pep tra, eo :

*War ar mêz hag er c'hêriou, prezeg lezenn Doue,
Ha bepred, e brezoneg, e kar, dre holl, sarmon,
Hag an dud koz a lavar, E VE MAT DA BERSON.*

Ha n'eo ket souez, rak komz a rae brezoneg evel eun den savet war ar mêz hag ivez evel eun den desket bras.

Dre eul lizer skrivet d'ar 27 a viz here 1843, an Aotrou Graveran a roas aotre da voula « **LEZIRI BREURIEZ AR FEIZ** », ar c'henta kannad brezonek moulet e Breiz hag a lakeas, en e benn, eur beleg gouiziek, an A. Henry, person Retred Kemperle.

Eun nevezenti, a bouez bras, oa an dra-man, rak betek neuze, ma veza komzet ha prezeget, e brezoneg, ne veze ket kelennet kals a Vretoned dre skridou moulet, heb ar mare, evel m'her graer breman.

E penn ar c'hannad nevez an Aotrou 'n Eskop a lakeas moula kement-man skrivet gantan e-unan hag e brezoneg, na petra 'ta : « Meuli a reomp, a galon vat, doare « ha danvez ar skrid brezonek-man ; lakeomp en hor

« spered ez eo ret deski hag heulia reizou hor brezoneg
« evel re ar yezou all, evit mirout na gouezfe hor yez
« kaer en dismegans pe en dismantr. Kals a dalv da vad
« ar vro-man derc'hel d'ar brezoneg, rak striz eo a
« skoulm a ere etrezo yez eur bobl, an demps eus he
« spered, he gizioù, he buezegez hag he Feiz. »

O lenn ar c'homzou-se kalonou ar Vretoned a dridas gand al levenez hag an dud a rae fae war ar brezoneg, a jomas dilavar o klevet eun eskop ken gouiziek ha ken karet, o komz hag o skriva en eur brezoneg uhel ha digemmesk.

En e amzer e voe nevezet kantikou an Eskopti ; en e amzer ivez eo e troas an A. Henry ar « Skrituriou Sakr », e brezoneg ; al leor-se a voe moulet er bloaz 1849.

An A. Graveran a alie ar re a ouie brezoneg da skriva e brezoneg, evit brasa mad o c'henvroiz ; rei a eure e skoazell d'e genvroadez Anna a Vesmeur evit skriva Istor Breiz, hag houman a skrivas e penn he leor : « Al leor-man a zo bet savet a-raok ma varvas hon Tad « muia karet, an Aotrou Joseph-Mari Graveran, eskop « Kemper ha Leon, rak, eur vez eo d'ar Vretoned chom « hep gouzout istor o bro ! »

Ar re o devoa lavaret e oa ar brezoneg eul lavar trefoet a rankas, en dro-man, stoui o fenn. Ha n'oa ket echu, rak, en amzer an A. Graveran hag evit plijout d'ezan e voe savet ar gelaouen nevez, he hano : « **Ke-laouenn Arvor** » pe, e galleg : « **Revue d'Armorique** ». Warni e veze moulet gwerziou, soniou, kanaouennoù, danevellou, re goz ha re nevez savet gant barzed a ziouane, evel radenn, e pevar c'horn ar vro hag e kement stad a oa : darn anezo a oa tud a vor, darn all tud a iliz, micherourien diouz kêr pe labourerien a-ziwar ar mêz ; d'ar re-man e veze lavaret :

« *Da gorf a vages gand an ed,*

« *Ha gand ar gwerziou da spered ! »*

Kredi a c'hellit, avat, e veze, evito da garout o bro, eun tamm trouz bennak a-wechou etrezo. Ar gwenan a ra labour vat, met flemma a reont ivez.

An Aotrou 'n Eskop a wele an dra-se gand e zaou-
lagad a dad hag a varne gand e spered etün ; poania a
rae da lakat ar peoc'h etre e vugale ; o harpa a rae, hag
o skoazella, faouen bras o welet ar Vretoned kalonek o
laboutrat evid o Breiz.

En e lizer evit koraiz ar bloavezh 1846 e laka ar
c'homzou-man a yeas betek kalon kement Breizad a oa
beo neuze : « Dale'hit, bepred, resped evidoc'h hoc'h
« unan ; grit stad ac'hano'c'h hoc'h-unan, da lavaret eo :
« resped evit hoc'h hano a gristenien ; n'eus hano ebet,
« war an douar, kaeroc'h hag uheloc'h eget hennez. Grit
« stad eus hoc'h hano a Vreiziz ; an hano-se pa vez dou-
« get mat a zo eur merk anat a garantez evid ar c'hre-
« dennou kristen ; diskouez a ra an hano-ze ez oc'h feal
« d'ar gizioù santel, e talc'hit da vale war hent an de-
« ver. Gwelet a reomp, gand eul levenez wirion, e tal-
« c'hit mat d'ho kizioù kristen, d'ho kwiskamanchou e
« giz ar vro, d'ho prezoneg. Hoc'h eskop a var pe seurt
« tiamm a zo etre yez eur bobl hag he c'hredennou, etre
« he gizioù hag he doare-beva, etre he boazioù hag he
« vertuzioù hag he ferzioù mat ! »

**

Gwerc'hez-Vari ! an Aotrou 'n Eskob a zo breman
n'hell ket lavaret en divije an henvelep levenez ; hor
gwiskamanchou a zo o vont da get ha ne a dud diempenn
a zo oc'h ober fae war ar brezoneg ; hor gizioù kristen
ne 'z eont ket kals war well, ken nebeut ; war was, ne
lavaran ket.

(Da heulia).

TINTIN ANNA.

**MA FELL D'EOC'H ADSEVEL HO PRO, EVEL
MA LIVIRIT, HARPIT « FEIZ HA BREIZ » HA « FEIZ
HA BREIZ AR VUGALE » HA KEMERIT SKOUER
WAR UNAN EUS HOL LENNERIEN VAT A SKRIVE,
N'EUS KET FELL : « ME, NE 'M EUS KET EUR
GWENNEG DA REI D'AR GALLEG ! »**

KONTADENN NEDELEG

BREMAN 'z eus pell, e bloavezh kenta an eil Republik,
oa, m'am eus sonj, edomp eur vandenn grennarded,
paotred ha plac'hed, kluchet war zeulioù hor boutou
koad, en-dro da eteo Nedeleg, o c'hortoz Visant goz da
dana e gorn ha da zistaga d'eomp eur gontadenn ben-
nak : « C'houi bugale, emezan, a ouelo bremaik, rak Vi-
sant en deus gwelet kalz traou war an tamm douar-man. »

Hag hen staga hag ober sin ar groaz, e doare eur
beleg pa bign er gador.

« Da genver an nozvez-man, gwechall, e veze plija-
dur aman er c'harter. N'az peus ket a zonzj Pier-Mari,
emezan, d'am zad, pa edos en oajou ar re-man, e teues,
bep bloaz, d'ar maner gant da dad, goude koan, da gle-
vet kontadennou a-barz mont d'ar Pellgent ?

Daoust m'oa bras ar gegin e veze enk a-walc'h evit
ar zervicherien hag ar verourien, ne vankent morse da
zont da glask an dudchentil da vont d'an oferenn hanter-
noz, da Garaez.

Evit lavaret mat, an aotrou koz a oa eun den eus ar
seurt ne weler ket alies : epad an hanter kant vloaz,
m'oa bet mestr e maner Kerenor, biskoaz n'oa bet klevet
an distera klemmadenn en e enep.

Gwir eo, danvez a-walc'h en devoa ha ne chome gan-
tan nemet eur verc'hig vihan, a bevarzek vloaz, ar baour-
kaez Yvonaig hag a rae ar pezh a gare gant he zad koz.

N'oa ket eun den er boan, war 'n hed teir leo tro-
wardro, ha ne anaveze ket kalon aour Yvonaig ; ha da
noz ar Pellgent 'ta nag a blijadur he deveze oc'h ober
moumounerez d'ar vugale a deue da heal o zud d'ar ma-
ner.

Ya, m'hen lavar d'eoc'h, e Kerenor e veze kaver berr
beilhadeg noz ar Pellgent !

Kerkent ha ma veze kevete ar c'hloc'h bras war vole, ar gwazed a bake pep hini e chupenn, ar merc'hed a renke o c'hoefou, hag an holl, an eil war lerc'h egile, dre ar straed c'hlas aze, en em lake en hent. Marzin, ar mevel bras, a veze bepred er penn a-raok gant eul letern, evit miret na gouesfe unan bennak er pri pe en dour.

Anat e veze dioc'htu peur e veze digouezet paotred Kerenor, rak an aotrou koz a oa eur c'haner dreist hag e verourien, bodet en-dro, a yea d'e heul hag a laoske bomou kan, ken a dregarne iliz sant Tremeur. D'ar mare-ze, paotred kêr n'oant ket evit c'hoari gant an dud diwar ar mêz, neketa Pier-Mari ?

War-lerc'h an ofis, an holl a zizroe, dre ar maner, da zibri an askoan aozet d'eomp gant Glaodina, a oa ker kamm ha ker koz, m'he devoa poan o vale : d'an noz ar Pellgent avat ez ae en-dro evel eur plac'h yaouank.

Diweza tro m'am eus gwelet an traou-ze, e maner Kerenor, abaoe ez eus n'ouzon ket pegeit... er bloavez seitek kant daouzek ha pevar ugent oa. Te Perig a zo er skol hag a oar an dra-ze. — Ya, Visant, c'houec'h vloaz ha hanter kant 'zo abaoe...

Mat, bugale, c'houec'h vloaz hag hanter kant a zo eta. Edo dija ar freuz hag an tan er vro. Ar veleien, kalz anezo, a oa tec'het kuit, hag ar re all a ranke chom dindan guz ha pa vezent paket n'o devoa da c'hortoz nemet ar maro.

A ! piou lavaro pebez amzeriou trist hon eus ana-vezet epad hor yaouankiz !

Aman oa chomet ganeomp-ni eur beleg koz, aze e Lannouenneg, hag a deue en noz da welout ar re glanv, da vadezi ar vugale-vihan — eur c'hoar d'in, Jakeda, az peus bet anavezet, Pier-Mari, a oa badezet e kraou saout ar maner. — Awechou zoken e lavare an oferenn d'eomp er c'hardi, met risklus oa, rak re dost edot da Garaez. Epad an oferenn aze e veze tud o vont hag o tont, dre an hent, hag a veze lemm o daoulagad ha tano o diskouarn. Ped gwech n'eo ket bet ar beleg kaez-se e riskl da goll e vuhez abalamour d'eomp-ni ? Hag ez eus tud c'hoaz hag a lavar traou eus ar veleien ! A ! paotred

a skiant verr ma 'z int, m'o defe gwelet evel-doun-me an amzer zivalo-ze, setu aze tud hag a rafe eur gaoz all...

Nebeutoc'h eget bloaz goude, va zudou, maner Kerenor n'oa mui nemet eur bern ludu.

An dispac'herien a deuas eun nozvez, e tro gouelioù kal ar goanv ; an aotrou hag an dimezel yaouank a voe tennet eus o gweleou, ha chadennet evel torfetourien. Ar mevelien o veza c'hoantaet difenn o mistri a voe diskaret a daolioù kroz-fuzuilh pe a daolioù sabrenn. Me oa ar paotr saout, hag a veze o loja er sanailh. E kreiz va c'houek, e voen dihunet, en eun taol, gant an trouz hag a bep seurt kriadennoù estlammus... « Kerz da guzat, Visantig, a lavaras d'in an aotrou koz, d'al m'am gwelas... — Ya, ya, gwelloc'h eo, eme ive Yvonaig, kenavo ar baradoz. »

Epad an amzer-ze, al laeron a dorre hag a rae skrab dre ar maner, arak lakaat an tan ennan.

Evidoun-me a golle ma fenn. Evel eun den foll, e kemeris, e kreiz an noz du, hent chapel Itron Varia Gleden evit goulenn sikour diganti em emkrez.

A-vec'h m'am oa savet ar c'hrec'h a-zioc'h milin ar Roue, ma welis eur sklerijenn o tont eus koztez Kerenor ; va gwad a sklusas em gwazied : ar maner eo a oa o tevi hag a zeblante beza eun tantez bras bras.

O tud fallakr, emeve, hag e chomis eur pennadig hanter semplet gant ar spont.

Yaouank oan d'an amzer-ze ; teir pe beder zro a ris betek Kemper war va zroad o kredi e c'helljen gwelet an dud chentil hag o digas ganen d'ar gêr adarre...

Siouaz evidoun, va foan ha va amzer a gollis bep gwech : ar vourc'hizien fall ne raent nemet c'hoarzin d'in...

Edon e Kemper evit ar bederved tro, d'an deiz arak gouel Nedeleg, pa glevis e tlee Aotrou Kerenor hag Yvonaig beza barnet antronoz.

Beleg koz Lannouenneg eo en devoa hel lavaret d'in : abaoe an nozvez spontus m'oa bet diframmet diouz ha gwele gant an dispac'herien, ar baourkaez Yvonaig n'he devoa bet tamm yec'hed ebet.

Goude ar spontadenn he doa bet, piou a vefe souezet ?

En dienez a bep tra, er prizoun, lojet fall ha bevet falloc'h c'hoaz, he nerz a dec'he diouti tamm ha tamm. Ouz he gwelet, evel o tizec'ha war he zreid, an tad koz a ranne e galon, en e greiz, hag a zinerze ive a zeiz da zeiz.

E derc'hent ar gouel Nedeleg-se eta, Yvonaig a oa gourvezet en he frizoun, skuizet gant ar c'hlenved, trefuet gant an derzienn. A greiz holl, e savas en he goazez, hag en eur astenn he brec'h war-du eur c'horn eus ar prizoun e krias : « Tad koz, tad koz, emezi, n'o gwelit-hu ket ? Hor merourien eo o vont d'ar c'hardi war-lerc'h Marzin ; n'eus na letern, na goulaouenn ebet gantan, ha koulskoude eo terval an noz ha doun an erc'h ; emaint o vont d'an oferenn hanter-noz : an aoter a zo el lec'h ma veze ar c'harr bras ; an aotrou person a zo o wiska e zilhad oferenna da lavaret an oferenn evit goulenn ma 'z aimp ac'halenn. Tad koz, sellit 'ta, sellit 'ta, emaint o vont ouz an daol-Fask... » Ne lavaras ger ebet mui, koueza reas war an dornad plouz hanter-vrein a oa dindani.

« O va Doue, eme an aotrou, a c'hellas en em ruza betek e vere'hig, o va Doue, michans ne democ'h ket Yvonaig diganen c'hoaz ! N'em eus nemeti war an douar ! O va Doue, va Doue, na lakit ket ar groaz all-ze war va diskoaz, re am eus dija da zougen. »

Doue ne zelaouas ket e bedenn : Yvonaig he devoa bet poan a-walc'h war an douar ; poent oa d'ezhi mont d'an nenv — leusket a eure eun huanadennig — he ene eo en em zistage diouz he c'horfig paour, evel eur frouezenn zare, d'an diskar amzer.

An aotrou a chomas eno sebezet, evel eun den ha ne gerve ha ne wele mui, divrec'h sklaset Yvonaig en-dro d'e c'houzoug.

Epad pegeit e padas c'hoaz e c'hlac'har, er bed-man, den ne ouezer biken. Ar pezh a ouezer mat eo, antronoz, pa deujod da glask ar brizonerien da vont dirak ar banner, kaer a oa o gervel, den ne respontas. Tremeur, aotrou koz Kerenor, hag e vere'h-vihan Yvonaig, a oa aet

da welloc'h bro. Kavet e voe an daou gorf maro, an eil etre divrec'h egile. Ar mabig Jezuz eo a oa deuet, da noz e c'hinivelez, da gerc'hat e zaou zervicher kalonek, da vont d'ober gouel Nedeleg d'ar baradoz...

Alo, bugale, eme Visant, o steki e gorn butun war ivin e viz meud, hag o sec'ha e zaoulagad gant manch e chupenn, ne reketan ket d'eoc'h, na da zen ebet, gwelet eun amzer evel hounnez.

Ha koulskoude, war a glevan, an tamm Republikman, n'eus nemeur a c'houez vat ganti. Sav diwar va hent, Jopig....., me blij d'in mont abred d'an iliz, da noz ar Pellgent.

Kenavo abenn bloaz, m'hol lez Doue war hor ye-c'hed. — Kenavo, Visant, eme ni, ha da vloaz, eur gontadenn all adarre. — Ya, ya, nemet ar Mabig Jezuz a deufe d'am c'herc'hat....

Siouaz ! n'hor beus klevet kontadenn all ebet ken gant Visant goz, rak tra burzudus, da zeiz Nedeleg, diouz ar mintin, pa voe digoret iliz Karaez, e voe kavet Visant, war e zaoulin, kroaziet e zaouarn, harpet e benn ouz ar palustrou dirak ar c'hinivelez....., sounnet e izili : aet d'e dro d'an nenv da beurober gouel Nedeleg.

(Savet gant an Ao. Kerlouet,
maro person e Plouedern).

« Je vous conjure d'oublier que vous êtes Breton, pour ne vous souvenir que de votre qualité de Français. »

Dépêche du
Délégué à la Guerre
au Général KERATRY.

«... On a eu tort de faire une armée de Bretons. Que voulez-vous ! à Tour, ces Messieurs craignent que ce soit une Armée de Chouans !... »
Déclaration d'Ange BLAIZE,
Préfet d'Ille-et-Vilaine.

L'étrange aventure de l'Armée de Bretagne

gant Camille LE MERCIER D'ERM.

A ZO EUL LEOR DA LENNN.

20 lur n'eo ken p'her goulenner bréman ouz an « Editions de l'Hermine », 36, rue du Casino, Dinard. — C. C. 740 Rennes.

Ar Yarig he viou aour

An den giz
Alies 'zo kriz.

O klask gwellât e stal, petra 'ra ?
Kas e stalig da netra.

Eur wech ez oa eun tieg
D'eur seurt darvoud 'voe kiriek.
Bez' en doa en e benn-ti
Eur v Rao a yar, pluñv gwenn d'ezi.
Ha bemdez 'kave 'n he neiz
Eur viig aour, koant 'vel an deiz !....

Ne lavar grik da zen
Gant aon n'en de ket ken !
Ha bemdez ive 'kreske
Ar bern aour hen heske.
Eun dervez ar paourkaez
A c'hrozmol 'n e c'houeled :
« Va den mat, te 'zo faez
Gant ar c'hoant 'peus da welet
An tenzor 'zoug da yarig
He laz ha reuta da yalc'hig ! »

Hervéz e lavar
Ne chom ket pell en arvar :
Kregi 'ra en e yar wenn
'N eun tao! kontell 'troc'h he fenn
Ha gant eun all he digor krenn :

Met, siouaz !
E boan a gollas !
Hag e yar c'hoaz ouspenn.
E pep amzer tud 'ya da baour
Klanv ma 'z int gant an aour.
« Gwelloc'h eo furnez leiz an dorn
« Eget aour melen leiz ar forn. »

Yann GORRIGAN.

(Kliched « Le Drame d'un Peuple incompris »

Daoust d'ar brezel ha d'an dud fall,
Feiz Euzkariz a jom divrall.

TUD VRAS eur bobl e gwask

A BAOE an 19 a viz gouere 1936, ema al lazerez er Spagn : eun dreez !

E Valanç hag e Madrid ne glasker nemed eun dra : diskar ar re wenn ; e Burgos hag e Salamank, diskar ar re ruz ; pobl Euskadi (1), hi, katolika, hini a zo er bed, tapet e gwask etre an diou gostezenn-se, a c'houzanv, triouec'h miz a zo, eur verzerenti skrijus hag ar pezh a zo doanusa, marteze, eo gwelet pegement a abeg a gaver enni dre ma 'z go shomet a-du gant gouarnamant, ar

Spagn, e lec'h mont, en e eneb, da heul ar jeneral Franco hag e genseurted.

Kalet e oa da wazed Euskadi mont a-du gant dispac'herien o-
font eus goueled ar Marok, a oa o ger hini Caivo Sotelo : « Gwell
eo ganeomp gwelout eur Spagn ruz eged eur Spagn rannet ! Pre-
ferimos una España roja a una España rota ! » (2) hag o devoa
savet, er vann, banniel ruz-aour an Dispac'h, war o meno, evit di-
fenn ar Feiz ha diskar ar gommunisted (3), ha pa dalv kenta tra
a gavent mat da ober oa flastra kristena korn-bro a oa er Spagn
hag, end-eun, an hini e oa an nebeuta kommunisted ennan.

Euskariz, taget, evel ma oant, a rankas en em zifenn hag en em
zifenn o deus grêt, en eun doare ker kalonek m'en deus lakat ar
bed-holl, en estlamm, ha ma c'heller lavarêt, heb aoun da fazia :
eur vro hag he deus bugale d'he c'harout betek mervel, evelse,
eviti, a c'hell beza flastret, evid eur pennad, met adveva a raio-
rak : « E kement lec'h ma vev spered gouenn Euskariz, ama Eus-
kadi ! » evel m'en deus lavaret o mestr :

Sabin Arana GOIRI (1865-1903)

Tad Bro-Euzkadi

E bloaveziou diweza an XIXe kantved, stad Euskariz a gomz-
euskareg a oa ken izel ha m'eo c'hoaz, siouaz, en deiz a hizio, stad
Breiziz a gomz brezoneg.

« N'o devoa Euskariz, nak eur skol-veur evid ar studiou pus-
« kadiat, nak eur skol-greñn, nak eur skol-izel; ar vugale ne ouient
« niak istor o bro, na skriva, na lenn e yez o bro; n'o devoa nak
« eur yezadur eus o yez, nak eun daolenn lies-konta, nak eul leor-
« da lakat etre o daouarn; er c'hloerdiou, kelënner ebet ne gaved

(1) - « Euzkadi » eo hano nevez Bro-Euzkara, e galleg : Pays
Basque. « Euzkarad » eo hano eun den eus ar vro-se hag an
« euzkareg » eo hano yez Euskariz.

(2) - « El Nacionalismo vasco y la guerra civil en España ». (Pe-
dro Duhalde).

(3) - N'eus nemet 10 kommunist war 100, en Euskadi; eur diga-
rez toull da skei eo a gemer Franco eta ha netra ken, evel an
hini a gemer breman ar Japan da skei war ar Chin : « On vou-
lait délivrer la Chine de l'œuvre de désagrégation accomplie par
le communisme, or le communisme était en voie de disparition et
le sursaut patriotique de la nation l'a bien prouvé ». Cf. Manifeste
de Mgr Yu-Ping, évêque de Nankin, « Croix » du 8 décembre 1937,
p. 2, col. 1.

« da gelenn ar gloareged war an euskareg ! » Setu petra lennomp
en eul leor graet da studia kudenn broadelez Euskadi (1).

Neuze e teuas Sabin Arana Goiri.

Ganet e oa er Biskaya, ar rann-vro he deus dalc'het ar gwella
d'ar yez ha d'ar boaziou koz, e kêrig Abando, d'ar 26 a viz gen-
ver 1865.

Ez yaouank, d'e zeitek vloaz eo ec'h en em roas korf hag ene
da zifenn e vro euskarat, he yez hag he giziou kristen. Da Zul-
Fask 1885, eo e tiskulias e vreur Luis d'ezan ar wirionez a rankje
difenn epad e vuhez hag a gaver er geriou-man : Jaungoikua eta
Iagi zarra. Doue hag ar Frankizou euskarat.

Adalek neuze Sabin a gavas eleiz a dud da stourm outan; ne-
tra, na den n'hef lakeas da fallgaloni hag edoug e vuhez n'en de-
voe ken kefridi nemet lakat e vro da c'hounit he frankizou kollet
evit ma c'hellje beza adarre eur vro gristen hag euskarat evel ma
oa bet er c'hantvejou tremenet; ne veve nemed evid « Euskadi »,
eur ger koant krouet gantan evid henvel kevredad ar broiou euska-
rat.

Katolik e oa Sabin, evel an holl; kouls lavarout en Euskadi;
evitan ne c'helled ket dispartia ar feiz diouz ar garantez evid ar
vro.

En e feiz eo e kavas nerz a-walc'h evit labourat, evel m'en de-
voa c'hoant, war dachenn e vro; e feiz eo hel lakeas da chom be-
pred seder e kreiz e vrasa trubuilhou; arabad eo d'eomp ankou-
nac'haat edo e-unan penn, da genta, hag e ranke stourm heb ehan
ouz ar c'hredennou gaouiat a veze digemeret dre holl ha gand an
holl; pegen uhel e ranke 'ta beza e galon, evit dere'hel, evelse,
penn d'an holl, ha kerzet, hep trei, nak a gleiz, nak a zehou,
atao gand an hent eun...

Chom a eure dek vloaz, o prederia hag o studia, er sioulder.

Studia a eure gant karantez, evel m'en devoa klasket ar wi-
rionez, gant karantez. Eur wech savet gantan e gredenn, diwarbenn
e vro, e stagas d'hel lakat da dalvezout; studia a eure e yez; eur
yez paoun ha ne skrived netra ganti, kouls lavarout; studia a eure
he istor, he rann-yezou hag e savas eun doare-skriva unvan, merk
ar sevenedigez evid eur yez, ar pep reta; marteze, evit m'he devezo
eul lennegez ha ma veza digemeret er skolioù.

(1) - « La Nation Vasca », gand E. de Aranzadi, Etxeberria, p. p.
205-206, Bilbao 1930.

Sabin Arana GOIRI
(1865-1903)

(Poltred kinniget d'ar Bleun-Brug gant Gouarnamant Euzkadi)

Ha neuze an Istor. Degas a reas an envor eus an darvoudou c'hoarvezet gwechall; dre lakât ar broiou da anaout o amzer dre menet eo e feuer d'o lakât da gaout fizians enno o-unan ha d'e zenna eus o c'houk pounner (1).

Netra, nag ar waperez, nag ar gasoni, nag ar rivin, nag ar prizon, ne viras outan da gas da benn al labour spontus ma 'z eo lakat eur vro da adkavout he spered broadel.

En em rivina a reas, ya, evid e vro, hen, hag a oa e dud en o aes.

Prizoniet eo bet diou wech, d'an nebeuta; er bloaz 1889 e voe hanvet da gannad e Bilbao; sevel a eure eur gelaouenn « El Correo Vasco », evit difenn e venozioù; tri miz goude e voe difennet outan moula e gazetenn; er bloaz 1901 e savas eur gelaouenn trîmiziek « Euzkadi »; bloaz e padas.

D'ar 24 a viz mae 1902 e kasas eun telegramm d'an Prezidant Roosevelt evit trugarekaat ar Stadoù Unanet da veza roet he frankiz da enezenn Cuba; tapet e voe evit beza graet eun henvelep torfed ha prizoniet adarre; dalc'het e voe, en toull bac'h, betek deiz ar varn, d'ar 7 a viz mae 1903; didamallet e voe ha lezet da redek; siouaz tapet en devoa e fall, er prizon, ha teir zizun goude e varve.

A-raok mervel e skrivas d'e vreur Luis, evit lavaret kenavo d'ezan : « Eus a greiz va c'halon, emezan, e roan va ene d'an Aotrou Doue, m'her goulenn diganen; e gwir, ne ouezan ket penaoz e drugarekaat a-walc'h da veza roet d'in da c'houzout ken abred all a-raok, ema ar maro war nes va skei ! »

Ha d'ar 25 a viz du 1903, e kreiz e vrud d'e 39 vloaz e roe e ene kaer d'e Grouer, laouen ha didrouz; eun nebeut tud hepken a heulias e gorf d'an iliz; sebellet e voe e bered paour Sukarrieta, el lec'h ma feu trouz ar mor bras d'e luskellat e dounder e vez. Ar vered paour-se, avat, a zo anavezet breman gand Euskariz, a ya da zaoulina, eur wech, da vihana, edouñ o buhez war bez ar mestr Sabin Arana Goiri, evit pedi evid o bro.

D'an 21 a viz du diweza, Eusko Deya (2) a roe da glevout mouez Euzkariz, en eur skriva :

(1) - D. K. Kongar. Sabin Arana Goiri (« Breiz Atao », 20-1-35).

(2) - Euzko-Deya, « Mouez Euskariz », kelaouenn sizunveziel Gouarnamant Euzkadi, 11, avenue Marceau, Paris (16°).

« Ne ouelimp ket war maro an hini a hanvomp ar Mestr; Sabin Arana Goiri en deus bet ar maro a oa dleet d'ezan kaout, ar maro en divije bet dibabet e-unan, m'en divije bet tro d'hen ober, ar maro tapet gantan o stourm evid e vro; en em ginniget e oa e sakrifis da Zoue evit frankiz Euskadi ha marvet eo seder, o kredi e oa digemeret ar sakrifis-se er baradoz evit brasa eurusted e bobl.

« Gouzout a rae, dreist-holl, rak feiz en devoa en e gefridi, ne varvje ket ar pep wella anezan, da lavaret eo e spered.

Pevar bloaz ha tregont goude e varo, Sabin Arana Goiri a gendalc'h atao da brezeg d'he genvroiz; ar brezel kriz a rei a lak da vleunia ar garantez virvidik o deus Euzkariz evid o bro, ruziet hizio gant gwad ar re wella anezo maro evit Doue hag Euskadi. Diavézidi a zo deuet, siouaz, da veza ar vistri, en o bro; diskibien Sabin o deus ranket kemerout hent an harlu; da zeiz ar bloaz e varo, pell diouz Euskadi eo o deus laket oferennoù evitan hag ar re a zo chomet du-hont, dindan seuliou pounner an estren n'o deus ket hen ankounac'haet, ken nebeut, na kollet ar fizians da welout dizale o sevel war o bro eun amzer laouenoc'h eged an hini vremen.

Sabin Arana Goiri a vev eta e kalonou holl Euzkariz hag ar brezel-man en deus skoulmet strisoc'h eget biskoaz an unvaniez etrezo: evito holl, Sabin Arana Goiri eo ar Mestr, ha Tad ar Vro.

Ha setu aman eur stourmer all:

Arturo CAMPION

An Euzkarad-se, gouizieka den a oa war an euzkareg, a varvas en hanv diweza; rannet e galon gand ar brezel kriz a vez grêt d'e vro ha d'ar yez en deus karet ha labourer kement eviti; ouz e goll, Euzkariz o deus kollët unan eus o c'henvroiz brudeta.

Adalek e yaouankiz, Arturo Campion a stagas da labourat evid adsevel ha pinvidikât an euzkareg.

Er bloavez 1880 ec'h embannas: Orrega (Roncevaux ar C'hallaoued) eur varzoniez skrivet e 18 rann-yez an euzkareg; er bloaz 1883, al leor-man: Arnodennoù diwarbenn lezennou an distaga, er euzkareg.

Skridoù all, talvoudus bras, en deus grêt, evel « Narraciones bascas » ha zoken romanchou savet war danvezioù euzk.

E kelaouennoù Euzkal-Erria, Euskalerrianen-alde, R. I. E. V. e c'heller kaout ivez labourioù pouezus savet gand Arturo Campion; met, siouaz, ar c'helaouennoù-se hag al feorioù diwarbenn ar prederouriez a zo bet dêvet d'ar 26 a viz ebrel pa voe pulluc'het Gernika, kêr zantel Euzkadi, gand kirri-nij an Alamaned.

N'eo ket souez, eta, e vije maro Arturo Campion, gand ar rann-galon, o welout ar gwall zarvoudou a skoe e vro; e relegou a zo breman o tiskuiza, e bered Pamplona, e douar Euzkadi.

Jose Maria
de
Arístimuno
y
Olaso
(1896-1936)

(Skeudenn tennet eus ar gelaouenn euzkarek « Argia »).

An Euzkarad-man a dlee doñt warlene da Vleun-Brug Rosko evid ober anaoudegez gand ar Vretoned a labour, dre amañ, da zihuna speread Breiz, evel ma labourer e-unan, du-hont, da zihuna speread Euskadi; siouaz, ar brezel tarzet, en e vro, eur miz a-rao ar gouelioù, a viras eutan da zont d'hor gwelout la ar e kave ar maro, en eun doare skrijus, evel m'her gweloc'h pelec'h.

Ganet eo bet e Tolosa, er bloaz 1896, ha goude beza grêt e studi e Comillas hag e Vitoria e voe beleget e Vitoria, er bloaz 1922; eur urzier dreist, eur speread digor hag eur c'homzer helavar e oa an Aotrou Arístimuno hag a holl viskoaz e voe troet da zifenn e feiz kristen hag e vro venniget Euskadi.

E LABOUR BELEG

Dal ma voe beleget e voe karget gand e Eskob da skigna Breuriez ar Feiz, e eskopti Vitoria, hag en devoe tro, dre eno, da brezeg, eus an eil penn d'egile d'an eskopti, ha da zavel leoriou ha kelaouennou evit rei da anaout an ezomm a zo da harpa Breuriez ar Feiz. Hen eo a voe sekretour Diskouezadeg ar Misionou, e Barselona, er bloaz 1929.

E LABOUR EUZKARAD

Pa gouezas Primo de Rivera, tud Euzkadi a glaskas ober eun dra bennak evid adsevel o bro; kroui a rejont ar gevredigez EUS-KALTZALEAK; Aitzol, — al lezhano-se en devoa kemeret an A. Aristimuño, evel skrivagner, — a voe laket en he fenn; hag a-zevri eo'h em rojont d'al labour vras ma 'z eo rei da eur yez he renk a enor kollet ganti; an A. Aristimuño a gomzas, a-gleiz hag a-zevou, a skrivas, a zastumas gerioù, notennoù, skridoù, leoriou hag all. Sevel a eure « deiz an euskareg » da lavarout eo eur gouel en enor da yez Euzkadi, gant prezegennoù ha kenstrivadegoù e kêrioù brasa ar vro hag ar varzed a veze kurunet o oberou er gouelioù-se a veze renket o gwerzioù en eun dastumadenn hanvet « EUZKO OLERKIAK », da lavarout eo « barzonieziou euskarat ».

Sevel a eure ivez « dervez ar Bersolari », da lavarout eo dervez ar c'henstrivadegoù etre ar zaverien soniou, soniou farsus, peurliesas, hag a ranke sevel o soniou, war an taol ha dirak an holl.

Lakat a eure da vont a-du gantan ar vistri-skol, ar veleien, hag ar merc'hed evit trei ar vugale war an euskareg.

Evit lakât heligenta etre ar skrivagnerien e savas kenstrivadegoù peziou-c'hoari e euskareg; e emgleo da voula leoriou « Euskaltzaleak » a embannas eleiz a skridoù savet gand ar varzed koz; kouls ha leoriou troet enno, e euskareg, ar skridoù kaera savet a yezou all ar bed.

En eul leor dreist skrivet e spagnoleg, e hano : « Muerta del Euskera » — maro an Euskareg — e roas lamm da gement hini a glaske diskar ha dismegansi yez e vro da heul Miguel de Unamuno.

Béz' e voe unan eus krouerien hag ene ar gazetenn pemdeziek « El Día » savet e Donostia (Sant-Sebastian); embann a eure enni

kant ha kant pennad-skrid war danveziou dishenvel ha dreist-holl war adsavidigez an euskareg, war istor ar vro, war ar skolioù diou-yezek, war ar poblou bihan gwasket, dre ar bed, ha war an doareoù gwella da lakat ar feiz kristen da vont war gresk.

Er bloaz 1933, e savas hag e renas ar c'hannad daouviziek a 80 pajenn : « Yakintza », e kaver ennan studiadennioù war an holl draoù-spered a zo mat da dud Euzkadi o gouzout.

E Yakintza meur-z-ebrel 1936, e oa c'houec'h pajenn, savet gand Antonio de Labayen, mêt Tolosa, war c'hoariva Breiz.

Hen eo en devoa ivez savet e Euzkadi deiz an euskareg, deiz ar varzoniezh euskarek ha deiz ar c'hoariva euskarek, tri deiz dem-henvel ouz tri deiz ar Bleun-Brug.

E LABOUR NEVEZENTIER

An A. Aristimuño a oa unan eus ar re a welas buan e tis kement hini en deus anaoudegez ha galloud poania da zegas gwellaenn e stad truezus e nesa, koulz e stad ar re a zo er c'hêrioù, evel e stad ar re a zo war ar mêziou.

War dachenn ar c'hevredigeziou (syndicajoù) e teuas a-benn, ken helavar ha ma oa, da lakat e genvroiz d'en em voda e « Eusko Nekazari Akartasuna ». Emgleo al Labourerien Euskarat, a oa anezi hag a deuas, e berr amzer, gand e skoazell, d'en em astenn war ar vro a-bez, en eun doare souezus.

War dachenn ar politik e roas sklerijenn ha skoazell da emrenerien e vro.

Gand eun toullad beleien, eus ar c'henta, Aristimuño a glaskas ober vad d'ar bernioù devezourien difeiz a gaver wardro ar c'hêrioù. Daoust ma ne gare ket an trouz, e kemeras perz e bodadegoù pôtrede ar gostezenn gleiz ha ne veze ket nec'het evit dispenn dirazo ar gevier a gaver e kentelioù Karl-Marx hag e genseurted.

Eun nevezenti e oa kement-se ha n'oa ket bet gwelet c'hoaz war douar al ledenez.

E LABOUR ISTORIER

Pa vezo lavaret mat, ar pezh m'oa troet ar muia outan, an den kalonek-se, oa istor e vro, ha dreist-holl boazioù ha lezennou e vro; dastum a rae gant karantez kement koz tamm paper koz a gave da c'hellout rei sklerijenn war an amzer dremenet ha deuet e oa a-

benn, evelse, da renka berniou paperou kavet a gleiz hag a-zehou hag a oa eun tenzor evid ar studierien eveldan. Daou leor a zo bet grêt gantan diwarno hag a dle beza an daou genta eus eur rummad leoriou a zo da veza savet evit rei sklerijenn war an amzer drémenet. Ar c'henta : « Ren ar bobl en Euzkadi », bet moulet gand ar « Zabalkundea », eun emgleo krouet gantan ivez evid embann leoriou evit vad Euzkadi, a zo eul leor a ouiziegez uhel e studier ennan lezennou koz ar bobl euskarat hag an doare d'o lakat da dalvezout adarre en amzer-man.

Eul leor eo heñvez hag a zo karet kenan gand Euskariz.

En eil leor e oa hano eus ar stourmajou o deus bet Euzkariz ar Zuberoa, al Laburdi hag an Nabara, — da lavarout eo Euzkariz Frans, — da c'houzanv evit difenn o frankizioz ouz ar Vourboned.

Al leor-se hag a oa war nes, hêza moulet pa darzas ar brezel arabad eo e chomfe diembann; Aitzol a gemere kals preder gant broioù euskarek an douar bras hag Euzkariz ar briou-ze a zo bet kennerzet, sklerijennet ha skoazelliet gantan, meur a wech.

Eul leor all c'hoaz a oa gantan war ar stern : « Gwerzioù ar bobl e adsavidigez ar poblou » hag evit her skriva e oa en em laket da studia gwerzioù an darn vrasa eus poblou an Europ.

En e bresou e oa barzonieziou a gantchoù ha sonioù koz dastumet etouez ar bobl hag en devoa youl da c'hellout o embann eun dervez bennak.

Stourm a eure evid ar gelennadurez diouyezek, dreist-holl er bodadegoù a lakeas obeer e Donostia (Sant-Sebastian) hag e Bilbao, e miz eost 1935. Sevel a eure ivez, en hevelep bloaz, eul leor nevez : « Ar brezel etre ar Yezou en Euzkadi hag en Europ », gant skoazell Aniceto de Olano, Bonifacio de Etxegaray, Eduardo de Landeta.

E VERZERENTI

Pa strakañ ar brezel ha pa oa ar freuz-difreuz dre holl, e saveteas eleiz eus an enebourien politik e vro ho goude eo'h en em dennas e Euzkadi an douar bras.

Pa voe savet gouarnamant Euzkadi, d'ar 6 a viz here 1936, an A. Aristimuño a vennas rei d'ezan e skoazell, e sklerijenn hag e nerz-kalon.

Pignat a eure e Bayona, war al lestr « Galerna », d'ar 15 a viz here, evit distrei da Vilbao ; en hent, e voe tapet gant pôtrek Franco. Pa voe klévet, er Spagn, ar c'helou e oa prizoniet an A. Aristimuño, kazetennou Franco a voe lorc'h enno hag a skoe gwasa ma c'hellent war an hini a leshanvent : ar beleg diboell.

Eur Gall, Jean Pelletier, prizoniet ivez gand Aitzol ha lezet, c'houec'h miz goude da vale, dre ma oa Gall, en deus kontet e amzer dremenet er prison ha lavaret penaos e varvas an A. Aristimuño : (1)

...« Klevout a ran yudadennou, ha trouz ar skourjezoù o skei war eur c'horf ; er zal tosta e skourjezer eun den ; klevout : « skei gand eul loen a gaver skrijus ; met klevout skei war eun den. « a gaver estlammus ; an taolioù a gouez têt, an eil warlerc'h egile ; « ar c'hlemmoù a deu da veza gwanoc'h gwana ha... grik ebet. « ken. Ne glevan mui nemet trouz ar skourjezoù war eur c'horf di- « nerz...

« Ar skourjezadeg-se a badas eun hanter eur, da nebeuta ; « sounnet e oan gand ar spont, gand an donjêr ; eun nor a zigoras, « eun den bourrevet a zigouezas ; an A. Aristimuño oa, va mignon, « war al lestr « Galerna ». Bec'h am oa bet ouz e anaout ; dallet « e oa gand ar gwad ha n'oa ket gouest d'am gwelout ; hirvoudi a « rae ha mil boan en devoa o vale.

« Evel Hor Zalver, ar beleg mat Jose Aristimuño a oa bet « skourjezet a-raok e gas d'ar maro !

« E welout a raen c'hoaz, evid ar wech diweza ; dizremmet, « bronduet ha koenvet ; harpet ha stlejet eo gant daou zoudard ; « emaint o vont d'e fuzulia, er stad-se ! »

E gwirionez, gant triouec'h den all, a oa war al lestr « Galerna », en o zouez eur plac'h yaouank, eo bet lazet a daolioù fuzul, e bered Hernani ; briata a eure an ofiser a oa e penn ar zoudarded karget d'e ziskar hag e pardonas d'ezan e varo ; mervel a eure evel eur zant en eur youc'hal : « Bevet Euzkadi ». D'an tennou kenta e voe gwall c'hloazet, met beo e oa c'hoaz hag e kendalc'he da bedi : « Truez outo, va Doue, truez ! »

Eur « senorito », da lavarout eo eur c'hamambre yaouank, ana-vezet mat e Bilbao, a laoskas eun tenn all gentan d'e beurlaza !

(1) - J. Pelletier. « Six mois dans les prisons de Franco ». Euzke-Deya, 24-10-1937.

Eur beleg santel, eun Euskarad penn-kil-ha-trôad, eur skriva-gner dreist, eur prezeger helavar, eun den sün ha mat ma oa unan, setu aze an den a zo bet fuzuliet gand an dispac'herien, setu aze an den en deus kollet Euzkadi hag emamp holl o ouela d'ezan. Daou ugent vloaz en devoa. Barnet e oa bet d'ar maro, evel eiz war nugenf all eus e genvreudeur belcien, evid an torfed o devoa grêt o karout o bro Euzkadi; meur a hini all c'hoaz abaoe o deus bet da c'houzanv an hevelep merzerenti, met karantez eur bobl evit he feiz hag he bro ne vez ket mouget er gwad !

Sabin Arana Goiri, Arturo Campion, Jose Aristimuño, a zo maro; Gernika, kêr zantel Euzkadi pulluc'het; Euzkariz harluet, met evel ma lavare Sabin a zo gwir : « el lec'h m'ema spered uhel « ar ouenn euzkarat ema Euzkadi. Euzkadi ne varvo ket. ! »

**

An A. Goyhenetxe 'tar Eukeni, unan eus kannaded gouarnamant Euzkadi, e Paris, eo en deus teurvezet skriva evit « Feiz ha Breiz » buhez an A. Aristimuño; en hano hon holl lennerien e leveromp d'ezan aman hor gwella bennoz Doue.

D'an 18 a viz kerzu diweza an A. Beaupin en deus lavaret eun oferenn e iliz Sant-Stephan, (Saint-Etienne-du-Mont) e Paris, evid eneoù an dudou keiz a zo maro abaoe m'eo digoret brezel ar Spagn; Euzkariz, en o fenn, an A.A. Mendizabal, Léizaloea, hag Irala, a oa niverus en oferenn-se hag a dosteas ouz an daol zantel.

Ra gemero Doue truez ouz Euzkadi hag ouz ar Spagn.

Herri CAOUISSIN.

Jose Antonio AGIRRE
Y LEKUBE

Rener-meur Gouarnamant
Euzkadi,

diskibl bras Sabin Arana Goiri, a
vo hano anezan aman er miz a
zeu.

(Kliché « Le Drame d'un peuple incompris »).

KELEIER AR MIZ

NEVEZENTIOU ENEZENN AR ZIET

Adalek an 29 a viz kerzu 1937. Stad dieñb Iwerzon a zougo an hanoïou-man hepken : EIRE, en iwerzoneg hag IRELAND, e saozneg.

Gouarnamant Iwerzon en deus gourc'hemennet ivez ma vezo lakaet hiviziken an iwerzoneg da veza kenta yez broadel Iwerzon ; ar saozneg a vezo miret, evelato, met hepken evel eil yez.

Kement-se n'eo ket souez, tamm ebet, rak o veza m'he deus breman Iwerzon he gouarnamant he-unan, eo aes kompren en divije henman dibabet an iwerzoneg evit yez broadel daoust ma 'z eo kals brasoc'h niver an dud a gomz saozneg eget hini an dud a gomz iwerzoneg.

Tamm ha tamm, eta, an iwerzoneg a deuo adarre da c'hounit an tachennoù bras kollet gantan, pe gentoc'h laeret digantan, gand ar Zaozneg, evel ma laer ar galleg, dre aman, tamm ha tamm e dachennoù digand ar brezoneg.

Thomas Davies, unan eus gwazed ar « Gaelic League », — eur gevredigez savet evit adsevel an iwerzoneg, — a lavare ar c'homzou-man, a zo ker gwir evid e vro, evel ma 'zint evit hon hini : « Eur vroad tud hep yez broadel n'eo nemet eun hanter broad tud. Eur vroad tud a dederc'hel d'he yez kals startoc'h c'hoaz eget d'he douar ; er yez eo e c'hell kaout ar muia nerz hag ar gwella tu d'en em zifenn ! »

AR PEZ A GARER KAOUT E « FEIZ HA BREIZ »

Unan eus hol lennerezed yaouank eus Pleyber-Krist a skriv d'eomp :

« E gwirionez, mat e kavan « Feiz ha Breiz », evel « m'eman hag holl hel lennan adalek al linenn genta he-

« tek an diweza, gant kals a blijadur, rak lenn brezoneg
« a garan kenan, dreist-holl hini yac'h ha flour evel hoc'h
« hini.

« Koulskoude, pa c'houlennit, e lavaran d'eoc'h e
« karfen gwelet bep miz muioc'h a geleier eus Breiz hag
« eus ar Vretoned o chom e diavêz Breiz, dreist-holl ar
« re a labour evit yez o bro ; barzonieziou a blij d'in
« ivez ha neuze klevet hano eus kaerder hor mêziou.

« O c'houi hag a labour kement evit dere'hel ar bre-
« zoneg e Breiz, va lezit da lavaret d'eoc'h pegement
« emañ a-du ganeoc'h ha pegement ho meulan, rak ho
« ker : « Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet » a ran va hini. »

KELOU EUS BRETONED AR C'HREIZTEIZ

An A. Fanch Mevellec, aluzenner ha rener Bretoned ar C'hreizteiz, a gase da rener « Feiz ha Breiz » eun dao-
ienn-pred eus banvez Bretoned Bourdel goloet a sinatu-
riou, hag e lavare d'eomp :

... Disul 5 a viz kerzu, e Bourdel, ez eus bet grêt
« eur gouel bras gant ar Vretoned divroet er gêr-se. Di-
« gaset em eus sonj dezo 'eus Feiz ha Breiz hag eus ar
« Bleun-Brug. Setu aman eun testeni sinet gant ar pen-
« nou anezo, evit lavaret d'eoc'h eo karet Breiz e pep
« bro.... »

ENOR DA WISKAMANCHOU BREIZ EN ALGERIA

D'an 12 a viz kerzu diweza, an A. Leynaud, arc'hes-
kob Alger a vennigas sal venez patronach parrez Kouba ;
er c'hoariadeg a voe grêt, goudeze, bugale ar skol grist-
ten, a zouge gwiskamanchoù kaera hor bro hag a ziskle-
rie « Eun eured e Breiz » a voe kavet kaer kenan gand
an holl .

E keit-se, merc'hed Breiz-Izel a lez o c'hoefou ouz an
drez hag a glask en em wiska evel merc'hodennou Paris :
diboellet er skolioù o deus heuliet.

GINIVELEZ

Mari-P. Abyann a zo laouen bras o kemenn d'eoc'h
ginivelez he breur bihan RONAN, e Plougerne, d'an 22 a
viz du 1937.

GOUARNAMANCHOU FUR HA LEAL

Gouarnamant ar Beljik a zo o vont da ober eul le-zenn diwarbenn ar yezou a vezo komzet en armeou ; gourc'hemennet e vezo, hep dale, sevel strolladou soudarded, hag a vezo bodet hervez ar yez a gomzont : ar Flammanked, e strollad kenta, ar C'hallaoued, en eil hag ar Valloned, en trede. An holl urziou a vezo roet d'ar strollad kenta e flamankeg, d'an eil e galleg ha d'an trede, e valloneg.

Pegoulz e vezo gwelet kement all e Breiz ? Kazarniou, listri, skoliou ofiserien hag all ha ne vezo komzet enno nemed e brezoneg, evel m'eo dleet ?

Pa raimp trouz a-wale'h evit difenn hor gwir. Mezus eo d'eomp plega evel ma reomp da dud hag o devez ezomm dalc'hmat ac'hanomp.

E Helvesia (Suisse), e oa teir yez anavezet, betekhen, evel yezou broadel : an alamaneg, ar galleg hag an italianeg : kuzul ar Stadou Helvesiek a zo o paouez digemeret ar rhetoromaneg evel pedervet yez broadel.

Ar rhetoromaneg eo yez ar Rhetia, an Tyrol hag ar Frioul; komzet eo gant 580.000 den.

...Hag ar brezoneg, komzet gant 1.400.000 den, — o konta ar Vretoned a zo e Breiz hag ar re a zo divroet, — a zo atao, evel eur paour, o vont eus an eil dor-skol d'eben, o c'houlenn digor, ha den ne zigor d'ezan !

Daoust ha diarbenn a raimp eun deiz pe zeiz fiastre-rien hudur hor Breiz ?

E EUZKADI AR FRANS

Kuzul ti-kêr Donibare Loitzun (Saint-Jean de Luz) en deus goulenet ma vije roet kenteliou war an euskareg e holl skoliou laik ha kristen kêr ; votet en deus 3.000 lur evit paea ar c'henteliou-se ha rei priziou, d'ar vugale a ouezo gwella yez koz o zadou.

Kuzulioù tiez-kêr Urrugue ha Donibare Garazi (Saint-Jean-Pied-de-Port) o deus heuliet ar skouer vat-se hag harpa a reont ar c'hevredigeziou a labour war dachenn an euskareg.

Hag e Breiz ? Kuzul ti-kêr an Orient a bae ar mestrskol a ro ar c'henteliou brezoneg.

Nanavezan hini all ebet ! Atao e vezomp diwarlerc'h.

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,**
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza

Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ

Breiz 15 lur — Frans ha broioù stag outi 18 lur
Evid ar fra a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou dre chek post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère), C. C. 21.802-Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelet uheloc'h gant e gegeraouez o tont hon eus ranket kas priz hor e koumanant da 18 lur evit Breiz ha da 18 lur evit ar Frans hag ar broioù stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-venn (abonnements collectifs) gant ma vezo da nebeuta pep niverenn e pep hermet vezo roet pep niverenn evit dek lur heken edoug ar bloaz.

Goulenñ a reomp ouz ar re a garo Breiz dreist-holl ouz hor c'henvreudeur beleien skigna hor e-helaouennou en dro d'ezo kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit 10 lur, a zo kaout traou da lenn, marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vretoned Petra c'hortoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bretoned.

Drapoioù nevez Breiz

Ar re a garte kaout drapoioù nevez Breiz evid ar gouelion, kermessou pe batronachou, n'o deus nemet ober o goulenñ ouz Unvanvez Oberour Breiz (Union des Œuvres Bretonnes), Pleyber-Christ (Finistère) a en em garg eus al labour.

Eleiz o deus gret o trenadennou, a-benn breman, hag, en o zouez, eun ti-ker eus Bro-Roazon.

Eun dra vat e vije kaout eun drapo breizat e holl diegeziou Breiz, koulz hag er skolioù hag er patronachou, evel m'her graer e Bro-Flandrez.

Priz an drapoioù (hep o zreid) :

1^m × 0.60 = 40 lur, — 1^m 50 × 1^m = 55 lur
2^m × 1^m 25 = 75 lur

Gant etamin eo e vez gret an drapoioù-se.

FEIZ HA BREIZ

Hada er boan evid eosti er Joa

Dre gaer pe dre heg, ar goanv a rank ober e hent. Al lodenn genta anezan a zo tremenet kentoc'h dre gaer eget dre heg.

Met n'hon eus kollet netra evit gortoz.

Ar pezh a zo bet espernet d'eomp gant ar miziou du a zo bet restaolet, kant evit unan, gant derveziou kenta ar bloaz nevez.

Miz genver en deus skoet warnomp dizamant.

Noz-deiz koulz lavaret ; heb eil tro, ar glao hag an avel, an avel hag ar glao o deus c'hoariet o fenn ha digaset d'eomp da sonj edomp c'hoaz e kreiz ar goanv. Mar d'oa aet berr hag izel an eienennou : digoret int bet, ha karget a-benn breman. Gellet e vezo, hep mar-ebet, दौरa ar foenneier evit ar rest goanv. Ar re a zalc'h mat da varn miziou ar bloaz diouz ar gour-deiziou, a vezo bet terval o spered. Pebez bloaz trist a zo da gaout, emezo Paourkez tud !

Piou oar Petra vezo ar bloaz ?

Gwelloc'h ha furoc'h eo gortoz evit gwelet.

En em gaout a ray marteze evel warlene. Daoust Petra c'hoarvezo, war-lerc'h an amzer fall e tistroio adarre an amzer vat. A gement-se omp sur !

Buan, e gwirionez, e yelo breman ar goanv war e giz. Setu ni e gouel Itron Varia ar Goulou :

« A-benn gouel Chandelour,

« Deiz da c'houec'h eur, da bep micherour. »

An deiz oc'h astenn eo ar merk sklaera eman ar goanv o komans beza toc'hor.

Ar goanv eo mare ar gouñidegez.

En despet d'ar gwall amzer, he deus ken alies graet d'al

labour chom a-sav, mêzïon Breiz-Izel a vezo, arak pell, peur-hadlet.

Hag hep dale ar greun, astennet e kreiz an nanchou evit mervel, a vevo a-nevez.

An heol, kresket e nerz d'ezan gant Doue, a deüio gous-tadik da bokat d'ar parkeier ha da zivorfila ar vuhez morgousket enno.

Joa a vezo neuze e kalon an den diwar ar mêz, joa seul e'houekoc'h ma 'z eo bet tennoc'h labour ar c'hounidegez ; joa hag a yelo war gresk dre ma c'hilazvezo ar parkeier ha dre ma tostaio mare an east. Ar joa-se eo a c'houlenn evitan ar beleg, bep sizun, en e ofis, pa lavar :

« Ra zeui, o va Doue, ar re a had en daerou

« Das eosti er joa, dre gan ar c'hantikou. » (Ps. 128)

Met evit kaout ar joa da eosti eo ret da genta hada. Hag evit beza sur da gaout pennou ed puilh, eo ret teurel en douar greun yac'h, greun dibabet hag a ouenn vat ; ret eo hada d'ar c'houlz. A-hent-all e koller an amzer hag ar boan...

Mar d'eo gwir kement-se evit hor parkeier, ez eo ken gwir all evit an eneou, evit ar parrezïou, evit ar vicher.

Tud yaouank hag a garfe eosti war an tachennou-se, dal-e'hit sonj, hervez komz ar Skritur Santel, eo ret hada diouz ar mintin, hada c'hoaz diouz an noz. (Eccl. XI).

Aveliou garo a c'houez war hor mêzïon hag a venn laza enno ar pez a ra o levenez, o gened hag o onestiz.

Savit hag hep damant krogit el labour. Digorit en ho kalon hag e kalon ho preudeur irvi doun, ledan hag hir, hag en irvi-se taolit, hep skuiza morse, had yac'h ar vertuzïou kristen, had ar bozamanchoù fur, had ar vuhez nevez, goest hepken da gennerza stad al labour douar ha da nevezi hor parrezïou a-ziwar-ar-mêz.

D'an den eo hada, hada er boan ; ar boan eo an errez eus eun east puilh ha laouen :

« Holl dourn ha dour unanet,

« Poaniomp gant levenez

« Da hada e pep spered

« Had ar vuhez nevez. »

L. B.

An Eskop Gwenn (1840-1855)

II

Pa c'helle diskouez e garantez, e kenver ar brezoneg, an Aotrou Graveran ne vanke ket d'hen ober ; kaout a eure tro vrao da enori hor yez pa voe degaset, eus a Paris, relegou ar Gonidec, da vro e gavell.

An Aotrou Gonidec, leshanvet « Tad ar Brezoneg », gagnet e Konk, d'ar 4 a viz gwengolo 1775, a varvas, d'an 12 a viz here 1838, (1) e Paris, er baourentez.

Dre anaoudegez vat, ar Vretoned a lakeas sevel d'ezan, e bered e barrez, e Lokrist, eur bez kaer, merket warnan komzou ar barz Brizeuk :

Peulvan, deskit d'an holl hano ar Gonidec,
Den gouziiek ha den fur, reizer ar Brezonek.

Pa voe peurzavet ar bez, e voe merket an deiz ma vije douget ennan ar relegou deuet eus a Paris hag a oa renket, en ti ma varvas ennan Mikael an Nobletz, e Konk ; eur gouel kaer a oa c'hoant da ober ; dereat e vije bet d'ar Prefed dont d'e ren, rak eur vad divent en devoa grêt ar Gonidec d'e vro ; met ar Prefed ne falvezas ket gantan dont da Gonk, war an digarez toull ma « n'oa ket bet goulennet digantan sevel ar bez-se ! » (2)

(1) Ar Bleun-Brug a raio, e Konk-Leon, en hanv a zeu, eur gouel bras, en enor d'ar Breizad kalonek-se, o veza ma tigouez, er bloaz-man, kantvet bloaz e varo.

(2) « Le devoir du premier magistrat du département eut été d'honorer le savant illustre que son gouvernement avait laissé mourir dans la misère et de témoigner au moins des regrets à qui fut privé de faveurs. Il ne parut point et la Bretagne apprit que l'autorité administrative ne pourrait pas assister officiellement à l'inauguration d'un monument qui n'avait pas été autorisé. Ce judaïsme centralisateur révolta l'évêque du diocèse. A 9 heures du matin, il apprit le refus du préfet de Quimper ; à 10 heures, il était en route, quittant ses affaires, remettant un voyage de Paris, et faisait soixante lieues en trois jours pour présider aux honneurs que la Bretagne décernait à Le Gonidec. Je ne m'étonne pas si le rédacteur en chef d'un journal de Brest (« L'Armoricaïn » du 14 octobre 1845), faible écho, mais fidèle de la reconnaissance générale, ajouta : « Par une telle conduite, Mgr Graveran vient d'acquiescer au respect et à l'attachement du pays de nouveaux droits. »

(Cf. « La Renaissance Bretonne », de M. de La Villemarqué.)

Pa glevas ar c'helou-se, da nav eur diouz ar mintin, ka-
lon an Eskop a yeas bihan ; eun dismegans e oa an dra-se
evid ar Vretoned hag, hep torta, hep sellout ouz hirder an
hent, e lakeas raktal starna e gezeg ha da zek eur edo en
hent, daoust pegen dies e oa beachi er mare-se ! Tri ugent leo
bennak a reas evelse hag ar Vretoned, lore'h enno, a em-
banne, a vouez uhel, o c'harantez hag o anaoudegez vat d'an
Aotrou Graveran.

Stanket en devoa o genou da enebourien ar brezoneg, eur
wech c'hoaz ; ne vezent mui ker rok o sevel o mouez ; betek
neuze e oa glac'harus stad hor yez rak gwallgaset e veze gand
an dud e karg ; an A. Romieu, eur Gall, deuet da is-prefed,
en hor bro, a skrive evelhen : « Evit degas gwellaenn e
« gouenn ar Vretoned eo dâ d'eomp sevel paeou, evel ma reer
« evid ar c'hezeg ! Poaniomp da lakat ar veleien a-du ga-
« neomp evit ma ne roint o Fask nemet d'ar vugale a oar ar
« galleg hepken ha ma korbellint ar re all holl ! »

Romieu eo ivez an hini a skrive : « Muzula a ran bep
« bloaz pet leo a goll ar brezoneg ! » (3).

Hag o komz dirak eun toullad mistri-skol eun is-pre-
fed all a lavare : « Dale'hit sonj mat, mignoned, ne 'z oc'h
lakat d'ober skol, nemet evit laza ar brezoneg ! »

Met, pa zave an Aotrou 'n Eskop e vouez a-du gand ar
brezoneg, piou en divije kredet c'hoaz diskleria « ar blija-
« dur en deveze o klevout pet leo a c'houneze, bep bloaz, ar
« galleg war ar brezoneg ! »

(3) « Créons pour l'amélioration de la race bretonne quelques-
unes de ces primes que nous réservons aux chevaux et faisons que
le clergé nous seconde en n'accordant la première communion
qu'aux seuls enfants parlant français. »

(Extrait du rapport de M. A. Romieu, sous-préfet, au-
teur du « Spectre Rouge », né et mort à Paris (1800-1855).

« Je mesure chaque année combien de lieues perd le breton. »

(Auguste Romieu, cité par Michelet,
Histoire de France, tome II, p. 27).

« Surtout, rappelez-vous, Messieurs, que vous n'êtes établis que
pour tuer la langue bretonne. »

(Allocution d'un sous-préfet, à des instituteurs primaires,
cité par le Docteur de Kergaradec dans un article sur la
« persécution à la russe » paru en décembre 1845 dans la
« Revue d'Armorique ».

Ar Brezoneg a oa salvet ! Mouez an Aotrou 'n Eskop
hag hini ar Gonidec a voe klevet eus a-bell ; d'ar Vretoned,
a gare o yez, e tenas eus pevar e'horn ar bed, komzou freal-
zus evel ar re-man : « A-du emamp ganeoc'h, pa glaskit
« gounit, da c'hortoz kaout gwelloc'h, ar gwir he deus pep
« yez da vleunia en he bro, ha n'omp ket evit chom hep rei
« meuleudi d'eur bobl hag a jom ker sounn hag hoc'h hini
« dirak he gwaskerien, hag a zo he buhez labourat, evid ar
« c'hloar hag an enor ! » (4)

Setu ar c'homzou mat a deuas betek diskibien ar Goni-
dec, eus ar Gres, eus a Paris, eus a Vro-Zaoz, eus an Ala-
magn, eus ar Sued, eus an Helvesia, ha me 'oar me : « Meu-
leudi d'an dud a zifenn o yez, evel eun tenzor ! »

**

Pa varvas an Aotrou Graveran e voe kanv bras d'ezan ;
ar vugale a ouelas puilh hag ar varzed a zavas gwerziou da
ziskleria e vuhez hag e vadoberou.

« Gwerz an Eskop Gwenn » a veze kanet e kement par-
don bras a oa e Breiz ; an Aotrou Graveran a oa bet leshan-
vet an Eskop gwenn dre ma oa deuet e vleu da wenna pell a-
raok ar gozni.

Gwerz an Eskop Gwenn a oa hir ; ar barz ne vankas ket

(4) Charles Lenormand annonça son projet de porter la langue
celtique dans sa chaire du Collège de France ; Ampère et Ozanam
consacraient plusieurs leçons à la littérature bretonne ; l'Académie
des Jeux Floraux invitait à ses fêtes les poètes d'Armorique .

D'encore plus loin quelques mots arrivaient, rassuraient les zé-
lateurs bretons ; les Flamands de Belgique ; puis une gazette
d'Athènes : « Le Journal de la Renaissance grecque » envoyait des
félicitations au journal de la renaissance bretonne et adressait aux
« anciens et légitimes propriétaires du sol, sa sympathie pour les
efforts tentés par eux en vue de reconquérir, faute de mieux, leur
nationalité morale, sympathie que mérite « un peuple qui ne craint
pas le despotisme, qui vit libre dans le monde et dont la gloire et
l'honneur sont la vie ».

Berlin, Leipzig, Genève, Prague, Christiania, ajoutèrent leur
grain d'encens par la voix de : Grimm, Zeus, Pictet, Francesconi,
Holmboe. Parlant de l'œuvre de Le Gonidec, ils déclaraient ses tra-
vaux dignes de la plus haute estime, disant qu'il avait bien mérité
de la Patrie bretonne.

da lavarout hano enni eus eun dra a skoe war e galon : e garantez evid e vro :

Ar jeneral Kavagnak, paotr start ha den a feiz.
A c'hoanteas e henvel arc'heskob e Paris ;
Mes refusi a reas krenn yit dont da Vreiz-Izel.
Etouez e vugale, da vevañ, da vervel.

Meur a eskob all, bet war e lere'h, war gador sant Kaourintin, a heulias e skouer, war ar poent-se.

Da gloza hor pennad e lakomp poz diweza ar werz a zennan pedenn ar barz d'an Eskop gwenn a vezo hon hini :

Goulennit digant Doue ma kendalc'himp er feiz.
Feiz koz Gralon, Gwennole, feiz ar Zent koz a Vreiz ;
Ha deiz ar varn ziweza e vo c'hoaz Bretoned,
E iliz sakt Rumengol, o pedi, daoulinet !...

TINTIN ANNA.

EUR BELEG MEKSIKAT MERZERIET

GANT DISPAC'HERIEN E VRO

Pempet pennad

Ar gwad a ruilh

AN TAD PRO HAG AN HOSTI SAKR

Meksikô a zo eur gêr a 400.000 den ; 37 parrez a zo enni. Pa voe stlapet er prizoniou eur c'halz eus ar veleien, n'eo ket labour eo a vankas d'al lean yaouank.

Ministred Jezuz, ar re anezo o devoa gellet en em ziwall diouz kraban an dispac'herien, ne ankounae'hajent ket mad an eneo. Mont a raent, dre guz, daved an dud fidel hag an dud toc'hor evit ranna d'ezo Bara an nenv. An Tad Pro a ziskouezas eun nerz-kalon dispar ; morse al lentoni n'he devoe peg ennan.

Skriva a reas ar c'homzou-man : « Pa ne voe mui graet an ofisou en ilizou, e savjis ar pez a hanvan « lec'hioù ar zakramant » ; bez' ez int lec'hioù ez an enno da rei ar gomunion ; evelse em eus gellet rei bemdez war-dro tri c'hañt komunion.

« D'ar gwener kenta, an niver a gomunionou a ya war gresk ; evelse, er miz diweza, em eus roet daouzek kant. Bez' em eus derveziou merket evit klevout ar c'hofesionou, e meur a di ; digemerout a ran enno tud fidel a bep renk ; dont a raont aze evit beza aliet, evit beza frealzet hag evit selaou eur brezegenn bennak.

« Penaos e c'hellan-me harpa ouz eur c'hrogad ker kalet, ker bresk ha ma 'z oun ? her goulenn a ran. Eur merk anat eo, ec'h en em zervich Doue ac'hanoun evel eus eur benveg hag e fell d'Ezan an dra-ze : anez, e vefen bet a-vreman ouz torgenn. »

E miziu diweza ar bloaz 1926, ar polis en em stagas da waska ha da vresa emgloieù ar gatoliked. D'an 22 a viz gwengolo, ec'h en em strinkas en eun ti a'oa bodet ennan tud eus an « Emgleo evit difenn ar relijion », hag e taolas he c'hrabannou yut war daou c'hant anezo.

E skridoù an Tad Pro e lennomp : « Daoust ma 'z omp spiet en eun doare striz gand ar poliz-kuz, e c'hellan rei ar vadiziant, benniga eurejou ha kas ar Viatic d'ar re glanv. Digouezet eo bet ganin, en em gaout gand ar polised (10.000 ez eus e Meksiko), el lec'hioù ma 'z aen enno evit rei ar zakramanchou.

« Va abadenn genta a c'hoarvezas en unan eus va « lec'hioù evid ar zakramant ». C'houec'h eur eus ar beure-aoa. En em gavet oan e hanter ar gomunion, pa zeuas davedomp eur vatez en eur youe'hal : ar polis ! ar polis a zo aze !

« An dud fidel a gemer aon. — « Chomit e peoc'h, a liviris d'ezo, kuzit an doubierou hag en em ingalit, dre holl, en ti, ha dreist-holl arabad ober trouz.

« Evidoun-me, gwisket holl e glas-wenn, ha war boull va c'halon ar zakramant meulet ra vezo, a zigemeraz paotred an droug.

- Aman ez eus eun ofis evid an holl, emezo d'in.
- N'her gwelan ket e giz ebet.
- Eo, eo, aman ez eus eun ofis evid an holl.

— Mat ! evid ar wech-man, livirit ervat ez oc'h bet henchet fall.

— Penaos henchet fall ? Gwelet hon eus eur beleg o tont aman. Ouspenn, ar gemennadurez hon eus bet da welout ha da furcha an ti-man. Hon heuilhit !

« A, ya ! Ne jome mui nemet an dra-ze ! Hoe'h heulia ? A belec'h ho peus gwir d'ober d'in plega da gement-se ? Diskouezit d'in her gellit dre wir. Ne vern ket ; ma fell d'eoc'h, kerzit dre an ti, ha ma kavet ez eus, en eur e'horn bennak, eun ofis, deuit d'her c'hemenn d'in evit ma 'zin d'an oferenn.

« An dud-man a yeas neuze dre an ti, hag o veza ma felle ganin en em virout diouz abadennou gwasoc'h, ec'h ambrougis al lostrugennou, en eur ziskouez d'ezo, en o raog, ar pez a zizolojont a-drenv pep dor... Met ne voe kavet beleg ebet, hag ar polised gouziek en em lakeas e gward e dor an ti ; mont a ris diouto, war zigarez en oa va labouriou da ober ; ar re-man a vire ouzin da jom ganto.

« Mont a ris da rei ar gomunion el lec'hioù all, merket evit se. Pa 'm boa echu va dever, e teuis da welout va folised, met atao beleg ebet. »

E TOUEZ AR VERZERIEH

E miz heré 1926, da c'houel ar C'hrist-Roue, karr-dredan ar c'houarnamant a rankas chom a zav dirag Iliz Jezuz, e Meksiko, hag ar gristenien bodet eno a lavaras a-bouez-penn : « Bevet ar C'hrist-Doue ! » Raktal ar zoudarded a dennas hag a lazas unan bennak... Pevar c'hant fidel a voe stlejet d'ar prizoun ; en o zouez, e oa merc'hedigou, hag ar re-man a voe skourjezet en eun doare kriz, met ne ehanjont da embann e chomjent bepred katolikezed vat.

Meur a dro, an Tad Pro a voe dare d'ezan beza paket, met dre e ijin, e c'helle en em denna brao a douez ar rouejou stignet war e hent. Koulskoude d'ar 5 a gerzu e voe tapet gant mevelien an droug. En eul lizer e lavar :

« Da zeiz eur diouz an noz, eun bet treinet beteg ar prizoun e kompagnunez pôtred yaouank all... Tremenet hon eus an noz e kambr ar stered, rak an urz d'hor stlepel er prizoun a zougenne : ra vezo klasket gwaska ar brizounerien, ar gwaso ma vezo gallet. Edoug an nozvez-se, hon eus lava-

ret ar rozera... Antronoz, e voemp dizammet eus hon ereou. Seulvui e prederian war an abadennad-ze, seulvui ez eun sebezet ne vefe ket bet tennet warnoun... »

Deut miz genver 1927, e tigasas da Veksiko eus meur a gorn ar vro, beleien a strolladou evid o zeurel en toullou-kuz. Eun deiz, e stlejer 80, hep truez ouz o oad nag ouz o foaniou ; eun deiz all, eman tro tri c'hant beleg eus eskopti Jalisko : daou eus ar re-man a voe torret d'ezo o daouarn gand ar zoudarded, en abeg m'o devoa lavaret an oferenn, ha medisin ebet n'en devoe aotre da zoursial onto. Abarz nemeur, ar re vrudeta ha gouziek a eus ar gatoliked a rankas heuilh o fastored.

Dourdiz hag ampart evel ma 'z oa, an Tad Pro a gave an dro d'en em zila er prizouniou, evit skigna, en eneou a oa enno, frealzidigez ar relijion ha toumder ar garantez.

« Koveseet em eus er prizouniou, emezan en eul lizer ; setu al lec'hioù a zarempredan ar muia, rak leun-chek int a gatoliked. Kas a ran d'ezo bevanis, pleonkou, arc'hant, sigar. Ma c'houezfe ar gwardou pe seurd labous ez eun !... »

Kemeret a reas preder ive gand Emgleo ar yaouankiz kristen. Ar c'houarnamant her gouie hag a glaske e baka : « Meur a wech, eme eun Tad Jezuit a voe e Meksiko gantan, pennou ar vro a gasas, en e eneb, urziou da gregi ennan, met bepred e kave an tu da dec'hout diouz daourne vuntrerien paet evid e laza... Gwelet em eus pegement an Tad Pro a oa tost d'ar gwall daolioù, met ne c'hoantae nemet eun dra : skuilh e vad evit Jezuz-Krist. Pet gwech em eus e glevet o tiskleria ar c'hoant-se ! Meur a dro eo bet er prizoun ; met pa voe warnes gwelout e youl o vont da veza sevenet, e veze a-nevez laosket da redek. »

Prezek a rae ive retrejou ha drezo e rae kalz a vad ; en unan anezo e c'hounezas da Zoue daouzek skolaerez eus skolioù ar c'houarnamant. Retrejou evelse, roet en eur riskl ker bras, a oa skolioù a zantelez birvidik. Rak gwad ar gristenien a rede dre ruiou ar gêr-benn.

Kerkent ha miz genver, ar Yaouankiz katolik he devoa pemp merzer bet heskinet en eun doare iskiz ha fuzuilhet a c'houdevez, dre gasoni evid ar C'hrist-Roue. D'ar 15 a viz ebrel, deiz gwener ar Groaz, eun oberour yaouank, mouler eus e vicher, oajet a 23 bloaz, Juan Manuel Bonilla, rener ar

Yaouankiz katolik, a goueze dindan tennou an dispac'herien ; a greizdeiz da deir eur, e chomas stak ouz ar groaz. D'ar mintin zoken, en devoa skrivet d'e c'hoar : « Doue hor Mestr a zo falvezet gantan kemerout va gwad ha va buhez... E peoc'h emaeun dirag ar sakrifis. »

Hag ar gwad a ruiho founnusoc'h founnusa. Er zizun eus an deiz kenta d'an 8 a viz mae, seitek beleg a zo merzeriet war eun dro. Renket dirag eur c'houverenn zoun a dlee beza o bez, int diskaret holl a-unan a dennou fuzuilh. Darn a vev c'hoaz, met an touller-beziou a rank daoust da ze o-goloi holl a zouar. Eun nebeut amzer goudeze, e koll e skiantvat.

Er bloavez-se c'hoaz, ouspenn hanter kant paotr yaouank ha war dro tregont beleg a c'hounezaz kurunenn ar verzerenti. An Tad Pro a brezege da Veksikiz nerz-kalon ar verzerien hag o c'harantez evid ar C'hrist-Roue, rak gouzout a-rae e teufe o skoueriou santel da sklerijenna ar sperejou ha da entana ar c'halonou :

« Gwad ar verzerien
« 'Zo had kristenien. »

M. S.

Doare ha doare da sevel Bugale

I. — GWECHALL.

Setu aman hag a zo bet gwelet en hor bro Vreiz, breman ez eus 80 vloaz pe wardro. Eur vamm, intanvez, a jome ganti pevar grouadur. Kemeret a reas ar stur e lec'h an tad a oa maro, ha diskleria a reas ez afe mat an traou endro, e vije urz en ti. « Ar pevare gourc'hemenn a Zoue, emezi, a lavar e tle ar vugale senti ouz o c'hexent. Rakse 'ta, va bugale a zento ouzin. »

Eur zulvez, dioc'h an noz, ar mab kosa a c'houlennas mont da dremen eun eur gant kamaraded en eun ti all. — « Nann, eme ar vamm. Ezomim, am eus ac'hanout. Aman e chomi. »

Ar paotr a yeas droug ennan, hag a zisklerias di-c'hek : « P'e gwir n'em eus tamm liberte ebet aman, me a gutaio va zi. » Ne lavaras ket muioc'h, hag ez eas d'e wele.

Antronoz pa zavas diouz ar mintin, e kavas renket, war ar bank, e kichen e wele, diou roched hag e zilhad all.

— Sell, petra eo an dra-man ?

— Da bakadenn. P'e gwir ne blij ket d'it chom aman, kerz d'al lec'h ma kari.

Hag an den yaouank a gemeras e zilhad, enkrezet bras, tental e benn. E vreudeur all o doa c'hoant mont gantan eur pennadig war an hent, met ne gredent ket.

D'an abardaez noz, p'edo an dud en ti gant ar **Ba-ter**, e voe klevet an nor o tigeri. Ar mab prodig a oa distro. Met e vamm ne lavaras ger d'ezan, ar re all ken nebeut. Antronoz e voe henvel. Pep hini a yeas d'e labour. Ar mab kosa a jomas e lichen an oaied, soublet e benn, hag epad an deiz ne reas nemet trei ha distrei endro d'an ti, hep kredi lavaret ger.

D'an eil dervez goulskoude, pa verkas ar vamm o labour d'an dud, ar paotr a gredas digeri e c'henou :

— Ha me, va mamm, n'em bezo netra d'ober ? Ne roit urz ebet d'in ?

— Pa ouezi senti, e vezo merket d'it da labour. Araok, ne vezo ket.

— Mamm me a zento.

— Atao ?

— Atao.

— Ha war an eur ?

— Ya, mamm, war an eur, heb en em glemm morse.

— Mat, kemer da renk neuze etouez da vreudeur.

II. — BREMAN

Ar vugale ne c'houlennont ket aotre da vont da redek. Mont a reont hep goulenn aotre o c'herent. N'e ket eun eur e chomont er maez eus o zi, met deuet e vez an noz pell a zo, ha n'int ket distro c'hoaz. A-wechou e vez tremenet hanter-noz a-raok m'en em gavont, hag e pe stad emaint ! Mezo dall. O c'herent ne gredont lavaret ger d'ezo.

— Mamm, pemp kant lur d'in da vont d'ar foar.

— Eus pelec'h ez pevezo pemp kant lur ? N'eus ket a bemp kant lur en ti.

— Mat, ma ne roit ket d'in, me a guitaio an ti-man evit mat, ha gwaz a-ze evidoc'h.

Hag ar vamm a ya d'an ti tosta da c'houlenn pemp kant lur da bresta, hag o ro d'he mab.

Yvonik o sevel eus e wele.

— Mamm, ne lakin ket ar bragez-man. Roit d'in eun all.

— Ha perak, va faotrig ? Da vragez a zo mat c'hoaz. N'eus toull ebet ennan.

— Ne fell ket d'in, la !

Ar vamm, ma vije eur vaouez a benn, a lavarfe d'he mab : « Mat, chom divragou neuze ha kea d'en em ziskouez d'an dud er stad-ze. »

Met ne gomzo ket evelse. Mont a raio d'an armel da gerc'hat da Yvonik ar bragez a c'houlenn.

Hag Yvonig, dre ma kresko, a raio muioc'h mui e vestr en ti, a vezo direzoun, dizentus, a raio poan, mez d'e vamm : pa vezo bras, e vezo eur foraner, eur galoper, mat da netra.

Ret eo lakat ar vugale da blega, da zenti.

J. U.

Euzkadi : mor a gan

Pobl Euzkadi, daoust d'ar brezel kriz a lazaz ar re wella eus he bugale, flastret he gwiriou ha dismantret he douar, a gav c'hoaz, nerz a-walc'h da voustra war he glac'har ha da ziskouez kaerderiou he ene leun a vuhez.

Ar re o deus gwelet, epad gouelioù Nedeleg diweza, ar strolladou euzkarat Eresoinka hag Elai-Alai a oar breman pegen uhel eo spered gouenn Euzkariz ha peger bras eo e nerz-kalon.

ERESOINKA, eo hano eur strollad kanerien, korollerien ha c'hoarierien euskarat, krouet war douar an harlu ; holl o deus bet da c'houzanv eus a berz ar brezel hag, en o zouez, e kaver medesined, alvokaded, ijinourien, micherourien, kelennerien, koueriaded ha zoken beleien.

An digemer a zo bet grêt da Eresoinka, e Paris, a zo bet eus ar c'houeka ha meuleudi o deus bet digant an holl.

Ar Bleun-Brug a bedas ar c'hannad en deus, e Paris, an Aotrou de Pichon-Longueville, da vont da welout Eresoinka, ar pez a reas kals a blijadur da Euzkariz, rak evel ma lavare « Euzko-Deya » : « Eun testeni e oa kement-se eus karantez « katoliked Breiz evit katoliked Euzkadi hag evit kement tra « a zeil ouz buhez, yez ha giziou ar pobl euskarat. »

— « Bet oun bet o welout Eresoinka, e sal Pleyel, a skriv « d'eomp hor c'henvroad an A. de Pichon-Longueville ; eun « dudi e voe kement-se evidoun ; Euzkariz, dek ha tri ugent « bennak anezo, gwazed ha merc'hed, a zo kanerien a-una-« nou, a strolladou ha dreist-holl korollerien dispar ; o c'ho-« rollou a zo dishenvel kaer diouz korollou ar poblou all hag « a bep seurt ez eus anezo : korollou en enor d'ar vro, evel « ar salud da vanniell Euzkadi ; korollou a ampartiz ha gant « lid bras, grêt dirak ar merc'hed epad ar gouelioù ; re fen-« tus ivez evel dans « Yann a zans ! » Ar c'horollou-se holl « a vez korollet gant gwazed hepken ; ar zoner a gemer eun « daboulin hag eur fleût da verka ar muzul.

« Euzkariz o deus eun ene troet warzu an traou miste-« rius, evel m'her ro da anaout arvest ar « Sabbat » ha,

« dreist-holl, ar c'halvadenn vroadel a zo eur seurt hopa-
« denn a glever o pellaat hag o vont war voanaat, evel eun
« hekleo. »

Meur a Vreizad all, o chom e Paris, a yeas ivez, da heul
kannad ar Bleun-Brug, da zaludi Eresoinka.

Eresoinka a raio tro an Europ hag a 'z ay, marteze, d'an
Amerik; a-raok kuitaat Paris, e renerien, an Aotronez Ga-
briel de Olaizola ha Luiza de Esnaola, a vennas diskouez o
anaoudegez vat da berson parrez Santez-Jenovefa Paris, —
a roas d'ezo salion e batronach evit gellout studia enno ar
pez o devoa da ziskleria e sal Pleyel, — oc'h ober eur c'hoari-
riadeg, evit bennoz Doue, evid e iliz, unan eus ilizou paoura
Paris.

Hag ELAI-ALAI ?

Elai-Alai, — da lavarout eo : Gwennilied skanv, — eo
hano koant eur strollad bugale eus a Euzkadi hag a gerz
war roudou ar re vras, o kana hag o korolla, eus o gwella.

E Elai-Alai, n'eus nemet bugale eus Gernika, kêr zan-
tel Euzkadi, bet pulluc'het, evel ma ouezer, gant kirri-nij
Franco, d'ar 26 a viz ebrel diweza.

Grêt o deus eur gouel, e Paris, d'an 8 a viz genver di-
weza; ar gouel-se a oa renet gant an A. Leizaola, ku-
zulier ar Justis hag ar Zevenadurez euskarat. N'omp ket evid
ober hano amañ eus kement tra gaer a zisklerias bugale Ger-
nika : korollou, kanaouennoù, kantikou, hag ar c'han Gerni-
kako Arbola, savet en enor da G'hernika ha d'he gwezenn-
zero, selaouet gant an holl, en o sav.

Ar gwella gouere'hemennou a zo bet kaset da vugale Elai-
Alai eo komzou an Aotrou Marot, person Itron-Varia ar
Peoc'h, e Suresnes, a zigoras frank dor e galon ha dor e di
da vugale Euzkadi a oa hep ti nak oz :

« Epad ma oant e Suresnes, en hon touez, eme ar beleg-
« se, o deus grêt muioc'h a vad d'hor parrez, eget ne reas
« hon tud d'ezo dre o digemer karantezus. »

Eun nebeut deizioù gondeze, ar c'hardinal Verdier a yeas
da Suresnes da welout bugale Gernika hag e tisklerijont, di-
razan, darn eus a arvestou kaera Elai-Alai.

Goude ar c'hoariadeg, ar C'hardinal a oa ouz e heul an

Aotrou Fontenelle hag an Tad Lhande a rannas kouign ar
Rouaned etre bugale Euzkadi.

D'an 28 a viz
genver, ar c'har-
dinal Verdier en
devoe tro da we-
let bugale Ger-
nika, adarre, o
c'hoari e sal
Marcellin Berthe-
lot, dirak eur mi-
lierad tud, evit
sikour sevel e
gantved iliz ne-
vez hag e lavaras
d'ezo ar c'hom-
zou brao-man :

« Penaos chom
« hep karet ar
« Gwennilied
« Skanv »—se
« ker koant ha
« ken hegarat, o
« deus ranket te-
« c'het diouz o

« bro d'an oad tener m'o devoa ezomm da veza gwaskedet
« hag a zo c'hoaz en o daoulagad ar gwel eus an traou eu-
« zus a dremenat dirazo hag en o diskouarn ar vout eus ar
« geriou leun a gasoni o deus klevet; a zo diskaret o nei-
« zion blot ha tee'het diouto o c'herent.

« O welet o dansou koant, glan ha seder, penaos ne deu-
« femp ket da c'hoantaat gwelet an dud o trei kein d'an
« dansou a c'hiz nevez a ra kement a c'haou ouz hor yaouan-
« kiz hag o tigas, en dro, ar c'hiz da zansal an dansou
« a-wechall.

« Me va-unan, mab ar menez, em eus danset pa oan
« yaouank dirak tantad sant Yann ha lammet, marteze, zo-
« ken, a-us an tan !... »

Hag ar c'hardinal, an daerou en e vouez, a glozas e brezegenn o pedi Doue ma teurvezo gantan lakat ar peoc'h da ren, hep d'ale, a-nevez, war douar ar Spagn.

Fizians hon eus da welout Elai-Alai o tont da Vreiz, er bloaz-man, hag e kredomp e ray Breiziz al laouena digemer, a oufed ober, da Euzkariz.

Setu aze eur bobl flastret kement ha ma c'heller beza flastret hag a gav, e goueled he c'halon, nerz a-walc'h evit kana, korolla ha c'hoari ha rei da glevout d'ar bed he gouelvan a darz eus e greiz eur c'han a esperans.

Elai-Alai « Gwennilied Skanv » Gernika,
o saludi ar C'hardinal Verdier, d'an 28 a viz genver diweza.
(Kliched an « Nouvelliste »).

Kêr Gernika dismantret

TUD VRAS eur bobl e gwask

Jose Antonio DE AGIRRE

Kinniget d'ar re a venn kaout
sklerijenn a-raok barn eun
den.

Evel e vestr, Sabin Arana Goiri, an Euzkarad all-man a zo da genta, ha dreist pep tra, eur e'hatolik birvidik.

Ganet d'ar 6 a viz meurzh 1904, e Bilbao, Jose Antonio de Agirre a yeas ez yaouank da jom da Guecho ; pemp breur ha teir c'hoar en deus hag ar c'hosa eo eus a nao.

Alvokad eo evel e dad ; skoliet eo bet, evel e vreudeur, gant Tadou Kompagnunez Jezuz Orduna ha goude e peur-

e'hreas e studi e skol-veur Deusto.

En e vleud e veze pa c'helle studia lezennou ar Gwir-etre ar broadou hag an doareou da zegas gwellaenn etouez an dud.

Da e'hoari, da neunv, da roenvi, n'en devoa ket e bar. Hen oa rener-meur Unvaniez katolik ar Biskaia.

D'e 29 bloaz e timezas gant Mari du Carmen de Zabela, eur plac'h yaouank skoliet da genta gant C'hoarezed Guecho, goude gand Ursulinezed Pau hag er fin gant leanezed Upper-Norwood e Bro-Zaoz.

Eur vere'h vihan tri bloaz o deus hag a zo he haner Miren Karnele Aintzane.

An Aotrou Agirre a zo eun den eun, eur e'hristen eus an dibab, eur zant, zoken, a lavar e genvroiz ; lakat a ra kement hini hen darempred, nemet dallet e vefe gand ar politik daonet, da veza a-du gantan.

Abaoe e ugent vloaz n'en deus ket ehanet da stourm evit startaat ar feiz kristen e pobi koz Euzkadi hag harpa gwirion ha frankizou e vro.

D'e 27 vloaz e voe hanvet da vér e Guecho ha tri miz goude e ca depute : eun den oa ha n'en devoa enebour ebet ha setu perak e voe dibabet, d'ar 6 a viz here 1936, evit beza e penn gouarnamant nevez Euzkadi : daou vloaz ha tregont n'en devoa ken.

Dirak eur mor a dud, e zaoulagad troet warzu ar groaz hag e zorn astennet war an Aviel e reas al le koz euskarek : « Stouet dirak Doue, em zav war douar Euzkadi ha dindan « gwezenn zero Gernika, an envor eus va zud koz em spered « e touan kas da benn va gefridi, gand eur gwir lealded. »

Gouarnamant ar Republik euskarek a jomas eiz miz e Bilbao, met da viz mae 1937, e rankas tec'hout pa voe trec'het armeou Euzkadi gand armeou Franco. -Ar e'houarnamant-se, es eo d'eoec'h gouzout, a oa eur e'houarnamant a urz hag a benn ha tud Euzkadi, ouz e zevel, o deus diskouezet d'ar bed holl e oant gouest, hep tamm ebet en em zispartia diouz ar Spagn, d'en em ren o-unan.

**

Nebeud a-walc'h a vrezeliou santel a zo bet, etre an dud, abaoe ma 'z eus anezo ; brezeliou diaoulek a zo bet, avat, tra a-walc'h, da ruzia kement tachenn zouar a zo er bed.

D'an 19 a viz gouere 1936, pa zavas Franco hag e dud banniel ruz aour an Dispac'h, er vann, evit diskar gouarnamant fallakr Madrid a oa, eiz miz a oa, o waska ar Spagn, eleiz a gredas o devoa gwir d'hen ober ; Agirre, daoust d'ezan da gondaoni atao, ha kalet, torfejou ar re ruz, ne gredas ket e vije ar gwir-se ker splann hag an Aviel hag e chomas kentoc'h hep mont a-du gand an Dispac'herien wenn eget ne 'z eas a-du gand an Dispac'herien ruz.

Setu aze e fazi, mar deo eur fazi, met eur gudenn rouestlet eo kudenn ar Spagn, mar deus unan.

Dispennet eo bet an A. Agirre ha tamallet, e pep doare ha kemeret gand eleiz evid eun nac'her e feiz ; e Frans, koulskoude, en deus kavet difemmourien start etouez an dud uhela dre o spered hag o feiz : « Renerien ar « brezel santel », eme J. Maritain, o deus muioc'h a gasoni ouz ar gristenien ne gerzont ket a-du ganto, eget n'o deus ouz an dud « divadez. » (1)

— « Ne vez ket flastret, en eun doare ker gouez-se, eur bobl koz, ker kristen hag hini Euzkadi, war zigarez ma « n'h'e deus ket gallet kredi edo ar gwir gand ar re a zegase « brezel, er vro, da ziskar ar C'houarnamant. » (2).

Ernest Psichari, eun Tregeriad, dre e vamm, hag eur e'hristen mat, a lavare : « Lec'h a zo da grena, pa ouezer emaer o skriva dindan sell an Dreinded ! »

Atao e skriver, dindan sell an Dreinded, met, muioc'h a lec'h a zo da grena, koulskoude, pa skriver da damall unan bennak, en aoun d'hen tamall e gaou.

Ha rak-se, a-raok gouzout gwelloc'h, arabad eo d'comp tamall Aguirre, kement-se, na tamall Franco, kement-se ; o daou e c'hellont beza grêt mat, daoust m'o deus grêt dishenvel o daou.

Doue hepken, o veza ma wel pep tra, a oar e pelec'h ema ar gaou hag e pelec'h ema ar gwir.

Ni, ar pezh hon eus da ober eo beza karantezus en hor barnedigeziou.

(1) « La guerre sainte hait plus ardemment que l'infidèle, des croyants qui ne la servent pas. » (Jacques Maritain).

(2) « On n'assassine pas un vieux peuple chrétien parce qu'il « a cru qu'il ne fallait pas se révolter. » (François Mauriac).

Pa ne anavezet ket, mat a-walc'h, daou benn eur gudeann,

« Ar gwella mevel
« Eo tevel. »

N'eo ket gant gwin trenk eo e paker kelien, na gant so-roe'hellou eo e paker kezeg spontet, nag a daoliou teod, nag a daoliou pluenn, nag a daoliou kleze, dreist-holl, eo e laker ar re fall da zont enno o-unan ha da wellaat.

**

An A. Agirre, e c'houarnamant hag eul lodenn vat eus e genvroiz a zo breman en harlu, gwir eo ; met, daoust ha n'eo ket gwelloc'h, a-wechou, mont er miz eus ar vro, eur pennad, eget mervel evel pobl ?

An enor em eus bet da veza digemeret gand an A. Agirre (1) d'an 12 a viz du diweza ha komzet hon eus eus stad truezus Euzkadi hag eus he amzer da zont.

— « Arabad eo kredi, a lavaras d'in ar Prezidant, n'en « defe va gouarnamant talvoudegez ebet breman pa n'ema « ket ken en Euzkadi ; daoust m'emaomp en harlu, e ken-« dale'homp da ren hor pobl hag evez bras a daolomp war « hor c'henvroiz divroet aman hag a-hont hag eun 200.000 « bennak a zo anezo ; eun deiz pe zeiz, ar jeneral Franco a « ranko' plega da youl pobl Euzkadi a c'houlenn ma tizrofe « va gouarnamant d'ar gêr ha ma vefe lezet gant hor bro « ar frankiz a zo dleet d'ezi ; ma vefe grêt eur vodadeg « hon defe an trec'h eta, hep mar ebet ! »

Setu aze neuze eun den hag a zo harpet ar feiz en deus, en e vro, war ar feiz en deus en e Zoue ; n'eus fors e pelec'h e vez, pe e Paris, pe e Madrid, pe e Zurich, pe e Edimbourg, n'en devez ket a vez o tiskouez ez eo eur c'hristen birvidik, rak dale'hmat a-raok en em lakat ouz taol e ra sin ar groaz, evel m'her graer ivez, e kement tiegez a zo e Euzkadi.

Ha dre ma komze e welen pebez den eun e oa ; pa rae hano eus e vro flastret hag eus an dismegans taolet warni ha war e bobl ne oa nag en e zaoulagad nag en e vouez, tamm kasoni ebet ! Hag e welen neuze peger gwir e oa ar

(3) E ti kannad Gouarnamand Euzkadi, e Paris.

e'homzou-se lavaret gantan en e brezegenn gouel Nedeleg 1936 : « En hor c'halonou-ni, n'eus ket a gasoni ; n'eus nemet karantez evit hor bro ! »

Rener-meur eur vro vihan eo Jose de Agirre, met Rener-meur eur bobl vras eo ivez.

Ha pa oan o kimiadi diouz ar Prezidant, eun Euzkarad koz a zigouezas ; ouz e welout e sonjen en Aotrou Fransez Vallée ; goude beza saludet an Aotrou Agirre, e lavaras d'in :

— « Breizad oc'h ? Kement-se a ra plijadur d'in. Ha « petra zonzit eus Rener yaouank gouarnamant Euzkadi ? « Eun den a zoare eo, n'eo ket 'ta ? Ha gantan ha skoa-« zell Doue n'hellomp nemet kaout fizians, daoust da falla-« griez an dud ! » hag e stardas outan Jose Antonio de Agirre.

Euzkadi koz eo a lake he fizians e Euzkadi yaouank a verv enni spered ar Mestr, Sabin Arana Goiri, a roas e vuhez evid e vro ; gwelet e vezo, dizale, an Aotrou Doue o kemerout Euzkadi, dre an dourn hag o lavarout d'ezi : SAV EN DA ZAV !

Herri CAOUISSIN.

EVIT BEZA SKLERIJENNET WAR DOARE-OBÉR
EUKARIZ E BREZEL AR SPAGN,

LENNIT :

Le Drame d'un Peuple incompris

La Guerre au Pays Basque

gant VICTOR MONTSERRAT.

eun den hag en deus gwelet an Dispac'h, er SPAGN RUZ, er SPAGN WENN, hag e BRO EUZKADI.

Rei a ra da gompren gand e leor, perak n'eo ket bet aet Euzkariz hag i katoliked vat evel ma 'zint a-du gant Franco.

Al kor, dre ar post 11 fr. 40

Her goulenñ ouz : Librairie H. G. Peyre, 25, boulevard du Montparnasse, Paris-14^e.

...EUR GONTADENN :

Sermon Person Plouvenez

En amzer-se, Plouveneziz a oa fall daonet ; troet e oant ouz traou ar bed ha netra ken ; peg ebet ne gaved warno evid ober d'ezo distrei ouz Doue ; o ferson koz a venne koll e benn o welout pegen kalet e oant da lakat da blega.

Peurliesha ne vezent na wardro iliz, na wardro beleg ; da zeiz ar pardon bras, evelkent, e teujont, niverus d'an oferenn-bred hag ar person koz kêz a lakeas, en e benn, ober d'ezo ar zermon-man :

Va Breudeur ha va C'hoarezed kristen,
Plouveneziz, va Farrisioniz karet,

En noz-man, em eus bet diwar ho penn eun hunvre spon-tus ; an Aotrou Doue, emichans, eo en deus laket êl mat ar barrez da zegas d'in an hunvre-se ; ez an d'her c'honta d'eoc'h.

Dre va hunvre e kreden e oan maro ha dioc'htu ma oa êt va ene eus va c'horf ez is, na petra 'ta, da skei war dor ar baradoz.

Sant Per, porzier koz ti an Aotrou Doue, a deuas da zi-geri.

— Petra glaskit ? emezan.

— Petra, emoun-me, mont d'ar baradoz, na petra 'ta, etouez va farrisioniz.

— E pelec'h e oac'h person ?

— E Plouvenez, Aotrou Sant Per.

— Plou... Petra... Plou...

— Plouvenez, Aotrou sant Per.

Ha porzier koz an nenvou da dapout eur c'haier e oa skrivet warnan, e lizerennoù acour, hanoioù an holl barreziou kristen hag ivez hanoioù kement sant ha santez a oa er baradoz. Kemerout a eure e lunedou acour ha, goude beza grêt eus sec'ha d'ezo, o lakeas war beg e fri hag e stagas da lenn :

— Plou... Plou... Plouarel... Plouénan... Plouyann... Plouyorn... Plouzane... ne welan Plouvenez ebet !

Hag e c'houeze ar paour kêz koz ; abarz ar fin e c'halvas eun êl hag e lavaras d'ezan :

— Deus 'ta, êlig Doue ; deus da glask, war va c'haier, hano parrez ar person-man.

An êl a gemeras laouen ar c'haier.

— Pe seurt parrez eo, Aotrou Person ? emezan.

— Plouvenez, êl benniget.

— A ! Plouvenez ? O ! n'eo ket merket war gainerou ar baradoz ; Plouvenez a zo met n'eus Plouvenez ebet !, hag aman n'eus den ebet en holl eus a Blouvenez.

— Salver Jezuz ! emeve ; n'eus den er baradoz eus a Blouvenez.

— Tra ! tra ! Aotrou Person, n'eus den ebet !

— E pelec'h emaint 'ta neuze ar re holl a zo maro du-man abaoe m'eo het savet ar barrez ?

— N'ouzoun ket ; marteze e kafot unan bennak anezou er Purgator !

— Er Purgator ? E pelec'h ema ar Purgator ma 'z in da welout ?

Hag an êlig Doue, laouen evel ar Spered Santel, luger-nus evel an heol, kregi em dorn : « Deuit ganen, emezan ; me a zo o vont d'ho tiambroug !

Hag ez ejomp dre eun hent goloet a zrez hag a spern ; an hent a oa hir ; goude beza grêt eur pennad mat a vale e

tigouesjomp dirak eun nor hag e oa skrivet warni an daou c'her-man : Pinienn—Esperans.

— Setu dor ar Purgator, eme an êl ; skoit hag e vezo digoret d'eoc'h !

Hag en eur blega e benn d'am saludi e tispakas e ziousakell hag e nijas d'ar baradoz.

Ha me hag ober « dao ! dao ! » war an nor.

Eun êl, eur c'hleze tan en e zorn a deuas da zigeri :

— Petra 'zo ? emezan.

— E feiz, êlig Doue, eur person, nec'het a-walc'h, o klask e barrisioniz eo a zo aman dirazoc'h ; bet oun er baradoz hag ez eus bet lavaret d'in ne oa hini anezo eno ; setu m'ouñ deuet da welout aman.

— E pe barrez ez oc'h person !

— E Plouvenez, êl Doue.

Hag an êl tapout e gajer, evel sant Per ha da Ienn :

— Plou... Plouzeniel... Ploueskad... Plouider... Plourin... Mat, Aotrou Person, kaer em eus klask, ne gavan den ebet aman eus ho parrez !

— Den ebet ? Met, Gwerc'hez Vari ! er baradoz, ken ne bent, n'eus hini anezo ; e pelec'h emaint 'ta, neuze ?

— An êl a deuas da veza trist :

— E pelec'h, Aotrou Person, e pelec'h 'ta, ken nemet en ifern ; it da welout d'an ifern.

— N'ouzoun ket an hent.

— Gortozit ! Me hen diskonezo d'eoc'h ; met lakit, da genta, ar boutou-man !

Hag e roas d'in eur boutou diamant ; neuze hen am c'hasas dre eun hent goloet a roz hag a vleun ; etouez ar bleun-se, avat, e oa aered-viber, amprevaned lous ha tousegi bini-mus ; an douar ma kerzemp warnan a zeve ; va boutou a oa tomm bero ; pelloc'h e tigouesjemp dirak eun nor skrivet warni e lizerennou tan ar geriou-man : Atao poan, morse ehan ! Eus a bell, an êl he diskonezas gand e viz : « Aze, emezan, ema lojeiz an dud fall hag hini an diaoulou ! »

Pa dostañ ouz an nor e welis e oa rus glaou ; ne gredis ket skei, rak aoun am oa d'en em zevi, met ober a ris trouz gant va boutou, war ar pave, ha neuze e paseen, mui a c'hellen. Lusifer, mestr an diaoulou a glevas. Korn-zigeri a reas an nor da welout.

— Petra ? boued ar gounnar, emezan, petra 'glaskes aman ?

— Me eo Person Plouvenez ; deuet oun da welout ha ne oa ket unan bennak eus va farrisioniz, dre aman !

— Gortoz ! eme Baolik.

Hag hen tapout e gajer ; o ! eur c'haier bras bras, skrivet warnan hanoiou an holl dud daonet ; hag hen da glask.

— Pe hano ? emezan.

— Plouvenez !

— Plou... Plou... Plouvenez... Plouvenez... Plouvenez ! O ! binim an aered viber ! Ho parrisioniz, person daonet, a zo holl aman ; deuit tre, ebarz an ti, da ober eur gwel d'ezo !

Hag e tigoras frank ha ledan dor an ifern.

Ne gredis ket mont ebarz ; met diwar dreujou an nor e welis eno ho tadou, ho mammou, ha preudeur, ho c'hoarezed ; eno, e kichen an nor, edo Per Gerglerog, ne dremene selvez ebet hep kaout digarez da vont da storlok, dre an hent-chou doun, gand e garr bras, daou loen starnet outan : e labour, en ifern eo teurel keunet war an tantad ha kaer en devez redek e vez ar youc'h warnan bepred ; harp ennan edo Fanch ar Bleud, ar miliner, a varvas en deiz all hag a oa laer beteg e vend ; edo en eul Ienn dour hero, o kemneski, gand e zaouarn, eur sac'had glaou entanet ; pelloc'h, edo Laou ar Porc'hell, a varvas, warlene, gand e govad ; kondaonet eo da eva dour-goulou a zev e vouzellou ; en e gichen e oa Soazik ar Ger-Uhel, a oa, breman ez eus pemp bloaz, koanta plac'h ar barrez ; en ifern, he bleo a zo leun a aered ; en eur c'horn, em eus gwelet Jefig Penn-an-Tour, an teod fall-se a zispennas brud vat kement all a dud ; en he genou, entanet evel eur forn, e oa daou amprevan o krignat he zeod. Ha Lizig Fich-Fich, a lezas ken alies all he enor da goueza er fank... ema eno en eul lennad peg bervet.

Ha Job al Lous, a vernie arc'hant war arc'hant ha n'en devoa gwenneg ebet morse da rei da zen ; en ifern ema, e kreiz an tan, o konta kagal denved ruz-glaou...

Ha re all c'hoaz, kals re all...

O klevout o ferson, Plouveneziz a lenve : « Parrisioniz ker, eme an Aotrou Person, n'it ket da ober evel ho tud koz ; a-walc'h ha re a zo abenn breman, eus ar barrez-man en ifern ;

ret ee d'eoec'h degas gwellaenn en ho puhez ; er zizun-man, e tenio aman beleien d'ho kovez ; warc'hoaz e vezo kovesaet ar vugale ; dimeurz, ar re goz ; c'houec'h pe zeiz miliner ha daou gemener a zo er barrez ; ar re-se a denio dimerc'her ; labouret hon devezo kals, mar gellomp, en eun dervez, gwalc'hi kcustiansou an nao-se ; epad ar rest eus ar zizun, e kovesainp ar yaouankizou a zo holl tud skanv ha diboell !

Plouveneziz a zelaouas mouez o ferson ha diwar ar mare-se, parrez Plouvenez a zo deuet da veza eur barrez ha ma ne d'eo ket mat mat c'hoaz, n'eo mui, da vihana, ar barrez fall daonet ma oa gwechall.

D. AR MEZOU.

Kuzulioù ar Geginerez

KIG-BEVIN

Troc'hit a dammou tano ar c'hig-soubenn, en eur plad, da vont war an tan ; taolit warnan pebr hag ho-lenn, siboulez hag amann, ognoun a dammou, rouzet en amann ; eun tammig kignen ; goloit gant paladur-bara ; lakit ar plad war al ludu tomm ; abenn eun hanter-eur e vezo dare da zibri ; lod a laka ive eur banne gwin egr hag eun tamm bleud kemmesket gant dour.

Founnusoc'h e vez eget dibri ar c'hig-soubenn heb netra.

KOUIGNENN VREIZ

Eun hanter-lur vleud, eun hanter-lur sukr malet, eur c'hartoron amann, ha c'houec'h vi, setu petra hoc'h eus ezomm :

Dispartiit ar melen dious ar gwenn, ha kemmeskit ar melen eus ho c'houec'h vi, gand an traou all ; ar gwenn a vezo baset, ha kemmesket ive da c'houde ; lakit ive, neuze, rezin ebarz (eur c'hartoron) hag eul litrad laez ber-
vet, eun tamm amann teuzet, ennan eul loaiad « roum » pe « odivi » da rei gwelloc'h blaz ; kemmeskit mat adarre ; lakit amann war ar plad, d'e larda ; taolit an holl draou ebarz, ha lakit er fourn epad diou eur pe ziou eur hanter, gant ma ne vo ket re a dan en ho fourno. LIZIG.

Petra eo kevredigez micherourien Vreiz?

EUR VREUDEURIEZ

Breuriez-veur micherourien ha micheriu Breiz. A drugare d'ezi, e pep parrez, e pep kanton, e pep rannvro, micherourien ar prenn hag an houarn, ar bevans hag ar gwiskamant, a zilez ar c'hiz da veva peb unan en e gorn, a ra anaoudegez an eil re gant ar re all, a ro dourn an eil d'egile evit en em harpa.

EUN NERZ

Dre niver hec'h izili (ouspenn 10.000 da c'houel Mikael), dre he strolladoù departemental stummet-mat ker-kouls war dachenn ar micheriu ha war an tachennou all, he deus K. M. V. ar gwir da lavarout ez eo-li Strollad micherourien diskouezusa ar vro. Harpet eo war ar gevredigez vras hanvet « Confédération de l'Artisanat Familial de France » ha war 45.000 ezel houman ; emgleo he deus graet gant ar 190.000 micherour bodet er « C'homité d'Entente et d'Action Artisanales de France. »

EUR SERVIJ

Da gelennata ar vicherourien, dre « Levrig ar Micherour », skrivet hag embannet ganti evito ; dre ar gelaouenn, « L'Artisan », a gas d'ezo bep miz ar c'helou diweza, a studi evito al lezennou diweza, h. a., dre ar bodadegoù, ma komz d'ezo enno gwella prezegerien ha micherourien ar vro, diwarbenn ar c'hudennou a ro prederi d'ezo :

D'o difenn, dre servij al Leziou-barn, servij an Tailhou, servij an Asuransou, h. a., savet e-kichen pep Unaniez departementel, — dre ar unaniezoù micher (sindikajoù) savet e-barz pep unaniez, — a bled a-ratoz gant goulennoù ha kudennou pep micher ;

D'en em anaout ha d'en em harpi, dre sekretouriezh oberiant ar pemp Unaniez, — dre guzul ar Gevredigez, dre Unaniezou-Micher ar Gevredigez, dre an Diskouezadegoù hag ar C'hendalc'hioù bloaz, hag int a zo gouestlet holl da labourat evit micherourien ar vro nemetken.

AN HOLL VICHEROURIEN,

eus ne vern peseurt tu politik e vefent, a zo galvet da zont e-barz hor Breudeuriezh, en eur rei e-giz-se eur skouer a emgleo oberiant e-kenver o c'henvroiz a zo micherourien ;

da ober o mad eus nerz ar Gevredigez, o kreski he nerz dre zont e-barz ha gwelloc'h c'hoaz dre lakaat he brud-vat d'en em astenn e-touez o c'henseurted ;

da dalvezout evito o-unan servijou ar Gevredigez, studiet ha savet evito, evit holl vicherourien Vreiz.

Evit Bro Léon, skriva da : M. Grignon, 15, rue Neuve, Landerneau.

Evit Bro Gerne, skriva da : Union des Artisans du Finistère, 14, rue Laennec, Quimper.

Chomalc'h ar Gevredigez a zo, e Sant-Brieg, 18, rue des Forges.

KELEIER AR MIZ

FAZIOU A ENEB AR WIRIONEZ

Dere'hent gouel Nedeleg, dirak 29 eus e gardinaled, Hon Tad Santel ar Pab en deus diskleriet pegement a vrezel a ra Hitler, en Alamagn, d'an Iliz ; setu aman darn eus e gomzou :

— Embann a reer, emezan, n'eo mui an Iliz katolik ar pezh m'eo bet hag he deus dilezet ar relijion evid ober politik hag e kaver eno eun abeg da skei warni evid en em ziuall diouti.

Va Breudeur ker, Hor Zalver Jezuz-Krist a zo bet tamallet ivez, evelse, ha stlejet dirak Pilat, dre ma lake, eme deodou gaouiat a oa, ar bobl d'en em zével a-eneb Cesar.

Arabad eo da zen ebet kredi e rafemp-ni politik rak es eo d'an holl gwelet e reomp relijion ha netra ken.

Sur a-walc'h e tleomp lavaret e tle pep den lakat e vuhez den da blepa da lezenn Doue ha da lezenn ar C'hrist. Ober an dra-se petra eo ? Ober relijion pe ober politik ?

Ni, ne fell d'eomp nemed eun dra hepken : ma vezo miret gwirioù Doue gand an dud, a-unanou, ha gand an dud a-vodadou, gand an dud a renk izel koulz ha gand an dud a renk uhel, rak gwirioù Doue eo ivez gwirioù an dud.

FURNEZ AN NEDERLAND

War hon niverenn ziweza hon devoa lavaret petra rae diou vro vihan : an Helvesia hag ar Beljik, e kenver ar yezou a gomzer enno.

An Nederland (Holland) a gemer skouer warno rak emañ o paouez digeri dor ar skolioù d'eur rann-yezh komzet en unan eus he unnek rann-vro : er Frisland : « Le dialecte bas allemand des Frisons » (an hano-man eo hano gallek tud ar Frisland) « recule définitivement devant le hollandais littéraire », a lavare Larousse, en e c'heriadur bras, breman ez eus daou ugent vloaz. Hervez hen, ar frislandeg, komzet gand 385.000 a dud, a oa barnet d'ar maro, ha setu ma kerz warzu eur vuhez nevez ha bugale ar Frisland a zesko skriva ha lenn e yez o mammou.

Eur gentel all hounnez roet gand eur vro vihan d'ar Frans, a gendalc'h da ober fae war hor brezoneg, komzet gand 1.400.000 a dud.

« PEUPLES ET FRONTIÈRES »

Revue mensuelle d'information sur les nationalités d'Europe Occidentale. — Directeur : Fred Moysse.

Abonnements annuels :

Etat français et Colonies	25 fr.
Pays adhérents à l'union postale	30 fr.
Autres pays	35 fr.
Tous les envois de fonds doivent être faits au nom de	

M. Le Douarain, 60, boulevard de Port-Royal, Paris-V°. Chèque postal C.C. 2207, Paris-14°.

Kement hini a venn labourat a-zevri, evit Breiz, a zo mat d'ezan lenn bep miz « Peuples et Frontières » ; « Feiz ha Breiz » a ginnig d'e Rener nevez an A. Fred Moysse e wella gourc'hemennou.

AR YEZOÙ KELTIEK ER SKINGOMZEREZ (T. S. F.)

E Atha Cliath (Eire). Da noz an 31 a viz kerzu diweza, e Radio Athlone e kêr-benn Eire (Iwerzon) ez eus bet eur veilhadek keltiek. Komzet ez eus bet ouz an holl broiou keltiek hag e yez pep hini anezo.

Hor e'henvroad ker Mill Arden, kannad ar Bleun-Brug en Eire, a oa bet pedet da ober lod ar brezoneg.

D'an 22 a viz genver, e Radio Athlone adarre, ez eus bet sonerez keltiek : roet eo bet da danva toniou eus Eire, Bro-Skoz, Cymru ha Breiz.

Ar pezh a ziskouez ne raer ket a fae, dre ar bed-holl, war yez Breiziz.

EUR BREZEGENN WAR EIRE (Iwerzon)

D'an 12 a viz genver diweza, an A. Levot-Becot, a reas e ti-kêr Sant-Brieg, ha dirak eur zal leun-chouk, eur brezegenn gaer meurbet diwarbenn Eire, he lennegez, he sonerez hag he istor.

E kreiz ar brezegenn Tinaik Lucia, gant he mouez flour, a ganas soniou keltiek tennet eus Irish-Melodies Thomas Moore, Bourgault-Ducoudray, Kanaouennou ar Bleun-Brug : « Rozenn ziweza an hanv, Dale'h sonj, Skeudenn garet, Dae-rrou en da zaoulagad » hag all.

An A. Chrétien, rener, ar vodadeg, a drugarekeas ar prezezer helavar hag an dimezel Lucia he devoa laket da gana war he muzellou ene Eire, mamm ar Gelted.

EUR PRIZ EVID AR ZONEREZ

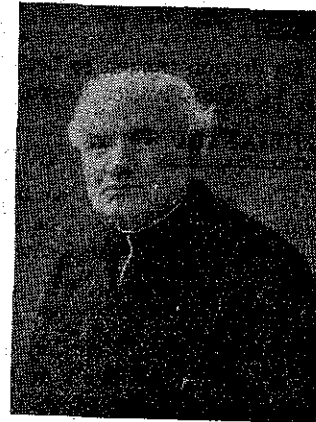
Ar priz Lasserre, 8.100 lur, a zo bet roet, evid ar bloaz 1937, d'an A. Guy Roparz, ar mestr-soner breizat.

Kinnig a reomp d'ezan, gant doujans, hor gwella gourc'hemennou.

EUR CHALONI NEVEZ

An A. Duparc, en deus hanvet, dere'hent ar bloaz nevez, da chaloni a enor, an A. Mayet, ograouer iliz-veur Kemper, a zo pemp bloaz ha daou ugent a zo oc'h ober skol war ar e'han, hag a welomp bep bloaz e penn lez-varn kanerien ar Bleun-Brug.

« Feiz ha Breiz » a ginnig d'ezan, laouen, e wella gourc'hemennou.

SONIOU ! KANIT SONIOU !

Goulennet e vez ouzomp, alies, soniou brezonek da gana, etre an arvestou, pa vez e'hoariadeg ha n'hon devez nemed an hevelep respont da ober atao :

— Prenit trede leor « SONIOU FEIZ HA BREIZ » digant « Union des Œuvres Bretonnes », Pleyber-Christ, C. C. 22.092, Rennes.

Kaset e vezo d'eoc'h, dre ar post, evit 14 real ha netra ken : 3 fr. 50.

Darn eus ar soniou a zo ennan a zo anavezet evel : Bro Goz ma Zadou, Kousk, Breiz-Izel, Va Zi Bihan, met estred ar re-se ha kaeroc'h eged ar re-se a zo el leor-se, p'eo-gwir ez eus ennan 50 son dishenvel.

Anaout a reomp eur beleg hag en deus gwerzet etouez e dud yaouank, en eur ober eur miz, 40 leor « Soniou Feiz ha Breiz ».

Setu aze eur skouer hag a zo da veza heuliet.

« SONIOU FEIZ HA BREIZ » a dlefe beza etre daouarn hell dud yaouank Breiz-Izel, rak eun den yaouank n'eo den yaouank ebet ma ne gan ket ha ma vefent skignet e pevar e'horn ar vro ne vefe ket klevet o tregerni, dre hor mêziou « Tant qu'il y aura des étoiles » ha soniou gallek all hag a e'hellomp lezel, gand ar C'hallaoued, p'hon eus hon unan soniou eun tamm mat bravoc'h eged o re.

EURED

En deizioù tremen eo bet eureujet e Cleder Yvon-Mari ar Roux ha Mari-Fransez Quere, eus a Lanveur.

BADIZIANTOU

D'ar 14 a viz here eo bet badezet e Cleder Mari-Jann Guillou, eus a Gerivare'h, ha d'an d'an 8 a viz du Loeiz-Mari Queguiner, eus a Groaz-Hent Kervalgar.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hol lennerien, daou eus hor skrivagnerien, e komzimp anezo er miz a zeu : An A. Ernault, Renner Breuriez-veur ar Brezoneg, maro e Sant-Brieg d'ar 6 a viz genver hag an A. Uguen, person koz Plougastel, maro d'an 11 a viz genver.

Erbedi a reomp ouspenn, ouz hol lennerien, an A. Yvon Michel, bet m'êr e Plougonvelen, epad daou ugent vloaz ha marvet e Poulhorbet d'e zaou vloaz ha pevar ugent.

— An A. Alan Rannou, ar breur Kosma-Dominik, skoa-zeller bras Renner-meur Breudeur ar skoliou kristen, ginidik eus a Elliant, marvet e Rom d'ar 16 a viz genver diweza d'e 53 bloaz.

— Mari-Yvona Mear, intanvez Edern, beziet e Cleder, d'an 10 a viz genver.

BENNOZ DOUE

Ya ! bennoz Doue d'ar re eus hol lennerien ha lennerezed o deus degaset d'omp eun nebeud arc'hant en tu all d'ar pezh o devoa da bae ha d'ar re o deus degaset d'omp komananterien nevez gant goueliou Nedeleg ha deiz kenta ar bloaz.

Ar paper a gera kement ma 'z ay ar c'hazetennou, hep dale, da 10 gwenneg ; n'eus ket a labouriou, nep lec'h, hag e vefe denet kement a gresk warno, evel labouriou ar voule- rez.

Ma n'o divije ket labouret holl skrivagnerien « Feiz ha Breiz », evit netra, hor c'helaouenn a vije bet ouz traon a-benn breman.

Yec'hed ar Vugalear **"Sirop FERET"****a-eneb an Doken**

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-maa a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lec'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,**
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent**L. LAPIQUONNE** **SUCCESEUR DE**
L. JEZÉQUEL**Tenner dent****Loret gant skol-vedesinerez Paris**

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchoik, hervez ar skoueriu diweza

Gwarantisa a-ra e labour

RESEO A RA

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hotel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint-Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur betek 6 eur. *Telephone 0-16*

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ

Breiz 15 lur — Frans ha broioù stag outi 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da M. ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère),
C. C. 21.302 Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gant ar geraouez o tont hon eus ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur evid ar Frans hag ar broioù stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernioù, (abonnements collectifs), gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo roet pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor c'hanvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennoù en dro d'ezo. Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit 10 lur, a zo kaout traou da lenn; marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vretoned petra c'hertoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bretoned.

Drapoioù nevez Breiz

Ar re a garfe kaout drapoioù nevez Breiz evid ar gouelioù, kermessoù pe batronachoù, n'o deus nemed ober o goulenn ouz Unvaniezh Oberou Breiz (Union des Œuvres Bretonnes), Pleyber-Christ (Finistère) a en em garg eus al labour.

Eleiz o deus grêt o frenadennoù, a-benn breman, hag en o zouez, eun ti-kêr eus Bro-Roazon.

Eun dra vat e vije kaout eun drapo breizat e holl diegeziou Breiz, koulz hag er skolioù hag er patronachoù, evel m'her graer e Bro-Flandrez.

Priz an drapoioù (hep o zreid) :

$1^m \times 0.60 = 40$ lur; — $1^m 50 \times 1^m = 55$ lur

$2^m \times 1^m 25 = 75$ lur.

Gant etamin eo e vez grêt an drapoioù-se.

FEIZ HA BREIZ

Eur menoz evid ar c'horaiz :

« Ho pezet truez ouz hoc'h ene »

Eun druez eo gwelout nag a dud a vev evel ma n'o defe ene ebet da zavetei. Peadra a zo da ouela. Evidomp-ni, sentomp bepred ouz mouez ar Spered-Santel a c'houlenn diganeomp kaout truez ouz hon ene (Ecles. XXX, 24), oc'h hon dere'hel atao dibec'h ha leun a vuhez.

Epad amzer ar C'horaiz ez eo talvoudek mirout dale'h mat a-us d'hor spered ar gwel eus braser hon ene hag an ezomm hon eus da skuilh d'elou warnan.

I. — BRASDER HON ENE

Hon ene a zo bras dre e renk, dre e c'hened ha dre e briz.

1) Renk uhel hon ene. — Dre e ene, an den a zo savet uhel uhel dreist an holl grouadurien all a welomp en dre d'eomp. Doue a zo falvezet gantañ hor sevel uheloc'h c'hoaz, oc'h ober d'eomp kemerout « perz en E natur a Zoue ». (II Per I, 4). Holl enorioù an douar dastumet en eur bern ne dint netra e kichen an enor a ra Doue d'eomp, oc'h hor gervel da veza E vugale : dre ar c'hrañs ni a ya e familh Doue. « Gwelit, eme sant Yann, pebez karantez Doue an Tad en deus roet d'eomp, oc'h hon henvel hag oc'h ober ac'hanomp bugale Doue. » (I, Yann III, 1).

Ar zent a gan, en eun doare dispar, an enor ker brasse. Selaonomp sant Aogustin : « Peger bras ne-vefe ket levez eun tremeniad n'anavez ket e dud hag a zo gwasket gant

an dienez, ar safar hag ar boan, o klevout lavarout d'ezan : mab oc'h da eur seneatour ; ho tad en deus lyeveon divent evidoc'h : ho kervel a ran warzu ho tad. Gant pebez levenez e lammfe e galon, ma ve gwir ar c'homzou-ze ! Setu deuet eta abostol Jezuz da lavarout d'eomp ar wirionez : Petra ho peus, emezan, o koll kalon ? Petra 'ra d'eoc'h e'hoantaat beza bruzunet, oc'h heuilh hoc'h youlou fall, en dienez, ganet eus ar plijadurion euzus-se ? Eun tad ho peus, eur vro ho peus, peadra ho peus. Piou an tad-se ? Va zudou karet meurbet, bugale omp da Zoue. »

Ar Pab bras sant Leon a embann : « Dreist an holl donezonou all, eman an donezan-man : Doue a c'halv an den e vugel hag an den a hanv Doue e dad ».

Tud ar bed a c'hell en em veuli da ziskenn eus eur ouenn enorus, da veza desket bras, da veza pinvidik mor, da veva e lugern an enoriou, kement-se holl ne deo nemet avel ha maged e kichen gras Doue en ene : ar renk a zigas ar veuleudi hag a bado atao, eo renk ar c'hristen a vir ennan buhez an nenv. Eur seurd renk a ro d'an ene eur gened dispar.

2) Gened dispar an ene. — Doue a zo ar gened hep muzul ha Doue a fell d'ezan e vefemp henvel outan ; beza henvel ouz Doue eo beza kaer ha mat evel dan. Ac'hanomp honunan, omp dic'halloud da rei d'hon ene eur gened ken d'ius. N'hon eus nemet senti ouz Doue a lavar d'eomp : « Bezit santel, dre m'oun santel, me ho Toue hag ho Mestr ». (Lev. XIX, 2), ha Doue a ro d'hon ene eur gened henvel ouz e hini.

Neuze, hon ene a deu da veza ker kaer, dre ar garantez, ma teu Doue d'en em blijout o chom ennan : « An hini am e'har, eme Jezuz, va Zad her c'har, hag e teuimp davetan hag e chomimp ennan. » (Yann, XV, 23)... Beza e stad ar c'hras eo beza kaer meurbet, eo kaout hon ene gwisket gand ar vertuziou kristen a ra d'ezan beza ker skedus ma teu santel Katell da lavarout d'hor Zalver a ziskoneze d'ez eun ene : « O Mestr, ma ne oufen ket mat n'eus nemet eun Doue e kemerfen an ene-man evid eun doue, ken dispar eo e c'hened ».

Met evid anaout gwelloc'h brasder an ene eo ret sonjal ive alies en e briz.

3) Priz bras an ene. — Petra dalv eun ene ? eur rouantelez ? An douar gand e vengleuziou aour, gand al loened a

vev warnan ? Ar bed a-bez ? Kement-se holl ne deo netra e skoaz talvoudegez eun ene. Eun ene en deus muioc'h a dalvoudegez eget gwad presius Mab Doue. Rak evit savetei hon eneou, Jezuz-Krist n'eo ket bet awalc'h gantan skuilh e wad e deiz diweza e vuhez ; falvezet eo bet gantan, adaleg e zonedigez beteg e varo, gouzanv evidomp heb ehan poaniou eur verzerenti skrijus. Peger bras priz en deus eta hon ene, p'eo gwir Mab-Doue en deus e zasprenet gant kement a boan ! Poan vras en E gorf, met dreist-holl poan vras en E spered ! Ha pep hini ac'hanomp a c'hell lavarout : « Jezuz en deus va c'haret hag en em ginniget anezan e-unan d'ar maro evidoun ». (Gal, II, 20).

N'eus ket unan en hon touez ha ne c'hellfe ket anzav : « Evidoun Jezuz en deus skuilhet e holl wad : n'eus ket eur veradenn ha ne ve ket bet d'in ; eur veradenn hepken, koulskoude, a zo awalc'h evit gwalc'hi an holl eneou eus o holl fec'hejou ». Hag e vemp c'hoaz ker kounnaret da ankounac'haat priz hon ene evit redek warlerc'h traou didalvez ha safarek ! Hiviziken, gant muioc'h a aked, heuliomp ali an abostol sant Paol : « Prenet oc'h bet gand eur priz bras. Meulit ha dougenit Doue en ho korf hag en ho spered ». Evit ma vo hon ene bepred flammoc'h hag evit ma plij muioc'h mui da Zoue, gwalc'homp-hen alies e gwad Jezuz hag en hon daelou.

II. — DAELOU HA GWAD WAR HON ENE

Petra euzusoc'h, petra nozusoc'h eget ar pec'hed a ra d'an den en em denna eus gouenn Doue evit koueza e hini Satan, koll ar gened skedus her gra henvel ouz mammenn an holl-c'hened evit kemerout dremm lous prins an denvaljenn, ober fae war gwad presius Mab Doue evit klask terri e zec'hed e doureier ankenius plijadurioù ar bed ? Nag ez eo reuzeudik stad ar paour kêz pec'her ! Koulskoude Doue, en e vadelez divent, a gendalc'h da gaout truez outan ha ne ehan d'her gervel da zont davetan dre ar binijenn. Gant pebez karantez, Jezuz a c'houlenn digantan skuilh daelou war e ene e mesk E wad sakr ! Selaouomp mouez hor mignon madele-zus !

1) Daelou war hon ene. — Pa bigne Jezuz ouz mehez Kalvar, evel flastret dindan bec'h e groaz ha fallagriez an dud, mere'hed Jeruzalem o devoa truez outan hag a ouelas warnan. Oc'h o gwelout, hor Zalver a lavaras d'ezo gouela warno ha war o bugale. Rak m'eman laket en eur stad ker reuzeudik eo en abeg da bec'hejou an dud. War hon ene eo eta e heomp skuilh daelou evit ma vo gwale'het ganto.

A-viskoaz, Doue en deus bet goulnnet digand ar bec'herien gouela war loustoni o ene. Dre ar profet Joel e lavar d'ezo : « Breman distroit davedoun, eus hoc'h holl galoun, er yun, en daelou hag en hirvoudou. Rogit ho kalonou ha nann ho ilhad, hag en em roit adarre da zervicha an Aotrou ho Toue, rak, Hen, a zo leun a vadelez hag a druez, leun a habaskded hag a drugarez ». (II, 12, 13).

Sentomp ive ouz ar profet David hor ped da ouela anan gantan : « Deuit, adoromp Doue ha stouomp dirazan : gouelomp dirak ar Mestr, en deus hor c'hrouet ». (Ps. 94). Goude e bec'hed, David n'en deus ket grêt an neuz da lenva : « En em skuizet oun, emezan, abouez hirvoudi : Bep noz e walc'hin va gwele gand va daelou ; glepia a rin gant va daelou al lee'h m'oun gourvezet ». (Ps. 6). Pegen eürus e vefemp ma e'hellfemp evel dan anzav da Zoue : « Eur mor a zaelou a zo deuet eus va daoulagad, dre ma n'o deus ket miret ho lezenn ». (Ps. 118). Pegen eürus e vefemp ma rafemp evel David pinijenn d'hor pec'hejou ! Pegen eürus e vefemp ma ouelfemp war hon ene evel santez Mari-Madelen, evel sant Per, evel an holl bec'herien o deus grêt pinijenn hag a zo hirio e gloar ar baradoz ! Neuze gwad Jezuz ne vefe ket bet skuilhet en aner evidomp.

2) Gwad war hon ene. — Ar pec'her en deus glac'har, an hini a zo e galon glepiet gant daelou a geuz d'e binijenn an em laka e tu da zigemerout ervat gwad hor Zalver : hon daelou mesket gand ar gwad burzudus-se a ro d'hon ene eul infr dispar. « Er C'hrist ez omp dasprenet, dre E wad hag ar pardoun eus hor pec'hejou, hervez pinvidigez E c'hras, a zo bet fuilhet fouñnus warnomp », eme an abostol sant Paol (Eph. I, 7).

Hag an abostol sant Yann a skriv : « Ma valeomp e sklerijenn Doue, evel m'eman e-unan er sklerijenn, ez omp una-

net an eil gand egile, ha gwad Jezuz-Krist, e Vab, hor gwale'h eus pep pec'hed. Ma lavaromp n'hon eus pec'hed ebet, ec'h en em zallomp hon unan hag ar wirionez n'eman ket ennomp. Mac'h anzavomp hor pec'hejou, Doue a zo feal ha just, evit lemel diwarnomp hor pec'hejou hag evid hor gwale'hi eus pep displealded ». (I, Yann, I, 7-9). « Jezuz, emezan, en deus hor c'haret hag hor gwale'het eus hor pec'hejou en e wad. » (Apo., I, 5).

Sant Per a brezeg en deus Jezuz « e-unan dougennet hor pec'hejou en e gorf, war goad ar groaz, evit rei ar maro d'ar pec'hed, ma vevimp er justiz ; dre e c'houlou eo ez omp bet pareet ». (I, Per, II, 24).

**

Epad ar C'horaz, met ive dale'hmat epad hor buhez, en em dennomp eta, a spered, e-harz troad ar groaz evit lakaat da dalvezout evidomp gwad Jezuz, evid gouela war hon ene hag e walc'hi eus e bec'hejou, evit ma chomimp bepred evelse e gouenn Doue, dre ar c'hras o veva ennomp. Harpet ouz kroaz Jezuz e c'hellomp heb aon anzav : « O Jezuz, dindan ho kwad presius o tivera war va ene eus ho kalon garantezus, e kavin nerz da drec'hi galvadennou touellus ar sperejou daonet, da ober fae war ganouennou fall ar bed milliget ganeoc'h, da vouga mouez diskiant va youlou direiz, o Jezuz, Pa vezin douget d'an droug, pa glasko ar pec'hed en em zila em ene, pa drello va daoulagad diouz sked ar plijadurioù a jach d'o heul ar maro, pa zeblanto d'in koll va fenn o kle-vout ar promesaou a ra d'in an ifern, pa vezin warnez te-c'hout diouz skeud ho kroaz evel ma vijen gounezet gant gal-loud sked gaouiat an droug, neuze, o Jezuz, gand ar brasa fizians, me a zello ouz ho kalon bruzunet gand ar pec'hejou, neuze, o Jezuz, evid en em virout diouto, me a harpo va fenn war boull ho kalon, eienenn ar C'hlanded, neuze, o Jezuz, gand truez ouz va ene, me a stardo e'houekoc'h va divrec'h en dro d'ho kroaz, hag a lavaro d'eoc'h en dra c'hellin :

« O Jezuz, me ho kar, n'am lezit ket da vont da goll. »

J.-M. F.

AN ESPERN

Furnez ar re goz, furnez an holl boblou eus an douar ar lavar d'an den sonjal en amzer da zont, dastum, epad m'eo krenv ha yac'h, peadra da veva evit amzer ar c'hlenved pe ar gozni. Penaos kousket dienkreiz, ma ne c'heller ket lavarret diouz an noz : « Ne vanko ket a vara d'eomp war c'hoaz ? »

Ar pennou-skanv hepken, an dud diskiant, a zispign dioc'h tu kement a c'hounezont, hag ec'h en em lakont evelse e riskl da jom eun deiz hep tamm.

« Gwelloc'h eun tamm bemdez

« Eget re a veurlarjez. »

Staga ar galon ouz an arc'hant a zo fall ive. An arc'hant a zo graet evit beza implijet, ha nann evit chom da loueda en eun armel. Met, ra vezo implijet mat, ha pa vez ezomm.

Lod, pa vez arc'hant etre o daouarn, a goll o fenn, a ra dispignou fall. Meurlarjez bemdez ; da zebri ha da eva hep muzul ebet ; dilhad kaer, pep seurt traou nevez. Ha setu foranet an arc'hant. Gwenneg ebet mui en armel, ha setu eur gwalleur bennak o tont. Ar c'hlenved a zalc'h en e wele antad a familh epad eur miz. Ret eo gervel ar medesin, prena louzeier. Hag e ranker mont da c'houlenn, digant an amezeien, arc'hant da bresta.

« Pred dister, pred mat

« A-zalc'h eun tiegez en e stad...

« Tenna hep lakat,

« Berr e pad. »

Arabat eo stlapa er mor an arc'hant gounezet, met sonjal en amzer da zont, espern abenn diwezatoc'h. Rak piou a oar petra a c'hoarvezo er bloaz a zeu hag er bloaveziou warlerc'h ? Marteze e vezint mat, marteze ne vezint ket. Mar bezont fall, an arc'hant espernet er bloaz-man a zervicho neuze.

Al labourerien douar n'hellont ket konta gounit bep bloaz kalz arc'hant. Gonde eur bloaz mat, e c'hell dont eur

bloaz fall. Ret eo eta gouarn mat an tiegez, espern, lezel a gostez an dispignou foll. An tiegeziou mat war ar maeziou eo ar re a zo bet enno tud fur, tud a benn, mat da labourat, mat da espern.

Etouez an dispignou foll e ranker lakat er penn kenta an dispignou graet en ostaleriou, oc'h en em vesvi. Rei arc'hant d'eur mesvier a zo evel teurel dour en eur baner. Ne jom berad dour ebet en eur baner ; ne jom gwenneg ebet ive e godell eur mesvier.

« Eur gwaz, dre en em vesvi,

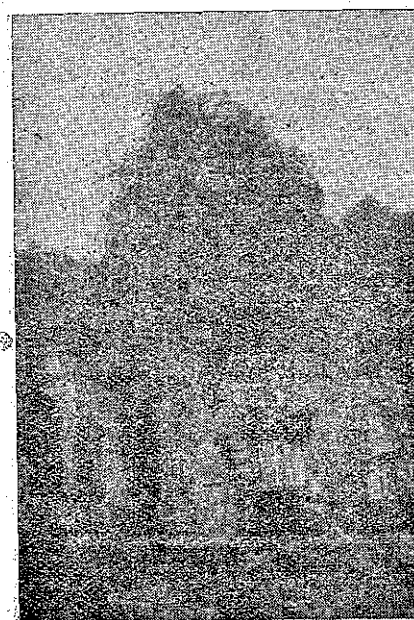
« A skarz huan madou an ti. »

En han' Doue, taolit evez ouz an ostaleriou. Eno kalz a goll o arc'hant, o nerz, o yec'hed, o fenn ha kement a oa a vat enno,

« Muioe'h a dud a laz ar gwin

« Eget na bare ar medesin. »

Y. U.

An
Aotrou UGUEN
o prezeg e iliz
shati Landevennec,
d'ar 4 a viz gwen-
golo 1935, evit mil-
vet bloaz distro ar
venec'h.

Gizioù Kaer Breiz-Izel

Ar
vugale
vihan

Va Doue,

*Lakit en hon liorzou, bep bloaz, kals a vleuniou,
Ha d'o c'hutuilh, en o c'haer, kals a vugaligou.*

PA stag ar c'hrouadur da gomz, kenta ger a lavar eo hano e vamm.

E penn an tamm skrid-man, hano va mamm hag hano mammou kristen Breiz-Izel eo a fell d'in lakat da genta; goude hano Doue, n'eus hano ebet ken kaer, ken c'houek hag hano eur vamm; an hano-se a vez lavaret atao gant doujans ha karantez, e Breiz-Izel, dreist-holl.

Ne gredan ket lavaret kals a c'hevier o lavaret eo ar bras eus mammou Breiz, sentezed ha n'eo ket re vihan int zoken.

Nak a boaniou, nak a breder, nak a skuizder n'he deus ket eur vamm da c'houzanv pa ra he dever penn-da-benn, evel eur gristenez, ha mammou Breiz-Izel her gra, heb en em glemm, ha gant joa zoken, er gwel a Zoue.

Abaoe o bugaleach o deus desket o micher a vamm; yaouankik flamm, eleiz o deus ranket luskat breudeur ha c'hoarezed bihan ha zoken o c'hempenn ha rei boued d'ezo pa ne veze ket o mamm er gêr.

Deuet da verc'hed yaouank, er parkeier, en eur labourat, er prajou en eur ziouall ar zaout, o deus gwelet ar bleuniou gwisket ken kaer hep na oufent na neza, na gwriat; gwelet o deus al labousedigou o yeva laouen ha dibreder hag o kaout atao o begad d'ezo ha d'o re vihan; o welet hag o pleustri an traou-se, en o c'halon, o deus desket fiziont e

Providans Doue hag eur wech dimezet e leveront laouen, evel ar re goz, gwechall :

« Pa deu Yann

« E teu e rann. »

Hag e weler o ziez leun a vugaligou, evel eur gestenn leun a wenan.

Gwragez Breiz pa ouezont en deus Doue fiziet eur c'hrouadur enno, n'o deus mui ken sonj, ken ioul nemet da ziouall mat ar bugel-se, evit m'en devezo ar c'hras da reseo ar vadiziant; nak a bet gwech em eus me klevet gwragez — ha ne vanke d'ezo na poaniou, na trubuilhou, — oc'h hu-nadi, en eur lavaret, a greiz o c'halon : « Va Doue, lakit va « c'hrouadur da zont d'ar vadiziant; ne c'houlennan netra « ken ! »

Pa vez ganet ar bugel, nak a joa e kalon an tad hag ar vamm; pa vez ar c'henta deuet, an dra-se n'eo ket souez; dre holl e vezer laouen ouz ar bugel kenta, met e Breiz n'eo ket hepken ouz ar c'henta eo e vezer laouen, met lavaret a c'heller, gant gwirionez, seul-vui a vugale a vez en ti, seul-vui a joa a vez ouz an hini a zigouez, rak ma vez muioc'h a dud d'her c'haret; evelse ema ar c'hiz da lavaret; lostig an ti a vez atao ar golladenn, abalamour ma vez an holl oc'h ober lid d'ezan.

E Breiz-Izel n'eo ket rouez gwelet koublajou bugale o tont war an douar; me a anavez eur vamm hag he deus bet tri goublad; peurlies a gerent, an amezeien, a ra truez d'ar vamm a zigouez ganti kaout, evelse, daou vugel, da zavel, met ar vamm gristen a lavar laouen : « Pa 'z int deuet d'ar vadiziant ha pa 'z int divac'hagn e vezo grêt eun dra bennak outo ! »

An tad a lavar ken dienkreiz ha tra : « Ne vezo ket re anezo ha neuze pa vezint bras o daou da labourat, e lec'h unan em bezo daou ! »

Anavezet em eus eun tad hag en devoa bet eur c'houblad, paotr ha merc'h, ha pa 'z ae da lakat badezi e vugale genta e wiske e zilhad bep sul, met breman e lavaras d'e vaouez e ranke lakat e zilhad eured pa en devoa daou da gas da vadezi; evel a welit ne oa ket en despet d'ezan o tigemeret e goubladig.

Ha ma tigouez gand eun tad hag eur vamm kaout eur c'hrouadur ha n'eo ket divac'hagn, ral eo o gwelet o c'hros-molat nak oc'h en em glemm; leun a druez ouz ar Jugef paour e leveront gant doujans : « Ar pezh a ra Doue a zo grêt mat hag e rankomp beza laouen eus ar pezh a rô d'eomp ! » hag ar bugelig kêz-se ne vez ket hepken karet; an holl o deus evitan, evel respet ha den ne garfe ober d'ezan an distera-poan; meur a wech em eus klevet lavaret : « An tiez a zo enno eur c'hrouadur seizet pe ziskiant a zo tiez hag a vez enno chans ! » hag alies pa varv ar vugaligou baour-se ar gerent a ouel d'ezo puilh ha pell goude o maro e talc'her sonj mat anezo c'hoaz.

Ne ouezan ket eus a belec'h e teu ar vugaligou er broiou all; er c'hornig douar ma 'z oun-me ganet, e teuont holl eus skouarn ar c'had e Menez Are; gwech e vezont degaset gand eun itronig eus kêr, en he zavancher; a-wechou, gand eun aotrou, en e voetur; pa oan-me bihan e teuont gand an tonton medesin, en eur sac'h-ler, war e varc'h ha breman, alies, e vezont degaset en eur c'harr-dre-dan; va Doue ! nak a chen-chamant evelkent.

En arvorion, e leverer e vezont kavet, dindan ar c'her-reg, etouez ar bizin.

N'eus fors penaoz e tigouez ar bugelig, ar pezh a zo sur, atao, e vezer laouen outan.

Pa vez eur bugelig war nez dont, war an douar, ar vugaligou all a vez kaset pe da di an amezeien, pe da c'hoari, pell diouz an ti; pa zigouezont er gêr e puntont hag e skoont war an nor serret, en eur grial; « Mamm ! eun tamm bara d'in 'ta ! »

Neuze ar vamm goz, mar deo beo, pe eun amezogez a reer tintin pe nounou anezi a deu da zigeri hag a lavar d'ar vugale : « Chomit sioul 'ta ! aman 'z eus deuet eur breur pe eur c'hoar vihan d'eoc'h, ha ma rit trouez e vezo kaset kuit adarre, da skouarn ar c'had, da Venez Are ! »

Neuze an holl a chom sioul hag o vale gouestata ma c'hellont ez eont en ti; pa welont o mamm en he gwele e tigoront frank o daoulagad ha melkoniet, eun tammig, ne gredont lavaret ger, met o mamm, laouen, evel an heol, a lavar d'ezo : « Roit peb a bok d'ho preur bihan 'ta ! » Neuze ar

vamm goz, pe an dintin, a grog en o dourn hag a ziskouez d'ezo er c'havell, pe, aliesoc'h, en eur bouteg — ar bouteg gwenn a vez o lakat an dilhad da ganna, — o breur pe o c'hoar vihan paket kloz ha goloet gand eul lianenn wenn; ar vugale a dosta sioul, da genta; ar re vihanan a c'hourvez, kouls lavaret, war ar c'havell, a grog e daouarn an hini bihan, a fourfe o bizied, en e zaoulagad, buan a-walc'h, ma vefent lezet; ar re vrasa a c'hoarz, souezet holl, met, prest, e tistagell an teodou : « Va Doue, brao eo ! ha bihan 'ta ! bihannoc'h eo c'hoaz eget breur bihan Jannig an ti all; bravoc'h eo ivez, zoken; sellit 'ta, mamm, ema o tigeri e zaoulagad; sellet a ra ouzon-me; sellit 'ta, ema o vont da gaozeal; mamm, pe seurt hano en deus ? Mamm, gant piou eo deuet ? Mamm, breman e chomo aman, atao, n'eo ket 'ta ? Me hef lusko ! Pa vezo grêt eur zae d'ezan, me a 'z ay gantan da c'hoari ! »

P'o devez poket, meur a wech, d'an hini bihan e vez roet d'ezo peb a damm bara; neuze e vez lavaret d'ezo mont adarre da c'hoari hag int-i, d'ar red, da diez an amezeien da lavaret da gement hini a welont : « A ! n'ouzoc'h ket ! Me 'm eus bet eur breur bihan ! »

Pa vez kresket an dud, evel m'ema ar c'hiz da lavaret, kenta tra a ra an tad eo mont da gaout an Aotrou Person, da lavaret d'ezan en deus eur bugel da zegas da vadezi, ha goulenn pe da boent e c'heller ober ar vadiziant; goudeze, hen pe unan all eus an ti a yelo da glask ar paeron hag ar vaeronez.

Evid ar vugale genta ne ranker ket mont a-bell; peurvuia e vez an tad koz deus eun tu hag ar vamm goz deus eun tu all; goude e vez lakat an eontred, ar moerebezed ha diwezatoch, pa vez hir ar vandenn, ha bras ar vugale gosa, ar reman a vez paeron ha maeronez o breudeur ha c'hoarezed bihan ha me 'lavar d'eoc'h ne vez ket neuze an holl lorc'h e Paris.

Gwech all, n'eus ket zoken gwall bell c'hoaz, pa veze eur vadiziant diouz eun ti, ne veze ket an traou evel breman; breman n'eo ket gand ar c'hrouadur, na gand ar vadiziant eo emâ ar preder, met gand ar pred da farda. Al lein vadiziant,

hag an dud da bedi hag an dilhad kaer a vezo laket d'ar bugel, setu an holl zoursi.

Badezi ar c'hrouadur kenta ma c'helled hag e ziuall mat da c'hedal, setu ar pezh a-rae hon tud koz ; peurliesha ar vadiziant a veze grêt, en dervez zoken ma veze ganet ar bugel ; pa ne c'helled ket hen ober, e chomed d'e ziuall edoug an noz, rak kredenn an dud neuze a oa e teue an diaoul, pa gave an tu da vouga ar vugaligou a-raok o badiziant ; evelse ar vamm, eus he gwele ne daole ket kals he daoulagad diwar ar c'havell hag ar merc'hed a veze wardro an ti a yea dalc'h mat da zellet ouz ar bugel.

Hon tud koz o devoa kement a respet evid ar vadiziant santel, ma ne douchent, nemed ouz ret, ouz penn ar bugel nevez badezet ; gorrenn ha miret a raent, evel traou santel, ar c'havell pe ar boned bihan hag ar boned badiziant, peurliesha, a veze eur c'hased brao evid e lakat hag, er c'hased-se ivez, e veze laket eur bochad bleo eus ar bleo kenta a veze trouc'het, d'ar vugale, pa veze deuet eun tammig oad d'ezo ; heb an amzer, ar vamm a ziskoueze, d'he bugale, an traou-se a oa eviti, evel eun tenzor ha dont a ra an dour em daoulagad pa zonjan gant pebez fouge ha pebez karantez e tiskoueze d'eomp hor mamm hor boned badiziant ha bleo badiziant hor breur kosa.

Deuet da veza tud, ar zonj eus o badiziant a vire ouz meur a hini da goueza en dizurziou ha pa zigoueze gand unan bennak ober traou dizoare pe mezus e lavared, en eur gomz anezan : « Beza respetet e vadiziant, da vihana, gand ar vez ! »

Al loened gouez zoken, diouz ma lavare ar re goz, o devoa doujans hag aoun rak ar vadiziant ; bez ez eus eur mare ma oa stank ar bleizi en hor bro hag alies e tagent an dud en noz hag o debrent, zoken, met, ar penn a veze kavet atao ; ar bleiz ne douche ket outan : respeti a-rae ar vadiziant.

Pa vez deuet ar poent da vont da lakat badezi ar bugel ha digouezet ar paeron hag ar vaeronez, ar vamm goz pe eun amezogez her c'hempenn hag a wisk d'ezan an dilhad badiziant ; gwechall goude ma veze mailhuret an hini bihan gand eur pallenn ruz, eur yevenn marellet d'ezan, e veze laket betek e ziouvec'h, en eur sac'h dantelez pe danvez all brodet ;

ar sac'h a veze riklet ha laset ha, war c'horre, e veze gwisket d'ar bugel eur porpant eus an hevelep danvez gant tui friset war an daouarn hag en dro d'ar c'houzoug ; gwelet eus eus eur sac'h hag eur porpant evelse ; ar boned a veze e seiz gant galonsou aour pe ac'hant tro-war-dro, ha war ar gwiriou, war an a-raok tul friset ; ar bonedou kaer kenan ha krenv a c'horrenned mat, evel em eus lavaret, hag a zerviche da veur a rumm bugale ; me 'm eus c'hoaz du-man ar boned a zo bet ganen o vadezi ha gant va breudeur ha va c'hoarezed ; nao a oa ac'hanomp ha ma vije bet ar c'hiz breman eus ar seurt bonedou-se, e vije bet mat da veur a nao all.

Pa veze prest ar bugel, e vrendeur ha c'hoarezed hag holl vugale kêr, a veze mall ganto pokat d'ezan hag holl e lavaret gand estlamm : « O ! nak ez eo brao ! »

Neuze e veze lavaret d'ezo : « Ehanit ; a-walc'h breman pa denio d'ar gêr, bremaik, c'houi a boko d'ezan adarre ; neuze e vezo bravoc'h c'hoaz, rak neuze e vezo eun êlig da Zoue ! »

Hizio ar vugale da vont da vadezi a vez gwisket, zoken war ar mêz, kouls lavaret evel er c'hêriou : saeou goloet a fanfariouchou, mantellou pouneroc'h egeto, kabellou, e weler, a-vec'h, ar vugale, en o zouez.

Da c'houde ar vadiziant e lec'h dont d'ar gêr da zebri friko ha da ober labour d'ar re o devoa tra a-walc'h dija, e veze debret eun tammig pred er vourc'h ; ar paeron hag ar vaeronez a bae ar mizou ; unan a brene eur vouchenn bara gwenn, egile, eur voutailhad win da zegas d'ar vamm ha kenta ma c'helled e teuent d'ar gêr ; gouzout a raent ar vamm he divije mall da welet he bugel ; kerkent ha ma vije roet d'ezi e lavare en eur boket d'ezan : « Bennoz d'eoc'h, va Doue, da veza roet badiziant d'am c'hrouadur ! »

Roet e veze peb a damm bara gwinniz d'ar vugale all da vont da c'hoari pe d'o gwele, ma veze noz.

Diouz an noz, pa veze digoret buhez ar zent, an tad ma ouie skriva pe ma n'her gouie ket unan all bennak eus an ti, a verke e kichen hano ar zant a oa e c'houel en deiz-se, hano ar bugel nevez badezet hag en doare-se, e veze atao sonj eus devez badiziant an holl vugale ha pa zigoueze an dervez-se, ar vamm ne ankounac'hae ket da drugarekât Doue da veza

roet badiziant d'he bugale ; pa veze ar re-man en oad d'he c'hompren e komze d'ezo eus ar c'hras kaer-se ; pa vezent deuet brasoc'h o c'hase d'an iliz, en deiz-se, hag o lake da rei ken alies a bok da have an iliz pe da lavaret ken alies a Bater hag a Ave Maria hag a vloaz o devoa.

Ar c'hiz kaer-se, siouas, evel kals a re all, a zo war nez beza dilezet.

En derveziou warlerc'h ar vadiziant, ar merc'hed eus an amezeien, hag eus ar gerent, a deue da ober eur bale da wet ar vamm hag ar bugel ha goudeze henman epad tri pe bevar miz, nemet ma vezo kempennet ha desket, a veze chouchet kloz ha tomm, en e gavell, noz deiz, abalamour d'ezan da greski ha da ziorrenn buan.

(Ar rest er miz a zeu).

Goude Skriva

Echu eo ar pennad diwarbenn an « Eskop gwenn », met el leor koz am eus tennet anezan an danvez d'e skriva, ez eus c'hoaz eur bajenn hag a ray plijadur da lennerien « Feiz ha Breiz » :

« D'an unan war 'nugent a vezeven 1847, e oa gouelioù « bras e kêr Rom : Pi IX a oa nevez laket war gador sant « Per, hag ar bobl a-bez a venne diskouez d'ezan he laoue-« nedigez !

« A-hed ar streajou n'oa nemet bleunioù, bleunioù ous « ar prenecher, bleunioù ouz an dorjou, bolzou a enor, e pep « korn eus ar gêr zantel !

« Ar gardinaled, tud a galon ha tud desket ma 'z eus, « o devoa poaniet da lakat kaer an traou, kaera ma e'hellent « beza ! War eur blasenn vras, an Tad Santel a jomas a-zav, « eur pennad, da zellet ouz eur maen-hirr ha sounn, eur groaz « war e c'horre, ha d'an traon anezan, komzou kizellet, « komzou, pe gentoc'h, gwerzioù, en eur yez ha ne oa ket ar « Pab evit he anaout ; setu aman petra a oa merket enno :

« Ar maen-hirr e Breiz a voe savet
« Gant hon tadou koz ar Vretoned,
« Kosoc'h evitan n'eus ket er bed !

« Ar groaz war ar maen voe laket
« Gant hon tadou koz ar Vretoned
« Ha gwelloc'h dalc'het n'eus ket er bed !

« Gant hon tadou koz ar Vretoned
« Hor c'halon ouz maen Per voe staget
« Ha gwelloc'h staget n'eus ket er bed !

« Hon Tad Santel Pi IX n'anaveze ger brezoneg ebet ;
« goulenn a eure petra verke ar gwerzioù-ze. Ar c'hardinal
« Mezzofanti (1771-1848), eun den desket bras, a ouie eis yez
« hag hanter-kant dishenvel, a droas d'ezan ar c'homzou, e
« italianeg, hag ar Pab o e'hasas kaer !

« An hini en devoa o savet oa an Aotrou 'n Eskop a Le-
« zeleue, ganet e Kastell-Paol, bet vikêl-vras e Kemper, ha
« marvet eskop e Autun ; an Tad Santel a falvezas gantan
« e wetet evid e drugarekaat, hag a lavaras d'ezan : « Dal-
« c'hit bepred evel da vab al lagad d'an tenzor-se ma 'z eo
« ho yez hag a zalc'hc d'eoec'h ho Feiz ! »

« Nebeud bloaveziou goude, Pi IX a ouie, dreiza e-unan,
« pegen birvidik e oa feiz ar Vretoned ! rak eleiz a Vreto-
« ned yaouank a skuilhas o gwad, a galon-vat, evit difenn
« gwirioù ar Pab hag an Iliz ! »

« Soudarded ar Pab » a veze graet anezo ; eus pevar
e'horn ar bed e teuas ar gristenien vat-ze da zifenn o Zad ;
met, ar vro a gasas ar muia anezo eo hor Breiz ! Eun enor
eo eviti hag evidomp, hag hanoioù ar zoudarded kalonek-se
ne vezint morse ankounac'haet.

Echuomp gand ar gerioù a laka an Aotrou a Gervarker
da ziwez d'e skrid, gerioù skrivet gand eur beleg d'eun all,
en amzer-se :

« Dalc'homp mat, en han' Doue, dalc'homp mat da bre-
« zeg ! Harzomp an enebourien a ra brezel d'hor yez ! »

TINTIN ANNA.

Bleun-Brug 1938, a vezo eur MOR A GAN

Ma fell d'hor Strolladou-Kanerien
kemeret perz e **Kenstrivadeg**
ar C'han

D'an 23 a viz eost ec'h en em gavo dervez bras kens-
trivadegoù ar Bleun-Brug, e kêr Lannou.

Barnerien ar c'han a ro da anaout e vezo kavet holl do-
nioù ar genstrivadeg, e KANAOUENNOU BLEUN-BRUG
1923, nemed unan, hini ar c'han e peder mouez, hag a vezo
Kantik sant Erwan Guy Ropartz, a gaver e fin KANAOUEN-
NOU BLEUN-BRUG 1937.

Ar c'hanaouennoù skrivet evit kanerien a-unanou a vezo
displeget, er bloaz-man, gand an holl ganerien, en eur vouez.
Ne vezo ket, evel er bloaveziou all, a ganerien o kana o-unan.

Pep kanaouenn savet gand eun ton-harpa a ranko beza
eilet gand ar piano. An A. Guillermit, ograouer Sant-Louis
Brest, a vezo eno evid an dra-se. An hevelep laz-kana a c'hell
rei an holl ganaouennoù grêt evit meur a vouez gant ma teuo
gant an daou gan henvel, unan eus ar re a zo merket hag eun
all dibabet.

Ar Bleun-Brug a ginnig d'al laziou-kana, en tu-hont d'ar
prizioù kaer a vez rannet bep bloaz, eur gweneg dre benn
ha dre gilometrad hent, d'o sikour da herzel ouz o mizou.

Rennerien ha renerezed al laziou-kana a gemero perz er
genstrivadeg, a zo pedet da gas kelou, A-RAOK AN DHIZ
KENTA A VIZ GOÛERE, da zekretourez lez-varn ar c'han :
Mlle Geneviève de Kermenguy, Cléder (Finistère).

Skriva ha merka d'ezi hanoioù ha lezhanoioù ar ganerien
hag hirder an hent mont-dont eus o farrez da Lannou.

Kavet e vezo al levriou-kan da brena e : Secrétariat de
l'Union des Œuvres Bretonnes, Pleyber-Christ (Finistère).

Kanaouennoù 1923 : 20 real ;

Kanaouennoù 1937 : 'vit kanerien a-unanou : 1 skoed ;
'vit laz-kana : 7 lur.

Ar Bleun-Brug a bed ar strolladou kanerien da zont
stank d'e 28^{vet} kendalc'h, ma vezo anat, dre eno, ez eo beo-
buhezek ar c'han war diweuz ar Vretoned.

War bez Sant Gwenole

(Dismantrou iliz abati Lan-
devennec).

D'an 3 eus ar miz-man eo e tigouez gouel sant Gwenole,
kenta abad Landevennec ; eun dervez eo eta hennez, mar deus
unan er bloaz, hag ez eo dleet d'omp en em drei ouz unan
eus Tadou hor Bro, ma teurvezo gantan kemeret ouz Breiziz
an XX^{vet} kantved an druez en deus bet ouz Breiziz e amzer.

Ar Bleun-Brug, er bloaveziou tremen, en deus hor c'ha-
set, diou wech, da bardona, war bez sant Gwenole.

D'ar 4 a viz gwengolo 1935, e lakeas kana, gand aotre
an Aotrou Duparc, eskob Kemper, eun oferenn-bred, e tal ar
bez-se ha d'an 21 a viz eost, warlene, e voe douget, warnan,
an nebeud relegou a virer c'hoaz eus abostol bras Breiz-Izel,
e Lokwenole, e Montreuil hag e iliz-parrez Landevennec ; an
eskern bruzunet-se, a dridas, en deiz-se, hep mar bet, oc'h en
em gaout adarre, goude meur a gant vloaz, e kreiz disman-
trou truezus iliz koz an abati.

Oc'h ober petra ez omp bet e Landevennec, en deiziou-
se ?

O pedi evit silvidigez Breiz, na petra 'ta, war bez sant
Gwenole hag o kana meuleudi an hini a zalvas hor Breiz, bre-
man ez eus mil bloaz : an abad Yann.

War douar Landevennec eo ez eo bet skrivet dounna pajennou kenta Istor Breiz ; eno, gwelloc'h eget e nep lec'h all eo e c'hellomp pleustri war hon amzer dremenet hag aoza hon amzer da zont.

Ha, koulskoude, petra hon eus gwelet e Landevennec ?

Traou hag a oa eun druez o gwelet. Ret e vije kaout pluenn aour hor barz Calloc'h evit lavaret pegen gwasket e voe hor c'halon dirak mogerioù hanter gouezet an iliz, dirak bez digor ha goullo ar roue Gralon, dirak ar c'horn goloet a zrez hag a spern m'edo ennan, gwechall, bez sant Gwenole ; traou torret, traou diskaret, traou dilezet ; an Normaned, breman mil bloaz n'o devoa ket grêt gwasoc'h eget n'o deus grêt dispac'herien 1793.

Kalon Breiz eno, ne lamme ket ken !

Landevennec ! Landevennec ! an hano-se a sko war horskouarn, evel taolioù kanv kloc'h an Anaon.

Lezet hon eus da vervel ha da vont e ludu kalon Breiz ha Breiz, en he feiz, eo a zo o vont da goll, ma ne garomp dionall.

Gwella pezh a zo, Doue o c'houeza war al ludu a c'hell lakat eur vuhez nevez da zistrei el ludu-se.

An amzer dremenet a dle beza ennan eur gentel evid an amzer da zont.

Istor abati sant Gwenole a zo eun istor grêt da lakat nerz en hor c'halon : ugent gwech diskaret, ugent gwech eo bet adsavet.

En taol-man e chom, tost da 150 vloaz a zo, a-stok korf ouz an douar, etouez an drez hag ar spern.

Daoust ha maro e vefe da vat ? Daoust ha diwar daol yut dispac'herien c'hall 1793, ne c'hellou biken ken en em zevet ?

Bee'h hon eus ouz her c'hredi. Urz sant Beneat a zo anezan pevarzek kant vloaz a zo ha p'eo gwir en deus gallet treuzi kement all a gantvejou, n'eo ket dâ d'ezan kaout aoun rak an amzer da zont.

Landevennec a zo unan eus abatioù urz sant Beneat ; dleet eo eta d'ezan padout keit hag hen.

Abati Menez Kassin, savet er VI^{vet} kantved, gant sant Beneat, eienenn ha kavell an urz, en deus laket war e skoued, eur weznenn zero dibennet ha diskolpet a daolioù boue'hal ; ar c'hef hepken a jom met e c'hwizioù a zo teo hag a ya doun en douar ha, war ar c'hef-se, leun a vuhez, e sav nevezennou krenv ha stank ha stank.

Endro d'an arouez-se e lenner ar gerioù laouen-man : « SUCCISA VIRESCIT », da lavarout eo : Troue'het e c'hlasvez.

Daoust ha n'ema ket aze ivez ar skendenn eus ar pezh a en em gavo e Landevennec ?

Ar vuhez a zo e kef koz urz sant Beneat a zo gouest a-walc'h c'hoaz da lakat skour sec'h Landevennec da c'hlasvezi.

Evit se, ret e vezo da Vreiziz sevel war o zreid.

Pa deuy an eur merket gant Doue e ranko eun toullad Bretoned kalonek ober ar pezh a reas breman mil bloaz Yann Landevennec ; ouz sklerder o feiz e rankint adsevel ar mogerioù koz hag, etrezo, enori, evel ma 'z eo dleet bez sant Gwenole ; evel manac'h bras an X^{vet} kantved, menea'h an XX^{vet} kantved, a vezo ret d'ezo ober eus o abati, eun ti meur, dishenvel diouz holl diez deskadurez all Breiz, e vezo desket ennan kement tra a zell ouz gouenn vras ar Gelted.

Mil bloaz a vezo etre labourioù an daou rumm venec'h, met ar spered o hentcho a vezo henvel : « Pebez kentel eo ar gentel a ro d'eomp Yann Landevennec ha pebez ezomm hon eus da denna talvoudegez anezi : ar vro en deus bet kement a boan ouz he adsevel a zo diskaret, adarre, siouaz, ar pezh ma c'hell beza, — en he Feiz — nag a dud en dro d'eomp o deus mez o tiskouez ez int kristenien hag a labour en dra ma c'hellont da vouga ar feiz kristen en dro d'ezo, — hag en he brezoneg, — nag a dud hag o deus mez o tiskouez ez int Bretoned hag a labour, en dra c'hellont ivez, da vouga ar brezoneg e genou ar vugale vihan. » (1).

Ar Bleun-Brug, en tri bloaz diweza-man, en deus troet sperejou an dud warzu Landevennec ; arabad e c'hellfed la-

(1) Y.-V. Perrot, « Feiz ha Breiz » gwengolo 1935, p. 246.

varet en deus labourer en aner ; eur vuhez nevez a dle tarza war an dismantrou.

Pedomp an Aotrou Doue, dre zant Gwennole, da ober adarre, en XX^{vet} kantved, ar burzud en deus grêt en X^{vet}, rak ma c'hell ar venec'h dont a-benn da lakat troad war zouar Landevennee, e kavint, hep dale, eleiz a dud yaouank hag a vezo laouen o c'houlenn mont da labourat en o serr.

Eur Breizad, O.S.B.

Ar Raz aet da Benitiour

Hervez lavar eun sanevell
Eur raz, skuiz gant ar Bed,
A c'hoanteas d'ezan mervel,
Tremen e amzer hed-ha-hed
O pedi, o tebri, o kousket :
'N eun arc'had ed oa 'n em goufret.

Abae pell edo eno,
Ha bez' ez oa war e veno
Eurusa loan a oa er bed :
Netra d'ober ha boued bep pred.
Ne voe ket lezet kalz e peoc'h,
Petra erruas a gav d'eoc'h
D'e gaout 'teuas eun dervez
Daou pe dri eus e vro
Da êsa e gas en dro
Ha d'o sikour er gernez
A rene e Kerraz.
Pobl kriz Minoud ar C'haz
A zalc'he ar baliou....

— « Ne c'houlennomp ket kalz a dra
Ha pa ve nemet aliou. »
— « Tê ! Tê ! 'me hor manac'h.... Petra ?
Mont breman da aluzenner
Pa n'oun bet morse esperner ?
N'hellan nemet lavaret d'eoc'h :
Va lezit holl e peoc'h !
Pe e c'halvin kaz an ti
Da douza d'eoc'h ho fri !
Sachit ganeoc'h ho kilhourou ! »

Roet gantan e argourou

E sarr e zor..... Hag e toue !

— « Lavaromp : Bennoz ! da Zoue,
'Me hor manac'h du mot e staon.

— « Ma ven bet chomet e Kerraz
'M be ranket krignat eur pean-baz
'Vit gallout herzel euz an naon ! »

Kalz a dud 'zo 'velse

P'o deus eun tamm leve :

War zigarez m'o deus pep tra

Ar re all 'zo genaouerien

Pe c'hlabouerien

Ma n'o deus netra

War an douar 'z eus daou rumm dud

'Dle 'n em sikour hervez o brud :

Ar reuzeudien

Hag ar binvidien.

Yann GORRIGAN.

Ar goanv o tremen

Etouez miziou ar bloaz, an daou ar muia treitour eo, hep mar ebet, miziou c'houevrer ha meurz.

Eus an eil sizun d'eben, eus an eil pennad dervez d'egile, e weler an amzer o chench, evel ma kar.

O klevet al laboused, dre eur vintinvez sioul ha lugernus, o tistaga d'eomp o soniou kenta, hor c'halonou ive a zo prest da zigeri d'ar joa, hag e lavaromp : eman an nevez amzer o tont. Hag e c'hoarvez ganeomp evel gant sant Per, war menez Thabor. A vec'h m'hon eus en em laouenaet eun tammig o sonjal e dudiu an nevez amzer, ma rankomp dilezel kerkent hon hunvre. An oabl o tua, an aveliou o c'houeza hag ar c'hazare'h o tarza war hor penn, evel bolojou, a deu da zeski d'eomp n'en deus ket ar goanv roet c'hoaz e zilez.

Hag e gwirionez, ken alies gwech, a-hed an daou viz-man, ma c'hoanta an nevez amzer diskouez re vuan he dremm lirzin hag hegarat, e vez diarbennet hag argaset gant kounnar.

Peurvuia ganeomp-ni, war ar mêz, e ranker paea ker an deiziou brao a deu araok ar poent, evel ive an heol a zav re vintin.

Kement-se a zo c'hoarvezet epad miz c'houevrer.

Goude an amzer vat hor boa bet, e deiziou kenta ar miz, eo dizroet warnomp ar goanv, ar goanv kalet. Deuet eo, pa n'edot ket war c'hed anezan, ha skoet en deus dizamant a bep tu.

E ivinou lemm a zo sanket en hor c'horf paour, ha graet o deus d'hon izili-holl krena gant ar riou.

O tere'hel, epad meur a zervez dioc'h-tu, hor mêziou dindan plegou e vantell skourn, ar goanv en deus diskouezet d'eomp e nerz hag e c'halloud.

A dra sur, kalz vad en devezo graet an ere'h d'hor parkeier : lakaat an ed diwan d'ober muioc'h a wriziou, laoskaat an douar, laza an amprevaned fall a zo ennan... Met ive, sonjit en drubuilh en deus digaset e buhez hon tiegeziou, a zo enno kement a loened da vaga !

Na gollomp ket kalon, kaer en devezo en em zifreta, ar goanv a ranko, abarz pell, renta e armou.

Setu miz meurz, dont a ra evel kannad laouen an nevez amzer.

L. B.

BREURIEZ-VEUR AR BREZONEG E KANV

An ankou, edoug miz genver, en deus skoet gwall daoliou, e Breiz, o tiskar er bez, da zeiz gouel ar Rouaned, an Aotrou Ernault, ha d'an 10, an Aotrou Uguen, daou, hep mar ebet, eus ar re o devoa gouestlet, ar muia, o buhez d'ar brezoneg, hag a oa o daou, rener hag is-rener Breuriez-Veur ar Brezoneg.

Emil-Yann-Vari Ernault, a voe ganet e Sant-Brieg, d'ar 24 a viz genver 1852 ; adalek ar bloaz 1879, e skrivas e « Feiz ha Breiz ».

Goude beza bet kelenner e Sant-Charlez Sant-Brieg, ha sekretour gand an Aotrou d'Arbois de Jubainville, e Paris, e voe hanvet, eur wech gounezet gantan testeni an Doktoriezh, da gelenner, e skol-veur Poatie ; eno e tremenas an darn vrasa eus e vuhez hag eno eo e savas ivez an darn vrasa eus e oberou gouizieh, war brezoneg ar grenn-amzer, evel ar « Glossaire Moyen-breton 1895-1896 », « Le Miroir de la mort, poème breton du XVe siècle, 1914 » hag eur bern leoriou all.

Hen eo ivez a zavas, epad e ehanou-skol a dremene e Sant-Brieg, Breuriez-Veur ar Brezoneg, evit lakat emgleo, diazezet war ar studi, etre ar skrivagnerien.

Pa gave d'ezan e kerze mat a-walc'h an traou diouz tu Leon-Treger-Kerne, ec'h en em droas ouz Gwened.

Epad meur a vloaz n'eo ket bet paouezet da skriva liziri stank ha stank ha da eskemma notennoù gouizieh gant yeza-durourien Gwened, an Aotroued Guillevic hag ar Goff, hep gounit kals a dra warno, siouaz ! Ha koulskoude, nag a ezomm o deus Breiziz d'en em glevet pa 'z eus kement a enebourien, en dro d'ezò, evel ma 'z eus.

Yann Uguen a deuas er bed e Guisseny, d'ar 14 a viz kerzu 1868, evit beza e doug e vuhez ar pezh ma 'z eo an darn vrasa eus e genvroiz : eun den dilore'h hag a gar al labour hag a zo dizamant ouz e gorf.

Goude beza bet skoliet e Lesneven ha beleget e Kemper, er bloaz 1893, e reas skol, d'e dro, e Lesneven, epad dek vloaz hag e Sant-Eozen Kemper, epad pevar bloaz.

Da viz here 1907 e voe hanvet da rener Kloerdi bihan an Eskopti a oa neuze e Lykes Kemper ; er bloaz 1919 e c'hellas distrei gand e studieren da Bont-Kroaz, el lec'h ma reas eur marc'had nao bloaz all.

Da viz gouere 1928, e voe hanvet da berson e Plougastel, war lere'h an Aotrou Cardinal, hag e chomas ivez nao bloaz all eno.

Diskaret gand ar c'hlenved e roas an dilez eus e garg, eun nebeud sizunvezioù hepken, a-raok goueliou milvet bloaz adsavidigez Breiz, o divije bet roet tro gaer da enori ar Breizad mat ma oa ha daoust d'an youl en devoa da c'hellout distrei d'o gwelet, e rankas chom e Keraudren, e Lambezellec, el lec'h ma oa en em dennet.

Beleg santel, Breizad penn-kil-ha-troad, diwar e benn, dreist-holl, eo e c'hellec lavaret : « Kalz a dalv an eil den war egile ! »

D'an 13 a viz genver, e gorf a zo bet diskennet e douar benniget bered e dud koz, e Guisseny, goude ma oa bet lavaret warnan, en iliz, ar pedennou diweza, gand an Aotrou 'n Eskop Cogneau, vikeled vras Kemper a-bep tu d'ezan.

Lennerien « Feiz ha Breiz » n'hen ankounac'haint ket en o fedennou, rak n'hon devoa ket gwelloc'h skrivagner egetan.

E leorioù brezonek : Al leor-ofereñn, e Vikael an Nobletz, e Dad Maner, e Heuliomp Jezuz-Krist, hag e Aviel ar Zul a zo etre daouarn an holl ; nag e brezoneg, nak e galleg zoken, n'eus leor ofereñn all ebet ker brao hag e hini.

E blijadur oa skriva ha skriva e brezoneg hag eur rann-galon e oa evitan gwelet — hen hag en devoa skoliet kement all a dud yaouank, — ne gerze ket eun unan anezo, war e roudou. N'eus ket a ezomm da veza souezet ; keit ha ma vezo grêt ruz, evel ma vez grêt breman c'hoaz, e holl skolioù a-stok Breiz-Izel, war ar brezoneg, e kendalc'ho hor Breiz da goueza izeloc'h izela bemdez.

OBER

a sav eun arnodenn

Evit lakaat muioc'h a helebini etre ar re a fell d'ezo deski pe beurzeski ar brezoneg, OBER en deus savet eun arnodenn : an **Trec'h**, daou zerez ennan :

TREC'H KENTA

1) **Danvez** (danvez eil skol Ober) :

a) Yez : eul levr da studia : Santez Dahud.

b) Istor Breiz : amzeriou kenta ha rouantelez Breiz.

k) Douaroniez : torosennadur, kêriou, stêriou, menezioù ha rannadur Breiz e nao eskopti.

2) **Goulennoù** an arnodenn :

a) Dre skrid : Skrivadenn. Goulenn yezadur. Eur pennad da sevel e brezoneg.

b) Dre gomz : Lenn eur pennad el leor merket da studia. Displega gerioù, reolennoù, danvez ar pennad-se. Istor pe zouaroniez.

TREC'H MEUR

1) **Danvez** (danvez trede skol Ober) :

a) Yez : Yezadur R. Hemon. Troiou-lavar. Istor berr lennegezh Vreiz ; — b) Jedoniez ; — k) Istor Breiz, adalek diwez rouantelez Breiz, betek feur 1532 ; — d) Douaroniez : pinvidigezioù Breiz. Anoiou broioù ar bed hag an dud a zo o chom enno.

2) **Goulennoù** an arnodenn :

a) Dre skrid : Sevel eur studiadenn war eur pennad-skrid. Trei e brezoneg eur pennad gallek, saoznek, alamanek pe italianek hervez c'hoant an arnodennad. Kudenn-jedoniez.

b) Dre gomz : lenn eur pennad, pe e brezoneg reiz ha diaes, pe e brezoneg Gwened, pe e brezoneg direiz. Displega al lennadenn. Istor ha douaroniez.

AN ARNODENNOU

1) **Koulz arnodenni** : Eur vodadeg-arnodi a vo bep bloaz, epad miz east, en Herberc'hti, e Lopere'hed.

Bodadegou all a vo savet pa garo an arnodennidi, gant ma vo daou o c'houlenn, ha gant m'o devo graet o goulenn eur miz a-raok.

2) **Arnodennidi** : N'eo ket ret heulia skol Ober evit tremen an arnodenn. Adalek Pask 1938 e vo kaset d'an neb o goulenn, « kenteliou Ober » war follennou, holl a-stroll (15 lur pep skol).

N'eo ket ret tremen an Trec'h kenta evit gallout tremen an trec'h meur.

Ar Simbolidi a zo sellet evel Trec'hourien, kelennerien Ober ivez, ha kement hini a raio eul labour talvoudus e brezoneg reiz, ma ra e c'houlenn.

D'ar re o devo bet an Trec'h meur, — d'ar re o devo bet an notenn uhela da genta, — Ober a glasko tiegeziou ma vez komzet enno nemet brezoneg, evit ma teskint yez ar bobl.

Evit an holl Drec'hourien, epad an hany, bodadegou-kelenn ha beajou-studi, (war an douaroniez, an istor, an arz, h. a.) a vo savet.

Eur vreurie : « Breurie an Trec'h » a zo savet etre ar re eus an drec'hourien a raio le :

da zougen dalc'hmat an arouez : **Heol an trec'h** ;

da gomz brezoneg gant ar re a zoug an arouez.

3) **Arnodennerien** : kannaded a-berz OBER : a) a evesaio ar skrid hag hen kaso da gelennerien Ober da reiza (ar skrid ne vo morse reizet gant an evesaerien).

b) A lakaio tremen an arnodenn dre gomz hag a verko an notennou roet ganto, hag an evezadennoù o devo graet.

War ar reoliadur-man, n'hellou netra beza kemmet, nemet gant asant dre skrid an diou drederenn eus kelennerien OBER.

(OBER, 30, rue de la Corderie,
Douarnenez, Finistère).

KELEIER AR MIZ

BRO-GEMBRE

Souezus eo pegement e kerz war-raok an Emsav brôadel e Kembre, abaoe taol-nerz an « Tri Gour » ! Ar re-man, evel a ouzoc'h, o doa lakaet an tan war eur skol-vombeza-diwar-nijerezed bet savet a-ratoz gand ar Saozon el lec'h kaera, brudeta ha santela a Gembre. Didamallet gant barnerien o bro, e voent stlejet, en enep da bep gwir, dirak barnerien Londrez, a oa bet roet urz d'ezo da veza kalet. Hag i taolet e prizon gwall-vrudet Wormwood Scrubbs, eun ifern a loustoni, a flaer hag a hudurniez. Emaint breman o kuntuilh frouez o merzerenti, gand o c'henvroiz o kerzet holl a-du ganto, dindan banniel an Emsav : 15 strollad a Emsaverien streouet dre ar vro a-bez, hag arc'hant « Kest sant Dewi » o kreski a vloaz da vloaz :

E 1934 o deus bet	250 livr saoz ;
E 1935	500 livr saoz ;
E 1936	850 livr saoz ;
E 1937	1.700 livr saoz ;

Al livr saoz a dalveze 152 lur 80, eus hon arc'hant-ni, en deiziou-man, setu m'o deus eta hor breudeur tramoz, dastumet evit kest sant Dewi, warlene : 259.760 lur.

Kaerat skouer d'eoimp ! Deski neb a hall ar c'hembraeg da sevel darempredou etre Breiz ha Kembre !

AN AOTROU RAOUL

Eur beleg brudet, an **Ao. Raoul**, a zo marvet e Tunis d'ar 24 a viz genver diweza.

Ganet e Gwitalmeze e 1859, an Ao Raoul a guiteas e vro, en abeg d'e yec'hed, hag a voe beleget war zouar an Afrik, gant ar c'hardinal bras Lavigerie e 1886.

Spered kaer a zen, ar beleg yaouank a bignas, e berr amzer eus an eil karg en eben. D'e 41 vloaz e voe galvet da berson iliz-veur Tunis, ha da vikel vras. Endra m'edo er garg uhel-ze, e voe kinniget d'ezan, abenn diou wech, dont da veza eskob. Met ne falvezas ket gantan.

Abaoue 1930 e oa dean a enor chalonied iliz-veur Kartaj. Bretoned an Tunisi, hag her e'harie evel eun tad, o devoa hen dibabet evit beza rener a enor o emgleo.

E 1915, oa bet hanvet gant Beneat XV « prélat de la maison du Pape ». E 1932, gouarnamant Frans en doa spil-hennet war e heultrin ar groaz a enor.

E miz eost 1936, parrisioniz Gwitalmeze, lore'h enno eus o c'henvroad, a reas d'ezan eur gouel kaer evit deiz e oferrinn hanter kant vloaz. An Ao. Raoul a zo chomet bepred eur gwir Vreizad ; e blijadur oa komz brezoneg, bep gwech ma kave tro d'hen ober.

— Deuet eo betek ennomp, ivez, kelou maro mab yaouank an Aotrou Yann Brieler, **Padraig** e hano, marvet d'e eiz miz.

« Feiz ha Breiz » a gemer perz e glae'har tad ha mamm ar Breizad bihan-se.

EUREUJOU

D'an 18 a viz genver eo bet benniget e Cleder, eured **Franséz ar Borgn** hag **Herrieta Guivarc'h**.

— D'an deiz kenta a viz c'houevrer, an Aotrou Monot, person Loc-Eginer, a vennigas, e Cleder, eured **Fransina Marc** ha **Josef Argouarc'h**, eus a Blougouln.

— D'ar 15 a viz c'houevrer eo bet eureujet, e ilizig koant Lanrivoare, **Franséz Cadour**, eus a Witalmeze, ha **Mari-Yvona Raguénès**, eus a Lanrivoare.

— D'ar 24 a viz c'houevrer, rener « Feiz ha Breiz » en deus benniget, en Drennec, eured an **D' Andre Maury**, eus ar Mans, ha **Mari-Louisa Thomas**, eus a Goadelez.

Goure'hemennou laouen d'an dud nevez-se !

GINIVELEZ

« Laouen bras eo Anna-Mari ha Mikaelig. Ar Go o kemenn d'eo'e'h ginivelez o c'hoar vihan **Marivon**.

« Yac'h eo ar vamm hag ar bugel.

« Goezeg, d'ar 7 a viz c'houevrer 1938. »

Yec'hed da Varivonig ha levez d'he zud.

EUN DOKTOR NEVEZ

D'an 21 a viz genver, da 15 eur, an **A. Raymond Delaporté**, eus a Gastellin, en deus diskleriet hag harpet, dirak kevrenn skol ar Gwir, e Roazon, e dezenn evid an Doktoriez, war an danvez-man : « Ar serjanted, ar brovosted hag ar veyerien, e Breiz, adalek an amzeriou kosa, betek bloaveziou kenta ar XV^{vet} kantved. »

Hor c'haloneka goure'hemennou d'an Doktor nevez.

EUR MARC'HEG NEVEZ

An Aotrou **Jaffrennou-Taldir**, ar skrivagner breizat, a zo e hano o paouez beza laket war rollou al « Légion d'honneur ». Hor gwella goure'hemennou.

Pegoulz e teurvezo ivez gand ar C'houarnamant e'hall enori hor brezoneg, yez koz hon Tadou, o tigeri d'ezan doriou holl skoliou Breiz-Izel ?

PEDERVET YEZ BROADEL HELVESIA

E miz genver e lavaremp en devoa kuzul Stadou Helvesia digemeret ar rhetoromaneg evel pedervet yez broadel ; ar bobl he deus kavet kerant-se mat p'eo gwir ez eus bet, en deiziou tremen, 500.000 mouez a-du gand ar C'houarnamant ha 40.000 hepken, en e eneb.

Ar rhetoromaneg a zo komzet gant 580.000 den ; ar brezoneg gant 1.400.000 den ; petra e'hortoz Gouarnamant ar Frans evit diskleria eo ar brezoneg yez broadel Breiz ha goure'hemenn ma vezo desket en holl skoliou ha komzet gant kement hini a zo e karg dindan ar C'houarnamant.

Holl gargou ar C'houarnamant e Breiz a dle beza roet da Vretoned o c'houzout brezoneg ha neuze ne vezo ket kement anezo o rankont mont, bep bloaz, da glask o bara, er miz eus o bro, na kement a ziavezidi o ehon en hon touez.

BODADEG AR BLEUN-BRUG E KEMPER

Kevredigez ar Bleun-Brug a vodo he mignoned e Kemper, e ti ar Retred, d'an 10 eus ar miz meurz-man, eus a 10 eur da greisteiz hag eus a 13 eur hanter da 16 eur.

An Aotrou Joneour, vikel-vras, a reno ar vodadeg-se. Komzet e vezo enni, a-raok kreisteiz eus an emzav breizat katolik ha kronet, dre an eskopti, strolladon difennourien ar brezoneg.

Goude kreisteiz e vezo komzet diarbenn arnodennou ar brezoneg er skolioù kristen, kenstrivadegoù al lenn, an displegerez hag ar prezegerez er Bleun-Brug hag eus talvoudegez ar c'hoariva hag ar c'han brezonek evit sevel, ervat, yaouankiz Breiz. Kement hini a gar ar brezoneg hag ar feiz a zo pedet da zont d'ar vodadeg-se.

Ar re o defe c'hoant da leina, er Retred, a vezo mat d'ezo kas kemennadurez eus se, en deizioù a-raok, da : Madame la Supérieure de la Retraite, rue Verdet, Quimper.

AR BLEUN-BRUG

An A. Arzur de Dieuveult, m'êr Dirinon, hag en deus renet ar Bleun-Brug, epad tri bloaz, ha roet tro d'ezan da ober gouelioù evel ma n'eus ket bet a re gaeroc'h biskoaz, e Pleyben, er bloaz 1935, e Roscoff, er bloaz 1936 hag e Plougastel, er bloaz 1937, en deus roet an dilez eus e garg, d'an deiz kenta a viz c'hoevren diweza, ar pezh ne viro ket outan da veza atao unan eus izili ar Gevredigez.

No vezo ket ankounac'haet ar boan a gemeras da lakat e genvroiz d'en em drei ouz ar brezoneg nag ar blijadur a reas er parrezioù m'en em ziskouezas enno gand e strollad c'hoarierien hag a greiz kalon eo e lavaromp d'ezan, aman, hor gwella bennoz Doue.

An A. Raymond Delaporte, eun alvokad yaouank eus a Gastellin, rener ar Brezoneg er Skolioù, a zo bet dibabet, d'ar

7 a viz c'hoevren evit kemeret stur ar Bleun-Brug, warlerc'h an Aotrou de Dieuveult ; skoazellet e vezo, en e garg, gant daou is-rener, an Aotrou James Bouillé, eus a Berroz hag an Aotrou Xavier de Langlais, eus a Surzur ha kinnig a reomp d'ezo o zri hor gwella gourc'hemennou.

AN EUSKAREG E BOURDEL

D'an 10 a viz genver diweza ez eus bet digoret eur gevrenn skol nevez e skol-veur Bourdel hag e vezo desket enni yez ha lennegezh Euzkadi.

En e gentel gentañ an Aotrou Gavel a ziskouezas ar c'hou-nidegezh a gaver o studia an euskareg evit anaout gwelloc'h ar yezou diouanet diwar al latin hag ar c'heltieg. An euskareg, emezan, en deus kemeret, stummu en e verbou, diwar ar c'heltieg koz ha latin trefoet Bro-C'hall hag ar pezh a zo kaeroc'h miret en deus ar stummu-se hag a zo kollet a-benn breman gant yezou all an Europ.

Skol-veur Bourdel a grouo ivez dizale e Donibare Gazi (Saint-Jean Pied-de-Port), eur skol da studia piz holl gudennou an euskareg.

Lenn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons, gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg)	12 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK, gant ERNAULT (Prudhomme)	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON, gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon)	75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I) ..	10 fr.
(JAFRENNOU, Ti « An Oaled », Kerhaez (levr II)	12 f.
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VALLÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gér	
Pep levrenn	gant gér
SKETLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep vrenn	

AR ZILZIGENN

Eur marc'hadour broc'hed a zizroe eus ar foar daou wennegad silzig en e c'hodell hag eur gwennegad bara en e vruched.

Edo deuet an noz ha n'en devoa grêt nemed eva abaoe 'r beure. Naon a oa deut d'ezan hag e kemeras e

vara hag e zilzig evid o debri.

Met n'en devoa debret koulz lavaret tamm, e kouezas e zilzigenn d'an douar ha buan hon den da glask gand e grabanou, ha dioc'h tro e zourn. Kaout a eure eun dra bennak ha pa yeas laonenn

ar gountell war ar zilzigenn, houman a lezas eur wikadenn, hag hon den a en em lakeas adarre da jao-kat a-leun e c'hinou. Eur gwesklenv eo a wigourre etre e zent. An dreber ne rae ket muioc'h a van evit se. Nemet chaokat gwelloc'h gwella ne rae ken.

— O ! emezan :

Pe te a wiko, pe te ne wiki ket,
Evit va zamm silzig ne gojlin ket.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE **SUCCESEUR DE**
L. JEZEQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abaoe eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

ar **"Sirop FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a ya'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Ralfort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da ya'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag-outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro..... 20 lur
Koumananchou a enor..... 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (F. nistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gand ar geraouez o tont hon eus ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur evid ar Frans hag ar broiou stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernioù, (abonnements collectifs), gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo reet pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor c'henvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennou er dro d'ezo. Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit tu iur, a zo kaout traou da lenn, marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vretoned petra c'hortoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bretoned.

Prenit er miz man :

Kaera Leor Miz Mari a oufec'h lenn

Miz Mari

Kurunenn nevez d'ar Werc'hez

savet gant an Aotrou BRETON, kure Gwiler-Brest
Kaset e vezo raktal, dre ar post, d'an neb her goulennno
evid 20 real ha netra ken.

Diskenn a vez war ar priz-se, pa brener meur a leor.

Her goulenn ouz :

RENER « Feiz-ha Breiz », Scrignac, — C. C. 21.802 Rennes.

FEIZ HA BREIZ

Kenteliou ar Pab

Komzomp, Hor Breudeur ker, diwarbenn ar c'henteliou a roas d'omp Hon Tad Santel ar Pab, p'Hon digemeras d'ar 6 a viz du diweza.

Ar skeudenn a dro hep ehan, er mare-man, en e spered e-doug e nozvezioù gwenn eo skeudenn « an dourn astennet ». An dourn-se eo an hini zo breman kinniget d'ar gatoliked gant ar gommunisted. Ar gatoliked ne c'hellont ket starda an dourn-se evit eul labour hag a rofe da grédi o deus an hevelep mennoziou hag ar gommunisted, hag an hevelep pal da dizout. Ar pezh ne c'hell ket beza.

Holl labour-ni eo prezeg, skigna ha difenn ar wirionez. Ar wirionez eo Doue. Ne c'heller, e doare ebet, en em glevet gant ar gaou, na gant ar mennoziou a reuz a zav diwarnan da glask lakat dre ar bed holl eur freuz difreuz.

Met, ar Pab a lavare ouspenn eo ret kaout truez ouz ar re ne anavezont ket ar wirionez, ouz ar re zoken a stourm outi. An tu gwella da c'houmit an dud reuzeudik eo kaout truez outo.

Hag ar Pab da gomz neuze diwarbenn al labour grêt gant hor Zalver Jezuz-Krist. Diouz eur gwel, Jezuz, e-pad m'eo heñ war an douar, n'en deus ket gallet kas mat da benn e labour da brezeg an Aviel. Al labour-se en deus talvezet d'ezan mervel war ar groaz. Met, penaoz neuze eo-hen deuet a benn da zanka e wirionezon, zoken ar re galeta anezo, e sperejou an dud ? War bouez madelez ha karantez. « Deuit davidoun-me, emezan, c'houi holl hag a zo karget a boan hag a skuider, ha me ho tizammo. »

En eur vervel dre garantez dreist-holl eo deuet-hen a-benn da skigna ker buan ar feiz e-tones an dud. D'ar re a astenn d'eomp an dourn, hag a zo poaniet ha dinerzet holl, d'ar re holl o deus ezomm eus hor skoazell, e tigorimp hon divrec'h hag e lavarimp a-unan gant hor Zalver Jezuz : Deuit holl davedoun. Kals eus an dud-se zo touellet gant an dioulsiegezh hag ar froudennou politik. Tud dianket int, reuzeudik, paour a vadou ar bed-man ha paouroc'h c'hoaz a vadou an ene. Ret eo klask o diboania ; o sikour, mar d'eus ezomm, da viret o gwirioù ; met stourm kalet, betek penn, enep gwall fazioù o spered.

Hor Breudeur ker, dre ar garantez e-kenver an nesa, diskouezet ganti e-kreiz ar brezelioù grêt d'ezi, eo he deus an Iiz gounezet ha badezet gwechall ar bayaned. Gouzout a raio adarre hirio, dre an hevelep karantez a vamm, gounit ha badezi an dud o farda koeza er vuhez payan. Lakat a raio ar gasoni da goueza. Deski a raio d'an dud en em garet ken etrezo, miret an eil gwirioù egile, en em zikour en o foanion ha derc'hel d'ar peoc'h er bed. Setu aze labour ar-garantez kristen. Morse n'eo-hi dinerz, rak ret eo beza krenv evit en em rei. Morse ne ro an dourn d'ar gaou ha d'an droug : ar relijion he diouall a gement-se. Derc'hel a ra start, met en eun doare dous. En em zifenn a oar enep fallagriez an dud direiz. Ne ra implij eus he nerz nemet evit derc'hel « d'ar peoc'h ha d'an urz-vat » en diabarzh hag en diavêz.

Ar Pab a lavare d'eomp c'hoaz : « Ret eo beza karantezus en eun doare divent, e pep giz, hag e ve ret zoken, evit an dra-ze, gouzanv ar poanion brasa. Ha ret eo beza karantezusoc'h c'hoaz e-kenver an eneou eget e-kenver ar c'horfou. »

Ra zeuy ar garantez-se, hervez komz eur c'hardinal, « da unani a-nevez an dud ken etrezo, ha d'o unani gant Doue ».

Dre-ze, Hor Breudeur ker, ar Pab ne ehan ket da zifenn ouzomp en em unani gant ar gommunisted en hol labour. Met ive, avat, gourc'hemenn a ra d'eomp beza en o c'henver, p'hou dezo tro, karantezus evel Samaziad mat an Aviel.

† ADOLF DUPARC,
Eskob Kemper ha Leon.

Eur vretonez yaouank

(KENTA PENNAD)

I. — A VUHEZ PIOUS E KOMZOMP ?

A drugare Doue, en hor bro, daoust d'ar brezel a vez grêt d'ar feiz, e vev c'hoaz kalz eneou hag a sked enno ar vertuzioù kristen. Bez' ez int gwella pinvidigezh hor Breiz, ha warni o santelezh a led eul lufr dispar. Lenn en o buhez, a vare da vare, a ro d'eomp nerz da gerzout kalonekoc'h dre an hent o deus heuliet.

O welout penaos o deus baleet warzu an nenv, a unan gant sant Aogustin, e c'hellimp e gwirionezh lavarout : « Ar pezh en deus heman pe hounhont grêt a vad hag a gaer, perak n'her gravfen ket, me ive ? »

Ar menoz-se a jome dalc'hamat garanet doun e kalon ar genvroadez a gomzomp anezi. Edoug he buhez, he deus, heb ehan koulz lavarout, poagnet da vale war roudou eur zantez yaouank, ker brudet hirio dre holl, santez Tereza ar Mabig Jezuz.

Levenez ar zantez-man 'oa karout Doue hag he nesa a greiz he c'halon ; levenez hor Bretonnez yaouank 'oa ive karout Doue hag he nesa a greiz he c'halon. Eus Plougerne oa ginidik hag he hano oa Adriana FICHOUX.

II. — EVIT PIOUS E SKRIVOMP ?

En eur zisplega buhez ar verc'hig-man eus hor bro, hor c'halon hag hor spered a en em dro warzu ar vugale hag ar re a zo henvel pe a fell d'ezo beza henvel outo.

Adriana he deus bepred karet c'houek ar vugale ; bepred he deus pleustret da veza henvel outo. Anaout a rae komzou hor Zalver : « Lezit 'ta ar re vihan da zont davedoun ha na virit ket outo, rak d'ar re a zo henvel outo eo rouantelezh an Nenv ». (Maze, XIX, 14).

Anaout ar wirionez n'eo ket awalc'h ; he lakât da dremen en hor buhez a rankomp ive. O c'houi hag a fell d'eoc'h senti atao gwelloc'h ouz mouez Jezuz, gwelit penaos he deus, eur plac'hig yaouank, en em gemeret, evit digas da wir, en he buhez, gourc'hemenn Jezuz : « Ma ne deuit ket da veza henvel ouz bugaligou, ne zigouezoc'h ket e rouantelez an nenvou. » (Maze, XVIII, 3).

Fizians hon eus, e teuoc'h, o sellout outi, da bignat bepred uheloc'h uhela er sklerijenn diskennet warnomp eus an nenv ha da c'houeza en ho kalonou eur garantez ne ehano da vont war virvidikât evit Doue hag an nesa.

En eur skriva ar c'homzou-man, e reomp ar bedenn a rae santez Tereza ar Mabig Jezuz : « O Jezuz, me ho ped da ziskenn ho sell a Zoue war eun niver bras a eneuou bihan. Me ho ped da zibaba evidoc'h, er bed-man, eun armead a re vihan a en em ginnigo d'eoc'h hag a vo din eus ho karantez ! ! »

III. — PERAK E SKRIVOMP ?

Buhez Adriana Fichoux a zo bet moulet betek diou wech e galleg, ha meur a hini o deus diskouezet o devoa c'hoant da c'hellout hel lenn e brezoneg.

Al leor gallek en deus plijet kenan hag hor youl eo e plijfe kement hor pajennoù brezonek. Hol lennerien hor sikouro da skigna hor « Feiz ha Breiz », hag evelse da lakât da dalvezout hor pennadoù skrid evit brasa mad an eneu.

Ober vad d'an eneu, setu dreist pep tra, ar pezh a glas-komp. Kement-se ne viro ket ouzomp da gana kaerder ha brasder hor bro Vreiz.

Adriana Fichoux he deus komzet ha skrivet e brezoneg ; meur a wech he deus bet kemeret perzh e kenstrivadegoù « Feiz ha Breiz ». Eur vignonez vras d'eomp eo eia.

Ra zeuy, ouz he heuilh, hor Feiz da grenvât hag hor c'harantez evit Breiz da virvidikât ! !

H. B.

Ar vugale vihan

EPAD eun nebeud sizunvezioù, ar bugel nemed e vezo reiz e vezo a-vec'h gouezet e ma en ti ; e vreudeur hag e c'hoarezed bihan a 'z ay da boket d'ezan, en e gavell, d'e luskat, zoken, aliesoc'h eget ma vezo ezomm ; ar vamm her c'hempenno hag her pako, buana ma c'hello, gand acun na dapferiou, met teurel a raio evez, bemdez, da c'houzout peur e tis-pako eun tammig skiant ha kerkent ha m'her gwelo o sellet hag o teurel evez ouz ar pezh a zo, en dro d'ezan, e stago gand ar pezh a c'heller da henvel e zeskadurez ; kaozeal a raio outan, trichal ha c'hoarzin d'ezan evid e lakat ivez da c'hoarzin ; neuze ar bugelig bihan-se a deuio da veza evel pa larved ar roue en ti ; an holl a daolo evez outan ; gwazed ha merc'hed, kerkent ha ma teuint en ti, a zizolio ar c'ha-vell, da zellet outan ; klask a raint e lakat da c'hoarzin ha pa welint an êlig o sellet outo hag o tiskouez o anavez, e ve-

zint laouen hag eurus ; e vreudeur, e c'hoarezed, en em bunto o klask gouzout piou a vezo da dosta d'ezan, ouz piou e c'hoarzo ar muia ; diouz an noz, dreist-holl, eo e vez an ebad, pa vez debret koan, gwalc'het ar skudellou ; ar vamm a azez war an oaled, he bugel war he barlenn evit hen tomma ha di-rouna e ziwesker bet paket, epad an deiz ; pa vezo tommet mat ar vamm hen troio warzu enni hag ouz e zerc'hel, en e zav, e komzo outan, goude beza sklaket he zeod, evit lakat an hini bihan da zellet outi hag e lavaro : « Pelec'h ema va êlig bihan-me, aze, en deus c'hoant da ober eur c'hoarzig ouz e vamm, da ober eur gountig d'ezi ? Sellit 'ta, bras, bras eo ! »

Hag an êlig, laouen holl a richano, gwella ma c'hello hag ar vugale all da dridal ha da youc'hal : « Mamm, ema o kaozeal, petra lavar ! » Ar re vras, zoken, a zello hag a zelaouo gant dudi, ha meur a wech an tonton koz pe ar mevel bras a zilammo ar c'horn, diouz o beg, evit sellet gwelloc'h ouz ar c'hrouadurig bihan-se ha klask kaout eur sell pe eur mousc'hoarz digantan. A-wechou, a greiz pep kreiz, unan ben-nak eus ar merc'hed, ar c'hoar vras pe ar voereb a gemero, evel dre laer, ar bugel digant e vamm, ha neuze, diarc'hen fipes, en e roched pe, en e beskig, evel a leverer, hel laka, en e zav, war an daol : « Gortoz, gortoz, ma vezo laket da vale ! » An holl a daol evez hag a zell, en eur c'hoarzin ; an hini bihan, dalc'het mat a-bouez e zivrec'h, a vez laket da vale pe da ziski bale, penn-da-benn an daol ; da genta e kav yen hag en deus c'hoant kamma e c'har, met, a-nebeudou e teu da voaza ; teurel a ra e dreidigou, gwella ma c'heil hag an holl, bras ha bihan, a vez paravia o c'houzout piou a lavaro da genta : « Tap ar paotrig d'in 'ta ! Tap hen d'in 'ta ! » hag an hini bihan a drid, a c'hoarz, hag a ya buana ma c'hell evit miret na vefe tapet.

P'o devez c'hoarzet an dud o gwalc'h, ha pa vez skuizet ar bugel, ar vamm hen tomm mat, her pak kloz, en e vailhrou ha goude beza grêt sin ar groaz warnan hen ro da zerc'hel d'an hini a astenno e zaouarn, da genta, hag holl e vazer laouen ouz e gemeret ; laket e vez da boket da gement-hini a vez eno ; neuze e vamm et war ar skaon her c'hemer, a ra adarre sin ar groaz warnan, gant dour benniget ; pa vez denet ar bugel, brasoc'hik, e fourr e-unan, er pinsin, n'eo ket

e viz, avat, met e zornig a-bez hag, en e vodig, e truilh eun tammig sin ar groaz, o lavaret : « an Tad, an Tad ! »

Laket e vez da boket d'ar groaz a vez ouz ar gwele pe da daolenn ar pinsin ; pa vezo laket en e gavell a-ispilh pe gavell branskell, e vamm en eur e c'helei mat a lavaro : « Kouskit, aze, va êlig-me, en hano Doue hag ar Werc'hez ! Mammig a raio bambaig d'ezan ! »

Pa vezo laket ar bugel, en e gavell, ar vamm, en eur e luskat, a gano ar zon-man anavezet gand an holl mammou :

Banbanbanik, banbanik,
Banbanik, banbanbaon !

Pa vez pell ar bugel o klask kousket e kano d'ezan soniou all dizinousoc'h eget hounnez, evel son al Laouenanig : (1)

I
En deiz all o pourmen 'oan bet,
Eul laouenanig 'm oa paket.

II
Pa oa paket, paket e oa,
Ha laket er c'hraou da larda.

III
Pa oa lardet, lardet e oa,
Klasket ar c'higer d'e laza.

IV
Ar c'higer hag e vevelien
A youc'he fors war laouenen.

V
Laket war an dôl da laza,
Ha klasket kerdin d'her staga.

VI
Pa oa lazet, voe displuet,
Ha goudeze diskroc'hennet.

(1) Son dastumet gant Mari-Anna Abgrall ha kurunet d'ezi e *Journal Bleun-Brug* 1906. Notenn laket gant « Feiz ha Breiz ».

VII

Hag e blunv a voe dastumet
Kaset da boueza d'an Naoned.

VIII

Pa voent pouezet, pouezet e oant,
Hag e pouezent daou lur ha kant.

IX

Kouskit aze, toutouik-me
Ken 'zavo 'n heol e beg ar gwez.

Met, dizroomp adarre d'ar bugelig bihan ; ar c'hrouadurig a ziorren hag a gresk, evelse, etre e gavell ha barlenn e vamm ; dre ma wel houman e spered o tigeri, e tesk d'ezan lavaret eur gerig bennak ; peurliesha, ar re genta a deu eus e c'henou eo : « tata, mamm, bapa ! » ma ne oar ket c'hoaz lavaret hano santel an Aotrou Doue, e vezo lavaret alies dirazan ; diskouezet e vezo d'ezan, dalc'h mat, skeudenn ar Werc'hez hag an taolennou a vezo en ti, en eur lavaret d'ezan : « Sell ar babig Doue ! Sell, ar Mabig Jezuz ! Sell, Mamm ar Mabig Jezuz ! » hag ar bugelig a deu buan d'o anaout, d'o c'haret ; fellout a ra d'ezan touch outo, pokat d'ezo, ober al lazic d'ezo ; dre ma teu da c'houzout kaozeal, eun tammig, e vez desket d'ezan e bedennou.

Va Doue, me a ro va c'halon d'eoc'h ! Doue ra bardeno d'an Anaon ! Ha goudeze : Hon Tad, hag a zo en nenv, me Ho salud, Mari !

Diwezatoc'h, pa vez deuet brazik, e vez desket d'ezan, aneboudou, e bater, ar Gredo, hag ar pedennou kaer all a oar e vamm ; desket e vezo d'ezan e gatekiz.

Ar mammou kristen gwechall a zastume o holl vugale, en dro d'ezo, diouz an noz ; pa 'z ae da c'horro ar zaout ez aent d'he heul ha neuze e rae katekiz d'ezo, da bep hini diouz e oad ; pa veze oc'h aozha yod, ar vugale, kelc'het en dro d'an oaled, a lavare o fater, beb eil, a vouez uhel ; en doare-se, ar re vihanna a zeske o klevet ar re vrasa.

Gwelet em eus bugale, paotred zoken, daouzek, trizek vloaz, o lavaret, evelse, o fater, krenv, bep noz, dirak o breudeur hag o c'hoarezed bihan ; en hent-se e tenent da veza di-

vezatoc'h kristenien start n'o deveze ket a vez nak a aon oc'h ober o deveriou a relijion dirak an holl.

Ouspenn ma teske ar mammou d'o bugaligoù, abret, abret, anaout ha karet an Aotrou Doue, e teskent d'ezan ivez anaout ha karet ar paour, paourig an Aotrou Doue, hag int-i c'hoaz en o mailhuroù, ar vamm o degase ganti da gichen an nor da rei eun tamm bara d'ar paour hag o lakae, gand o dornig, da ginnig ar bara d'ar paourig ; boazet, evelse, abret, ar vugale-se, pa ouient bale, ha mont eus an ti, a deue d'ar ret d'ar ger, pa welent eur paour, da grial d'o mamm : « Mamm, bara d'ar paourig ! » hag ar paour alies a boke d'an tamm bara-se bet digand eun êlig hag a lavare en eur c'hoarzin outan : « Bennoz Doue d'eoc'h, kraouadurig an Aotrou Doue, chans d'eoc'h, gras d'eoc'h da greski ! »

Beza e oa peorien, ar re a c'hiz koz hag a dorre eun tamm eus ar bara da rei d'ar bugelig ; ar vamm a vezo fouge enni neuze ; an tamm bara bet digand eur paour a lakae ar c'hrouadur da gaozeal frès ha distagell.

Eur c'hiz koant meurbet am eus gwelet ivez pa oan yaouank, pa veze grêt o sae genta pe e vragez kentà d'ar vugale ; pa veze prenet d'ezo eur pezh dilhad pe eur boutou nevez e vezent laketao, da zul, da genta ; krenfoc'h e vezent a lavare ar re goz pa veze roet d'ezo bennoz ar zul.

Breman, meur a hini a c'hoarfe o klevet an dra-se ; me 'gav d'in e c'heller kaout giziou falloc'h eged ar re-se ha neuze, ar giziou kaer-se a lakae joa ha levez er galon ha ne raent droug da zen ebet.

Mari-Anna ABGRALL,

1850-1930.

FAZIOU AR MIZ TREMEN,

e mojenn ar Raz aet da benitiour.

p. 84, el linenn genta, e lec'h sanevell, lenn danevell ;

p. 85, linenn 14, e lec'h du mot e staon, lenn du pod e staon.

Kenteliou an Ao. UGUEN

Setu aman eul lizer koz, bet kaset gand an Aotrou Uguen, pa oa e penn ar C'hloerdi bihan, da Rener « Feiz ha Breiz » hag a ziskouez pegement a c'hoant en devoa da welet ar gelaouenn oc'h en em skignà dre ar vro.

Kuzuliou an Aotrou Uguen a vir atao o zalvoudegez hag o lakat a reomp aman evel eun testeni a anaoudegez vat eus « Feiz ha Breiz » e kenver ar skrivagner kaer eman o paouez koll.

Saint-Vincent, 21 Mai 1919.

Mon cher Ami,

Je suis heureux de voir reparaître « Feiz ha Breiz » et je ferai de mon mieux pour aider au succès de cette excellente revue.

Demande au « Courrier » de l'annoncer. Moi je tâcherai de l'annoncer moi-même dans la « Semaine Religieuse » et le « Progrès ».

Je ferai venir une cinquantaine ou davantage de numéros de « Feiz ha Breiz » et « Arvorig » pour les mois de juin et juillet, car les professeurs et beaucoup d'élèves les désirent.

Et l'an prochain, à Pont-Croix, nous continuerons.

Je te donnerai quelques articles une fois le temps. M. Foll, aumônier du 118e, m'a proposé des notes de guerre à mettre en breton. Mais peut-être as-tu déjà trop de choses sur la guerre ? Tu verras. Et tu peux m'indiquer la voie à suivre, la partie dont tu voudrais que je m'occupe.

Tu me demandes des conseils. Voici quelques-uns dès maintenant :

1°) Je crois qu'il est temps d'arriver à l'unification de l'orthographe. Donc, toi, chef de la revue, demande que tous les articles te soient adressés et corrige l'orthographe. A Saint-Brieuc ils sont arrivés à l'unité. Et ici, nous arriverons

aussi quoique plus difficilement, à cause de l'entêtement de quelques-uns (que tu connais), et à cause du..... aussi qui a une orthographe très défectueuse ;

2°) De la variété dans la Revue. Et donc pas d'articles trop longs ;

3°) Comme autrefois, je désire que « Feiz ha Breiz » mette dans chaque numéro une chanson bretonne notée. Les chansons données autrefois peuvent être données de nouveau, car beaucoup évidemment ont perdu les numéros de « Feiz ha Breiz », et seront heureux de retrouver ces chants.

Ce que je demande ici est très important. Car dans les noces, réunions de famille, on aime à chanter, et c'est une bonne chose. Ne faut-il donc pas donner à nos braves gens de bonnes chansons, pour qu'ils ne soient pas tentés de faire entendre des chansons françaises et des chansons de caserne ?

4°) Il faut de la suite dans la Revue. Tu auras donc ton plan : questions d'Histoire de Bretagne, apologétique, questions agricoles, questions d'hygiène (les conseils des médecins autrefois étaient très intéressants et très utiles) ; littérature bretonne, art breton, etc., etc... Tout cela devra être abordé, et autre chose encore.

5°) Laisse dire les imbéciles, leurs critiques sont sans valeur.

Je sais qu'autrefois le « Feiz ha Breiz » était impatientement attendu dans les familles bretonnes et qu'il faisait passer de bons moments. Il a contribué à élever l'esprit de nos Bretons, à leur donner le goût des belles choses, l'amour de leur Pays, de leur Langue et surtout de leur Foi. Il en sera ainsi dans l'avenir avec la grâce de Dieu.

Bien à toi.

J. UGUEN.

An Actrou UGUEN

(1868-1937)

Doue r'e bardono

(Kliched kannad Kloerdi bihan Sant Visant Pont-Kroaz).

Kan ar Goukou

P'edo er park Yann ha Gwilhou,
Tost d'ezo 'kanas ar goukou.
— Ar goukou ! eme Wilhaouig ;
Va bennoz a ran d'he mouezig.
Evidoun-me he deus kanet ;
Ar c'henta em eus he c'hlevet.
— Tra ! tra ! eme Yann, va mignon,
N'he deus kanet 'met evidon ;
Hep dale 'maoun e sonj gwerzo
Va ouenner ruz, hag e vezo !
— Petra 'leveres, koz arloup ?
Serr da veg gant da ouenner loup !
Evidon, evit va Janed,
Me 'oar ervad he deus kanet ;
Gant Jan em boa c'hoant dimezi,
Bremañ e timezin ganti.
Mil ha mil bennoz tro-war-dro
D'ar goukou c'hlas a gan er vro !
— N'eo ket te a vo dimezet,
Va ouenner eo a vo gwerzet.
— C'hoant az peus, paotr, d'am dichekal !
Tredir ! an dra-man a dro fall !
— Mar tro fall evidout-te 'vo !
Koz tamm ludu ! me da zavo !
Eun denig koz o klask e voued
O vont ebou 'n deus o c'hlevet.
— Mar fell d'eoc'h, paotred, va selaou
'Livirin d'eoc'h eur ger pe zaou.
Hep gouzout petra 'c'hoarv ganeoc'h,
It da gaout ar barner a beoc'h.
— Ya, deomp eta d'e gaout timat,
Hen a renko hon tra-ni mat.
En eur gampr vras leun a baper,
Tost d'an daol, edo ar barner.
En eur gador 'oa azezet
Hag hen sarret ha sounn meurbed.
Eur boned du klok war e benn,
Dindan e voned e vaoutenn, (1)

(1) Maoutenn : perrukenn.

Hag hi mailhet e-giz eur foet
 Ha druz d'ober c'hoant d'ar razed.
 N'eo ket ret lavarout penôs
 'Oa war e fri lunedou koz.
 — Deiz mat, Aotrou Barner a beoc'h ;
 Ha mat atao ar bed ganeoc'h ?
 — Tud yaouank, evel ma welet ;
 Met koulskoude yac'hoc'h oun bet.
 — D'ho kaout hon daou ez omp deuet.
 Evit petra ? Ne ouzoc'h ket.
 — Livirit d'in ha me 'ouezo
 Ha gwell' ma c'hellin me 'raio.
 — Ni 'zo deuet d'ho kaout hon daou
 Da c'houzout ar gwir hag ar gaou.
 — Ar gwir hag ar gaou a ouezer
 Pa 'm eus komzet, an dra 'zo sklêr.
 — Ma ! dec'h e oamp etal al lamm,
 Tost d'ar roc'h, o trouc'ha balan.
 Ha setu raktal ar goukou
 'Deus kanet evidoun, Aotrou.
 — Evidoun eo, gaouier divez.
 N'hen kredit ket, va aotrou kêz.
 — Peoc'h ! peoc'h 'ta ! paotred araous,
 Na rit ket kement all a drouz.
 Na gounnarit ket kement all
 Pe me ho kaso kuit raktal.
 Komzit an eil goud' egile
 Pe ahend-all it da vale.
 Ret eo d'eur barner klevout mat
 Evit barn goudeze, ervat.
 Pa voent bet, eta, selaouet
 O daou, evel ma oa dleet :
 — Bremañ, paotred, 'raok mont pelloc'h,
 Eun draig a livirin d'eoc'h :
 Taolit aze daou bez daou skoed
 Hag ho prosez a vo barnet.
 Ha setu arc'hant war an daol
 Hag ar barner d'eo skrapa holl.
 — Klevit eta ar wirionez,
 Emezan, o sevel e vouez :
 N'eo ket evit Yann ha gwilhou,

'Vidoun 'deus kanet ar goukou.
 Hag o vont knit i 'lavare :
 « Kanet 'deus evitan, gwir e. »
 Kanit, kanit, koukou, bep bloa,
 Ha c'houi, tad sot, lipit ho loa.

(Barzeneg savet gant an Aotrou Hiron, beleg, ha
 bet embannet war ar « Publicateur du Finis-
 tère », d'an 3 a viz mae 1862).

AN DAOU WESKLEV (Mojenn Iwerzonek)

Daou wesklez, Julig hag
 Yfig, a oa oc'h ober eun
 tamm tro, ha setu ma kouez-
 jont, a-daol trumam, en eur
 zailhad laez livriz.

Julig a oa eur spered
 debret hag a veze atao
 prest da veza diskaret gand
 an distera tra a stourme
 outan.

Yfig, hen avat, a ge-
 mere a galon vat, an tru-
 builhou a zigoueze gantan.

Julig eta, pa welas e
 pelec'h e oa kouezet, a you-
 e'has, en eun doare truezus,
 hag o welet n'helle ket lam-
 mat er maez eus ar zailh, en

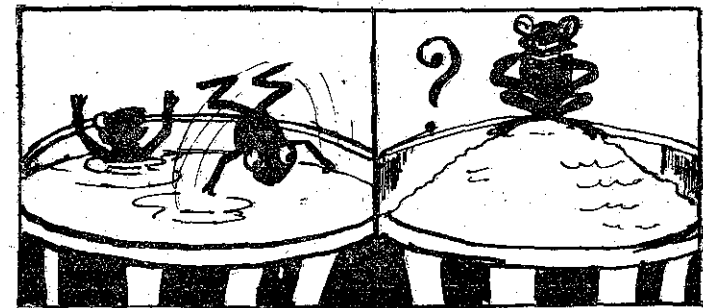
taol kenta, e fallgalonas
 hag e voe beuzet.

Met Yfig, hen a zougje :
 « N'eo ket dâ d'in en
 em jala kement-se ; beo oun
 c'hoaz..., arabad fallgaloni
 eta. »

Hag e lammas a gleiz
 hag e lammas a zehou hag
 e lammas kement ma troas
 an dienn en amann ; hag
 eur wech m'en devoa gelllet
 en em harpa war e bezenn
 amann e reas eul lamm di-
 warni, er maez eus ar zailh !

Kentel da denna eus ar
 vojennig-se :

« Arabad morse fall-ga-
 loni. »

ISTOR ARME BREIZ

D'ar 16 a viz kerzu diweza e kased, da vered Scrignac, korf eun den koz, nao bloaz ha pevar ugent, Gwilhou Riou, ennan eus ar 80.000 Breizad a oa bet e kamp Conlie, er bloavezh 1870, hag en devoa laketa, en e benn, tec'het ac'hano pa oa skuiz a-walc'h o paoata er pri, betek pennou e zaoulin ; ar re a oa bet gantan, en toull-lagenn-se o devoa e oad ma n'oant ket kosoc'h egetan, setu ma tle beza deuet an niver anezho da veza gwall dano a-benn breman ha rak-se eo mall

d'ar re o deus c'hoant da glevet hano eus ifern Conlie, gand ar re a zo bet ennan, en em starda en dro d'hon tud koz o deus dek vloaz ha pevar ugent pe ouspenn.

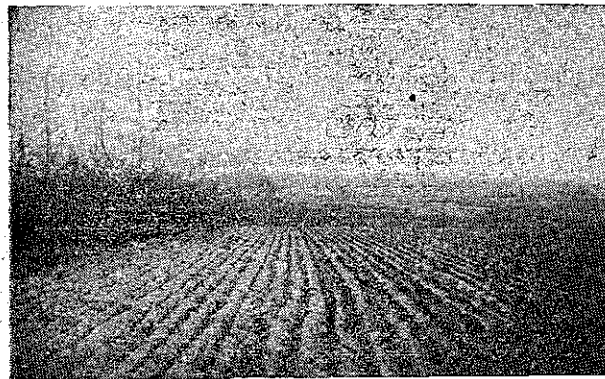
Eun dra vat eo bet eta, a-raok ma vije maro an testou diweza, skriva istor Kamp Conlie.

An Aotrou Camille Le Mercier d'Erm eo en deus grêt kement-se el leor gallek hanvet gantan : « L'ÉTRANGE AVENTURE DE L'ARMÉE DE BRETAGNE », ha Breiz a-bez a dle hen trugarekât evid ar sklerijenn en deus dastumet war arme Breiz.

**

Ar brezel 70, etre ar Frans hag ar Prus, a darzas d'ar 15 a viz gouere ; ar Brusianed a dapas buan ar pleg war gorre ; p'en em skignas, dre Vro-C'hall ar c'helou e oa kouezet Sedan dindan o galloud, e voe grêt d'an impalaer, Napoleon III, rei e zilez ha savet, e Paris, d'ar 4 a viz gwen-golo eur c'houarnamant nevez, gant Leon Gambetta en he fenn ha meur a Vreizad ebarz, evel ar jeneral Trochu, eus a Venac'h, ar Flo, eus a Lesneven hag Emil Keratry e weler c'hoaz maner e dud koz, e kichenik Floare.

An Aotrou Keratry a oa Prefed Polis Paris, hag evit lakât urz en e gêr veur, e klaskas archerien eus Breiz-Izel.

Al lec'h m'edo ennan kamp Conlie

Eur mennoz all a deuas d'ezan neuze : sevel eun arme ne vije enni nemet Bretoned, renet gant Bretoned, da viret ouz ar Brusianed da lammat dreist harzou Breiz.

Gambetta, war an tomm, a gavas mat an dra ha d'an 21 a viz gwengolo e lakas Keratry e penn arme Breiz.

Eun nebeud sizunvezioù goudeze, 80.000 den yaouank eus pevar c'horn Breiz, e kreiz o yec'hed hag o brud, a oa bodet e kamp Conlie, demdost d'ar Mans, met Gambetta, a vec'h m'en devoa roet e urzioù ma teuas keuz d'ezan ; aoun a grogas ennan na deuje ar zoudarded-se da lezer ar Frans d'en em ziframma evel ma karje eus a-dre krabanou ar Brusianed ha da ziskleria e oa torret da vat an ereou a stage Breiz ouz ar Frans.

An Ao. KERATRY.

Adalek an deiz-se, Gambetta a reas gwas a c'hellas d'ar Vretoned ; ne roas d'ezo netra nemet urz da jom da vervel gand an dienez, ar yenienn hag ar c'hlenved, e méziou Conlie deuet da veza, gand ar glao hag an erc'h, breset ha divreset, evel ma vezent bemdez, gand 80.000 den, eun ifern nevez a voe leshanvet Kerfank gand ar re hen daremprede.

Kaer en devoa Keratry goulenn armou, ne veze ket selouet ; epad an amzer-se ar Brusianed a dostae atao, hag ar Mans a oa tost da goneza etre o daouarn. Neuze paotred ar C'houarnamant a bedas Keratry da lakât e wazed e tro da vont d'an emgann ha Freycinet a lavaras d'ezan : « Je vous conjure d'oublier que vous êtes Breton et de ne vous souvenez pas de venir que de votre qualité de Français ! »

An armou a-vat a jome atao a-ispilh e sanailhou ar C'houarnamant ha soudarded Conlie n'o devoa nemet bizier en o daouarn, truilhou war o c'hein ha bouteier koat en o zreid.

Keratry, skuiz o welet fallagriez Gambetta, a roas e zirez e fin miz du hag ar jeneral Bonedec a gemeras e garg.

Bez-meur soudarded Conlie.

Medisined ar c'hamp o welet pegement a dud a glanve hag a varve a zavas o mouez evit ma vije kaset ar zoudarded keiz-se en eun dachenn kaletoc'h ha yac'hoc'h; Gambetta a respontas ker rok ha tra : « Il ne faut évacuer le camp de Conlie, sous aucun prétexte. »

Dirak m'êr Roazon, an Aotrou Bidard de la Noe, e oa bet lavaret e bureo ministr ar brezel : « C'est pour s'en débarrasser qu'ils ont été mis à Conlie et ils y resteront dussent-ils tous y périr ! »

Ar jeneral Marivault, evelato, a-bouez youc'hal krenv a-walc'h, a voe roet aotre d'ezan da gas eun darn anezha ac'hano ; ar re a jomas, dizesk war o micher, fuzuilhou merglet etre o daouarn hag eun danjer tenna ganto, a voe roet urz d'ezo da skoazella arme ar jeneral Chanzy ; laket e voent, na petra 'ta, el lec'h gwasa, en Deolerez (Tuilerie), d'an 11 a viz genver 1871; n'helljont ket kerzel ha n'eus ezomm ebet da veza souezet; en dervez warlerc'h Chanzy a voe taouarc'hennet e arme a-bez hag e taolas ar bec'h, na petra 'ta, war gein ar Vretoned ! M'o devoa bet lamm ar C'hallaoued, ar Vretoned eo a oa da damall !

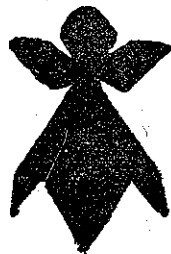
An Aotrou Le Mercier d'Erm o skriva e leor leun a desteniou ha n'heller ket mont en o eneb, en deus diskouezet e pelec'h edo ar gwir hag ar gaou.

Kement hini en deus bet unan pe unan eus e dud pe eus e dud koz e Conlie a brene e leor :

« L'ÉTRANGE AVENTURE DE L'ARMÉE DE BRETAGNE », un fort volume de 300 pages, avec 75 gravures hors-texte. En vente : Editions de l'Hermine, 36, rue du Casino, Dinard (L.-et-V.). Prix : 25 francs.

Kas an arc'hant da heul ar goulnenn.

Ar c'hlichedou a zo o kaerât ar skrid-man a gaver holl e leor an A. Le Mercier d'Erm.

Dirak an nevez

amzer o vleunia

A-hed ar wech miz meurz en deus bet gwall vrud en hor bro-ni a Vreiz-Izel.

Ha n'eo ket bet leshanvet gant an dud ar miz treitour, abalamour³ d'al lammou chouk-e-benn eo boaz an amzer d'ober ennan ?

« E miz meurz glao hag avel foll

« A ray lakaat evez d'an holl. »

Lavariou an dud diwar e benn, miz meurz ar bloa-man en deus o c'haset holl da netra.

Piou a welas biskoaz eur miz meurz ken-sioul, ken sec'h ha ken klouar ?

Met bemdez, an heol savet mintin mat, en deus graet e dreuz, dre an oabl, evel e kreiz an hanv bras ! O vont hag o tont eus al liorz d'ar vaoz, ha betek ar parkeier zoken, tad koz daoubleget war e vaz a gav d'ezan eman oc'h ober eun hunvre. Ne c'hell ket kredi e ve aet ken buan ar goanv kuit. Gant difizians en e gomzou ne ehan da lavaret : « Diouallit paotred, an dra-man ne bado ket... »

Hag an amzer vrao a bad..., a bad... ma 'z eo eur blijadur kas al labouriou en-dro.

A-zeiz-da-zeiz, hep na vefent gwelet o sevel, an ed breman a deu o liou da grenfaat hag a c'holo an nanhou...

O welet o ruiha hag oc'h ogedi ar parkeier, en derveziou diweza, pa 'z oa kement a drouz brezel, em eus lavaret en-noun va unan : « A ! ar gwazed keiz, hadet o deus, ha poan a gemeront evit ma vezo mat an eost, met daoust ha lezet e vezeint da eosti, daoust ha n'en em gavo ket evel er bloavez pevarzek ? ? » Hag ar sonj-se en deus taolet em spered eur mor a dristidigez.

Met kerkent ive ar sonj eus ar Were'hez, karet ha pedet kement, er bloa-man, en hor parreziou a ziwar ar mêz, he deus va frealzet :

An Itron Varia, rouanez hor bro, ne c'hell ket hon dile-

zel ! Pellaat a ray an arne, ar c'houmoul du gant he bree'h galloudek.

Ha leun a fizians en he madelez em eus kaset an nec'hamant diwar va spered evit kana dudiu an nevez amzer a welen o tispaka dirak va daoulagad :

« Kanomp gant eur vouez seder

« Bleuniou an nevez amzer. »

Ya, gant miz ebrel, miz an traou nevez, an nevez amzer a deu d'hon laouenaat :

« Setu fin d'ar goanv

« Ar glao a zo ehanet da goueza

« Ar bleuniou en em ziskouez war an douar

« Deuet eo amzer ar c'hanaouennou

« Mouez an durzunel a glever dre hor mêziou

« Ar wezenn fiez a zispak he deliou nevez ganet

« Ar winienn e bleun a ro da glevet he c'houez vat... »

(Kant. II, 1-3).

Hep dale kleier Pask a zono, ha dre o mouez, eun dra bennak en em zilo en hor gwazied hag a c'hounezo hor e'halonou kristen.

Pep tra en hor relijion koulz hag en hor micher a droae'hanomp war-du ar fizians.

Den n'ez eo eurus evel eul labourer douar hag a zo kristen mat.

Kleier ilizou koant Breiz-Izel, sonit gant Goueliou-Pask da ziverfila feiz ar Vretoned, sonit da zederaat o c'halonou ankeniet, sonit d'o leunia eus joa Hor Salver savet a varo da veo.

L. B.

EUR REOLENN VAT

Eur reolenñ vat evid ar skrivagnerien, dreist-holl en amzer-man, p'eo ker da zuilha ar paper hag ar moula, a zo bet roet gand an embanner leoriou W. T. Stead, a zo bet beuzet, er mor, breman ez eus eun nebend bloaveziou : « P'ho pezo « skrivet hoc'h oberenn, emezan, lakit, en ho spered, ho peus « ezomm d'he c'has, dre delegraph, da benn pella ar bed, la-« komp d'an Australia, war ho mizou hoc'h unan ha neuze, « lammit anezi an holl geriou didalvez ! »

Kontadenn Pask :

Yan ha Similian

TOST emamp da c'houeliou Pask ; bez e vezo eta, en deiziou-man, tregont vloaz, abaoe ma tremenas ar peza verkan aman warlerc'h.

En eur barrez, eus a eskopti an Naoned, e oa daou zen hag a oa daou gamarad bras, met, muia ma vezent gwelet, e nep lec'h, e oa en ostaleriou, siouaz !

Ar c'hosa, Similian, a oa chomet dizemez ; peadra en devoa, met al lonkerien a deuz an arc'hant founnus, etre o daouarn ; heman ne denne penn ebet eus an ostaleri hag eno, ivez, na petra 'ta, e chome al lodenn vrasa eus e wenneien.

E gamarad Yann, a eve kement hag hen, ha koulskoude n'en devoa ket kement a ês ; kereour e oa, gwreg ha bugale d'ezan hag e fripe kement gwenneg a c'houneze ; bemdez e veze gwelet hon daou lakepod o vont da di an intanvez a zalc'he he zavarn e traon ar vourc'h, eur vaouez hag a ouie chacha an dud d'he zi, ma oa unan, hag o derc'hel eno, goudeze, ken na vezent mezo dall ; sul-c'houel ha pemdez, e veze gwelet an daou ailhon o vont er-mêz, peb a govad ganto, kazell ha kazell o daou, ha c'hoari o klask chom en o sav.

E c'hellit kredi, daou lapous-noz evelse, ne vezent gwelet nemet en ostaleriou ; morse ne vezent kavet na wardro iliz, na wardro beleg ; gwreg ar c'here a oa doanias he stad ; Soaz oa he hano ; eur vaouez vras oa, kempenn hag habask ; rannet e oa he c'halon o welet pegen troet oa he gwaz ouz an eva ha krena a rae evit he bugale ; bemdez o deveze bazadou digant Yann, ha n'o devoa nemet eun dra da ober : tevel ha gouela.

Eun devez, diouz an abardaez, e teuas d'ar gêr, mezc'hoeg eget biskoaz hag eur pezh droug ennan ; ar vugale a oa et d'o gwele, met Soaz a bakas evito holl ; goude beza torret, a-dalioù treid, an nor hag ar skanv, diou skudell hag eur girin, ec'h en em gemeras ouz e hini goz en he gwele, ha ne chanas ket outi ken na en devoa he mouget ; Yann a jomas c'hoaz

eur pennad, evel kropet e vizied, endro da c'houzoug e wreg ha pa welas e oa maro-mik, e lammas e zilhad hag e yeas da gousket e kichen korf e hini goz.

Antronoz, e tihunas abred mat ha pa welas harp outan penn e wreg, he zeod er mêz eus he genou, he daoulagad dispourbellet, he liou du-pod, e teuas da zonz d'ezan, eus ar pezh en devoa grêt hag e yeas, sioula ma c'hellas, er mêz eus an ti.

Uhel e oa an heol pa stagas an amezeien da c'houlenn an eil ouz egile : « Petra 'zo a nevez e ti ar c'here pa ne weler den war zav ? »

Mont a rejont en ti ha pebez taolenn glac'harus a gavjont dirazo : ar vamm, maro, war he gwelc, taget gand eur muntret didruez hag ar vugaligou kousket brao en o c'havel-lou. Kaer a voe furchal da glask an tad ne voe ket kavet; an archerien a deuas, met ne gavjont netra; a-benn eiztez, e voe paket eur reder-bro gand an archerien ha kaset d'ar prison, war zigarez ma 'z edo wardro eno, da genver an nozvez ma oa marvet Soaz; kaer en devoa nac'h e voe kraouiet hag antronoz e voe kavet maro, en e doull; en em grouga en devoa grêt hag an holl a deuas da gredi en devoa diskleriet, dre-ze, e oa hen an torfetour.

Yann a c'helle breman beva didrabas; den ne zonzje e damall hag e kendalc'he da ren eur vuhez direiz, evelkent, gant e gamarad koz Similian; tud vat a oa en em garget eus ar vugale geiz; netra, eta, ne vire ouz Yann d'en em rei d'e dech fall.

*

**

Hogen, d'ar Yaou-Gampr-lid 1808, Yann a oa o tont eus ar vourc'h; eur banne a re en devoa bet, met e skiant vat a oa gantan, evelato; p'en em gavas er c'hroaz-hent a zo, e kichen ar vengleuz, e welas eur vaouez, kabell he mantell-gaonv, war he fenn, hag he devoa doare da veza ouz e c'hortoz; Yann ne daolas nemet eur zell outi, en eur lavaret : « Noz vat d'eoc'h ! » Ar vaouez a en em lakeas a-dreuz d'an hent bras, evel m'he divije bet c'hoant d'her stanka outan hag a lavaras : « Pec'her kaledet, pedi a ran evidout; daoust ha mouget az peus mouez da gonsianz ? Distro ouz da Zoue; kerz da govez hag ast a-fo; warc'hoaz e vezo re ziwezat; dourn Doue a zo o vont da goueza warnot ! »

— « Ha te, eme Yann, piou out pa deues d'am c'hentelia evel ma teues ? N'em eus kont ebet da renta da zen; dalc'h da deod sioul, pe me a roio eur freskad d'it, ne vezo ket pell an dale ! »

Astenn a reas e vrec'h, met ar vaouez a deuzas, evel eur c'houlaouienn ha Yann a gendalc'has gand e hent; edo o vont da dreuzi ar c'hoad, pa welas adarre an hevelep maouez, dirazan, met, en dro-man, e chomas mut.

Paka a c'hellas e lochenn hag en em astenn a reas war e c'holc'hed, met ne c'hellas ket serra eul lagad; da hanter-noz e voe spontet o klevet eur vouez ankeniet ouz e c'hervel hag e welas mat, gant e zaoulagad, penn Soaz, e wreg, dirazan, war ar voger, gant he daoulagad, digor bras, o sellet outan.

Antronoz edo Gwener ar Groaz; Yann ha Similian a dremenas o amzer, o lipat ar gwer, en ostaleriou; hogen, goude lein, Yann a vennas koueza a-stok-korf, d'an douar, sounnet gand ar spont; a-greiz eva en devoa gwelet adarre, dirazan, penn Soaz o sellet outan.

« Eur banne c'hoaz, intanvez milliget, emezan, d'an ostizez, ma nijo ar sonjou enkreuz, diwar va spered ! »

Ha sul Fask a deuas, gouel al laouenedigez; gouel Jezuz trec'h d'ar maro o sevel eus e vez, leun a vuhez; ar gristenien a heulie, gant devosion, ofisou an iliz, met Yann ha Similian ne zonzjent nemet en o banneou.

An amzer a oa eus ar re wasa; kurun ha glao, kazarc'h ha tan, setu m'en em dennas an dud e ti an intanvez, da zisc'havi, gonde ar gousperou; da zisc'havi... ha da eva; Yann ha Similian a lipe gwerennad war werennad, banne war vanne : « Degasit, eus hoc'h hini gwella d'eomp, intanvez an diaoul, eme Simil, hini gwenn hag hini ruz, ma vezo klevet trouz ar gwer o seni ker'krenv hizio hag hini ar c'hleier ! »

Hag e voe grêt hervez e c'houlenn; degaset e voe d'ezan diou voutailhad, unan a bep seurt : « Yec'hed d'it », pôtr koz, eme Yann, o steki e werenn ouz hini e gamarad a bae e vanneou.

— « Nann ! Yann, e lec'h trinka ouzin-me, trinkomp hon daou ouz an Aotrou Doue, da c'houzout a respont a ray, ha peb a vanne hon devezo ivez digantan ! »

— « Mat eo » ! eme Yann ; diskarga a reas eur banne gwin ruz dister, en eur werenn c'houllo ; en e hini a-vañ e lakeas gwin koz, eus ar gwella, en eur lavaret ar c'homzour hudur-man : « Yec'hed, d'eoc'h, Aotrou Done ! ar gwin mat « d'in-me ; ar gwin fall d'eoc'h c'houllo ; en em gemit ou-« zoc'h hoc'h unan, ma n'eo ket mat ho panne, rak ma kar-« jec'h e vije bet gwelloc'h ! »

An dud holl a oa en ti a jomas mantret o klevet an toner, met den ne lavaras ger rak, soudan, e voe klevet eun taol kurun spontus a lakeas ar gwer da grena war ar prenecher ; ar c'hazarc'h a strakas gwasoc'h eget biskoaz ha, dre ar siminal, e kouezas eur voul-dan a redas dre an ti hag a bullu-c'has Yann dilhad hag all, Yann, e werenn en e c'henou, e gomzou dizakr, war beg e deod, galvet gant e varner p'edo oc'h ober goap anezan.

Similian a voe paket ivez ; e c'henou a jomas a-dreuz ; e vrec'h zehou a voe devet ; koueza a reas war greiz e gein hag e chomas dilavar, betek ma varvas, eiz devez, goude Yann.

Ne voe ket kals a geuz d'an daou ailhon, er barrez, met ar barrisioniz a voe skoet gand an daou varo-se hag, atao, er goanv, e kichen an tan, er veilhadeg, e vez hano, gand ar re goz, o deus anavezet bugale Yann, eus an darvoud skrijus a zigouezas da zul Fask, er bloaz 1808.

(Tennet diwar danevellou an A. de Parseau,
gant TINTIN ANNA).

FARSEREZ

Tad Goulc'hen. — Va faotr, piou en deus saotret da gailer gant liou du evelse ?

Goulc'hen. — A ! Tata, ez an da lavaret d'it. Gout a res ez eus em c'hichen er skol, eur morianig. Mat, gwad e fri o tiwada eo a zo kouezet war va c'haier.

Kenstrivadegou Bleun-Brug 1938

A) KENSTRIVADEG AN DISKLERIA

KENTA KEVRENN : AR VUGALE DINDAN 8 VLOAZ

Pater noster dibidoup
'Man va c'hi o neza stoup,
Ha va c'haz o neza gloan
D'ober loerou d'ar bihan.
Ha va yer war lein an ti
Oc'h aoza ar podou pri,
Hag ar gwazi dorn ouz dorn
O kas toaz da doull ar forn.
'Man va mamm goz war an hent
O trailha koad gant he dent,
Ha va mammig boned ru(z)
Oc'h ober krampeuez gant ludu,
Hag ar mab e lost an ti
O tansal gant lost ar c'hi.

BIL KEVRENN : AR VUGALE ETRE 8 HAG 11 VLOAZ

AR VOC'H-RUZIK

P'edo hon Zalver Jezuz
Ouz e Groaz santel,
Goloet a wad, glac'haret,
O vont da vervel.
War benn an Aotrou Jezuz
Setu eun evnig,
Eun evnig karantezus
O tont goustadig.
— O ! emezan, mar gellfen
Me a blijfe d'in
Tenna er-mêz eus e benn
Unan eus an drein.

Gant kalz a boani e tennas
 Eun draen, evid mat,
 Met gant ar spern gouliet-bras
 E rede e wad.
 E c'houzougig a vez ruz
 Ruz-flamm abaoe
 Echu eo marvailh dudius
 An Evnig-Doue.

(Dastumet gant Roparz HEMON).

TREDE KEVRENN : AR VUGALE ETRE 12 ha 14 VLOAZ

AR VEDERIEN

Ar skrilhed a gane a bep tu o soniou
 Hag an evened bihan, er gwez, 'mesk an deliou
 Hag an heol oa ken tomm ! ha gant ar c'houez treuzet
 O rochedou kanab war o c'hein oa peget.

Neb ger na lavarent. Fanch vras a oa er penn,
 Ha distaolet gantan ha botou ha chupenn ;
 Fanch vras, gwella mevel a oa, nep lec'h, er vro,
 Ne vije ket kavet e bar dek leo tro-dro.

Goude Fanch vras 'teue kerkent Erwan ar Meur,
 Ha war e lerc'h, Yannik an Talek hag e vreur,
 Paotred vat en eur park, pe gant franch pe gant falz,
 Labourerien galet, 'vel ma 'z eus 'n hon bro kalz.

Eun tammig war o lerc'h. Efflam Kerborio
 'Boanie start, 'n e gichen Fantik Kerloho.
 Allas ! ar plac'hig paour n'hellje heuilh birviken
 Ma ne raje Efflam an hanter he lodenn.

Ha ma luc'he an heol, ma kane an evned
 Hag ar falz, 'vel eun naer, 'ruze e mesk an ed,
 Hag ar gwiniz trouc'het, ken pounner, ken melen
 'C'holoe an irvi, war o lerc'h, penn-da-benn.

Emaint e penn ar park ! Setu 'tont ar vatez,
 Ha war he fenn ganti laez-kaouled ha krampoez.
 A ! gwellat ma kavint bremaik o merenn,
 'N o c'hoazez war ar yeot, e skeud eur c'hoz dervenn.

Eur c'hornadig-butun a vezo goude-se ;
 Eul lommig gwin-ardant 'vo ivez, marteze.
 Holl o gwelot laouen, hag hep damant d'o foan ;
 Ha d'al labour kerkent, betek ma vo koulz koan.

Fanch AN UHEL,
 Barz Plouaret.

PEDERVET KEVRENN :

EVID AR RE YAOUANK ETRE 15 HA 18 VLOAZ

YEZ KOZ HON TADOU

Piou 'lavar ez eo marv e Breiz
 Spered ar re goz hag o feiz
 Hag e kollomp hor yez bemdeiz ?

Piou 'lavar vezo ar galleg
 A drec'ho war ar brezoneg,
 War an derv kalet an haleg ?

Hor gwerziou koz, ni o c'han c'hoaz,
 Er menez, war aod ar mor glas,
 'Vel hizio, o c'hanimp warc'hoaz.

Keit ma vô brug, e Breiz-Lzel,
 Hag, en aod ar mor glas, rec'hel
 Hor yez koz ne c'hell ket mervel.

Kasit skolaerien, war ar mêz,
 E pep bourc'h, e pep tiegez,
 Evit ober brezel d'hor yez ;

Kaer ho pezo kas skolaerien,
 Paotred Breiz 'zo kalet o fenn,
 Ha n'o selaouint ket a-grenn.

Mar ne droc'hit teod ar bugel
 Kerkent ha ma teu da c'henel,
 'Vezo poan gollet ho prezel.

Ha mar bez hor beg alc'houezet,
 Eus o beziou, e pep bered,
 Ar re goz o sevel welfed ;

Vit deski d'hor bugaligou
 Komz o yez, kana o gwerziou,
 Ha darempredi 'r pardonioù
 Laoskit tud Breiz, paotred Bro-C'hall,
 Laoskit-i, ne reont tra fall ;
 Troit ho spered, e lec'h all.
 Laoskit ganeomp holl hor gizioù,
 Hon ilizou hag hor c'hreazioù,
 Ha yez ar re 'gousk 'n o beziou.
 M'hen tou, bugale Breiz biken,
 Ne raint dizurz e nep tachenn,
 Ha n'en em glemmint ket a-grenn.
 Hogen laza hor yez karet,
 Vit-se, tud gall, ne refet ket,
 N'ho pezo met amzer gollet.
 'Vel ar bleun balan, er parkou,
 E douar Breiz 'sav ilizou,
 Kroazioù-mên, soniou ha gwerzioù
 Keit 'vo kerreg en aod ar mor,
 Kano 'r barz koz, war dreuz e zer,
 Bepred e yez koz an Arvor.

Fanch AN UHEL (1821-1895).

Ar Barzonegou-se a zo da veza diskleriet gand ar gents-triverien e Lannou d'an 23 a viz eost a zeu, da drede dervez gouel bras ar Bleun-Brug.

KELEIER AR MIZ

AR VRETONED HAG AN TAILHOU

En dra m'ema an Alamagn o lakat he c'hraban war an Autrich, da c'hortoz ne astenn e lec'h all, e Frans e oa ar C'honarnamant nec'het n'aro o klask gouzout e pelec'h kaout arc'hant da ober he zreuz.

Eun dra vat eo lenn leor Yann Choleau (1) « LES BRETONS DEVANT L'IMPOT » ha neuze marteze e vez gwelet piou eo ar re a zo gouesta da jacha karr ar c'honarnamant eus an toull-lagenn m'ema ennan : « On ne manquera pas, sans aucune doute, dans certains milieux rétrogrades, » eme Yann Choleau, p. 56, de nous jeter à la tête l'épithète de « fédéralistes » ou « d'autonomistes ».

« Pour y répondre, nous aurons le grand avantage de nous abriter derrière Paul Boncour, qui, à un reproche semblable, répondait le 23 février 1903 (Figaro).

« Fédéralistes, peut-être. Lequel aimez-vous mieux, Fédéralisme ou banqueroute ? »

« Et Charles Brun ajoutait en citant Boncour : « Au point où sont nos budgets, la question peut se poser sans impertinence. »

(1) Her goulenn ouz Rener Unvaniez Arvor, Vitré.

ERBEDI A REOMP OUZ HOL LENNERIEN

Fanch Mear, eus an Ty-Kreiz, a zo bet beziet, e Cleder, d'an eil a viz c'huevren.

— Alfred Le Roy, chaloni iliz-veur Kemper, maro d'ar 7 a viz meur, en e 87 vloaz ; karet a rae « Feiz ha Breiz » hag edoug meur a vloaz e renas stadiadegoù ar Bleun-Brug.

— Ar chaloni Moigno, person Guiseriff, bet pell e penn iliz ha pardonioù Sante Anna Wened.

— Ar chaloni Goasdoue, person Plistin, marvet en e 67 vloaz ha beziet e Plistin d'an 22 a viz meurzh.

Prezeg a eure e Bleun-Brug Kastell-Paol dem-goude ar brezel.

— Olier ar Borgn, eus a Dranvouez, e Cleder, a zo bet beleget d'an 12 a viz meurzh e Montfort-sur-Meu.

Drapoioù nevez Breiz

Ar re a garfe kaout drapoioù nevez Breiz evid ar gouelioù, kermessou pe batronachou, n'o deus nemed ober o goulenn ouz Unvaniezh Oberou Breiz (Union des Œuvres Bretonnes), Pleyher-Christ (Finistère) a en em garg eus al labour.

Eleiz o deus grêt o frenadennoù, a-benn breman, hag, en o zouez, eun ti-kêr eus Bro-Roazon.

Eun dra vat e vije kaout eun drapo breizat e holl diegezioù Breiz, koulz hag er skolioù hag er patronachou, evel m'her graer e Bro-Flandrez.

Priz an drapoioù (hep o zreid) :

1^m × 0.60 = 40 lur; — 1^m 50 × 1^m = 55 lur
2^m × 1^m 25 = 75 lur.

Gant etamin eo e vez grêt an drapoioù-se.

Klenved ar c'hencou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a iaka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 1, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouskiennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC, (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Taolît evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gand ar geraouez o tont hor eus
ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur
evid ar Frans hag ar broiou stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernoui, (abonnements collectifs),
gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo reet
pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor
c'henvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennou er dro d'ezo.
Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit 10 lur, a zo kaout
traou da lenn, marc'had mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife spiann d'ar Vre-
toned petra c'hortoz Doue diganto evel kristenien hag evel Bre-
toned.

Prenit er miz man :

Kaera Leor Miz Mari a oufec'h lenn

Miz Mari

Kurunenn nevez d'ar Werc'hez

savet gant an Aotrou BRETON, kure Gwiler-Brest
Kaset e vezo raktal, dre ar post, d'an neb her goulenn
evid 20 real ha netra ken.

Diskenn a vez war ar priz-se, pa brener meur a leor.

Her goulenn ouz :

RENER « Feiz ha Breiz », Scrignac, — C. C. 21.802 Rennes.

FEIZ HA BREIZ

Karomp chapeliou
ar Werc'hez

A-viskoaz kristenien Breiz-Izel o deus bet karantez tener
evid ar Werc'hez Vari; a-viskoaz o deus en em blijet ous
he fedi, dreist-holl o lavaret o chapelad hag ivez oc'h enori
he skeudennou, o sevel d'ezi chapeliou hag o tarempredi ar
chapelioù-se.

E pep ti, dre hor bro, e vez gwelet, e-tal ar grusif, skeu-
denn Mari, hag alies, dreist-holl epad miz mae hag hini ar
Rozera, e laker en he c'henver bokedou. Ema evelse an tiegez
dindan he urzior: hi eo Rouanez an tiegez kristen.

N'eus iliz parrez ebet heb eun aoter d'ar Werc'hez.

Hon tadou kôz o deus grêt ouspenn; dre ma oant tud a
feiz gredus ha ma oant boaz da zellout uheloc'h eged traou
an douar-man o deus savet e pep tu, en hor bro, ilizou ha
chapelioù en enor d'o mamm eus an nenv.

Ha perak o deus hor gourdadou o savet ker stank war
zouar hor bro? Sur a-walc'h int o deus her grêt evid ober
enor d'ezi, evit diskouez ar garantez a leune o c'halon en he
c'henver, evit diskouez ivez ar feiz hag ar fizians o devoa e
madelez ha galloud an hini a anavezent evit beza war eun
dro mamm da Zoue ha mamm d'an holl gristenien.

Da chapel ar Werc'hez e karent dont da lavaret d'ezi o fe-
denn hag e kavent ganti nerz, levenez, konfort, sikour e pep
doare. E gwirionez, mar geller pedi Mari ha beza selaouet
ganti ne vern e pe lec'h, eo red anzav eo en he iliz pe en
he chapel eo e reer ar bedenn c'houeka hag an hini a zoug
ar muia a frouez rak m'eo eno eo ec'h en em blij ar Werc'hez
o strewi gand ar brasa largentez he grasou hag he donezonou.

Da chapel ar Werc'hez e teu dreist-holl an dud a vev en

dro d'ezi da lavaret o chapeled d'ar zul, d'enderv, hag eno ec'h en em vodont bemdez, e doug miz Mari d'he fedi ha da gana he meulentiou.

Ha pa zigonez, eur wech er bloaz, pe aliesoc'h deiz « pardon » ar chapel, evel ma leverer holl dud ar barrez a zeu gand ar veleien da lida gouel an Itron Varia enoret er chapel-se. Diouz ar beure, e vez kanet an oferenn-bred, d'enderv, ar gousperou ha werlerc'h ar gousperou e vez grêt prosesion da vont betek feunteun ar Werc'hez a en em gav peurliesia izeloc'h en draonienn.

Ha biskoaz, en amzer gwech-arall ne veze gwastet ar gouel pe ar pardon-se gant c'hoariou dijauj, plijaduriou diskempenn. Hon tadou a grede n'eo ket o terri lezenn Doue eo e c'heller enori ar Werc'hez, evel m'eo dleet, plijout d'ezi ha beza selaouet ganti.

Va breudeur karek, goulenñ a ran ouzoc'h hag ouzoc'h holl, beleien ha kristenien lakat ho poan ma vezo deiz pardon ho chapelioù ar pez ma veze gwecharall, eun deiz a bedenn hepken hag a levenez santel.

Va lezit da c'houlenn c'hoaz ouzoc'h eun dra arall: lakât ive ho prasa soursi da zerc'hel ho chapelioù e stad jaojapl.

Eun dristidigez eo gwelout stad truezek meur a hini anezo, gant o mogerioù holzennet ha faoutennet, gant gweraj o frenester hanter vruzunet, gant an dour glao a ziver enno, eus al lein, dre doullou an doenn. Evelse ez eont a-nebeudigon war zismantr.

Setu ouspenn ugent vloaz a zo, hor boa poan vras o klevet lavarout e oa bet dismantret gand ar bouledou, gwech a veze diskaret, a-zevri, d'an douar kalz a ilizou a oa war an tal-brezel. Ya, poaniet e oamp, met ne oamp ket re zouezet : ar brezel a oa.

Arabad eo ec'h en em gavje kement arall, hepken dre zigasted ha leziregez ar re o deus karg anezo; arabad e vefe gwelet chapelioù hor bro-ni o koneza eun deiz bennak a-blad d'an douar, ar chapelioù-se a oa enor ha gloar hon tadou hag a zo atao brasa-tenzor hor bro Breiz-Izel. Evit ma n'en em gavo ket kement-se ganto ez eo ret o aoz a-raok ma vezo re ziwezat hag ez eo ret, dreist pep tra kemeret preder d'o derc'hel hepred e stad vat. Hag an dra-ze n'eo ket me hep-

ken eo met ar Werc'hez hag ar zent arall eo her goulenñ ouzoc'h a lein an nenv: ne jomoc'h ket bouzar ouz mouez o fedenn.

Pennad tennet eus lizer-koraiz 1938
AN AOTROU TREHIOU ESKOP GWENED.

Evid an Itron Varia, an neb en deus devosion !

Warlene, da genver ar miz-ma, e peden lennerien Feiz ha Breiz, da rei dourn, ma oa kement-se, en o galloud, da adsevel chapel an Itron Varia, e Koatkeo, e traon Menez Arc, dilezet aboe an 12 a viz kerzu 1897.

Brokus mat int bet. rak, tri miz goude, e weled ar mogerioù koz o sevel eus a varo da voo hag ar chapel ne voe benniget d'ar 15 a viz eost 1937.

Daou ugent vloaz a oa tremenet etre dilez an hini goz ha savidigez an hini neve.

Ma ne vije ket bet et, en hanv diweza, an traou war a-raok, evel ma 'z int bet et, e oa peurbæet a-benn breman, ti nevez Mamm Doue met gand ar c'hresk sebezus a deuas en eun taol, war bep tra, e chom, c'hoaz eun nebeud mil lurioù dle; gwella-se, eta, ma c'hell unan bennak eus hol lennerien vadelezu hag a anavezo ezommou Itron Varia Goatkeo kas d'ezi o frof epad ar miz-man rak ar bloaz 1938, a vezo, neuze, zoken e Koatkeo, ar pez ma tle beza er vro a-bez, da lavaret eo eur bloaz a jubile bras hag a levenez santel.

Y. V. Perrot.

Kas ar profou da Rener Feiz ha B:
Scrignac, (Finistère) C. C. 21.802, Rennes.

Pa c'hoarz ar bleuñ ouz heol miz mae
e leveront e tal ar c'hae :

— « War lez an dour, war ar menez,
hor sae eo labour ar Werc'hez ! »

Kontadenn ar miz

Ar boan en devoe

Sant Erwan o vont

d'ar Baradoz

Sant Erwan, burzud e amzer, hanvet a-wechou arall, Eozen, Yeun hag Yvon, a voe ganet er bloaz 1253, e Kervarzin, e kichenik Landreger, hag a varvas en hevelep ti, hanter kant vloaz goude, d'an 19 a viz mae 1303 : setu aman eur vojenn savet diwar e benn, hag am eus troet evidoc'h, lenne-rien garet diwar eul leor koz daou ugent vloaz.

Pa voe kaset e gefridi war an douar-man, gantan da benn, an Aotrou Doue a c'halyas Erwan Helouri da vont d'e gaout ha raktal, e nijas e ene santel warzu ar baradoz.

Sant-Erwan a zo eur zant, eus ar re vrasa, ha c'houi, koulz ha me, a gred e tlee beza digor frank an nor evid e zigemeret.

Mat, n'eo ket gwir.

Sant Per, porzier ar baradoz, a oa en em roet da gousket en e lochenn hag an nor a oa serret mat; sant Erwan a skoas a adskoas ha sant Per a c'houlennas, dihunet ma voe gand an trouz : « Piou a zo aze? »

— « Piou a zo aze? »

— « Me, Erwan Gervarzin »

— « Pe vicher ho poa? »

— « Alvokad oun bet, Aotrou sant Per, ha... »

— « Alvokad? da zutal; n'eo ket aman eo ema plas an alvokaded. »

Ha sant Per, ker rok ha tra, a brennas e zor hag a stagas da ober eur mored all.

Diaes e benn, sant Erwan ne ouie mui e pe du trei; edo o vont warzu ar Purgator, izel e benn gantan, pa stokas ouz eun ene all; anaout a reas eul leanez eus e vro a oa ivez o paouez mervel, evel eur zantez; hi hen anavezaz raktal hag a lavaraz d'zean :

— « Petra 'rit, dre aman, sant bras, e lec'h mont d'ar baradoz? »

— « Bet oun eno, emezan, met sant Per en deus serret an nor 'ouzin. »

— « Kement-se, evelato, ne c'hell ket beza gwir! » emezi.

— « Eo, avat », eme Erwan, « ker gwir ha ma 'z oun me breizad! »

— « Douit, endro ganen, hag ez aimp hon daou, ganeoc'h, gwelet a reoc'h! »

Sant Erwan a asantas hag e skejont o daou, war an nor : « Dao! Dao! »

Sant Per a zellas a c'houlennas hag a zigoras met, pa voe ét al leanez ebarz e serras evid an eil gwech, an nor ouri sant Erwan.

— « Ha perak, eme hounnez, ne roit ket a zigor da vab Kervarzin? »

— « Abalamour ma 'z eo alvokad », eme zant Per, « ha n'eus ezomm ebet eus ar seurt tud-se, aman! »

— « Alvokaded hag alvokaded a zo, Aotrou Sant Per; heman en deus komzet, bepred, dre garantez evid an nesa, ha neuze ouspenn breutaer e oa. »

— « Petra e oa c'hoaz ta neuze? »

— « Beleg! »

— « Perak n'hel lavare ket; n'en deus nemet dont ebarz; aman ez eus leun a veleien. »

Ha sant Erwan, mar gouie, da vont founnus, warzu tachenn ar veleien; goulenn a eure azeza en o c'hichen, met ne oa skabell c'houllo ebet ken; eun tammig izeloc'h e welas eur skaon ha ne oa den ebet warni; mont a eure, d'ar red, beteg enni :

— « Skaon an alvokaded eo », eme eun aelig bihan, « lava-
ret mat en devoa sant Per d'eoc'h ne oa hini ebet eus ar re-
ze, etouez an dud eurus! »

— « Gwell-a-ze », eme ar zant, « muioc'h a frankiz am bezo! »

Hag e selle en dro d'ezan, a gleiz hag a-zehou, ha n'eus fors e pe gorn e pare e lagad, ne wele nemet traou kaer ha tud laouen.

Skaon al leanezed n'edo ket pell diouz e hini; o veza m'oant eun tamm enket warni, Erwan a bedas e genvroadez da zont da azeza war e skaon; d'al leanez e konzas diwarbenn al labour en devoa bet war an douar o tifenn ar paour dalc'h mat; komz a eure eus trubuilhou ar bed, tristidigez ar vuhez fallagriez an dud... e vouez, hep gouzout d'ezan, a zave krenfoc'h krenfa evel ma vije bet el lez-varn, ken e renkas eun arc'hêl bras tostaat outan da lavaret d'ezan e vije kaset er mêz, ma kendalc'hje da ober kement a drouz.

— « Mont er mêz! » eme zant Erwan, « kentoc'h e rin prosez ouzoc'h! »

— « Mat! Mat! eme an arc'hêl, tavit, pe it er mêz! »

— « Ne 'z in ket er mêz, pa lavaran d'ec'h; ar prosez a bado pell hag hir, kant vloaz pe ouspenn, marteze, hag a benn neuze e vezin bet pell a walc'h aman evit ma n'ho pezo ket a wir d'am stlepel er mêz! Me a anavez al lezenn! »

— « Aman, ya den mat », eme an êl, « al lezenn eo rei peoc'h! er baradoz ne vez morse na trouz, na prosez, na seurt! Sentit ouzin, war an taol, pe... »

— « Klaskit eun urcher, neuze, d'am c'has kuit, hag ez in! »

— « Eun urcher? Eun urcher? Ya! Ya! a-raok pemp munud em bezo kavet n'eo ket eun urcher hepken eo, met daouzek! »

An arc'hel a nijas raktal da glask e urcher; nijal a reas eus an eil penn d'egile d'ar baradoz hag urcher ebet ne gavas etouez ar zent; ar skaon a oa espernet evid an urcherien a oa goullo ha sant Erwan a jomas en baradoz, nemed en deus an arc'hel klasket plas d'al leanez etouez he c'hoarezed ha sant Erwan a zo chomet e-unan war e skaon; ma n'eus urcher ebet er baradoz, n'eus nemed eun alvokad, ken nebeud; sioulik eo eno hor sant hag e skouarn a zo tano da glevet pedennioù e genvroiz, pa n'eus den war e dro; o c'hempenn, o liiva, o floura a ra hag o c'has

a ra, da c'houde, da Zoue an Tad; trei a ra ker brao e gomzou ma vez selaouet gant Doue atao; abalamour da-ze eo o deus Breiziz savet ar chrenn-lavar-man :
Nann, n'eus ket e Breiz, nann n'eus ket unan
Nann, n'eus ket eur zant evel sant Erwan!

Kempennet diwar Mojennou an Itron de Cerny

gant TINTIN ANNA

D'ar Bleuniou

Bokedou kuzet en draouienn,
Ouz ho kwelet me ve laouen ;
'Vel ma c'halon, c'houi pe ive
Daerou e kreiz ho pleun neve.

Pa ve tomder e kreiz an de,
'Vel ma c'halon sec'hed ho pe,
Piou a ray d'imp freskadurez ?
Piou a ray d'hon sec'hed paouez ?

'N disteran avel gri a ra
A lak ho pennou da blega ;
Eun aezenn glouar o tremen,
Ha kerkent e savet ho penn.

'Vit kêt an nenv savit ho penn,
Uz d'ar yeot hag us d'ar c'hlazenn :
'Vel ma c'halon fell d'ec'h tostaat,
'Vit kêt nerz, ouz an nenv, dalc'hmad !...

Berr e vezo an deveziou
A dremenfomp aman bleuniou !
Roomp, keit vefomp en draouienn
Da Zoue, c'houez vat hon alen.

Y.-M. GOASDOUE (1871-1938).

'Vit kêt = 'vit kaout — hon alan = hon alan.

Miz Mae

Mae, miz ar bleuniou
A varell ar geuniou
Hag a liv ar c'hleuziou.

Nozvezioù digatar,
Goulou-deiz dilatar,
Dervezioù disafar...

An evned 'gan lirin
Gant o mouezioù sklintin
Dal ma tarz ar mintin.

An heol a sked seder,
Kerzout 'ra dibreder,
Tra ma nij'n alc'houeder.

Al labousedigou
E doue o nezigou
'Blu o askelligou

An edou a zo hir,
Soubla 'reont evel dir
War an douar o mir.

A dreuz geot ar c'hrêc'h
Ar wazig-zour a dêc'h
'N eur zilammât 's an nêc'h.

Gant ar yaouankizou
E lezer frankizou
Da vont d'an ilizou,

Gant kalz a elevez,
Da bedi ar Werc'hez
Kuit da chom digenvez.

Yann GERALIOU.

Harp gwella al labour douar

Ne'z eer ket bemdez kosoc'h kosa
Hep dastum leun a skiant prena.

Gant tad koz edo ar wirionez, a-hed miz Meurz pa zifizie kement eus an amzer vrao.

Eun distro divalo hor beus paket digant miz Ebrel, er bloa-man! An avelioù put, an nozvezioù reo gwenn ar sec'horioù kriz, ma deus, siouaz ive graet, kalz reñz kreiz hor mêzioù.

War an avalou douar ha war ar glazvez, eo kouezet an taolioù gwas. Eur rann-galon oa sellout outo en deizioù tremenet!!! Evelse eo eman buhez an den diwar ar mêz; gennet dalc'hmat etre an doan hag al levenez...

Eurus eo an nep a oar gortoz, an nep a zalc'h atao fizians, e amzerioù gwelloc'h, an nep ne deu ket da zarra e zaoulagad war ar pezh 'a chom gantan pa goll eun dra bennak.

Abalamour ma ne ouezer mui gortoz, abalamour ma ne zalc'her mui a fizians, abalamour ma ne zeller, re alies, nemet ouz ar pezh a goller, eo ez eus hirio, en-dro d'eomp, kement a sperejou direizet ha trubuihet pa stourm outo ar boan... Ar sec'horioù bras digaset d'eomp gant miz Ebrel, o devezo graet vad kement eget a zroug: an ed daoust d'ezo da veza tano, a blasou, a zo gobariet brao kenan; an douar bouedchatal a zo eur blijadur e gempenn; ar melfed, gwas e nebourien ar goueriaded, o deus ranket miga; hag ar c'houdenmat ma ne vez ket re c'hleb miz Mae, a vezo ive skanv da ober, epad an hanv...

Atao eta, daoust d'an drein a daol war hon hent, an amzer a labour evidomp-ni, tud diwar ar mêz. Ganti n'ez eus droug ha ne daivesfe da vad.

Ar gwaso droug evit al labourer douar eo koll ar feiz kristen, eo dilezel ar sonj eus a Zoue, ankounac'haat an nenv Pa grog an droug-se en e galon, neuze eo echu evit chom war ar mêz.

Evit en em blijout o labourat douar eo ret beza eur c'hristen mat. Ma n'oar ket kristen mat, ne gomprenet ket ken priz ar vuhez, ne anavezet mui talvoudegez ar boan.

Piou eo a giever o c'hrosmolat hag o klemm ar gwaso war ar mêz, piou eo a zo da genta o trei kein da vicher goz'eo zadou? N'eo ket peurlieso ar gristenien start, met ar re laosk, ar re a zo taget o ene gant diaoul ar blijadur pe gant hini an arc'hant.

E peseurt parrezioù, e Breiz koulz hag e Bro-C'hall, eo ar stanka an tiegeziou gouloù? El lec'h m'eo an tanaca ar feiz kristen.

Pa ne zonzet mui nemet tec'hout araok ar boan, dounata gwenneien, rei o gwalc'h da youlou ar c'horf, penaos a gav d'eoc'h e c'hellfed chom da labourat douar? Pa ne ouezet ket ken gwelet furnez, kaerder ha madelez Doue oc'h en em ziskouez e kreiz ar parkeier, pa ne ouezet ket tanva an dousder hag ar peoc'h a gaver enno neuze ive buhez an dud diwar ar mêz a deu da veza trist maro ha pouner kenan ar samm anezi da zongen.

Ar penn kenta eo kompren n'eman ket ar gwir eurusted er blijadur hag en arc'hant; met ar gwir eurusted pep hini he doug ennan e-unan hag he c'hav o seveni da zeveziou o stad hag o poania bepred da wellaat ha da gaeraat e vuhez.

Met an dra-ze ne c'hell ket en em gaout anez beza sikouret gant Doue; nerz ebet, nemet an hini a ziskenn eus an nenv n'eo goest d'hon lakaat da vouz'hoarzin a-dreuz hon daêlou!

Hag an daêlou pe da vihana ar c'hontrolioù a zo puilh e daoulagad al labourerien zour.

Enor d'ar Yaouankizou a labour hirio da gristena o farrezioù diwar ar mêz hag a daol dre eno hadenn ar gwir joa er c'halonou.

L. B.

EUR BELEG MEKSIKAT MERZERIET

GANT DISPAC'HERIEN E VRO

C'HOUEC'HVET PENNAD

Derveziou diweza an Tad Pro

E skeud ar maro.

An Tad Pro a oa bepred e galon devet gant eur garantez virvidik evid an eneoù; ne ehane d'o c'hask, d'o sklerijenna ha d'o fardoni.

An enebourien a ouie kement-se hag a en em zifrete evit paka ar misioner dispont; met heman ne rae van hag a yae atao war a-raok. Jezuz en devoa roet e vuhez evid an holl eneoù; an diskib n'ema ket dreist ar mestr; diskib eus an dibab, an Tad en devoa mall da skuilha e wad evid e vreur. Eun ene a zo eun tenzor ker presius, eur berlezenn ken dispar! Evit dastum eur berlezenn ker kaer eun den a feiz ne gren ket evit diwaska poaniou kriz ar verzerenti.

Mizioù diweza 1927, a voe evid an Tad Pro eun amzer a eost puilh; ne oa ket a lorc'h ennan gand ar vad a c'helle ober. Pa zelle ouz ar greun founnus a eneoù en devoa gorroet e grignol an Aotrou Doue e lavare : « Gras Doue eo he deus graet traou ken dudius! »

Koulskoude, ar c'houarnamant a glaske pisoc'h pisa ar beleg kalonek; meur a wech e oa bet dare d'ezan beza tapet gant paotred ar Polis; met e ijin a rae d'ezan kaout an hent da veza trec'h d'ezo. Eun droiad, unan anezo a begas ennan hag a douas her c'hasje d'ar prizon; an Tad a lavaras d'ezan : M'am c'hasit d'ar prizon n'hellin ket kovez ho mamm! »

— « A! pardonit d'in, va Zad, eme baotr ar Polis; gwe-lout a rit e pe amzer griz e vevomp. Tec'hit, tec'hit ac'ha-nen, ar buana ma c'helloc'h! »

— « Tec'hout? eme an Tad; an hini a dec'ho eo c'houi ha « zoken heb, achui hoc'h enklask; it da lavarout d'ho mamm, « ez in er pardaez-man, d'he zi, d'he c'hovesaat hag e kasin « ar gommunion d'ez i warc'hoaz; gwelout a raimp ha ne « c'hellimp ket, en doare-se, rei c'hoant d'eoc'h da veza ko- « veseet hoc'h-unan... »

— « Antronoz, eme an Tad an den-se a oa e kichen e « vamm pa 'z is da gas ar gommunion d'ez i; kredi a ran « e kasin an Aotrou Doue d'ezan ive. » (25 mae 1927).

Troiou evel hounnez a zigoueze gantan alies.

Hag e pelec'h, a gav d'eoc'h, e kave nerz-kalon a-walc'h, da vale evelse e skeud ar maro, en eur ober vad d'an eneou?

Hen e-unan a deuas d'hen anzav : « E kostez digor Jezuz- « Krist, e weler e Galon o tevi gand ar garantez en deus evi « -doc'h, evidon. evid an holl... an tan sakr-se a dle ivez en- « tani hor c'halon baour, evid en em skigna er re all... Gou- « zout a rit e pelec'h em eus desket ar garantez? E K. « Jezuz eo! »

Desket en deus ivez ar garantez evid an eneou e Kalon ar Werc'hez Vari. Eun dervez, pa brezege diwarbenn ar barrou fall a c'houez war ar vuhez evit diskar ar c'hlanded ec'h anzave : « N'eus netra kaeroc'h, emezan, eged ar stourmad « a-eneb an youlou diriez-se... Netra ne flamma kement an « ene... Evidon-me, n'em eus aon ebet, er stourmadou-se; ar « Werc'hez Santel a zo ker madeleuz, hi a zo eur vamm ker mat em c'henver. »

**

Abenn da dennou Calles.

An Tad Pro
en devoa

c'hoant da veza merzer.

Eun deiz eus miz du e c'houlenne ouz leanezed ar gouent m'edo enni o lavarout an oferenn e vije laouen o welout an Aotrou Doue o kemerout e vuhez digantan evit silvidigez e vro; goude an oferenn ec'h anzave ouz ar Zuperiozez : « Santet em eus oun bet selaouet gant Doue! »

Dar 17 a viz du an Tad Pro hag e vrendeuz Humberto ha Roberto a voe tapet gand an dispac'herien. Humberto a we-

las raktal e vijent kaset d'ar maro. Lavarout a reas d'e vreur beleg : « Me fell d'in beza koveseet! »

— « Difennet eo », eme unan eus ar gwardou.

— « Daoust da-ze her c'hovesañ! » eme an Tad.

Hag e roas an absolvenn d'e vreur; goudeze e voent stle- jet d'ar prison; katoliked all a oa eno c'hoaz hag an Tad a boanias da ober vad d'ezo; en eur gampr edo e-unan. met gwelout a c'helle, dre ar prenestr, ar brizonierien all. en o c'hampreier, hag a-bell e tiskoueze d'ezo an nenv a oa ou o gedal hag e roe d'ezo an absolvenn.

Bemdez e lavare ar chapeled a vouez uhel, evit beza kle- vet gand e vignoned ha diouz ar pardaez ne ankounac'haq ket ar grasou; d'an 23, da 8 eur diouz ar beure, soudarded a deuas da gerc'hat an Tad. Gouzout-a rae petra a oa a-nevez evitan.

En eur vont dre an hent, eur zoudard a c'houlennas digan- tan pardoni d'ezan. Eur c'hristen a dle pardoni atao hag an Tad Pro kel laouen ha tra a lavaras d'ar zoudard : « N'eo ket hepken pardoni d'eoc'h eo a ran, met pedi evidoc'h; ho trugarekaat a ran eus ar c'hras kaer a rit d'in hizio. »

Pa voe en em gavet war dachenn ar verzerenti, ar «ma Torres a c'houlennas ouz an Tad ha diouer en devoa eus eun dra bennak : « Ya! emezan, karout a rafen gellout pedi eun tachadig! » Daoulina a reas evid ober sin ar groaz, kinnig e vuhez da Zoue, en eur pokat d'ar groaz; eur wech savet en e zav, ne lezas ket ar vourrevien d'e voucha; gand e groaz; e vennigas ar bobl en eur lavarout : « R'en devezo Doue truez ouzoc'h holl! »

Neuze ec'h astennas e vrec'h kleiz hag e zivrec'h, e kroaz, e pedas evel Hor Zalver, war e dremenvan : « A greiz va c'halon, emezan, e pardonan d'am enebourien! »

Goudeze e savas e zaoulagad warzu an nenv hag eus e galon e teuas, gouestadik ar geriou-man : « Bevet ar C'hrist- Roue! »

Ober a eure sin d'ar zoudarded e oa prest; genou ar fusil- hou a droas warzu an Tad; an tennou a strakas hag ar mer- zer a gouezas d'an douar, e zivrec'h e kroaz. Eur zoudard a dosteas hag a zislonkas, en e benn, holl dennou e fuzilh. Eun

nebeud amzer a-c'houdevez, Humberto a voe diskaret e kichen e vreur.

Gand ar brasa doujans, ar gatoliked a gerc'has ar c'horfou santel. An deiz ma voent sebeliet ha beziet a voe jeun deiz a c'hloar; ouz o ambroug d'ar vered e oa ousspenn 500 auto ha tud a vilierou; war an hent, dre ma tremene ar c'horfou e taoulined hag e fuilhed bleunioù; youd'het e veze : « Bevet hon eskibien hag hor beleien! »

Abaoe ez a war gresk an devosion evid an Tad Pro ha meur a hini a reseo drezan grasou dispar; ra zeuy hor pen-nadou-skrid d'hen enori ha da skigna drezan karantez Doue en eneoù.

M. S.

KELEIER AR MIZ

Keleier laouen hol lennerien

An A. hag an I. Emmanuel Chevillotte o deus ar blijadur da gemenn d'eoc'h ginivelez o mab Yoen.

Kergroadez Brelez, 17 aviz meurz 1938.

Bernadette Kermaal, eus a Gerlavezo, a zo bet badezet d'ar

24 a viz meurz, e Kleder.

Yvonig Edern, eus a Gersaody, a zo bet badezet d'ar 7 a viz ebrel e Kleder.

An Ac. hag an I. J. a Lesquen, a gas 100 lur e prof da I. V. Goatkeo, eus a berz o merc'h Berc'hed, nevez ganet.

An Oriant 16 a viz e brel 1938.

Yann ar Beg, apotiker e Kemper, ha Tina ar Flao, eus Kernevel-Rosporden a zo laouen o kas kelou d'eoc'h eus o eured bet lidet e Iliz Kernevel da Lun Fask, 18 a viz Ebrel 1938.

Maro Mamm ar Barz Bleimor

D'an 2 a viz meurz eo bet beziet e kichen he mab, e bered enezenn Groe, Mari Josefa Glouahec, itron Calloc'h, marvet e ospital Porz-Loeiz, d'an oad a 85 bloaz.

En ospital! Pebez truez! Mamm unan eus brasa Barzed, .. ar brasa, marteze, .. a c'hanas war douar Breiz-Izel, hag e lavare, diwar e benn, an akademisian René Bazin :

« Les grands poètes sont bien rares, même simplement les vrais poètes. Celui-là en était un grand je ne crains pas de le dire. »

Ar vamm, evel ar mab, he devo gallet en eur gioza he 'buhez leun a ankenioù, lavaret :

O! bout mahet edan hueh troeted douar ponner! .. Breiniat didrous en teolded, pel 'doh en er, .. Bout maru-mik! Hunvre mat ha dous, hunvre karet. — Joe a lakès ém halon peur hag ém spered.

O! beza mac'het dindan c'houec'h troatad douar pounner!

— Breina didrous, en denvalijenn, pell diouz an êr — Beza maro-mik! Hunvre mat ha dous, hunvre karet, — Joa a lakaes em c'halon baour hag em spered!

E. A. M.

Sklerijenn d'ar re a gar " Feiz ha Breiz "

Abaoe al lezennou nevez grêt, en daou vloaz diweza-man, evit diarbenn al labour, kentoch eged evid e reiza, hon eus bet kresk, pemp gwech, war brizioù ar Moulerez ha setu aze perak, daoust ma ne gemer hini eus hor skrivagnerien eur gwennegeus kef Feiz ha Breiz, hon eus ranket eus 48 pa-

jenn he devoa hor c'helaouenn, breman daou vloaz, koueza da 40 ha demgoude da 32.

Gand ar c'hresk diweza a zo deuet, er miz tremen, nemet c'hoant hon defe da goll 500 lur er miz, ar pezh n'ema ket en hor galloud, e rankomp koueza da 16 pajenn.

Ha koulskoude n'eo ket ar skridou eo a ra diouer d'eomp na ken nebeud ar skrivagnerien, met kentoc'h al lennerien ha n'eo ket souez.

N'eo ket bras, evit c'hoaz, e Breiz, niver ar re a oar lenn brezoneg; ar C'hallaoued n'o deus ket a c'hoant e ouesfemp lenn hor yez hag a ro urz d'eomp da zeski lenn o hini evit ma c'hellint gwerza d'eomp, êsoc'h a-ze, o levriou hag o c'hazetennou!

War « Le Courrier diplomatique et Consulaire Italien », niverenn ar 25 a viz genver 1938, e kavomp eur pennadskrid, eus ar re fura, diwarbenn « La minorité bretonne », ha gwiriou pobl Breiz breset en eun doare mezus gant Gouarnamant ar Frans : « C'est le seul peuple d'Europe, eme ar C'hourrier-se, qui ne peut lire et écrire la langue qu'il parle. » Ya! n'eus nemet pobl Breiz, ken, en Europ ha ne ouesfa ket c'hoaz lenn ha skriva ar yez a gomz bemdez! ha bihan tre eo niver an dud, en dro d'eomp, a oar lenn brezoneg.

Ma teu neuze kelaouennou diouz an druilh da glask lennerien en niver bihan-se, pet lenner a jomo gant pep hini? setu aze, siouaz, ar pezh a zo digouezet, en dek vloaz divezaman, ha setu aze perak e weler kelaouennou ha ne vez moulet nemet 200, 100 hag hiniennou zoken nemet 50 niverenn bep miz : eur c'holl arc'hant.

Ar re a venn harpa Feiz ha Breiz hag an oberou brezonek a zo het en em vodet, eun hanter kant bennak anezo, e Kemper, d'an 10 a viz meurz diweza hag an Aotrou Joncour, vikel vras, a oa e penn ar vodadeg-se, emae o c'hortoz gwelet kals vad o tont diwarni : n'eo ket ar re a lavar e ya fall an traou eo o laka da vont gwell, met ar re a zigor hent d'ar brezoneg, en o ziegeziou, en o skoliou, en o farreziou; ar re hen harp dre o c'homzou ha dre o skoueriou.

Ma kendalc'h pep hini ac'hanomp da vont, en e du, emamp koll; m'en em glevomp emamp barrek : en unvaniez, eno hag eno hepken emañ an nerz. Y. V. Perrot.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE **SUCESSEUR DE**
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar **“ Sirop FERET ”**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Rampiasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouskleannou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU / DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broïou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Taolit evez ha lennit piz

Evel m'her gwelit uheloc'h, gand ar geraouez o tont hon eus ranket kas priz hor c'houmanant da 15 lur evit Breiz ha da 18 lur evid ar Frans hag ar broïou stag outi.

Evid ar c'houmananchou a-vernïou, (abonnements collectifs), gant ma vezo, da nebeuta, pemp niverenn, e pep bern, e vezo reet pep niverenn evit dek lur hepken, edoug ar bloaz.

Goulenn a reomp ouz ar re a gar o Breiz, dreist-holl ouz hor c'henvreudeur beleien, skigna hor c'helaouennou en dro d'ezo. Kaout hor c'hannad, bep miz, epad bloaz, evit tu iur, a zo kaout traou da lenn, marc'had, mat !

N'eus nemet « Feiz ha Breiz » hag a zisklerife splann d'ar Vretoned petra c'hortoz. Doue diganto evel kristenien hag evel Bretoned.

Selaouit mat !

BLEUN BRUG LANUON

a vezo grêt d'an

**Brudit an c'helou-se en
dro d'eoc'h**

3, 4, 5, 6, 7

a viz

GWENGOLO

1938

74^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 6

MIZ MEZEVEN 1938

FEIZ HA BREIZ

An teodou tan

Ar seizvet sul goude Pask, sul bras an hanter kantvet dervez, dies pentecostes, eo gouel ar Spered Santel o tiskenn, dindan stumm teodou tan, war an Ebestel, da ober anezo tud nevez; digouezout a ra er bloaz-man da zul kenta miz mezeven ha setu aze perak e kemeran iro anezan da gomz d'eoc'h diwarbenn an teodou hag e welimp ez eus tri scurt : teodou hag a ra ar mad, teodou hag a ra an droug ha teodou ha ne reont na droug na vad.

I. — TEODOU HAG A RA AR MAD

An teodou a ra ar mad eo ar re a zo bet entanet gant tan ar Spered Santel hag a gomz evit meuli Doue, embann e zantelez, kana e drugarez, skigna e rouantelez.

Teodou benniget hag o deus troet ar bed diwar an tu eueb war an tu mat; teodou an Ebestel. Ebestel an holl gantvejoù hag o deus prezeget d'an holl boblou, diwar an toennou, betek pennoù pella ar bed.

An teodou a ra ar mad eo teodou tan an tadou hag ar mammou hag a oar pedi Doue ha komz pa vez lec'h d'hen ober, evit sevel ervat e bugale, o bleina war an hent a ya eüna d'ar bagadoz, o c'halonekaat pa vez ezomm hag o gourcrouz pa vez ret, teodou hag a zo enno tan ar Spered Santel, teodou benniget ha ne vez ket ankounac'haet ar c'hienteliou fur a deue diwarno, pell goude ma vezont troet, e ludo, e dounder ar beziou.

An teodou hag a ra ar mad eo an teodou hag a oar lakaat sklerijenn el lec'h ma n'eus nemet tenvalijenn, nerz, el

lee'h ma n'eus nemet blankadurez, levencz, et lee'h ma n'eus nemet tristidigez, karantez el lee'h ma n'eus nemet kasoni.

An teodou a ra ar mad eoa ar re a oar, dre o fedenniou, lakat ar peoc'h etre an nenv hag an douar ha, dre o oberou, ar garantez d'en em skigna etre an dud.

O teodou tan, teodou hag a ra ar gristenien, teodou hag a ra ar zent, it en dro, rak da ober ho peus abenn nevez doare ar bed.

Komzit, pouezit, goure'hemennit, gant pasianted ha deskadurez hag heb aoun, rak komzou Doue arabad eo lezcl o chadenna na gand eur chadenn aour, na gand eur chadenn arc'hant.

Komzit, heb en em skuiza morse; n'eo ket e kant vloaz eo e vez graet eur vro gristen.

An dud a vez kollet ar vagadou
ha saveteet a hiniennou.

N'eo ket en eur bloaz eo e vez dizroet eur pec'her dianket; gwelit pegeit e rankas chom santez Monika, mamm sant Augustin, da boania war he mab!

N'eo ket en eistez eo e vez graet eur zant!

Teodou tan labourit; n'eo ket labour eo a vank d'eoec'h en hon tiegeziou, en hor parreziou, en hor bro!

II. — TEODOU HAG A RA AN DROUG

Ma 'z eus teodou hag a zo entanet gant tan ar Spered Santel, tan ar baradoz, ez eus ivez, siouaz, en dro d'eomp, re all hag a zo entanet gant tan an Drouk-Spered, tan an ifern hag an droug a reont a zo skrijus.

Ne fell ket d'ezo mont d'ar baradoz ha c'hoant o deus zoken da virout ouz ar re all da vont ebarz; n'eus feiz ebet ken en o ene ha c'hoant o deus ne vefe feiz ebet ken e eneo. ar re all; n'eus esperans ebet ken, en o spered, ha c'hoant o deus ne vefe esperans ebet ken e sperejou ar re all; n'eus karantez ebet ken en o c'halon ha c'hoant o deus ne vefe karantez ebet ken, e kalonou ar re all; tud kollet ha c'hoant d'ezo da goll ar re all; tud dallet da c'hoant d'ezo da zalla ar re all; tud krommet dalc'h mat warzu an douar ha c'hoant d'ezo da lakat ar re all da veza ker krommet hag i.

N'eo ket a-walc'h d'ezo en em gemerout ouz an Aotrou Doue; en em gemerout a rankont ivez ouz o nesa; dispenn a reont brud vat ne vern piou, — o c'herent tosta, o beleien, o amezeien, ar re goz, an dud yaouank hag o deus marteze muioe'h a ezomm eus o enor eged ar re goz.

Ne esperont den hag evel ma ouzoe'h :

Ma ehom ar vrud vat e toull an nor
Ar vrud fall a ya bete 'r mor!

Ne zellont ket petra da lavaret; eum ifern nevez a reont eus o ziegez, eus o fairrez, eus o bro!

Hor Zalver ma 'z eo bet goulennet e varo gand ar bobl eo dre ma' oa bet sanket pennadou enni gant aotroued vras Jerusalem.

Tanguy Dremazan ma lazas e c'hoar santez Heodez, eo dre ma oa bet laket pennadou ennan gand an teod fall ma oa e lez-vamm.

An teodou fall n'eo ket gaouiat hepken int; an teodou fall a zo loudour; n'eo ket hepken ar c'horfou eo a lazont laza a reont an eneo.

Ma ne gomzfent nemet dirak tud anaoudek ne vefe ket bras an droug, rak ne vefent ket kredet; met dibaba a ouzont brao bras ar re o devezo ar muia krog warno, da lavarout eo tud aes da drei ha da zistrei.

Teodou miliget! er bed-all, hepken e vezo gelliet gwelout an droug o deus graet; teodou gaouiat, teodou loudour, teodou daonet, teodou ifern... ac'h, eum donjer int da welout.

III. — TEODOU HA NE REONT NA DROUG NA MAD

Eur rumm teodou all a zo c'hoaz ha ne reont, lavaret e vefe, na droug, na mad; ar re-man eo an teodou hag a dav.

Mat eo tevel a-wechou; war garnet Tremaouezan e weleap skrivet e lizerennou godek ar pezm-an :

Gant Doue hag an den, milliget eo
Nep na lavar mad pe na deo!

Ya! sur a-walc'h, kentoc'h eget lavarout droug eus a Zoue pe eus an nesa, gwell eo tevel.

Goulenn a raed digant Demosthenos, brasa prezeger an amzer goz, perak e oa bet roet d'an den diou skouarn hag eum teod hepken!

— « An dra-se, emezan a zo evit diskouez d'eomp e flomp
« selaou diou wech a-raok komz eur wech! »

Ha sant Jalm a skriv : « Ra vezo-ter an den da zelaou ha
gorrek da gomz! »

An Aotrou Doue n'en deus ket komzet kals; Hor Zalver
Jezuz-Krist, nebeud a-walc'h; ar Werc'hez, nebeutoc'h
e'hoaz ha sant Joseph n'eus ket eur ger krouezet diwar e
deod hag a vefe deuet betek ennomp.

Teodou a zo hag a jom sioul evit beza barrekoc'h a-ze
da gomz, pa vez ezomm; teodou fur an teodou-se.

Met teodou all a zo hag a dav pa vez ezomm da gomz
hag an teodou mut-se a zo teodou hag a-berc'h!

N'eo ket-mat beza glabouser, na re abegus, na re brim da
welout an droug, e pep lec'h!

Met traou a zo ha p'o gweler e ranker komz en o eneb
ha lavarout, evel sant Per : « N'oun ket evit tevel! »

Traou a zo ha n'oar ket evit o gouzanv!

N'eo ket ret d'an holl gristenien beza doktored, met an
holl gristenien a dle beza teodet mat a-walc'h da zifenn
o Doue hag o Bro pa glasker o zaga dirazo.

Henvel ouz petra e vezo an dud pa ne vezo Feiz ebet ken
war an douar?

Henvel ouz petra e vezo ar bed pa ne vezo Breiz ebet en-
nan ken?

Lezomp eta ar Spered Santel da labourat ennomp evel
ma oar hen ober hag e ouezo hol lakat da devel pa vezo
ezomm ha da gomz pa vezo ret hag, en hent-se, e ray ac'ha-
noc'h, Breiziz a-zoare, evel hon tud koz, da e'hortoz beza
sent, evelo, diwezatoe'h, er baradoz.

Y. V. PERROT.

Penaos ne deufe ket tud Breiz da veza skuiz ?

C'houech breizad, Gwennael Laine, Andreo Geffroy, Yann
Gervais, Per Peres, Armand Couer hag Yvon Casteret, ta-
mallet da veza skrivet komzou flemmus, evid ar C'hallaoued,
evel « Breiz da Vreiziz! » war diez ar C'houarnamant, e Sant
Brieg, en noz etre ar 14 hag ar 15 a viz mae a zo bet klozet,
e prizon Sant Brieg; daou all, Ronan Caouissin ha P. Lan-
dais a zo bet kraouiet, e Roazon, war an hevelep digarez.

An darn vrasa eus ar e'hazetennou gall ne zigounnaront
ket ken abaoe ha setu aman al leshanoiou kaer a stlapont
ouz pennou ar Vretoned-se o deus kredet ober eun dra da
zisplijout d'ezo : « Vandales, barbouilleurs, illuminés, écerve-
lés, conspirateurs d'opérette! »

Pep den a dle difenn e wir; an Aotrou Doue, e-uan, her
goure'hemenn; met, ni kristenien, a dle difenn hon hini dre
gaer kentoc'h eget dre heg. N'hellomp ket eta meuli ar
stourmerien nevez bac'het, met n'eo ket ret d'eomp ken ne-
beud, o lakat war renk an dorfetourien evel ma ra darn.

*

**

Penaos ivez ne deufe ket darn eus hor e'henvroiz da skuiza
o welont penaos e kerz an traou?

Epad pevar bloaz hanter ez omp bet o vrezelekaat evit
ma vije gallet gwelout hanniell ar frankiz o ficher a-uz hor
Breiz koulz hag a-uz holl broiou all an Europ, 250.000 ac'ha-
nomp a zo krouezet e kreiz ar stourm hag ugent vloaz goude
al lazerez skrivus-se ez omp atao gwestegnet ker berr ha
gwasket ker kalet ha biskoaz hag ar pezh a zo gwaso eo gwa-
lout skrivagnerien e'hall oc'h ober goap ac'hanomp; lennit
kentoc'h ar pezh a skriva Guermantès, e Figaro an 19 a viz
mae :

Chère Bretagne! Quel est l'état d'âme d'un autonomiste breton? Que peut-il souhaiter qu'il n'a point? Lui refuse-t-on de parler sa langue? L'empêche-t-on de suivre la religion de sa croyance?... Alors, quoi? Etre une province autonome au bout de l'Europe, être une Bretagne qui ne serait que la Bretagne, avec une capitale, un petit Parlement, des douanes, une industrie nationale, une petite armée et toutes les joies d'un Etat, chère Bretagne!... Et d'abord, où placerait-elle sa capitale, en Haute, ou en Basse-Bretagne? Et quelle langue serait l'officielle, le breton du Finistère, l'accent de Penmarc'h ou du Pays Bigouden (sic), ou celle du Morbihan?

HOR BREZONEG

Hor brezoneg ne vefe ket gwasket? Met ruz a raer warnan ar pezh ma e'heller!

Daou ugent vloaz a zo ma e'houlennomp digor evitan e holl skolioù Breiz ha bep wech hor goulenñ a vez roget ha stlapet en tan.

Ya! er bloaz 1938, goude ginivelez ar C'hrist er c'hraou, ez eus e'hoaz difenn da zeski brezoneg e skolioù Breiz-Izel, difenn d'e gomz el lez-varniou hag er c'hazarniou! -

N'eus bet grêt implij anezan gaud ar C'houarnamant nemet p'en devoa Clemenceau, epad ar brezel e'hoant da gaout aour ar Vretoned da heul e gwad!

HOR FEIZ

Ha ma ra divalo gouarnamant Paris d'hor brezoneg, d'hor Feiz e ra ken divalo all.

Gwechall pa deue rouaned Frans da ober eur bale da Vreiz e oa evit mont da bardona pe d'ar Folgoat pe da Zantez Anna.

Breman pa deu davedomp unan pe unan eus pennadureziou ar C'houarnamant, evel an Aotrou Lebrun, disul diweza, eo, peurliesañ, evit digeri eur skol dizoue nevez, d'an eur ma tle beza holl gristenien Breiz, daoulinet dirak Doue, en o ilizou.

N'eus den dizoue ebet, e Breiz, kouls lavarout ha, daoust da-ze, ne zaver d'eomp nemet skolioù dizoue. ha ne baeer neméd ar vistri-skol a zo e penn ar skolioù-se.

Ne gaver gwenneg ebet da rei da vistri ar skolioù kristen. Hag ar pezh a zo burzudusa eo e c'hellfed gouzanv, eun heulelep gwaskerezh, abaoe hanter kant vloaz.

Eur skrivagner gall bennak a zo, evelato, hag a wel sklêr, evel an Aotrou G. de La Fouchardière a skriv, en e gazetenn, d'ar 17 a viz mae 1938, ar pezh o devoa lavaret, en e raok, an Aotrou Fur, prezeger bras Bleun-Brug Plougastel hag an Aotrou L.-A. Pagès, unan eus skrivagnerien wella hon amzer :

Suivant l'axe de notre générosité républicaine, nous devons trouver fort sympathique cet effort d'affranchissement, comme nous avons toujours trouvé sympathiques les efforts des petites nations annexées à de grandes nations en qualité de provinces : jadis la Hongrie et la Pologne; plus tard, l'Irlande et la Pologne encore, ont bénéficié de notre bienveillance et de nos encouragements.

Depuis la guerre, nous avons vu de l'œil le plus favorable la multiplication d'un tas de petites nations provenant du frottement de grands états. Il y a eu un effort de fédéralisme dans le nord et le centre de l'Europe, ce qui rend de plus en plus difficile l'enseignement de la géographie. Et à notre grande surprise, Adolf Ier, qui arrondit chaque jour son vaste empire, vient de favoriser l'autonomie des Sudettes, dont personne au monde n'avait jamais entendu parler.

Le fédéralisme est peut-être la véritable solution à un problème de plus en plus angoissant qui oppose les trop grandes nations, sous la menace des conflits de plus en plus catastrophiques.

La doctrine de Monroe affirme le droit des peuples à disposer d'eux-mêmes. Qu'est-ce qu'un peuple? C'est une réunion de gens appartenant à la même race.

Je crains bien de décevoir ou d'offenser les sentiments les plus sacrés de nos patriotes en affirmant que la race française n'existe pas.

Mais il y a une race bretonne fortement typée. Il y a même une race auvergnate. Il y a une race normande. Il y a une race provençale. Il y a une race alsacienne, qui est une variété perfectionnée de la race germanique. Il y a une race béarnaise. Il y a une race tourangelle. Il y a une race vendéenne.

Il s'est même créé une race parisienne assez artificielle, qui comprend deux variétés : celle des boulevards et celle des faubourgs.

C'est tellement vrai qu'on dit de chacun de nous, lorsqu'il s'agit de définir son caractère ou de prévoir ses réactions : c'est un Breton, c'est un Normand, ou c'est un Parigot. Et, tout de suite, on a compris le type.

C'est une grande erreur que d'assembler dans un Parlement des Parisiens, des Tourangeaux, des Bretons, des Périgourdins, d'autres gens venus d'autre part, et d'attendre de cette tour de Babel des lois également bienfaisantes pour tous les citoyens de la république une et indivisible. La grande erreur de Robespierre fut sans doute sa haine du fédéralisme, par réaction contre la géographie d'ancien régime. La division de la France, en départements découpés de la façon la plus arbitraire, n'a aucunement atteint les anciennes provinces, où chacun de nous à ses racines.

Et nous continuons à dire : « Je vais en Touraine, je vais chasser en Poitou; mes enfants sont en Alsace; il y a des inondations en Gascogne.

Comme ces noms de vieilles provinces sonnent mieux d'ailleurs que celles des modernes divisions administratives : Bretagne, Vendée, Gascogne, Normandie, Touraine, Auvergne, Ile-de-France, Poitou, qui sont des mots émouvants et parfumés, riches en évocations et en souvenirs.

Il s'agit du bonheur des peuples. L'expérience a montré que les Républiques fédérales sont les plus heureuses, c'est-à-dire celles qui ont le moins d'histoires.

Voyez les Etats-Unis d'Amérique; voyez la république fédérale de Suisse, et pourtant, il y a une Suisse allemande, une Suisse française et une Suisse italienne. J'ai comme idée que, s'il y avait une République helvétique, une et indivisible, ce serait la guerre civile à l'état endémique.

P'eo gwir e ouezer an hent a dleer kemerout evit digas ar peoc'h perak n'her, c'hemerer ket?

Daoust ha ne vezo ket kemeret pa vezo re ziwezat?

Gwechall ha Breman

GWECHALL...

Betek ma teuas an Iliz d'en em skigna, dre ar bed, e veze gwerzet tud, evel ma vez gwerzet loened, breman.

Ar vorianed, n'eus ket keit-se, e'hoaz, u veze prenet ha gwerzet, troket ha gwall-gaset evel chatal; gwazed ha merc'hed, tud yaouank ha bugale, laket e vezent e renk an anevaled mut; labourat a rankent dreist o nerz ha koeza e izela stad ma e'hell eun den koeza enri; ne zellid nak ouz o gwiriou a vugale an dud, nak ouz o gwiriou a vugale an Aotrou Doue; kaset e vezent d'ar marc'had, gwerzet ha prenet : euzusa marc'hajou; an dra-se a oa dec'h.

HA BREMAN

Ken euzus hag an dra-se eo an trafik a raer breman eus ar re wenn, eus ar merc'hed hag eur ar vugale.

Trafik ar re zu a zo gellet e ziabenn; n'heller ket lavaret kement-se eus trafik ar re wenn.

Bemdez e vez tapet unan bennak, dre zindan, dre c'hevier, gant ar brenerien tud; ar re-se a oar komz ker flour ha kuza ker brao o menozioù hudur ma teuont a-benn da lakat da goueza en o rouejou, merc'hed ha bugale, a werzont, goueze, korf hag ene, evid arc'hant bras, d'eun trafiker lous bennak, o gwerzo, d'e dro, d'ar re o deus c'hoant do c'haout, evit maga o gwall youlou.

Ar merc'hed paour-se, eta, a zo gouestlet d'an hudurnez; koeza a raint doun er fank; koll a raint o ene goude beza gwerzet o c'horf; dont a raint hag e vezo donjer outo ha, pa vezint brein a-wac'h, a gorf hag a ene, e vezint silapet war an hent, er brasa dienez.

Hag arabad da zen ebet dont da lavaret d'eomp n'eo ket gwir an dra-se, rak re wir eo; ma klevfec'h an hanter hepken eus ar pezh hon eus klevet ha ma lennfec'h an hanter hepken eus ar pezh hon eus lennet, e c'homfec'h mantret!

SELAOUI KENTOC'H

Gwelet a rafec'h pegement a vere'hed a vez kaset d'ar broiou estren gant tud fallakr; d'an Amerik ez a eun niver bras anezo, hep bloaz; ya! hep bloaz, ez a dre listri dre dan, war dro pemp kant maouez prenet gant an dud fall-se betek Buenos-Ayres hepken.

Ha nak a bet a vez dastumet ha kaset da lec'h all? Ne vezont ket kaset atao, keit-se diouz ar gêr, met, és eo d'eoc'h gouzout seulvui e c'heller o e'has pell diouz o bro ha seul vrasoc'h e vez gouañdegez ar re o e'has.

Daoust ma 'z eus savet etre ar broadou eun engleo evit difenn ar plac'hed yaouank minorezed ha gouzout a rit pet plac'h yaouank a zindan ugent vloaz a zo bet kaset evelse betek kêr Alexandri :

Mat, er bloavez 1920 e voe kaset 64
er bloavez 1921 e voe kaset 140.
er bloavez 1922 e voe kaset 288.
er bloavez 1923 e voe kaset 474.

Hag abaoe eo êt an niver anezo war gresk e'hoaz ha ne gomzer aman nemet eus er minorezed hag eus re Bro-Frans hepken!

An dud divezet a ra an trafik hudur-se her gra, e c'hellit kredi, atao e kuz, rak ma vefent paket gand an archerien e rankfent paea ker ha mont en disheol, eur pennad, en eun toull bac'h bennak, met, m'o deus chans e c'hellont dastum are'hant bras, e berr amzer; anzavet o deus e c'hounezent, a-wechou, betek 5.000, 10.000, 15000 lur hag ouspenn, evic eur plac'h yaouank hepken.

Pajennou tennet eus al levrig bihan :

Ar risk! a zo aze atao! hag a zo mat e lakaat etre daouarn an holl vere'hed yaouank; her goulenn ouz an :

Dimezell M. De KERMENGUY, CLÉDER, (Finistère).

An Itron de Kermenguy

DOUE R'HE FARDONO

1848-1938

Paolina Maria de Saisy de Kerampuil a oa bet ganet e maner Traonjoly, e Kleder, d'an 18 a viz here 1848; he mamm, eun dimezell de Parcevaux, a varvas pa n'he devoa e'hoaz nemet pevar bloaz, en eur lezel pemp krouadur war he lere'h; goude he maro he fried a yeas da jom da Gastell-Paol gand e vugale; eno eo e tremenas ar re-man o yaouankiz; an diou c'hoar gosa a varvas e kreiz o brud; o breur Charles a lakeas e nerz hag e yaouankiz e servich ar Pab hag a yeas da Rom d'e zifenn; tri bloaz e chomas eno; pa voe diskleriet ar brezel 1870, e teuas e Frans gand ar jeneral

Charette, e stourmas evel ar re all hag e voe gloazet gand ar Brusianed, e emgann Brou, d'ar 25 a viz du; eiz deiz goude e varve, en ospital, e Chateaudun.

Paolina a gemeras da bried eur dijentil eus a Gleder, an Aotrou Gaston de Kermenguy; eureujet e voent, e iliz-veur Kastell-Paol, gand an Aotrou chaloni de Kermenguy, d'ar 26 a viz gouere 1869, deiz goude santez Anna. Da zeiz he eured, da bemp eur, ar plac'h nevez a glevas an oferenn hag a reas ar gommunion santel, hag abaoe, hep bloaz, epad an hanter kant vloaz, n'int bet o veva, an eil e serr egile, n'int bet manket morse da gommunia, o daou, en deiz-se, evit trugarekaat an Aotrou Doue.

Eur mab a deuas d'ezo, met ne jomas ket beo; eun all a deuas ha, bloaz goude, eur baotrez a varvas a-benn dek dervez; gwall ankeniet, neuze, ez ejont da bardona gant o mabig da Zantez Anna Wened; hep beza en em glevet e rejont o daou ar bedenn-man : « Itron santez Anna, diouallit hor « mab; grit ma vezo a-rao- eur e'hristen dreist, rak kentoc'h « eget e welont o trei kein d'e feiz e karfeomp e lavarfec'h « da Zoue dont d'e gere'het diganeomp! »

Ha setu nebeud goude ma oant distroet d'ar gêr, ar paotr a gouezas klanv, gwall glanv gand an derzienn-empenn. En em drei a rejont neuze ouz Itron Varia Lourd ha, war lavar ar medesin e-unan, e voe graet eur burzud e kenver ar c'hlanvour.

Bugale all a deuas d'ezo : pevar a zo aet d'ar baradoz ha c'houec'h all a jom beo c'hoaz, er bed-man.

Epad m'edo e Kastell-Paol, an Itron de Kermenguy a rene eur vuhez eus ar re gristena; aketus e oa d'an ofisou; mat da vont da gommunia; sevel a rae he bugale, e doujans Doue; rei a rae d'ezo skouer ar vertuziou kristen; skol gitekiz a rae d'ar vugale; mont a rae da welout ar re glanv, ar re goz, ar beorien; poama a rae da skigna ar c'hazetenou mat dre ar barrez.

He feiz a oa birvidik ha bras he devoision e kenver ar Pab. Daou vreur d'he mamm a oa bet soudarded ar Pab, koulz hag eur breur d'ez e he-unan hag he fried; eun dervez, enkrezet, ee'h en em erbedas ouz he gwaz : « Micherourien ar c'hele'hon katolik a zo o vont da Rom, emezi; kemerit

plas, en o zonez; it da c'houlenn e vennoz digant hon Tad Santel ar Pab; ezomm am eus anezi evit kenderc'hel gant va hent! »

He fried a zentas hag a zigasas d'ez e, bennoz Leon XIII. Adalek an dervez-se, e leverjont o chapeled, o daou, bemdez, evit goulen evid o bugale ar c'hras da ober bepred hervez youl Doue!

Er bloavez 1893, pa varvas he zad kaer, kannad Bro Leon e Paris, an Itron de Kermenguy hag he fried a deuas da jom da vaner koz Kervenguy, e parrez Kleder; eno e kendalc'has da ober vad, muia ma c'hellas ha da louzaoui ar re glanv a deue d'he c'haout; he dremm laouen a blije d'an holl ha m'he deus gloazet unan bennak, n'eo na dre c'harventez, na dre fallagriez.

Gouzout a rae tremen ker bras diouz an holl hag, en he c'her, ar brezoneg a oa er gêr; n'eo ket souez eta e vije bet laouen o welout he gwaz hanvet war goulenn an Aotrou de Mun hag an Aotrou de Guébriant, da rener kenta ar Bleun-Brug, eur garg hag a viras betek e yaro. Eur vaouez dilorc'h e oa; e lee'h beza troet ganti he-unan, ne zonje nemed er re all; morse ne veze klevet o klemm; pa veze lavaret d'ez e : « Goulennit an dra-man 'n dra digand an Aotrou Doue? » e lavare : « An Aotrou Doue eo a-oar-gwella petra a zo mat evidon; ne c'houlennin netra! »

Pa varvas he fried d'an 20 a viz gouere 1920, e kavas kalet an disparti, met ne ehanas ket da veuli Doue!

En he c'hozni, deuet da veza fall en he bale, e veze klevet alies o lavarout, en noz : « Ho polontez bezet graet, o va Doue! ra vezin bepred laouen o senti ouzoc'h! »

A-raok mervel, ne jomas ket daou zevez penn-da-benn, en he gwele, he daoulagad, ken sklêr, betek neuze, a oa serret kloz; ne ziskoueze anaout den ebet; met war he diweuz, betek ar mare diweza edo hano Jezuz hag hini Mari; he fater a deue frêrs ganti betek he zremenvan hag eur bedi eo e roas he ene da Zoue d'an eil a viz mae 1938.

War ar varv-skaon e oa koant evel an deiz; moused'hoarzia a rae hag an dud a lavare : « Liou ar zantelez a zo warni! »

D'ar 5 a viz mae, pa e'hoarze an heol, e barr an neuv, e treuzas evid ar wech diweza liorz ha bali he maner, leun a

e'hlasvez, a vleun hag a gan, evit mont da ziskuiza, e tal he fried, e bered he farrez; eur bern tud a heulie ar c'horf hag a gemere perz e kanvou he bugale.

Pell e chomo er sperejou ar gwel eus itron goz Kervenguy, gand he bleo gwenn kann a rae d'ezu eur gurumenn ken kaer, he devoa sanket ken doun, en he c'halon komz eil lizer sant Yann, abostol ar garantez : « An hini ne gar ket e vreur a wel, penaos e e'hellfe karout Doue ha ne wel ket! » ma skede war he zal eun eulfenn eus madelez an Tad hag a zo en nenv.

F. H. B.

KELETER AR MIZ

I. — BLEUN-BRUG LANUON

D'ar 16 viz mae diweza, renerien ar Bleun-Brug o deus grêt, e ti-kêr Lanuon, eur vodadeg evit renka ar goueliou ha sevel ar strolladou a zo ezomm anezo euid o e'has da benn.

O veza m'ema redadeg kezeg Lanuon, d'an 21 a viz eost, ar goueliou, elee'h beza grêt eus an 20 d'ar 24 a viz eost, a vezo grêt eus an 3 d'ar 7 a viz gwengolo hag a vezo renet gant an Aotrou Serrand, eskob Sant Brieg ha Landreger.

War Feiz ha Breiz miz gouere ee'h embannimp reolenn ar Bleun-Brug a zeu a roio tro d'eomp da lida, evel m'eo dleet, goueliou milvet bloaz adrenkidigez Breiz, gant hon Duk Alan, er bloaz 938.

Pedi a reomp renerien ar strolladou kanerien a fell d'ezo kemerout perz e kenstrivadeg ar c'han, d'ar 6 a viz gwengolo, e Lanuon, da rei kenta ma e'hellint o hano d'an dimezell Gen. a Gervenguy, sekretourez Lez-Varn ar Zonerez, maner Kervenguy, Cleder (Finistère).

Al leor kanaouennou a zo ezomm anezan evit kenstrivadeg 1938 eo.

a) Hini 1923 (priz 20 real), euid ar strolladou a ziu ha teir mouez.

b) Hag hini 1937, euid ar strolladou a gan e peder mouez: ar c'han a zo da zeski eo kantik brezonek sant Erwan ar mestr soner brudet Guy Ropartz.

Goulenn al leoriou-se ouz Union des Œuvres Bretonnes, Pleyber-Christ e/c, Mme Veuve Caouissin 22-092, Rennes.

II. — KERVREIZ

Kervreiz eo hano eun ti savet e Paris da rei tro d'ar Vretoned divroet, e ker-benn Bro C'hall; d'en em voda euid ober ennan o labour breizek.

Eun dra vat kenan eo, hag en doare-se e vezo gwellaet kalz al labour a ra hor c'henvroiz divroet euid Bro o c'havell: ar skol vrezonek, ar studiadennoù, ar prezegennou, e brezoneg hag e galleg, diwarbenn Breiz, he yez, he arzou, he giziou, he istor, hag ar broiou keltiek. Kement-se a vezo grêt e Ker-Vreiz.

Ar bodadegou kenta a zo bet mat dreist hag a ro fizians en amzer da zont Ker-Vreiz.

Ouspenn-se e Ker-Vreiz e kaver eul levraoueg vrezonek, digoret bep sadorn azalek 15 eur 30 betek 17 eur.

Chomlec'h Ker-Vreiz eo: 43, rue Saint-Placide, Paris VI.

Feiz na Breiz a giunig e wella goure'hemennou d'ar Vretoned o deus savet Kervreiz, Ti Bretoned Paris.

III. — DOUGLAS HYDE

Iwerzoniz a zo o paouez henvel da genta Penn-Rener o Stad, an D' Douglas Hyde, kelenner e skol-veur Dublin.

An A. Hyde eo a grouas eun emgleo evit difenn yez keltiek Eire, er bloaz 1893; 67 vloaz en deus.

An dibab graet anezan, daoust ma 'z eo protestant, a zo bet kavet mat tre, gand ar c'hardinal Mac-Rory hag hoil eskibien all Eire.

An D' Douglas Hyde a gemero ar garg a e'houarner bras Eire henman a veze hanvet gwechall gant roue Bro-Zaoz.

IV. — AR C'HENDALC'H HOLL GELTIEK

Ar c'hendalc'h holl geltiek a vezo grêt, er bloaz-man, o enezenn Mon, eus an 29 a vezeven d'ar 6 a viz gouere.

Ar re o defe c'hoant da vont d'ar goueliou-se a zo pedet d'en em glevet gand an A. Moeaer, 4, Cité d'Antin, Brest.

V. — AR BREZONEG ER C'HUZUL MEUR

Kuzulierien ar « Finistère », e gorsez miz mae, o deus votet a-du gand ar brezoneg ha goufennet ma vije desket e skolioù

an danvez mistri, er skoliou krenn hag er skolachou.

Penaos e vezo gellet hen deski er skoliou bihan, ma ne vez ket desket, da genta, d'ar vistri a vezo laket e penn ar skoliou-se.

VI. — DIMEZIOU HOR MIGNONED

Kelou a deu d'eomp eus dimezi Ronan Caouissin gand an dimezell Janig Lúcia, kelennerez e skol Ursulinezed Sant Brieg, c'hoar ar gánerez vrudet Tinaik.

Ronan Leon, studier medesin gand an dimezell Madalen Marchet, kelennerez e Kemper.

Dennoz Doue ha Sent Breiz war an dud yaouank-se.

VII. — KANVOU

Erbedi a reomp ouz hol leñnerien :

Mari Choleau, c'hoar an A. Choleau, rener « Unvaniez Arvor » Maro e Vitreg d'an 8 a viz mae diweza.

Emil Delisse, maro e Montauban, d'e vloaz ha pevar ugent.

An A. Per Lesvenan, person Landudal, maro, en e barrez, d'e driovec'h vloaz ha tri ugent. Doue r'o fardono.

Lenñ ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons, gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg) . . .	12 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK, gant ERNAULT (Prudhomme)	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON, gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon)	75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I) . .	10 fr.
JAFRENNOU, Ti « An Oaled », Kerhaez (levr II)	12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL- LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur	2 fr.
Pep levrenn gant gériadur	3 fr.
SKETLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn	8 fr.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er FAOU. — Ar c'habinet a consultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16.

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ

Renet gant an
Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOÛZ AR BLOAZ

Breiz..... 15 lur — Frans ha broioù stag outi..... 48 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro..... 20 lur
Koumananchou a enor..... 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Lenh ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant E. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg.... 12 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I) : 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhaez (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED. (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 2 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 3 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Selaouit mat !

BLEUN BRUG LANUON

a vezo grêt d'an

Brudit an c'helou-se en
dro d'eoc'h

3, 4, 5, 6, 7

a viz

GWENGOLO

1938

74^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 7

MIZ GOUERE 1938

FEIZ HA BREIZ

O ! MAMM HOR BRO

n darn vrasa ac'hanomp a lavare, eun
deiz, an Aotrou Buleon, a zo deuet da
gredi eo santez Anna hor santez d'omp-
ni ha d'omp-ni, hepken; eur fazi eo;
santez Anna n'eo na d'ar C'hanada
hepken, na da Vreiz hepken; santez
Anna a zo d'ar bed kristen a-bez.

Pedet eo n'eo ket hepken gand eur
bobl hag en eun tammik korn eus an
douar; pedet eo gand an holl poblou ha dre bevar c'horn ar
bed.

Koulskoude em eus eur ger da lavarout, eur ger ha n'hellan
ket hen tevel, eur ger a bouez. Studiet em eus piz penaos,
eo bet savet an holl chapelioù a zo strewet stank, dre ar
bed, en enor da zantez Anna; holl int bet savet gant dour,
an den; unan hepken a zo bet savet gant dour Doue ken-
toe'h eget gant dour an den hag eo an hini ma lavare santez
Anna, he-unan, e brezoneg, diwar he fenn. — « Dibabet em
eus al lec'h-ma, va-unan, ken troet e oan outan; an Aotrou
Doue e-unan a fell d'ezan e vefen enoret aman! »

Ha setu aze perak ez eo deuet Keranna, demdost da Wened,
da veza kêr-benn devoision ar bed kristen da zantez Anna;
eno eo e kav ar muia he dudi; eno eo e vez tanaoa he skouarn;
eno eo e vez tenera he c'halon; eno eo e ra he burzudou
kaera.

O! Breiziz, va breudeur ha va c'hoarezed, d'omp da Ge-
ranna, er miz-man, dreist-holl d'ar 26, da zeiz ar pardon
bras, d'en em erbedi ouz mamm hor Bro, rak ezomm bras
hon eus-e teufe, war hor sikour : anez emamp koll; klevit
'ta kentoe'h ha gwelit.

Er bloaz 938, hon tadou koz, renet gant an Duk Alan, tre e'het ganto enebourien gouez Breiz, a zistroe eus an harlu da adsevel o bro; mil bloaz dres, goude, er bloaz 1938, o bugale vihan, niverusoc'h niverusa, a rank kemerout, d'o zro, hent an harlu hag o gweler o vont, a-bell bro, da glask o bara, evel ma ne vije ket gouest ken douar Breiz da vaga he bugale.

Petra a zo digouezet eta? Enebourien nevez Breiz, gwasoc'h eged ar re a zo bet tre e'het breman ez eus mil bloaz a zo deuet da ober o reuz; o klask diframma diganeomp hor Feiz emaint; o klask mouga ar brezoueg e genou hor bugale emaint; hol laket o deus war an douar noaz.

O! Anna, Mamm hor Bro, Mater Patrice, kemerit truez ouz ho pobl reuzeudik; petra ne vezo ket lavaret diwar ho penn ma n'hor selaout ket, Anna potentissima; n'ho peus galloud ebet ken, na war ho Merc'h, na war ho Mab bihan.

O! mirit hor Feiz splann; mirit hor Breiz yac'h ha grit ma e'hell ar re ac'hanomp a rank debri bara e'houero an harlu distrei adarre da vro: o Mamm ha beza barrek da e'hounit enni o bara, hini o e'horf, hini o spered hag hini o ene, er peoc'h hag e'levenez.

Evelse bezet graet.

Tud diwar ar mêz kouezit d'an daoulin evit meuli Doue...

« Ar gwiniz er parkoù 'raok pell a vo melen
Ne vanko ket e'hoaz bara da vab den. »

Setu ar gwerziou e'houek a zav betek va muzelloù, en deiziou kenta-man, a viz gouere, o vont hag o tont dre henchou va bro...

En arvor ha war ar menez, an ed a zo en o bleun : bleunia reont a-raok meleni, bleunia evit gellout rei d'eomp puilhoc'h frouez, bleunia evit rei d'eomp eun digoll kaeroc'h eus hor poan.

A o sellet outo oc'h houlenna breman evel gwagennoù ar mor bras, ouz o gwelet ken uhel, ken seder, ken beo, nag e kavomp eo aet breman pell diouzomp an amzer-ze, ma taolomp an had ken munudik en douar.

Gwelloc'h e komprenomp hirio oa mat, oa just d'eomp ha'er boan, evit saoura gwelloc'h ar pezh a welomp breman dirak hon daoulagad hag a zo evidomp, tud diwar ar mêz, dudiusa taolenn a zo er bed.

An ed o tarevi eo a ro d'hor parkeier o gened hag o sked. Ene an douar, ar pezh a ro d'eomp a wella hag a gaera eo an ed! Ha n'eo ket evel respont Doue d'ar goulenn ankenius a reomp d'Ézan er Batez, pa lavaromp : « roit d'eomp hirio hor bara pemdezic? » Ha n'eo ket an ed eo a deuio da veza ar bara a zebrimp evit mezur hor e'horf? Ha n'eo ket an ed eo a detio da veza an hosti a vago hon ene ken alies en-krezet gant samm ar vuhez?

An ed o tarevi, bep bloaz d'ar mare, ha n'eo ket e'hoaz ar merk sklera e kemer soursi an Tad a zo en nenv eus e vugale a zo war an douar?

Pa welan an parkeier leun a zanvez bara e sav ennout droug ouz an dud-se, ken stank en hon amzer, tud a nebeut a feiz, krenerien, hag a vez atao o klemm, o lenva, dre ma fell d'ezo muzula galloud ha madelez ar c'hrouer gant o skiant verr ha fallakr.

Doùe Hen a zo bepred feal, bepred madelezu!

Perak an den o welet pep tra o tont atao d'e boent, ne deufe ket da gaout eur fizians divrall?

Tud diwar ar mêz, dirak ar parkou ed o tarevi, kouezit d'an daoulin evit meuli Doue :

« Hepdan, netra ne gresk en hon douarou

Eus e zourn hepken e teu an holl vadou. »

Dirak an eost o vont adarre d'hon digoll eus hon labour, sonjomp en Hini hen ro d'eomp, sonjomp diskouez d'Ezar hon anaoudegez vat.

Re wir eo, siouaz! Epad an hany, da amzer an eost, p'emant holl vadelezu ar c'hrouer, dispaket ken splann, dirak an daoulagad, eo e teuer d'hen ankounac'haat ar muia.

Mare an eost hag a dlefe dougen an dud da veuli ha da az-veuli o Zad eus an nenv, a zo alies eun amzer a yenien hag a leziregez evit an eneou.

Hag aman eo mantrus an digareziou m'en em harper warno!

Diouz ar mintin war zigarez ma vez savet an heol araok an dud, ar re man n'o deus ket, war o meno, a amzer da goueza d'an daoulin evit ar bedenn. Mall eo kregi gant al labour! Pa zeu an noz, e c'hoarvez henvel, abalamour ma vezer chomet diwezat er park, ne vez ket amzer da zaoulina. Mall eo mont da renoz!

Ha d'ar zul, war zigarez m'en em gaver skuiz, e klasker an oferenn verra ha n'eus mui a nerz da zizrei eun eil gwech d'an iliz, evit ar gousperou.

Diwallomp ne zeufe Doue, da skuiza ganeomp d'e dro, ha d'hon dilezel :

« Kemeret ha chom hep rei

Lak ar garantez da drei. »

L. B.

Eur vretonez yaouank

II. — GALLOUD AR MAMMOU

D'an 29 a viz du 1909, kleier iliz Plougerne, gand o mouezou kel laouen, a embanne ez oa ganet, er barrez, eur gristenez muio'h, Adriana Fichoux. Badezet e voe gand an Ao. Floc'h, hirio persoun e Carantez.

Kerkent ha ma tigoras he spered d'ar wironez hag he c'halon d'ar garantez, aked ar baotrezig oa beza henvel ouz he mamm; en eur vro gristen evel hon hini, e'heant bras ar bugel a gar e dud, eo bale war o roudou. Ar garantez eo a ra d'ezan mont, dre an hent-se, an tosta ma c'hell d'e gerent. Eun deiz, unan eus he mignonezed a c'houlennas ouz Adriana :

— Pehini eo a garez ar muia, da dad pe da vamm?

— Va c'harantez evit va zad hag evit va mamm a zo ker birvidik, emezi, ma ne ouzoun ket pe hini e karan ar muia.

O karout he mamm evel ma rac, n'eo ket souezus he defe poagnet gant kement a youl da veza henvel outi. En eur skriva eur ger diwarbenn mamm ar Vretonez yaouank, Soaz ar Borgn, hor menoz eo enori mammoù kristen hor bro. Follout a ra ganeomp meuli dreist-holl ar vuhez kuzet, a renout, en o familh, e garantez Doue hag an nesa. O sellout outo, o bugale o deus da reh eur vuhez kaer evel o hini.

BUHEZ KUZET

Beva pell diouz trouez ar bed a zo eun eienenn a eurasted. An eneou a en em ro a-zevri da zarempredi follenteziou ar bed, ne dint nemeur kaer nag eurus : peurliesha e sank enno krabanou lous an techou fall hag e pouez warno samm pounner ar pec'hed milliget.

Splann eo ar wirionez-se evid hor mammou kristen, ha gand evez ec'h en em zivallont int-i hag o bugale diouz sklabez traou direiz ar bed; a rummad da rummad, a-dreuz ar c'hantvejou, e skignont en hon touez goure'henn an Aotrou Doue :

« Evit beza den mat, heuilhit lezenn Doue;
Na garit' traou ar bed, traou a goll an ene. »

Beza kuzet e Doue, en eur ober hon deveriou evitan evel m'eo ret, setu unan eus ar c'henteliou kenta a zeskas Adriana o selaou he mamm hag o sellout outi. Koulskoude, kement-se ne vire ket ouz ar vamm da ober eun digemer laouen d'an dud a deue daveti; ar pezh ne garie ket, eo redek heb ezomm a gleiz hag a zehou, evit strani diwarbenn an dra-man hag an dra-hont, evit koll an amzer e komzou goull ha didalvez. N'edo ket heb anaout ar c'homzou-man leun a furnez :

« Etouez an dud, he weeh m'oun bet,
Disteroc'h den oun distroet. »

Ha neuze eur vamm vat a dle dale' hmat kemerout preder gand he bugale, evid o sevel hervez Doue. Poagnet he deud da zigas da wir ar c'homzou :

« Eur vamm dener, diwar he ziad,
Ne zistro kalon na lagad. »

Arabad na deufe den da rei meulenti d'ezi, evid al labour a rae : re e kariae an izelled a galon. Ouspenn, kredi start a rae : al labour a zo evid an den hag henman a dle her e'has da benn gwella ma e'hell. Pegen talvoudus eo, d'an dud a zianavez al lezenn-ze douget gant Doue, teurel eur zell war buhez hor mammou kristen, evit kemerout skouer diwarno! N'eo ket, dre o c'homzou, eo e teskont d'eomp karout al labour, met pell diouz lagad an dud ha dindan lagad Doue, e karont, dre o c'herou, kaerder ha brasder al labour.

« Kaeroc'h eo al labour eget na deo komzou;
Heb al labour, ar boued a zo divlas d'ar genou. »

Dreist-holl, dre al labour graet e karantez Doue, e c'hounezomp ar baradoz. Karout Doue setu ar gelennadurez talvoudusa a roas he mamm da Adriana.

E KARANTEZ DOUE HAG AR WERC'HEZ

Penaos ne dridfe ket hor e'halonou gand al levenez hag an anaoudegez vat, pa welomp ervat peger bras eo karantez hor mammou evit Doue? D'ezo, goude da Zoue ha da Vari, eo e tleomp an eurvad da danva an eürusted a gavomp oc'h heuilh ar goure'henn diskennet eus an nenv war an douar : « Tec'hit pell diouz an droug ha grit ar vad. » Dale' hmat int bet pleget war hon ene evid hor sikour da join dibee'h ha da greski er c'hras.

Ar gelennadurez-se n'he deus ket manket da Adriana. Muioc'h eget ar c'homzou koulskoude, ar skoueziou o deus galloud :

« Kelenn hadet war hep skouer vat
A zigas founnus an drevad. »

Abred, ar bugel a e'hellas gwelout an aked he devoa he mamm d'en em zivall diouz ar pee'hed. Daoust d'ar fizians vras he devoa e madelez Jezuz, he aon da zisplijout d'ezan n'oa ket bihan. Ouspenn eur wech eo bet klevet oc'h an zav : « A ma oufemp petra eo ar pee'hed, ne gouezfemp ket emman. » Pa glevas, eun droig bennak, eur gomz hag a oa eun tammig dizoare, ne voe ket evit mirout da ziskouez pegement a boan e rae d'ezi an dra-ze. Eviti n'he defe nemeur kredet kailhara he muzellou gand an distera komz divalo. Alies e lavare d'he bugale : « Va zad a garie kenan an Ao. Doue; aon en devoa da zizinti outan; ne lavare morse an distera komz noazus. Bezomp henvel outan! »

Karout Doue eo en em zivall diouz ar pee'hed. N'eo ket awalc'h. Karout Doue eo dreist-holl ober ar mad. Da eur vamm a familh, ober ar mad hervez ma fell gant Doue, eo rei d'ezan bugale yac'h a gorf hag a ene. Dre an hent-se, eo e teu da gaeraat he ene ha d'her savetei. Evit kas da benn al labour talvoudus-ze, pebez feiz krenv eo ret d'ar vamm kaout! Mamm Adriana a vage he feiz er bedenn, e sukramant ar binienn a reseve hep miz, ha e'hoaz o tostant hep sul ouz sakramant an Aoter, oc'h heuilh gand evez ofisou an Iliz, o lenn an Aviel ha leoriou santel evel mar den « Bali an Nenv », « An Eüriou santel »... Dreist-holl, en em blijont a rae kement en Iliz, ma lavare, eur wech, da unan eus he

bugale : « Morse n'oun bet inouet en ofisou, n'eus forz peget int bet... »

An devosion vras he devoa da Basion hor Zalver he c'hennerze er poanion stag ouz deveriou he stad. Poagna a reas ive da zila e ene he bugale an devosion gaer-ze, hag evit-se e teske d'ezo lavarout, pa dremenent ebou eun groaz, ar bedenn-man :

« Me ho salud, kroaz venniget,
Ha kement kroaz a zo er bed :
Jezuz, en ho c'hreiz krusifiet,
Evidomp, deus e wad skuliët. »

Karantez evit Doue ne da ket hep karantez evid ar Werc'hez. Adriana a zeskas ive gand he mamm karout an Itron Varia. E bro Itron Varia, ar Follgoad, ha Rumengol piou ne garfe ket ar Werc'hez, hor mamm ker madeleuz?... Araok mont da gousket, Soaz ar Borgn, goude beza poket d'ar C'hrist, a boke da skeudenn ar Werc'hez, a oa e kichen he gwele; ha gand ar rozera en he dourn hag an Ave Maria war he muzellou, eo e sarre he daoulagad.

H. B.

(Da genderc'hel.)

~ Evnig Arvor ~

D'am mignon mat Evnig Arvor.

Va-c'ha-lon baour 'zo glac'ha-ret, kol-let am
eus eur mi-gnon, eun Evn ka-ret O! Pe-bez keuz!

Va c'halon baour 'zo glac'haret :
Kollet am eus
Eur mignon, eun Evn karet;
O! Pebez keuz!

Goullô da neiz, goullô da glud.
Nijet out kuit!

Va c'halon baour, rannet ha mut,
A ouelo d'it.

Ne glevin mui da vouez tener
War lein ar skourr,
O richanat drant ha seder,
O kana flour.

Ne glevin mui o tregerni,
An draoñienn c'hlas,
Ne glevin mui o tasseni,
Ar menez kras.

Ne glevin mui da delenn aour,
O Barz brudet!

Ne glevin mui va Evnig paour,
Pell eo kludet.

Perak, perak, Evnig mibin
Out aet keit-all?

Perak, perak mont ker mintin
Da vro ar Gall?

Distro, distro, ô Labousig!
Va Mignon mat,

Ma klevin c'hoaz da vouez dousig
War lez ar prad.

Distro buan, distro d'az neiz,
Kuita Bro-C'hall!

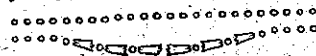
Bro au harlu, drasterez Breiz,
Hounnez 'zo fall!

Va c'halon baour a zo mantret :
Glac'har ha keuz!

Va Evnig mat 'zo dianket,
O pebez reuz!

Laouenanig Breiz.

ANNAIK

E Bro-Wened, en eur barrez vihan, e veve Per, eul labourer koz, ha n'en devoa bet, en e vuhez, nemet doan ha displi-jadur; yaouank flamm e oa c'hoaz, pa gollas e vamm hag e dad a eil-zimezas gand eur vaouez fallakr a veze heb ehan o skei war ar c'hrouadur ha ne roe tamm boued ebet d'ezan, kouls lavaret; an tamm bara zee'h a veze stlapet d'ezan gand e lez-vamm a veze ken kalet ma ranke e zouba en dour sklêr, a-raok hen debri. Kaset e veze da loja er c'hraou, etre treid ar zaout, pe e lochenn ar c'hi a roe eur plas d'ezan, en e gichen, hag a zelle outan en eun doare truezus.

Per n'anavezas morse teneredigez ha karantez eur vamm; n'oa nemet truilhou, en dro d'e gorf, tok ebet war e benn, botou ebet ouz e dreid, bepred diarc'hen, e stlake e zent, gand ar riu er goanv, e veze kignet e dreid gand an drez hag ar vein en hanv hag er gêr n'en devoa da c'hortoz nemet komzou flemmus ha sellou fall ha brao d'ezan c'hoaz pa ne goueze ket ar vaz warnan.

Pa varvas e dad e voe kaset er mêz eus an ti gand eur vaouez divergont hag ez eas da zervicha en eun atant, dem-dost d'e gêr; e bae n'oa ket bras, met lojet ha bevet e oa ha ne e'houlenne ket hirroc'h.

D'e zeiz vloaz war nugen e timezas gand ar vatez, eur plac'h yaouank fur n'he devoa ket eul liard war he hano, hag ez ejont o daou da veva en eun ti-soul, er penn-all d'ar barrez; a-benn bloaz e teuas d'ezo eur mab, met ar vamm yaouank, siouaz, a varvas eiz dervez goude ar vadiziant.

Per a boanias muioc'h mui da c'hounit bara d'e vabig ha d'ezan hag an amzer a yeas en dro; ar mab a zavas hag a zimezas gand eur benherez he devoa eun hanter mil fas douar a leve.

An tiegez ne jomas ket pell, en e zav; ar priedou a voe dastimet gand an Ankou, er hevelep sizun ha Per a jomas adarre e-unan penn war an douar, gand eur baotrezig vihan,

Annaik he hano, ha n'he devoa ket a vloaz c'hoaz, mat a walc'h, pa varvas he zud.

Ha breman edont o daouik a-unan, ar vere'h vihan hag an tad-koz, an eil o sikour egile; jaô o devoa an eil ous egile, laouen e oant en despet d'o faourentez, rak, a drugare Doue, al laouenedigez n'eo ket stag ous ar binvidigez, ha muioc'h a dad a vez gwelet o c'hoarzin war eur bern mein eged war eur bern aour. Annaik a oa koant ka drant, troet da gemeret ar vuhez evel ma teue, labourerez ha kempenn. Aoza a rae ar boued, trei a rae an douar el liorz, poania a rae da ziskouez anaoudegez-vat d'he zad-koz, en devoa poaniet kement ganti. Eur skouer e oa d'ar plac'hed yaouank all: ne zae morse eus ar gêr nemed da vont en iliz, met bemdez, avat, e ranke mont d'ar vourc'h, diouz ar mintin, da glevet an oferenn ha da gommunia « da glask nerz, emezi, da gendere'hel gand va labour.

Araok mont ermêz eus an liz, ne vanke morse d'en em-drei ouz skeudenn Santez Anna ha d'en em erbedi ous he fatronez; eur skeudean e oa, hag a oa henvel ous ar skeudennou a weler e holl ilizou Breiz; holl o anavezomp. Santez Anna, gand he dremm madelezeus a venn lavaret d'ar re he fed: « Bezit dienkreiz, Bretoned karet; war evez emañ evit ho sikour p'oc'h eus ezomm, ha dourn va Mab bihan ho pennigo! » Annaik a vefe frealzet ha kennerzet bep tro ma e'houlenne skoazell digant santez Anna; gouzont a rae he devoa, er baradoz, eur vamm-goz, ha fizians he devoa enni.

Buhez an den war an douar-man n'eo ket hirr, ha Per, dinerzet gand ar boan hag an trubuilhou a oa falleet daou pe dri miz a oa! Krog e oa en e zeitek ha tri-ugent, ha n'eo ket gwellaat a reer d'an oad-ze! Dont a reas hag e rankas chom en e wele, heb loc'h; e vere'h vihan ne e'helle ket mont dioutan, pennad ebet; ne e'helle mui, zoken, mont d'an oferenn; en eul lec'h distro oa savet an ti; eun tamm geun fall a ranke da dreuzi evit paka an hent; karget e veze ar bouteier gand an dour-gwern; Annaik hag he zad-koz ne reent ket eur van, evit-se, p'oant yac'h o daou, met ar c'henta a oa torret gand ar gozni hag ar plac'h yaouank ne grede ket ken e lezel e-unan. O veza m'oa ken diês-se mont betek an ti, ne deue penn-kristen ebet d'o gwelet! hag an amzer didruez

a 'z ae en dro atao, hag an Ankou, ken didruez all, a dostae sioulik.

Eun dervez e voe skoet Annaik o sellet ouz ar pôtr koz, dilavar war e wele, liou ar maro varnan! Gwall glac'haret, e c'hellit kredi, ee'h en em daolas d'an daoulin en eur ouela, hag e lakeas he holl feiz en he fedenn! Petra bennak ma ne 'z ae ket d'an iliz, ne vanke morse da lavaret he Fater hag he japeled penn-da-benn, ha d'en em erbedi ous santez Anna :

« Patronez ar Vretoned, emezi, gwelet a rit pegen nec'het
« oun! ne deuy den beteg ennon, rak n'eus nemet lagenn
« vardro an ti; va zad-koz a zo dare da vervel ha n'eman
« ket ar poent d'in da vont eus ar gêr! ha koulskoude, e
« lezel da vervel, heb beza bet e sakramanchou, ne rin ket!
« An Aotrou Person n'oar ket eo disteraet tad-koz, anez e
« teufe d'e welet, kerkoulz ma 'z eo ous e dud klanv! »

A vouez uhel he devoa komzet, ha Per a c'hellas chacha eus e galon war e vuzellou, eur ger : « Ya, ar beleg! kerz d'e gere'het! »

Met, kerkent ha ma voe echu ganti he fedenn, Annaik a welas an or o tigeri goustat, goustat, hag e ehomas souezet o welet! o tont en'ti, eur vaouez war an oad a vouez'hoarze outi, gand eun dremm koant ha laouen; en dro d'ezi e oa eur vantell rouz; war he fenn, eur c'hougoul a hevelep liou; he bleo a oa gwenn-kann, he daoulagad madeleuz, he mouez flour!

Dont a reas beteg ar penn uhelâ, hag e lavaras :

— « Petra glevan? en em gavet mat oun, evit doare, da
« zee'ha da zaerou, plac'h yaouank? daoust ha kement-se a
« anken az peus? ha diwarbenn petra? »

— O itron! eme Annaik o tifronka muioc'h-mui; gant
« Doue hag ar Werc'hez hoc'h degaset aman! Ne nac'hoc'h
ket ober eur vad evidoun ha me d'am zro; a vezo ho servi-
cherez beteg ar maro ha dreist! »

— « Ha pe seurt vad, va merc'h a c'hellfen ober evidout?
« gant plijadur her grin, ma 'z eo em galloud hen ober.

« — Me'ho ped, itron vat, livirit d'an Aotrou person
« dont da rei e sakramanchou d'am zad-koz a zo o vont da
« vervel! Gwelit hoc'h-unan e pe stad eman! »

— « Arabad eo d'it fallgaloni, eme ar vaouez; mont a
« ran war-eun da gere'het ar beleg.

Mont a reas ermêz, hag abenn eur pennad e teuas endro, gand an Aotrou Person; Per a voe nouet; ar beleg a roas d'ezan an absolvenn, ha, gant devosion, e resevas e Zoue.

Ar vaouez dizanvez a respontas d'ar pedennoù, ha goudeze e chomas gand Annaik e-kichen ar gwele; etre o diwrec'h e tremenas an tad-koz, araok an noz, hag an itron karantezus ne yeas kuit, nemet pa oa renket an traou en ti, ha laket Per war ar varv-skaon; Annaik ne glevas mui hano anezi.

Hogen, epad an amzer-ze, ar sakrist Fanch Jegou, a oa dies e benn! en iliz e oa bet, goude lein, o kempenn an traou wardro an aoter, abenn ar zul, ha, p'edo arru er mêz, e chomas mantret o welet goullou plas santez Anna!

— « Petra 'r foultr? emezan; al laer a zo bet en iliz!
« skeudenn santez Anna a zo aet ac'hanen? Kaer en devoe
« furchal e kement korn a oa en iliz, ne gavas seurt!

— « Yann al Lipous emezan, en deus graet an taol, ha
« kuzet ar zantez, dre farserez! Gortoz, ma livirin d'an Aotrou person! »

Ha Fanch mont d'an daou-lamm beteg ar presbital. Pa glevas gant Janed e oa aet an Aotrou person da di per goz e yeas d'e ziambroug, hag e reas ar gont d'ezan penn-da-benn. Hag o daou, d'ar red, d'an iliz, ha klask, ha turia e peb lec'h, met ne voe kavet skeudenn ebet!

— « Iskisa ma kavan, eme an Aotrou person, eo n'eus aet nemed an dra-ze gand al laer! eur skeudenn he n'he devoa ket kalz a dalvoudegez; ha n'eus aet na kalir, na kroaz, nag ostansouer... netra.

Met, piou a voe sebezetoc'h e'hoaz diouz an noz, pa yeas d'ober tro an iliz araok sarri an dorjou? Fanch ar c'hloc'her, Fanch Jegou, pa welas en he flas adarre, o vouez'hoarzin ouz an dud, santez Anna, distroet d'ar gêr!

— « Chê! emezan, n'oun ket dall koulskoude! ha n'em eus bet banne ebet hizio!

Eehui brao a ra an istor, ha kement-se a zo mat :

Annaik a en em dennas, nebeud goude, en eur gouent e Gwened; kemerout a reas evit hano leanez, hano santez Anna mervel a eure koz-koz; ne vefe graet anezi nemet : « Al Leanez he deus gwelet santez Anna.

Tennet diwar danevellou an Aotrou de Parscau gant
TINTIN ANNA.

KELEIER AR MIZ

E EIRE (Iwerzon.)

E Eire ez eus bet votadeg; kostezenn an Aotrou de Vatera he deus bet an trec'h war an holl gostezennou all p'eo gwir he deus he-unan 114 depute pa n'o deus an holl gostezennou all nemet 65.

An doktor Douglas Hyde, rener-meur Eire en deus kemeret e garg a rener meur d'ar 25 a vezeven diweza, dirak an aotrou de Valera, hag holl bennou bras all ar C'Houarnamant.

Meur a brezegenn a zo bet grêt e iwerzoneg endra ma tenned 21 tenn kanol en enor da Rener-meur kenta Eire, enezenn ar Zent, ar genta eus an holl broiou keltiek he deus gallet gounit he frankiz.

GWIRIOU BREIZ DIRAK AL LEZ-VARN

D'an 22 a viz mezeven diweza eo bet barnet e Roazon Gwennaël Laine, Andreo Geffroy ha pemp eus o c'hamaraded tamallet da veza skrivet war mogerioù tiez ar C'houarnamant, e Sant Brieg hag e Roazon, komzou hag a ziskouez ne blij ket d'ezo gwelet Bro-C'hall o waska Breiz evel ma ra. Galvet o devoa an A. Perrot hag an A. Guyesse da vont d'o harpa.

An A. Perrot, goude beza anzavet pegement ez eo ret mont, hervez spered an Iliz, dre gaer d'an dud ha nann dre heg, a ziskouezas peger breset eo, er skolioù, ar gwir striz en deus bugel Breiz da veza kelennet e yez e vamm. Adalek amzer Brizeuk betek hon hin, emezan, ar C'houarnamant n'he deus ket graet eur van evit klevet klemmou Breiz, war ar poent-se; arabad eta d'ezhi beza ker souezet-se ma teu tud yaouank a zo da skuiza.

Abeg a c'heller kaout enno, met etre ar pez o deus graet hag eun torfed ez eus kemm.

Ar brasa torfetourien eo ar re a venna mouga hor yez ha labour milliget ar re-mañ a dleomp dispenn hep paouez.

An A. Guyesse a ziskouezas goude e oa ret da Vreiziz stourm ivez war dachenn ar politik evit gellout dont a-benn da c'hounit ar frankizou kollet, e amzer an Dispac'h, breman ez eus seiz ugent vloaz. Ar pevar alvokad helavar, an A. A. Manger, eus a Lanuon, Bertrand, eus a Roazon, Sorgniard, eus a Vrest ha Jaigu, eus a Roazon, a lakeas gwirioù sakr hor Breiz da skedi dirak al Lez-varn hag a zifennas ker mat ar re damallet ma c'heller lavaret e vijent bet absolveta vije bet gallet hen ober.

Daou pe dri miz prizon o deus bet d'an hirra.

Ar bern tud eus o anaoudegez deuet da glevet o barnedigez a stagas raktal da gana « Bro Goz va Zadou » en dra m'edo ar seiz kondaonet o tizrei, war o c'hiz, eus al lez-varn d'ar prizon.

Kalon Breiz a dridas en deiz-se, e Roazon!

BLEUN-BRUG LANUON

I. — D'ar zadorn, 3 a viz gwengolo, da 8 eur, diouz an noz, beilhadeg vrezonek, e sal vras an ti-kêr.

II. — D'ar zul, 4 a viz gwengolo, goude lein, war ar marc'hallac'h, c'hoarioù, korolloù ha kanaouennoù.

Diouz an noz, e sal Sant Yann, daou bez nevez flamm, war o c'henta lamm.

III. — D'al lun, 5 a viz gwengolo, Studiadeg war adrenkidigez Breiz

Diouz an noz, c'hoariadeg vrezonek adarre e sal Sant-Yann.

IV. — D'ar meur, 6 a viz Gwengolo. Da 8 eur hanter, oferenñ ar Bleun-Brug e iliz sant Yann ar Vali. An Aotrou Serrand, eskob Sant-Brieg ha Landreger, a brezego en oferenñ-se.

Raktal goude an oferenñ kenstrivadegoù ar c'han, al lenn, an displega hag ar prezegerez.

Goude lein c'hoariadeg ha kaniri.

V. — D'ar merc'her, 7 a viz gwengolo, baleadenn evit mont da bardona war bez sant Erwan, da Landreger ha war dachenn Lanserv, el lec'h m'eo bet trec'hët, da vat, an Normaned, gand Alan al Louarn, breman mil bloaz.

An dud yaouank a venn kemeret perz e kenstrivadeg ar prezegerez a zo pedet da rei o hanoioù er miz-man pe d'an A. Moal, Rener « Breiz », Coadout, par Guingamp pe d'an A. Perrot, Rener Feiz ha Breiz, Serignac (Finistère).

WAR-DU AR PAL

Gant plijadur hon eus digoret ha lennet eur gelaouenn nevez trimiziek, 72 pajenn enni, war-dû ar Pal, renet gant hor mignon mat Herve Kerhor; skrivet eo e brezoneg hag e galleg.

Ar goumanant bloaz a goust 25 lur hag an niverenn 7 lur 10 gwenneg.

Kas al liziri hag an arc'hant d'an Aotrou Noury, apothiker, Plonevez ar Faou. K. R. 25. 874. Roazon.

Buhez hirr ha lennerien niverus d'ar gelaouenn nevez.

DIMEZI

Hor mignon Yannig Moal, eus a Gastell-Paol a gemenn d'comp e zimezi gand an dimezell Janed Meriadec, eus a Gastell-Paol ivez. Hor gwella goure'hemmennou d'an daou zen yaouank ha bennoz Doue warno.

EUREJOU

Jan Mari Eder, eus a Gersaudy ha Mari Floc'h eus a Bont Rouanton, a zo bet eureujet, e Kleder, d'ar 17 a viz mae, gand an A. Roue, rener skol Blouescat.

Paul Velly ha Mari Loeiza Le Jeune a zo bet eurejet, e Kleder, d'ar 7 a viz mezeven!

BADIZIANTOU

Herve Roue, Penn ar Valy, a zo bet badezet, e Kleder, d'ar 7 a viz mae.

Yvona Creac'h, eus ar Roz a zo bet badezet, e Kleder, d'an 19 a viz mae.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hol lennerien an Itron de Guébriant, pried an Aotrou Herve de Guebriant, rener meur Syndikajou Landerne, marvet e Paris hag enterret d'an deiz kenta a viz gouere, e Kastell Paol.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesineréz Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerion diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Rampasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bre 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Leñn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg.... 15 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I).. 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhaez (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 3 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 4 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Selaouit mat !

BLEUN BRUG LANUON

a vezo grêt d'an

*Brudit an c'helou-se en
dro d'eoc'h*

3, 4, 5, 6, 7

a viz

GWENGOLO

1938

74^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 8

MIZ EOST 1938

FEIZ HA BREIZ

Breiz o ouestla ar Frans
d'ar Werc'hez

Trie'hant
vloaz a zo, er
bloaz-man,
abaoe m'eo bet
gouestlet ar
Frans d'ar
Werc'hez; mat,
eul leanez vrei-
zat eo a lakas
ar roue Loeiz
XIII da ginnig
e rouantelez
d'an Itron Va-
ria ha setu
aman penaos
ee'h en em ge-
meras.

E Montrou-
lez, eur gêr
gouestlet d'ar
Werc'hez, a-bell
'zo, rak a-uz he
mogerioù e we-
led, eun tour,
par da hin

Kreizker, tour iliz Itron Varia ar Vur, e oa neuze eleiz a diez leaned ha leanezed, leaned sant Dominik, leaned sant Fransez, leanezed Karmel, leanezed santez Ursula ha Beneadezed ar C'halvar.

Etouez ar re ziweza-man e veve, e hanterenn genta ar XVII^{ot} kantved eul leanez hag he devoa kals da c'houzanv hag a oa tost he c'halon da galon Doue : he hano pa oa er bed oa Anna de Goulaine hag he hano leanez Anna Mari Jezuz stag ouz ar Groaz. Ganet e oa bet e maner Poulmig, e parrez Lanveog, e eskopti Kerne.

Wardro ar bloaz 1636, an Itron Varia a en em ziskouezas, eun dervez d'al leanez santel-se hag a zisklerias d'ezi ar c'hoant he devoa ec'h en em ouestlje ar Frans d'ezi. Ha setu aman penaos ec'h en em gemeras evit kas he c'hefridi da benn.

Beneadezed ar C'halvar a oa bet savet o urz gand an Tad Joseph, eur c'habusin, leshanvet « l'Eminence grise » hag a oa bras bras e c'halloud war ar c'hardinal de Richelieu, mestr-ministr ar Roue Loeiz XIII. An Tad Joseph a ana-veze ar Vamm Anna Mari etouez holl leanezed e urz; gouzout mat a rae ar berlezenn, gaer ma oa. Mirout a raer atao al liziri a skrivent an eil d'egile hag hano a gaver enno, dres, eus gouestla ar rouantelez d'an Itron Varia.

An Tad Joseph a lakeas al leanez da vont da jom da gouent Paris evit ma e'hellje he bleina êsoc'h a-ze, war hent ar zantelez.

Difizians en devoa, evel an holl dud a iliz, eus ar burzudou e kleve hano anezo; goulenn a eure testeniou; digas e voent d'ezan hag e kredas rei da anaout d'ar roue, dre zam e-unan, pe dre Richelieu, ar pezh a c'hortoze ar Werc'hez digantan. Ar Frans, en amzer-se, a oa bras he enkreuz. An Aotrichianed a oa en o galloud ar Bourgogn hag ar Pikardi; kemeret o devoa Corbi ha Corbi n'ema nemet tregont leodiouz Paris; en e strafuilh ar roue a en em droas ouz ar Werc'hez; eun den troet da bedi e oa hag e kavas mat ober ar pezh a c'houlenne al leanez vreizat digantan.

Ar goure'hemenn da ouestla ar Frans d'ar Werc'hez a voe douget d'an 10 a viz c'houevrer 1638 ha d'ar 15 a viz east, eus an hevelep bloavez, e Abbeville, war dalbenn ar

brezel, ar roue a ouestlas e rouantelez d'ar Werc'hez hag a heulias ar prosesion graet war e urz hag a vez nevezet, abaoe bep bloaz, da hanter-Eost : prosesion le Loeiz XIII.

Ha setu aze penaos, pa deuas dourn eur roue da ober ar walenn a dlee skoulma hano Mari ouz hini ar Frans, an dourn-se a oa renet gant hini eul leanez santel ginidik eus a Vreiz-Izel.

**

O Itron Varia, hor Rouanez hag hon Dukez vat, setu aze petra he deus graet hor Breiz evidoc'h, breman ez eus tri c'hant vloaz; siouaz, n'e 'z a ket kaer an traou ganti, en amzer-man ma venn pep tra koueza en e boull, aman hag e lec'h all. An dud dizoue a venn a-grenn he diskar ha n'eo ket souez.

Eur Vreiz nac'het ganti he Feiz ne vezo mui Breiz; kollet he devoe he gened, he c'hurunenn, he ene; Bro ar Feiz, denet da veza bro an dud dizoue, ne vezo mui Breiz. O Mari, pellañt diouti ar walenn-se; mirit hi; diouallit hi; astennit ho tourn d'he difenn ha grit ma vezo gwir atao ar gomz a lavare eun deiz eun dijentil breizat, e Montroulez end-eeun, da rouanez Frans he devoa aoun na vije c'hoariet eun dro gamm bennak d'ezi er gêr-se : « Doue ra viro Itron; biskoaz Breizad n'eo bet trubard! »

Evelse bezet graet.

Pennad diweza ar brezegenn a reas an Tad Tonquedec, S. J., e Itron Varia Paris, d'ar 15 a viz mae 1938. Ar brezegenn en he fez a gaver e « Bretoned Paris » mezeven 1938.

Eur vretonez yaouank

E KARANTEZ AN NESA

Karantez hor mammou kristen evit Jezuz hag evid e vamm a zo bras meurbet. O c'harantez evid an nesa a zo birvidik ive; rak an hini a zo Karantez Doue hag ar Were'hez en e galon a dle, mar deo gwirion o c'harantez, karout ar re all. Gourc'hemenn Doue d'e vugale eo heman :

« Bugale Doue a dle bepred.

« Evel breudeur en em garet. »

Al lezenn-ze a jome bepred a-us da spered mamm Adriana. Pa rae unan bennak droug pe boan d'ez, e felle d'ez, e felle d'ez par-douni raktal; dioustu ive he deveze glae'har, pa zizoueze ganti noazout da eun all. Lavarout a rae alies : « Ne garfen ober droug da zen. » Hag aon he devoa d'hen ober. Selaou a rae mouez ar garantez a lavare d'ez :

« En da galon lak trugarez,

Ha strink pep kasoni er mez. »

Ret eo beza klevet ar vamm-man o kaozeal eus eneo kouezet er pec'hed, evit gouzout peger bras oa he zrugarez evito. Eun droiad, e komzed dirazi eus eun ene en devoa, dre eur gwall-bec'hed, kollet e vrud vat. Evit santelaat ar gaouz, ar vamm gristen, o sonjal moarvat e trugarez Jezuz evid ar bec'herien, a lavaras : « Ar paour kaez ene a c'hell c'hoaz en em zasprena ha beza ken uhel ha ni er baradoz. » A! ma karfe, an dud a em gav santel war o meno, elec'h drailha brud an nesa, kaout truez outan, pedi evitan, pebez gwellaenn a vefe e touez ar gristenien! Netra gwiroc'h eget komz ar fur :

« Ma ve pep kalon truezus

E ve muioc'h a dud eürus. »

D'he mab et da veleg, ar vamm gristen-man he deus bet lavaret meur a wech, ken entanet oa he c'halon a garantez evid an eneo gwasket gand an droug pe ar boan : « O va

mab, bez' mat evid an eneo, bez' trugarezus, trugarezus! »

Pegement e kariae ive ar beorien! Pa oa bihan, Adriana a wele an digemer a rae bep gwener, he mamm, da eur paour a deus da glask an aluzenn. Pa veze graet enklask evid an Iiz, he devoa aon ne roje ket awale'h. Eun dro, e iavaras d'an ao. kure : « Marteze e roan re nebut. — Eun hanter re a roit, eme ar beleg, kemerit an dra-man; ho familh a zo niverus, hag ezomm ho peus d'he skoazella ive. »

Karout a rae, en eun doare dispar, parrez Plougerne... Pa zigase ar c'hleier, beteg-hi, glas eur c'haonv e veze raktal lavaret eun « De profundis ». Hag e felle d'ez ez afe unan bennak eus an ti d'an enterramant ha d'ar zervieh : « Kar eo d'eomp, mignon eo d'eomp », emezi o komz eus an den tremenet.

He c'harantez evit Breiz a oa bras ive. Stag oa ouz yez er hag ouz giziou fur pe zantel hor bro. N'eo ket gant eur galon laouen e wele mammou o tilezel yez hon tadou evit deski d'o bugale eur briz-c'hallez.

Gouzout a rae an hini a zeske, da genta, ar brezoneg, ha, da c'houde, ar galleg, en deus muioc'h a ouiziegez. Eun deiz, e tenas an Ao. 'n Eskob David d'he gwelout.

« Ao. n' Eskob, emezi, n'ouzounn ket kalz a c'hallez... »

— Galleg awale'h evit kaozeal ganen, a respontas an Eskob. Dale'hit mat d'ho yez kaer ha d'ho kiziuo santel. O sikour a raint da ziuoall ho feiz. Ha neuze, Breiz ne ve mui ker kaer ma ne ve klevet enni yez karet ho tud koz, ma ne ve mui gwelet enni giziuo santel an amzer dremenet.

Kalz eus mammou kristen hor bro a en em anavezo er skeudenn re zister hon eus roet aman eus unan anezo. Pa glevas Soaz ar Borgn e oa moulet buhez he mere'h Adriana, e kavas dies : « Perak, emezi, ober traou evelse, gwelloc'h eo pedi eviti; elec'h ober trouz en dro d'he hano, ez eo gwelloc'h he lezel da ziskuiza, er peoc'h, e kousk ar maro. » Peurliesia e tremen vertuziou ar vamm e buhez ar vere'h; setu perak oa ret lavaret eur ger daoust m'hen displicje d'ez diwarbennu Soaz ar Borgn, mamm Adriana Fichoux.

H. B.

En eur savetei an douar eo e vezo salvet ar Vro

E fin miz Mae diweza, Emgleo katolik eskopti Cahors, er e'hreizteiz, a vode eur e'houec'h mil bennak a wazed, e Gramat. Dirak ar bobl tud-se dastumet dirazan, an Ao. n'Es-kob Moussaron a reas eur gaer a brezegenn diwar-benn al labour douar.

Ar e'homzou diskleriet gant en Eskob-se a zo ken pouezus, ha ken gwirion ive evit hor mêziou a Vreiz-Izel, ma k'omp mat lakaat eul lodenn anezo aman, dirak daoulagad lennerien Feiz Ha Breiz.

Boude beza diskouezet gant peseurt spered e ranker labourat war dachenn an Emgleo katolik, ar prezezer brudet en deus lavaret : « O savetei an douar koueriaded, en eur savetei ho micher eo e salvoc'h hor e'hornig-bro, hag ive ar vro a-bez. A! an douar, hon douarou-ni, nag ez int dudius da welout gant o zоргennou hag o e'hompezennou. Ne skui-zan, en eur vont hag en eur zont, en va zroiou, o sellet outo, ha n'hellan ket miret da estlammi ha da lavaret : ne dlee ket beza kalz a vroioù all hag a ve ken kaer ha ken pinvidik! »

« Met perak, mignoned ker, ez eus hirio koummoul ten-val o para a-zioc'h d'an holl draou-se a garomp kement; perak e weler ker stank a diez sarret, hag a atanchou dilezet, e kreiz hor mêziou; perak ar vuhez a dec'h hi kuit eus al lee'hiou-se, graet ken brao, evit he gwaskedi hag he skigna? »

« A! ma kendale'her da dec'hout muioc'h mui diouz an douar e vezo graet gant hor bro, ha ne vezo ket pell. Rak arabat e ve ankounac'haat, e'houi, labourerien douar, eo e'hoaz al lodenn vras eur ar vro.

« Gouzout a ran, ar bolitikerien, a zo du-hont e Pariz, n'o deus dalc'hmat en o ginou nemet komzou flour evit

« al labourerien, ne glaskont, emezo, nemet vad ar bobl, vad an dud a labour, hag en eur lavaret kement-se, ne sonjont nemet e labourerien ar e'heriou.

« Met an dud a labour, met ar bobl, piou int nemet e'houi. N'oc'h ket hepken al lodenn vrasa eus ar vro, e'houi eo ive al lodenn dalvoudusa, abalamour ma roit d'ezi, hep ehan, ar bevans ne e'heller ket tremen hepdan. Beva e'heller hep termaji, hep sinema, hep tiez-kafe, met ne vever ket hep ar bara hag ar gwin, frouez ho labour.

« Ha dreist holl, en ho touez e'houi eo e chom bepred ar perziou mat-se a ra nerz ar ouenn; eus ho kreiz e'houi, eo e teu ar vro da gere'hat, a rumm da rumm, an dibab tud he deus ezomm evit kas he e'harr en-dro. Gellout e e'hellfer e'hoaz kreski ar veuteudi-se dleet d'o micher o lavaret : m'he deus bet hor bro an trec'h, ma 'z eo cho-met digabestr, war-lerc'h ar brezel bras, eo abalamour da nerz kalon he labourerien douar.

« Ha pa z 'eo ar wirionez kement-se, perak ive en holl lezennou bet fardet, nevez 'zo, evit gwellaat stad an dud a labour, n'eus bet graet netra, koulz lavaret, evit ar goueriaded? »

« Ret eo, hep dale pelloc'h, e rofec'h da glevout o mouez, nann a-dra-sur, evit hada freuz, er vro; met evit ma vezo rannet an traou gant muioc'h a lealded, evit ma ne cho-moc'h ket e'houi, hag a zo o vaga ar re all, atao da ziweza, e lost an daol.

« Hogen ho mouez, mouez hoc'h ezommou hag ho kwi-riou, ne vezo klevet, nemet en deiz ma vezoc'h dourn ha dourn unanet, en deiz ma vezoc'h bodet e Emgleiou krenv reizet gant tud eus ar vicher, gant tud a benn hag a vale bepred gant eur spered kristen.

« D'al labour-se, d'en em starda muioc'h an eil en-dro d'egile, eo e rankit staga, er e'henta amzer.

« Koulskoude, ha poueza ran war va e'homzou, ma e'hou-lennan diganeoc'h poania d'en em unani ken etrezoc'h, n'eo ket hepken evit gounit madou an donar eo, daoust pegen leal, pegen talvoudus bennak e e'hell beza. Her gwelet a rit, koulz ha me, ma tec'h an den diwar ar mêz war-du ar e'heriou, eo alies dre m'en deus araok dilezet

« e feiz. An douar en deus ezomm da veza sklerijennet gant
 « sklerijenn an Aotrou Doue evit gellout en em ziskonez en
 « e sked hag en e gaer.

« Ret eo kaout skoazell an nenv evit ive kaout nerz
 « da zougen samm ar poaniou a e'houlenn digant an den.
 « Ret eo kredi e Providans Doue evit chom start er-sav di-
 « rak an drein a ziwane ken stank war an hent. Ha dreist-
 « holl ez eus ezomm da veza kristen da vat evit sevel eur
 « familh grenv ha niverus, gwella pinvidigez ar vicher. Rak
 « el labour douar, muioc'h eget el lec'h all ebet, ar maen-
 « diazeaz eo ar familh niverus ha krenv.

« Ha setu perak, rei ar feiz d'ar re o deus he e'hollet,
 « he lakaat da zihuna, da lugerni eus eur sklerijenn dom-
 « moc'h er e'halonou m'eo kousket enno, setu ive war beseurt
 « danvez e e'houlennan diganeoc'h poueza en ho prezegenn
 « hag en ho studiadegou.

« A-benn breman, a drugarez Doue, al labour-se a zo
 « boule'het brao gant yaouankiz kristen ar mêziou, omp eu-
 « rus o saludi amant gant levenez ha karantez. Ra vezo ar
 « baotred yaouank kalonek, a boagn da nevezi ar vuhez
 « kristen en hor parrezioù, skoazellet gant o breudeur ko-
 « soe'h eus an Emgleo katolik, hag holl asamblez, o savetei
 « an douar dre ar groaz, hag ar groaz dre an douar, en eun
 « hevelep taol, e'houi a zigaso ar silvidigez d'hor bro.»

L. B.

DELIG O VONT D'AR BOURK

Delig a zo seiz vloaz abaoe ar foenn; eur plac'hig futet,
 hep lâret gaou ha dilu mat en he aferou, nemet eo eun tam-
 mik aonik.

En deziou-man, he mamm he e'hasas da gerc'hat eur
 podad jistr da di ostiz traon ar bourk. Delig, gant aon da
 goll he are'hant, o lakas barz ar pod.

An ostiz hep sellet, a gargas d'ezi he ficher :

— Ha da are'hant plac'hig, emezan pelec'h ema?

Delig, ken ruz he fenn ha kribenn eur e'hilhog, a respon-
 tas 'n eur blega he fenn :

— Barz fons ar pod, Aotrou!

PEDI...

Muioc'h eget biskoaz pedi a zo d'eomp red,
 Pedi a-zoare, nann d'ar red,
 Pas eur wech na diou wech, met bemdez ha bepred.
 Pa gleo war-du an nenv eur bedenn o sevel,
 Doue d'e holl aeled a ro urz da devel.
 Hep par eo he galloud hag eur bugel a bed,
 Gant beg e vez bihan a gas en dro ar bed.
 Ar pec'her, en iliz, a glemm, e toull an nor,
 Endro d'e goustians chadennou dir a dorr.
 Eur e'hoz-plac'hig a feiz, zoken hep gopal krenv,
 Gant eur jestr euz he dourn, a vunt armeou adrenv.
 Al labourer a e'houez dindan an heol bero,
 A dap glao, dre eur gomz, da leunia e ero.
 Ar bedenn hon diwall diouz dant an diaoulou gouez
 Hag a asro kalon d'ar reuzeudig a gouez.
 Ar bedenn a had joa e dounder ar sellou
 Hag a skuilh kaniri war bleg ar muzellou.
 Ar bedenn a ra sent ha, ma fell d'eqmp, ware'hoaz,
 E douar Breiz-Izel sent all a vleunio e'hoaz.
 Doue da neb e bed birviken ne vanko,
 D'e vouez na d'e ezomm e skouarn ne stanko.
 Eus ar bedenn 'n eus graet ale'houez are'hant e di
 Ha d'an holl eo gantan aes breman pignat di.
 Er bedenn, gant Doue, eo bet neiziet ar peoc'h,
 Ha neuze, Breiziz ker, me oar mat petra reoc'h.

Pontmaen, 30-3-38.

J. L'HELGOUAC'H. O. M. I.

Marvailhou ar Vam-Goz

Koz-koz oa p'oa marvet : pemzek vloaz ha pevar-ugent e vije bet d'an nevez-amzer; eur vaouez diskarg oa, drant, ha sounn he fenn ganti atao! bez' e oa eur varvailherez evel ma n'eus ket kalz! eur vaouez hag a ouie eur bern traou. Sklêr oa chomet he lagad, ha lemm he zeod betek he deiz diweza! Sal hon divije dalc'het sonj eus kement a lavare, dreist-holl pa gomze diarbenn an amzer goz! met, siouaz! ar re yaouank a zo eun tamm diempenn ha dievez! ober a reont ranellerez eus lavarou ar re goz, ha, padal, ma karfent kompren, ez int kenteliou a furnez, danevellou talvoudus ha plijadurus, ha ne vezo mui klevet hano anezo pa vo aet hon tud da anaon!

An hini goz-man a oa bet akuit war bep tra, en he amzer; eur vaouez a benn hag a skiant, mat ouz he amezeien :

N'he devoa ket he far da baka unan bihan nevez deuet war an douar, d'e lakat kempennik en e gavell, da gana d'ezan sôniou kaer! ped' krouadur he deus ranket gour-vadezi? n'eo ket aes gouzout! da bed he deus gwisket o dilhad da vont d'an iliz? ha roet ali d'o faeron, d'o maeronez, d'o lakat e hano o zad-koz pe o mamm-goz, pe, da vihana, unan bennag eus ar familh : « ar re a zo er purgator, emezi, a vez diboaniet pa vez laket ar re vihan en o hano, hag eun enor eo d'ar re goz a zo e'hoas war an douar! »

Ha kaera pedennou a deue ganti dirag ar maro! pa veze unan bennak war e dremenvan ne ehane ket da bedi a vouez uhel, ha tre ma veze, da c'houde, war varv-skaon, e tibune, betek dialani, litanioù ha pedennou c'houek, desket d'ezi gant he mamm-goz he-unan. N'oa ket pinvidik, met, keit ha m'he deus gallet, he deus roet he frof d'ar zent : eur c'hrouerriad-ed, pe eun torchad-lin d'ar Werc'hez da c'houel ar Chandelour; eun dousem viou da c'houeliou Pask; pevar real da benn Sant-Yann, hag eiz real el linsel a lakaer er feunteun, goude beza frotet dour ous he daoulagad ha laket ive en he dinvrec'h da gas kuit an boan-izili. Sant Alar, paeron ar c'he-

zeg, Sant Herbot dioualler ar zaout, o deveze ive bep bloaz eur gwenneg bennak diganti; ha mat oa da bedi, an dud her gouie, ha pa veze klenv unan bennak gand ar c'hlenved-hirnez n'oa ket gwelloc'h egeti d'ober an naved tu-pe-du; ma vijec'h bet enkrezet diarbenn eur vioc'h pe eul loan klav, n'ho poa nemed eur ger da lavaret : « Pedit Sant Alar ma pareo va mare'h; goulennit digant Sant Herbot pareo va bioc'h; setu pevar real evit ho poan, mamm-goz! » Ha raktal e stage d'en em erbedi ous ar sant!

Eun tamm deskadurez he devoa : lenn a ouie e galleg, e brezoneg; daou leor koz he devoa bet, evit triwac'h real, pa voe graet foar er presbital, war lere'h ar person koz, hag unan anezo a zo brasoc'h ha pounneroc'h eged leor an Aviel a zo war an aoter! En henez e lenne kement tra oa tremenet er vro, gwechall-goz, abaoue Nevenoe betek an dispac'h! o deski a rae dindan envor, kouls lavaret, ha pa veze hano eus eun iliz, eur maner, eun emgann pe n'eus fors pe-tra, e tisplege ar pezh he devoa lennet en he leor, pe g'gant ar re-all. M'ho piye he c'hlevet o komz diarbenn ar c'hleier, ho piye bet plijadur!

C'hoant he devoa da lavaret en devoa ar c'hloc'h eur c'horf hag eun ene; rak badezet e vez gand oleo-sakr, evel eur c'hristen, hag hano eur sant a vez roet d'ezan; gwisket e vez e gwenn, evel eur c'hrouadur, eur vouez sklêr en deus ive, hag ar penn-uhela anezan a vez graet empenn anezan.

« — Me gar ar c'hleier, emezi, a gemer perz en hor « glac'har hag en hol levenez; a gant evit hor bugale, a lenv « war hor beziou digor; a zon kel laouen evid an eurenjou! « a ziskouez beza doaniet pa dosta an Ankou! a zigas da « zonj d'eomp, bemdez, eus eun Doue en em c'hraet den, eus « ar Werc'hez, e vamm. En noz, e tav ar c'hleier, nemed eun « tan-gwall a vefe; ha p'oa beo va gwaz (Doue r'her par- « douno) e oamp boazet, hon daou, da zevel da hanter-noz « da lavaret hor chapelled, evit ma savfe atao eur bedennig « bennak warzu an Nenv, pa renk ar c'hleier chom mut en o zourioù! »

Lavarout a rae e oa e kêr Rouan eur c'hloc'h bras, e hano Jorj Amboaz. a oa daou-ugent mil lur a bouez ennan, ha tregont troatad en e dro! met ar c'hiz eus ar c'hleier

pouner-ze a zo abaoe an dekved kantved nemet ken, rak-
 araok n'oa nemet kleierigou, hag ar c'hloc'h kenta a zo bet
 graet gant Noe, dre urz an A. Doue, evit gervel an dud da
 bedi. Biskoaz kement-all! eur bern traou a deue ganti, a la-
 varan d'eoec'h! Meur a dro, he devoa displeget d'eomp istor
 kleier itron-Varia ar Wir-Zikour, e Gwengamp, a en em la-
 keas da vralla, epad ar seziz, er bloavezh 1591, evit diskuilha
 ar Fransizien, o enebourien, d'an dukez Anna ha d'he Bre-
 toned; m'ho pefe he c'hlevet o kana neuze :

« Beg an tour-plat ezon-me bet
 « Ha den ebed n'em eus gwelet
 « Nemed ar Werc'hez hag he mab
 « Ar re-ze a zo o vransellat!

Eur pezh lore'h a oa enni o tiskleria ar burzud!

« Ha tostoc'h d'eomp, emezi, e parrez Plougerne, klo-
 « e'hig eur chapel a oa war ribl ar mor, a loc'he e-unan,
 « e-kreiz an noz, da c'hervel an dud, pa dostae ar Zaozon
 « ouz an douar! Ken o deus e vruzunet en o c'hounnar!»
 A-wechou, evit he hegal, dre vadinerez, unan bennag a c'hou-
 lenne outi :

« Daoust ha gwir eo, ive, mamm-goz? ha n'emaoc'h ket
 « o konta sorc'hennou d'eomp? e spered ar re goz e sav
 meur a dra?»

Hag hi, neuze dic'hoarz, a gendale'he :

— « Kredit, pe ne rit ket, n'ho peus ket a bec'hed o-
 « chom heb ober; hogen, galloud Doue a zo divent, ha feiz
 « hon tud koz a oa start! Karantez ar Werc'hez hag he
 « mamm, e-kenver Breiz, a zo bras, den n'hen nac'ho!...
 « Met... marteze 'z hoc'h inouet gant va marvailhou?

« 'Vit inouet n'omp ket, nemet n'eo ket dâ d'eoec'h en
 « em skuiza! ha goulskoude, ni a garfe klevet, eur wech
 « c'hoaz, hano diwarbenn kloc'h Keran!»

Ha bep tro, he daouarn kroaziet ganti war he barlenn,
 mamm-goz, speredet mat atao, en despet d'he oad, a stage
 evelhen :

— « Henez, ar c'hloc'h-se a anavezan mat, e welet hag
 e glevet am eus alies!

« N'ouzoun ket pegeit a zo abaoe m'oa badezet ha
 « savet e beg e dour, rak iliz Keran a zo koezet en he foull
 « pell bras a zo! Va zad-koz, evelato, en deus he gwelet en
 « he sav; ar vein anezi a zo aet, breman, da greski iliz Tre-
 « flaouenan, hag e lec'h m'edo an iliz koz, an A. de Ker-
 « menguy en deus laket sevel eur groaz war relegou ar re
 « a oa beziet eno :

« Iliz Keran a oa gouestlet da Zant Yann, ha meur a
 « gantved goude, e voe savet, e parrez Sant-Nouga, eur cha-
 « pel goant, ha laket ive dindan paeron iaez sant Yann;
 « atao eman en he sav, ha bep bloaz e vez graet pardon bras
 « enni. Eur bloavezh, nebeud araok gouel Yann, en em gavas
 « skeuden ar Sant da goueza ha da derri! ar beleg en devoa
 « ar garg eus ar chapel, nec'het bras gand an darvoud-se a
 « gasas raktal, e sakrist betek Keran; eno e oa diou skeu-
 « denn, unan a-zioc'h an aoter, eun all er zakreteri, hag hou-
 « man a oa henvel mat ous an hini dorret; setu e voe graet
 « an taol, sioulik, heb gouzout da zen ebet, nemed an daou
 « veleg, hag ar sakrist-ha n'oa ket tost d'ezan anzav e oa
 « torret imach ar sant, rak tamallet e vije bet dezan. Pardon
 « kaer meurbed e voe graet e Sant-Yann, met a greiz-holl e
 « savas trouz war an dachenn! Keraniz o devoa anavezet o
 « sant, ha ne fote ket d'ezo e lezel da jench parrez!

— « Sant Yann a renk dont d'e gêr! kargomp hen war
 « hon dioukoaz!»

« Hag e rejont hervez o c'hoant, den ne gredas enebi
 « outo, rak pôtrede Keran a oa brudet da veza tud krenv.

« Adalek an dervez-ze, kloc'h Sant Yann, droug ennan,
 « a roas da glevet d'an holl, bep tro ma tinte : « Keraniz a
 « zo laeron!»

« Ha kloc'h koz Keran a zifenne e barisioniz en eur
 « gana : « Ar pezh ma 'z int ez int! evel ma maint emaint!»
 « Hevelep kaoz a zo ganto atao, met ne vez nemet diou
 « wech ar bloas : da zeiz ar pardon, ha d'an abardaez araok,
 « pa vez graet an tantad :

« Kloc'h Keran a zo, en amzer-man, a-ispilh etre daou
 « skoultr teo, en eur wezenn onn e-kichen eur maner, dem-
 « dost da Zant Yann. N'en deus ket kalz a labour, met e
 « vouez a vo skiltr, hag atao e sav gant Keraniz!

« Eun dro bennag ive-ha n'eo ket gevier eo, va-unan em « eus klevet-pa dosta an Ankou ouz ar maner, ar c'hloc'h « koz a sko, anezan e-unan, taoliou evel ma vije o sini an « angoni; ne bad ket pell ar zon, met lakat a ra an dud da « zont enno o-unan, da ziskenn en o c'housianz ha da zon- « jal : Daoust hag en em gavet eo va zro da vont, pa hej ar « c'hloc'h? »

En eur gloza he marvailh, ar vamm-goz a lavare eur ger diwarbenn ar maro; goulema a rae ar c'bras da gaout eur maro mat, ha tud da bedi eviti evel ma pede evid ar re-all.

Bez he deus bet, enruz eo da viken, met dienez a zo anezi hag eus he marvailhou!

Bleun-Brug Lanuon

eus an 3 d'ar 7 a viz Gwengolo

I. — D'ar zadorn 3 a viz gwengolo, da 8 eur 30, e vezo digoret doriou diskouezadegou bloavezick ar Bleun-Brug : an arzoù kaer, ar vicherouriez hag al leorierez.

Da 9 eur e loc'ho ar c'hirri dre dan evit kas tud ar c'hendalc'h da bardona da Landreger.

Da 10 eur, oferenn en iliz-veur, e tal bez sant Erwan hag hini an Duk Yann V.

Goude lein ar bardonerien a dremenno dre Louaneg, parrez m'eo bet sant Erwan, person enni, Perroz, ar Sklerder ha Tregastel.

Da 8 eur 30, diouz an noz, beilhadeg vreizek e sal vras an ti-kêr.

II. — D'ar zùl, 4 a viz gwengolo, oferenn-bred da 10 eur ha gousperou da 2 eur e iliz sant Yann ar Vali.

Raktal goudeze, abadenn vras war blasenn ar Marc'hallac'h.

Diouz an noz e sal Sant Yann, c'hoariva breizek.

III. — D'al lun, 5 a viz gwengolo, dervez bras ar studiadedou renet gant an A. Bellec, vikel vras Landreger, war adrenkidigez Breiz er bloaz 938 hag an ezomm ker bras all a zo d'he adrenka er bloaz 1938, ken dismantrèt ha ma 'z eo gant an divroerez.

Diouz an noz, c'hoariadeg, evel d'ar zùl da noz, e sal sant Yann.

IV. — D'ar meurzh, 6 a viz gwengolo, devez bras ar Bleun-Brug, renet gant an A. Serrand, eskob sant Brieg ha Landreger, a brezego d'an oferenn-bred. Kenstrivadegou ar c'han a vezo renet gant an A. Guy Ropartz.

Kenstrivadegou al lenn, an diplega hag ar prezegerezh a vezo grêt, da heul, kenstrivadeg ar c'han, da lavaret eo, a-raok lein.

Goude lein, c'hoariadeg ha kaniri.

V. — D'ar merc'her 7, e vezo grêt eun dro e Goelo, evit gwelet Lanserv, an dachenn al lec'h m'eo bet trec'het, da vat, an Normaned, breman ez eus mil bloaz.

Distro dre Landreger evit lavaret kenavo da zant Erwan.

Goulenn diganeomp reolenn Goueliou Bleun-Brug Lanuon a vezo e gwerzh, abenn an 20 a viz eost, evit 8 real. Kement hini a deui d'ar goueliou a gavo el leor-se an holl sklerijenn en devezo c'hoant da gaout.

PARDON I. V. GOATKEO

Da hanter-eost a zeu e vezo grêt, e Scrignac, c'houec'hvet pardon an Itron Varia, e Goatkeo ha benniget gwer a liou ar chapel nevez.

An oferenn bred a vezo kanet da 11 eur hag ar gousperou da 4 eur.

Ma fell d'eoc'h gwelet eur pardon breizat, en eul lec'h dudius, it da hanter eost da Goatkeo.

KELEIER AR MIZ

BREZEL AR SPAGN

Daou vloaz a zo bet d'an 18 a viz gouere diweza abaoe m'ema ar brezel o tismantri ar Spagn ha, siouaz, n'eo ket es gouzout pegeit e pado c'hoaz.

Eur skrivagner bras, an A. Olav Leroi en deus goulennet ouz are'heskob Paris, petra zonje eskibien Frans diarbenn ar brezel euzus-se hag a du gant pehini kostezenn e oant : « Eskibien Frans, eme ar c'hardinal Verdier n'emaint e tu « ebet ha ne glaskont nemet eun dra : ober vad d'an dudou « reuzeudik, a zo bet grêt droug d'ezo gand ar brezel! »

MIGNONED FEIZ HA BREIZ

Charlez Grall ha Mari Cadiou a zo bet eureujet, e Cle-der, d'an 28 a vezeven, gand an A. Sanquer, person Garlan.

Yvon Mare ha Mari ar Bris a zo bet eureujet, e Cleder, d'ar 6 a viz gouere, gand an A. Mear, rener skolach Kastell-Paol.

Yvon ar Floc'h, kelenner e Sant Die, ha Mae'harit Vil-lard a zo bet eureujet, e Sant Laurans ar mor d'an 23 a viz gouere, gand an A. Perrot, rener Feiz ha Breiz.

An A. Borgn, en deus kanet e oferenn genta, e Cleder, d'an 3 a viz gouere, deiz pardon Per.

An A. Cosquer, en deus kanet e oferenn genta, e Loc-Maria Plouzane, d'an 10 a viz gouere.

Mari-Jann Guillou, intanvez Rozee a zo bet beziet e Cleder, d'an 2 a viz gouere.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerion diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

ar **“ Sirop FERET ”**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouskleannou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ

Renet gant an
Ao. PERROT

KOUMANANCHOÙ DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (F.nistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Lenh ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg.... 15 fr.
GÉRIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I)... 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhaez (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 3 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 4 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Selaouit mat !

BLEUN BRUG LANUON

a vezo grêt d'an

Brudit an c'helou-se en
dro d'eoc'h

3, 4, 5, 6, 7

a viz

GWENGOLO

1938

74^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 9

MIZ GWENGOLO 1938

FEIZ HA BREIZ

Kentelliou ar Pab

D'an 21 a viz eost diweza, ez eas ar Pab da welout kloa-
reged kloerdi « De Propaganda Fide » ; eus seiz bro ha tre-
gont dishenvel ez eus kloareged er c'hloerdi-se ha galvet int
da vont da brezeg ar Feiz d'ar broiou pell ha setu aman ar
gentel a roas d'ezo Pi XI :

« Taolit evez, gand a reoc'h, na gemerfec'h eur pleg hag
« a c'hell ober gaou bras ouzoc'h, ar pleg da gaout, en
« holl, ho pro, rak doare ha doare a zo da garout ar vro; dis-
« henvel eo an eil bro diouz eben evel ma 'z eo dishenvel an
« eil den diouz'egile. Broiou a zo ha poblou a zo ivez hag ar
« broiou-se hag ar poblou-se a zo bet krouet gand an Ao^a
« trou Doue ha pep den, na petra 'ta, a dle karout e vro hag
« ar garantez-se pa vez reiz ha dereat a zo unan eus ar ver-
« tuziou a dle bleunia e kalon mab-den ; met taolit evez na
« deufec'h da gaout evit ho pro eur garantez re vras, rak
« chacha a rafe war ho kein, malloz Doue ha malloz an dud.
« Ar pezh a dremen, dre ar bed, en amzer-man, a ziskouez,
« splann, eo fur hor c'hentel ; ya ! eur garantez re vras evid
« eur vro a deu da veza eun eienenn a drouz ha, zoken, ma
« ne garer diouall, a vrezel.

« Rak-se, pa 'z eoc'h da brezeg ar Feiz, ma vagit, en ho
« kalon, eur garantez re vras evit ho pro hoc'h-unan, ar'ga-
« rantez-se a viro ouzoc'h da ober vad ; an Aotrou ne ven-
« nigo ket ho labour hag ho poan, ne dalvezo da netra !

Pebez kentel ha ne ra nemet displega ar pezh a oa kuzet,
evel en eun hadenn, e komz Hor Zalver d'e Ebestel : « De-
cete omnes gentes, kenteliit an holl poblou. » Kemerit int, evel
m'emaint ha deskit d'ezo an doare da garout ha da zervicha
an Aotrou Doue, evel m'en deus c'hoant e vefe karet ho
servichet.

Arabad eta da zen ebet karout re e vro betek c'hoantaat lakaat an holl broiou all da ober eun astenn d'e hini hag an holl yezou all da veza diskaret gant e yez e-unan.

Arabad da zen ebet ken nebeud karout re nebeut e vro, betek beza lezoher pa wel ober ruz war e dud ha war e ye vel m'her gweler re alies, c'hoaz, en hor Breiz-ni.

Ha dreist-holl arabad da zen ebet, rei dourn da enebou-rien e vro : eur yez e vefe, ouspenn ar pec'hed !

Rak-se 'ta, arabad da Vreizad ebet, beza fallakr a-walc'h evit rei e skoazell d'ar re a venn lakaat hor Breiz-ni da goll da vat ar pez a ra he dishenvedigez, he gened hag he ene.

An holl dud a zo breudeur ; an holl poblou a zo c'hoar-zezed hag holl int graet gant Doue, nann evid en em waska, met evit beva e peoc'h, skoaz ha skoaz, dindan lagad an heol.

Y.-V. PERROT.

Eur Vretonez yaouank

III. — A-WEL D'AR MOR BRAS

A bell 'zo, Plougerne he deus ar brud da veza eur c'horn-douar eus ar re gaera. Tenna a ra he gened dreist-holl eus ar mor, a ra d'ezi eur gouriz glas adaleg an Diou-Riz beteg ar Vougod. War eur roudenn a ziskennfe, eus ar grec'henn a zoug kêr Plougerne, evit mont warzu tour-tan an Enez Were'h, eo eman, tost d'an iliz parrez, Kervent, ar gêriadenn m'eo ganet ha m'he deus bevet enni Adriana Fichoux.

*

**

O vont hag o tont dre ar gwenojennou pe an hentchou, ar baotrez he devoa dirazi eur gwel doun ha ledan war ar mor, eus a Garreg-Hir beteg aotchon Landeda. Hag en em blijout a rae o sellout ouz an daolenn dispar-ze. Spered ar Vretoned a zo troet kenan ouz an traou kaer ha talvoudus.

An droïdigez spered-ze a zeu d'ezo dreist-hell eus o mammou.

E Plougerne, a drugare Doue, ar mammou ne jomont ket, war ar poent-se, warlerc'h o c'henvroadezed. Evelse eua deiz, p'edo gand he fried o pedi en unan eus parkeier an atant, goude beza digaset eun ero da benn, mamm Adriana a jomas, eun tachadig, d'en em ziskuiza o sellout ouz kaerder ar vro. D'an ampoet, edo he bugale deuet d'he c'hichen. Hag epad ma krene ar pennou-ed alaoueret dindan c'houeza-denn an ezenn avel, epad ma pigne warzu an oabl glas an ale'houeder o tibuna e ganaouenn lirin, ar vamm a roe da danva d'he zad an dudi he devoa o welout an draonienn virvidik a zigore he genou warzu Lilia evid eva an ezenn fresk a zave a zivar gorre ar mor, o welout krec'h Tremen-Ae'h a venne dindan bannou tomm an heol soubla gouestad-gouestad e gein evid en em freskaat e dour an Aod-Wenn pe ar C'horrejou, o welout Menez-Gavre a guz hag a ziwall, evel eun neiz, en e gere'hen chapel Sant-Loranz, o welout ar mor bras o skedi a sklerijenn hag o tougen aman eur vag-pesketa gand he lienn gwenn pe ruz hag a-hont, er mêz, eul lestr a vrezel... Hag ar vamm a lavare neuze : « Gwelloc'h eget kaout danvez, eo gellout evelhen kaout dirag hon daou-lagad eun daolenn ker kaer. »

Kentel he mamm ne voe ket ankounac'haet gand ar vere'h. Dreist traou ar bed, Adriana a zave uhel he c'halon hag he spered. Muioe'h mui bemdez, e komprene ar wirio-nez-man :

« Lagad an den a dle para

« Uheloc'h eget traou ar bed-ma. »

Gened ar mor hag an douar a zibrade ar Vretonez yaouank betek gened Doue. Evelse, eur pardaez, p'edo gand he c'hoar vihan, o sellout ouz an heol a ruzie, en eur guzat, ar mor hag an oabl en eun doare dudi, e voe ker skoct gand eur gwel ken dispar ma 'e'h anzavas : « Peger kaer e tle beza Doue, p'eo gwir, war an douar, e welomp traou ker brao ! » E meur a c'hiz, ar mor a geenn war brasder ha gened Doue ; meur a wech ive e tigas da zonz eus e justiz. Pet gwech Adriana a zo bet chomet evel sebezet dirag ar mor dirollet dindan ar barrou amzer ? E kreiz ar goanv,

evel eur zilienn difourchet a douez reier bras Beg-Kerlouan, al Lizenn-Wenn, eus a Garreg-Hir betek Beg-ar-Spins, a zant o redek war he c'hein gwagennoù spountus : henvel int ar c'hommou-man ouz loened euzus a ya a benn-herr warzu ar Spins, o moue gwenn savet uhel ; warno, e ve lavaret, e vez gwelet marc'heien iskiz, o bleo hir o ficha betek paka ar c'hommoul a nij en oabl ; en eun trouz bras, ez eont, an eil goude egile, loened ha marc'heien, d'en em strinka ouz reier kalet ar Spins, hag en eur hirvoudi, eo e vezont klevet o lezel o huanadenn ziweza war bili ar Porz-Gwenn. Penaos ne deufe ket ar plac'hig yaouank, o welout kement all da lavarout outi he-unan : « Peger galloudus eo Doue ha peger spountus eo d'ar pec'her koueza etre e zaouarn ! » O sonjal e madelez hag e justiz Doue :

« Eur galon vat a bign ken uhel,
« Ne vez tizet gant nep sparfel. »

Dre ma tostae ouz Doue, Adriana a greske he c'harantez evid an nesa hag a gomprens bepred gwelloc'h ar gourc'hemenn-man :

« Grit vad d'an holl ha d'an divroad zoken :
« Bugale eun Tad, omp na laka gouenn dreist gouenn. »

Pa veze listri en argoll, p'o c'hleve o voudal e kreiz an noz pe e kreiz eur vogidell deo, ne glaske ket gouzout pe al lestr-ze a oa gall, pe zaos, pe spagnat. Gwelout a rae enno tud er boan hag he devoa truez outo, ne vern a be vro e oant. Evelato ar garantez-se ne vire ket outi da garout gwelloc'h he bro, ne vire ket outi da gana :

« O Breiz-Izel, o kaera bro,
« Koat en he c'hreiz, mor en he zro. »

H. B.

Labourerien douar, dihunomp?

Bet benniget ken alies, gant heol ha gliz an nenv, hor parkeier o deus roet d'eomp o frouez d'ar mare. Dirak se-c'horioù direiz an nevez amzer, piou ac'hanomp n'en deus ket klevet lavaret e vije, er bloa-man, abred kenan an eost ? Ha setu, p'eo aet an traou da benn, hon eus gwelet n'edo ket an eost-se abretoc'h eget kustum. Klevet hor beus bet ive lavaret e vije, er bloa-man, eur bloaz kernez ! Ha padal, p'eo deuet ar c'haz da raz, hon eus gwelet ez eus bet eur bloaveziad greun, eus ar seurt ne vez ket gwelet alies.

Kit neuze d'ober van eus lavarioù lod tud a zo, prest atao da storlokot ha da gemeret abeg er Mestr fur a c'houarn ar bed !

Ken puilh eo bet an ed, evit doare, ma fell a-greun da baotred ar c'houarnamant rei d'eomp da gredi ez eus bet eost-tet kalz re a winiz evit ezommou ar bloaz... Gant ma n'eo ket krakou eo a gonter d'eomp evit kaout tro esoc'h d'hor pen-naska berroc'h ! Gwall alies e vez kanet d'eomp an hevelep sôn, gwall alies ive e klevomp diwarlere'h e vez bet lezet kargadoù-ed estranjour da zont er vro.

Ker eo ar bara, hep mar ebet, ha ne gredan ket, e ve etouez al labourerien douar, nikun o c'houlenn gwerza ar gwiziz eur priz direol. Met koulskoude, ar pezh a c'houlennomp, hag a c'houlennomp start eo ma kavimp hon digoll, ma vezimp, en hor micher, evel er micherour all, paet hervez labour hag ar boan.

Paotred ar c'hêrioù seul vui ma krenner d'ezo o amzer labour, seul vuioù-h e kresk o fae ; seul nebetoc'h e labouront ha seul hirroc'h int paet. Dirazo ar c'houarnamant ha deus aon hag a ro d'ezo kement a c'houlennont. Ha ni pa vennomp kaout ar pezh a zo hepken dereat, hag hervez ar justiz hag al lealded, a vez laket an hu warnomp. En doare

m'omp gouarnet e ve lavaret e vefe daou rumm dud er vro ; eur rumm hag a zehlant beza karget da e'hounit ar e'here'h hag ar rumm all d'hen debri. Etouez tud, hag a leverer, a zo keit ha keit dirag al lezenn, ha n'eo ket iskiz e ve eul lo denn hag a rankfe laboura tostik da 80 eur, ar sizun ; pa ne labour al lodenn all nemet a-vec'h 40, ar pezh a c'hoarvez epad an hanv ha dreist-holl epad an eost.

Ha e'hoaz pebez kemm etrezo ! Pegen skanv n'eo ket an enkreuz a e'hell kaout paotred ar e'hêriou war o micher, e skoaz ar barrou nec'hamant a gouez, ken alies ha bemdez, war spered an dud diwar ar mêz, o kas o ziegeziou en-dro ! Ba ! a lavare d'in eun aotrou, n'eus ket pell, ar goueriaded ne vezont morse eurus gant ar pezh o deus, petra vank d'ezo, are'hant a zastumont, evel ma karont ! Perak neuze, a respontis, mar d'eo gwir an dra-ze, e teu kement da fallgaloni, ha da glask en em denna er e'hêriou ? Perak, etouez ar re aet kuit, ne weler ket eun unan o tistrei war-du an douar ?

Ar wirionez eo e ra pep tra ar e'hounarnamant evit plijout da geriz, hag e ra skouarn youzar ouz klemmou an dud diwar ar mêz. Hag aman ar e'hazetennou bras a zo ker fallakr all ! Ha n'eo ket truez o gwelet, breman epad an hanv, oc'h ober kement a vrud hag a drouz en-dro da lamponed, en-dro da draou goullio ha didalvez, hag eus an dud kalonek a zalc'h ar bed, en e-sav hag a vag ar vro, dre o labour, ne vez lavaret ger a veuleudi ebet morse...

Hag an traou a bado evelse keit ha ma ne vezo ket heuliet ar e'homzou ken poellus, a skriven aman er miz diweza. ha bet diskleriet gant Eskob Cahors ; keit ha ma ne dostaio ket an dud diwar ar mêz an eil ouz egile evit sevel o mouez ha diskouez o nerz ; keit ha ma ne vezimp ket unanet dre hevelep mennoziou kristen, evit diazeza traou ar vicher war ar justis hag al lealded.

En aner, e labourimp da adsevel hor stad, ma n'omp ket harpet war ar garreg ma 'z eo Doue.

L. B.

Eur Prezeger Brezonek helavar :

An Aotrou KERE Person koz Kastellin (1)

1824 - 1898

Yann ar C'here a oa bet ganet er C'houlenn, e parrez Plouenan, er bloaz 1824. Ober a reas e studi e kelenndi Kastellin ha goude ma voe beleget, d'ar 25 a viz gouere 1850, e voe hanvet da gure e Rieg. Ne chomas ket pell er barrez-se hag abarz daou vloaz goude e voe kaset da gure da Blouider. N'en devoe ket amzer da goza kalz eno ken nebeut : daou vloaz hepken. Dont a reas kelou d'ezan da vont da Zant-Loeiz Brest e-lec'h ma chomas, evel kure, epad eiz vloaz.

Pa voe hanvet da berson e yeas da Volan, etre Pont-Aven ha Kemperle, e-lec'h ma oa eur walenn spontus o ren e-touez e barrezianiz. Eur e'halz anezo a oa tapet gant ar gwsa klenved a oufed da e'houzanv : ar vosenn villiget eo a rae he reuz er vro.

Leun-barr e galon gant ar garantéz ouz ar gristenien a oa bet fiziet ennan, an Aotrou Person nevez, noz-deiz war gein e vare'h, a rede du-mañ, du-hont, eus an eil penn d'egile d'e barrez da welout ar re-glañv evit o frealzi, o e'hennerza ha rei d'ezo diouz ret o sakramanchou diweza.

Pa ehanas ar barrad-gleñved spegus da skoazella an Ankou er barrez reuzeudik, ar pefed, o welout emroüsted diennekreuz ha karantez virvidik an Aotrou Kere, a ginnigas rei ar groaz a enor d'ar beleg kalonek. Met an Aotrou 'n Eskob a viras en eur lavarout : « Beleien va eskopti ne labouront ket evit gounit enoriou er bed-mañ. Gortoz a reont, en eur ober vad, eun digoll all kalz kaeroc'h e Baradoz an Aotrou Doue. »

(1) Studiadenn savet gant an A. Goff, noter e Gouezec, ha bef lennet e Gorsedd ar Varzed, e Kastellin, d'an 23 a viz gouere 1938.

Hanvet e voe an Aotrou Kere da berson e Banaleg edoug ar bloaz 1873, met kement e kare Molaniz hag o farrez ma yeas d'an eskopti da e'houlenñ bet lezet e lec'h ma edo. « Amañ, e skrive hen eur pennad goude da unan eus e vi-
« gnoned, kement tra a zo a lavar eur bern traou d'am e'halon.
« Eur maen, eur wezenn, korn-blegennou an henchou a ge-
« mer eur vouez evit komz ouzin. Ar soñj hepken d'o dile-
« zel a ro d'am e'halon melkoni.»

Kuitaat e rankas parrez Molan, koulskoude, en despet d'ezan hag er bloaz 1874 e voe kaset da berson da Kastellin. Parrezianiz nevez an Aotrou Kere o klevout lavarout ne deue o ferson nevez daveto nemet dre heg, ne rejont ket d'ezañ eun digemer eus ar gwella. Hogen, bep eun tammig, e teuas da veza anavezet ganto hag abarz nemeur e voe prizet-dreist ha karet gant pep hini anezo dre ma oa hegarat ha karazus ouz an holl hag ivez en abeg d'e zoare helavar da brezegha da dizout betek goueled kalon an dud a veze ouz hen selaou. Araok ma varvas ar person koz ne oa den e Kastellin ha n'en devoa ket evitan ar brasa doujans ha karantez.

Hervez ar pez a lavar an Aotrou Jezegou, bet e gure e Kastellin, hag en deus dastumet ha lakaet moula e brezegennou, an Aotrou Kere, a voe degaset d'ezañ gant an Aotrou Doue eur samm pounner da zougen. Epad e yaouankiz e oa bet tapet gant eur gwall-gleñved ha, diwar neuze, morse ne oa bet yac'h a-walc'h. Dre ma teue an Aotrou person war an oad e pounnerae bec'h ar e'hleñved ha e'houec'h vloaz araok ma varvas e oa kroget ar grenienn en e izili-holl. Noz-deiz e veze, en e sav, o vale dre e gampr pe harpet ouz eur gador.

Mervel a reas d'an oad a 74 vloaz, d'ar 24 a viz gwen-golo 1898. Falvezout a reas d'ezañ ober e gousk diweza e bered Kastellin « gant ar spi, emezan, e teufe a-wechou e barrezianiz en devoa karet kement da deurel eur banne dour biniget war e vez ha da lavarout eur bedenn evit silvidigez e ene ».

Araok mervel en devoa savet ar skridig-man a zo bet kizellet war ar maen a zo o e'holei e relegou :

Hirio d'in-me,
Warc'hoaz d'it te,
Da vont koulz ha me
D'an Eternite.

Eus a gement hon eus er bed
Ne zalc'homp nemet eun arched
Hag eur bez ennañ da c'hourvez
Da c'hedal sevel a-nevez.
D'ar bed-all ni 'gas ganeomp
An droug hag ar vad a reomp ;
En dra-ze soñj hiviziken
Ma n'ac'h eus sonjet betek-hen
Pedit ma vo Doue
Laouen ouz va ene !

« Eürus ar re-varo hag a varv e Doue », a lavare hor barz Kalloc'h. Ar e'homzon-se ken frealzüs da ene eur e'hristen a vije bet ivez o lec'h war bez an Aotrou Kere. Mervel en deus graet evel eur sant, goude beza poaniet e-giz Sent koz hor bro, da skigna e-touez e genvroiz, gant skoazell o yez e'hinidik, lezenn an Aotrou Doue hag e Iliz.

**

« Re alies, siouaz ! ar galleg a zaosneger en hon touez a zegas d'eomp dindan e gazel, da heul eun nebeudig mat a orgouilh, koz levriou, koz paperiou ha n'int mat nemet da stlabeza ar vro, da chanch tu d'hor e'halon baour, da vouga ar Feiz, da ziswrienna doujañs Doue. » Setu aze ar e'homzou a lavaras an Aotrou Kere, en e brezegenn, da dud Keraez, e miz kerzu, er bloaz 1880.

Darn a zo en hor bro hag a lavar dirak an holl ez int mignoned ar brezoneg hag a ra, dre zindan, ar gwasa ma e'hellont evit e ziskara. Darn all peogwir ar e'hiz a zo breman da ziskouez beza a-du gant hor yez, a ra an neuz da geuzia o welout ar brezoneg o koll tachenn dirak ar galleg.

An ormidou, ar geizou-se ne lakaont den ebet da fazia hag an drubarded o gra a zo aes a-walc'h da anavezout e-touez an dud-all.

An Aotrou Kere a gare ar brezoneg e gwirionez hag hen diskouez a reas a-hed e vuhez. E brezegennou savet en eur brezoneg reiz ha beo a blije d'an holl, dreist-holl d'an dud dister, d'ar re n'eo devoa da lavar pemdeziek nemet ar yez dismeganset-se.

Pebeuz skouer evit ar re a lavar emaint a-du gant ar bobl hag a gomz outi en eur yez ha n'eo ket he hini, gwasoc'h e'hoaz ! hag a ra d'ezhi kaout dispriiz ha mez ouz he brezoneg.

Lavaret a zo bet alies diwarbenn an Aotrou Kere ar pez a lavare gwechall ar Juzevien diwarbenn Hor Salver Jezuz-Krist : « Biskoaz den ne brezegas evel an den-se ».

Hervez an Aotrou Jezegou, pa veze an Aotrou Person koz er gador-brezeg, an holl a droe war-du ennañ, klevet e vijq bet eur gelienenn o voudal dre an iliz. Eva a rae an dud e gomzou koulz lavarout.

Setu amañ ar pez en deus skrivet an Aotrou Jezegou diwar e benn :

« An Aotrou Kere, plom en e sav, a groge da genta gant « e brezegenn en eur gomz fraes, en eur zistaga mat e gomzou. Met goude, bep eun tammig, ez en em domme hag e « kase e vouez hervez an traou en divije da zisplega. Gwech « e veze dous ha plaen, « evel mel war bara gwenn », e-giz « ma lavare alies ; gwech e veze laouen koulz hag eur rima- « dellier o konta rimadellou ; met gwech, ivez, e kroze evel « ar gurun hag e tifrete e ziouvrec'h.

« Pa ziskroge diouz e zarmon, a-wechou e lavare eur « gomz groñs ha dichek hag a goneze war ar e'halonou evel « eun taol morzol. Aliesoc'h, evelkent, ez echue dre eur be- « denn. E benn savet war-du an Neñv, e zaouarn kroaziet « war e vruched, e ouie lakaat war e vuzellou komzou lemm « hag a doulle evel birou.

« Ha dre ma komze e veze gwelet war dremm ar re a « zelaoue, a-wechou ar mouse'hoarz war o muzellou, hag « a-wechou e'hoaz, war o zal, ar spont hag an anken. »

Tri dra, a lavar e'hoaz an Aotrou Jezegou, a roe skoazell d'an Aotrou Kere da brezeg evel ma rae, da lavarout eo gant kement a helavarded hag a ouiziegez : e vrezoneg, e vouez hag e zoare d'ezañ e-unan da reizha e brezegennou.

A-hed ar wech eo bet an Aotrou Kere distagellet mat ; gouzout a rae diskleria fraes e venoziou en eun doare plijus d'an holl da hoala gant e gomzou nep piou hennak a veze ouz hen selaou. Hogen n'eo ket bet a-viskoaz ar prezezer brudet gouiziek-bras war ar brezoneg. Bez' ez eus prezegennou skrivet gantañ, pa edo e Rieg, ha n'int na gwelloc'h na falloc'h eget ar re a savfe eur beleg yaouang nevez deuet eus ar e'hloerdi ha diouizieq war yez hor bro.

Setu aman eun tanva eus brezoneg e brezegennou kenta : « But a ra eur rumm-dud pere 'servich Doue non passe giz ma e'houlenn, mez betek eur certain poent ; eur certain poent. Hag, en effet, Doue 'rekommand d'eomp rei tout pe netra. Setu perak, dizroit e'houi pere 'zo stag ho kalon ouz traou ar bed-man... »

Ne zaleas ket an Aotrou Kere da wellaat war ar brezoneg. Pa zeuas da Blouider, an Aotrou Mark, person Goulc'hen, hen e'hlevas o prezeg hag a lavaras d'ezañ :

— Asa 'ta mat, abostol, te 'vo eur mestr-prezezer pa giri.

— O ! ya, eme an Aotrou Kere, meulerez, gaouierez !

— Nann, nann ! Mar kerez deski ar brezoneg e vi eur prezezer dispar.

— Penaos ? Deski ar brezoneg ! Me 'oar brezoneg !

— Nann ! Ne ouzout ket, kred ac'hanon. Evit e zeski, sell : na lez morse paour ebet da dremen hep ehom da ober gantañ eur frapad kaozeal. Ar re-baour n'int ket bet er skol hag a oar mat yez o bro. Ha neuze e'hoaz : n'oc'h eus ken nemet e'houec'h vloaz warnugent. Ma vijen en da lec'h e yafen da e'hoari galoch ha da e'hoari kornigell, bep sul war al leur-gêr gant ar baotred yaouank. Ganto e klevfes brezoneg yac'h ha n'eo ket e'hoaz tamm ebet saotret gant ar galleg.

Plijout a reas an ali d'an Aotrou Kere ha laouen e veze neuze, pa yae da ober troiadennou, o ehom da gomz gant ar re-goz, gant ar beorien ha gant an diwallerien-deñved a oa neuze e'hoaz stank e Bro-Leon.

« Ganto, e lavare meur a wech goude-ze, em eus desket va gwella brezoneg. » Bep sul ivez, e yae da e'hoari korni-

gell war al leur-gêr dirak an iliz, araok ar gousperou hag ar barrez-holl a zerede da welout ar c'hoarierien.

Abêrz nemeur e voe ret d'ezañ kuitaat parrez Plouider e lec'h ma pleustre, en doare skouerius-se, da zeski brezoneg ar bobl, ar brezoneg beo-se hag a reas anezañ an he-lavara beleg a oa e Breiz-Izel.

E Sant-Loeiz Brest, e lec'h ma voe kaset goude, ne zilezas ket ar yez' a blije kement d'ezañ. En em lakaat a reas d'he skriva hag eun dra fentus a-walc'h a roas tro d'ezañ da ober kement-se.

Eun Tad Jezuiist, hervez ma lavar an Aotrou Jezegou, a oa deuet da brezeg ar c'horaiz da Vrest. Eur vouez en devoa eus ar re gaera. Hag eun devez e kanañ, da gureed Sant-Loeiz, eur son latin, « Son an Den barnet d'ar groug oc'h en em frealzi araok mont d'ar maro ». An holl a chome souezet ken kaer e kavent ar son. « Na pebez yez eo al latin evel-kent, a lavarent. Plega a ra da liva pep tra. N'eo ket gant ar brezoneg e vefe graet eur son evel houmañ. » An Aotrou Kere, avad a chome sioul, met, a-benn an noz warlerc'h, e kinnigas kana eur zon vrezonek. Troet en devoa e yez hor bro kanaouenn an Tad Jezuiist. Hag an holl a gavas ar « Grougadenn » kaeroc'h zoken, eget ar son latin.

Diwar an devez ma tiskouezas ken splann all e oa ar brezoneg eur yez pinvidik hag eur benveg aes da embreger, en em lakaas an Aotrou Kere da sevel soniou, kanaouennou ha rimadellou. Graet a zo bet gant an darn vrasa anezo eul levr, hanvet « Kanaouennou Kerne » hag a zo bet moulet er bloaz 1900, gant ti-moulerer ar « C'hourrier », e Brest.

Eun dra all c'hoaz a roas lusk d'ar prezeger da studia gwelloc'h ar brezoneg. Unan eus ar veleien a oa gantañ e Sant-Loeiz Brest, eme c'hoaz an Aotrou Jezegou, a oa bet hanvet da berson e Ploueskad. Gina a rae o vont d'e barrez rak ne ouie ket ar brezoneg.

« — Ma c'helljen c'hoaz e zeski, e lavare. Met ar brezoneg a zo eur yez hep leoriou ! N'eus na merk na roudenn evit dont a-benn anezañ. — Eo, eo, a lavare an Aotrou Kere, e zeski e c'heller sur. Ha peogwir en deus, a dreiz ar c'hant-vejou en em zalc'het digatar ez eus merk ha roudenn evit hen anaout. »

Hag en em lakaas da sevel eur gramadeg pe eur yezadur. Ar yezadur-se hag en devoa roet an Aotrou Kere d'e aoza ar pep gwella eus e spered hag ar pep brasa eus e amzer, a zo kollet hizio. Prestet e oa bet gantañ d'an Aotrou Normant, kelenner e kloerdi Kemper, hag abaoe e varo n'ez eus ket gallet kaout dizaouzan ebet eus al labour-se e nep lec'h.

Eun dra all c'hoaz, a lavar d'eomp an Aotrou Jezegou, a ranker da ober evit prezeg mat. Ret eo beza prederiet kalz war ar pezh a vez da zisplega. Hogen, da ober al labour-se ken nebeut ne vanke morse an Aotrou Kere. Alies eo bet klevet o lavarout : « Biskoaz ne d'oun bet aet er gador-brezeg hep beza skrivet va frezegenn da nebeuta teir gwech. Morse n'em eus bet roet eun ali d'am farrezianiz hep beza skrivet ha renket mat ar c'homzou am beze da lavarout. » « Prezeg, a lavare c'hoaz, a zo hada komzou Doue. Da ziwall a zo da vankout doujañs d'ar c'homzou-se ha d'an dud a zeu d'ho selaou. »

Gourinet en devoa Aotrou Person koz Kastellin e walc'h ouz ar brezoneg hag an trec'h en devoa bet warnañ o veza ma reas d'ezañ plega d'e youl a oa hen lakaat da dalvezout da gentelia en eun doare plijus ha gouziek war eun dro, kristenien Breiz-Izel, e genvroiz karet. N'eus ket par d'eun den da anaout mat e yez evit dont da veza helavar.

Prezegennou kaer an Aotrou Kere enno danvez daou levr a 400 pajenn pep hini pe war-dro, a zo bet moulet er bloaz 1906, ha gwechall edont e gwerz e ti an Aotrou Korkuff, levrier e Kastellin. Talvoudus kenañ ez int d'ar veleien yaouank rak peurliesia pa guita ar re-mañ ar c'hloerdi ne anavezont ket gwall vat ar brezoneg ha ne ouzont ket dreist-holl brezoneg ar c'hatekiz nag hini ar relijion.

Salo e teufe hor beleien yaouank da gerzout niverus war an hent a zo bet kompezet ha plenaet dirazo gant ar person helavar ha ma labourint c'hoaz eveltañ hag evel hor Sent koz, diazeourien ar vro, evit mad eneou ar gristenien fiziet enno, dre ar brezoneg.

Y. AR GOFF.

KELEIER AR MIZ

EUR GAMMED ALL

Kuzulierien veur ar « Finistère », bodet e Kemper, er miz tremen, o deus, holl a-unan, kavet mat ar mennad-man :

« Considérant la valeur pratique de la connaissance du breton pour les élèves des dernières écoles du second degré de notre région qui sont appelés à exercer en pays bretonnant des professions libérales, commerciales, ou administratives,

« Considérant, en outre, la valeur éducative et culturelle de notre vieille langue,

« Le Conseil Général estime que l'enseignement de la langue bretonne doit être autorisé et organisé dans les établissements d'enseignement du second degré et en particulier dans les écoles normales, lycées, collèges, et écoles primaires supérieures de notre région.

« Il émet, en conséquence, le vœu que toutes dispositions soient prises pour que des cours facultatifs de langue et littérature bretonnes puissent être ouverts dans l'année scolaire 1938-1939 dans les écoles »;

« Le Conseil Général prie en outre Monsieur le Ministre de l'Éducation Nationale de donner les autorisations nécessaires aux professeurs et instituteurs publics qui demanderaient à utiliser des locaux de classe pour un cours facultatif de breton en dehors des heures de classe du jour, un cours du soir public de même nature. »

Tamm ha tamm, a-bouez en em glevet e teump a-benn, evelato da lakat ar brezoneg er skol.

Ha n'eo ket re abred, re ziwezat ne lavaran ket.

Eur galleger touet, hag hen ganet en eul lec'h ma komz an holl brezoneg ennan, a lavare n'eus ket pell : « Mezus eo e vefe c'hoaz tud e Breiz-Izel ha ne ouezont ket a c'halleg! »

— « Mezusoc'h eo, da vihana, a voe respontet d'ezan, e vefe c'hoaz e Breiz-Izel, er c'hêriou ha war ar mêz, tud ha ne ouezont na komz, na lenn, na skriva brezoneg ! »

SKOUER EIRE

Rener meur Eire, an « Uachtaran » Douglas Hyde en deus kaset kemennadurez da yaouankizou e vro evit ma teuint d'en em voaza holl da gomz mat an iwerzoneg.

Koueriaded o komz iwerzoneg a zo bet roet douarou d'ezo e Gibstourn, e takad douar ar Meath, da lavarout eo en eur c'horn eus Eire ha ne gomzer ennan nemet saozneg ha gounidegez vras a zo deuet ac'hano, rak eleiz a dud ha ne ouient betek hen nemet saozneg a zo deuet d'en em dreiz ouz yez o zud koz ha d'hen deski.

O welout ar vad a deu ac'hano, ar C'houarnamant e lec'h lezel he zud da vont da glask o bara d'an Amerik a roio d'ezo douarou mat e kreiz ar vro ne gomzer emni nemet saozneg hag evelse tamm ha tamm e vezo iwerzonekaet a-nevez.

Perak ne deufe ket Breiz da heulia ar skouer vat-se, e lec'h lezel he bugale a gomz brezoneg da vont warlerc'h o bara keit all diouz douar kunv o c'havell.

GOULENN A ZO

Goulenn a zo d'eun « Institutrice Gouvernante » da ober war dro tri baotrig, unan c'houée'h vloaz, unan pevar bloaz hag ar bihana, bloaz. Ret e vefe d'ezi komz brezoneg outo. Paet e vefe tri c'hant lur er miz.

Skriva kerkent da : Xavier de Langlais, Krec'h-Avel, Lannion.

GINIVELEZ

An Doktor hag an Itron Herve Delaporte a zo laouen o kemenn d'eoec'h ginivelez o mab Herve-Mari, e Kastell-Nevez-ar-Faou, d'an 12 a viz eost 1938.

Buhez hir d'ar Breizad bihan ha levenez d'e gerent.

Bleun-Brug Lanuon

3-7 GWENGOLO

Bleun-Brug 1938 a zigoro d'ar zadorn 3, dre eur per-
e-hirinach e Landreger.

Eun oferenn a vezo lavaret eno da 10 eur e tal bez sant
Erwan.

Diouz an noz, e'hoariadeg e sal vras ti-kêr Lanuon.

D'ar zul 4, da 10 eur, oferenn-bred. Prezegenn gand an
A. Clisson, person Servel.

Da 2 eur, gousperou ; raktal goudeze e vezo digemeret
Marzin, Viviana, ar C'hornandoned hag hor Zent koz sant
Efflam, sant Girec ha sant Ivi o tiskenn e Breiz-Izel war o
Iaoueriou maen.

Abadenn vras war ar Marc'hallac'h.

Da 8 eur 30 diouz an noz, e sal Sant Yann, e'hoariadeg,
renet gand an A. Bellec, vikel vras.

D'al lun 5, eus 9 eur da greisteiz hag eus 2 eur da 5 eur,
studiadegou.

Diouz an noz, e sal Sant Yann, e'hoariadeg renet gand
an A. Guy Ropartz, mestr bras ar zonerez.

D'ar meurzh 6, da 8 eur.30, kenstrivadegou ar e'han, al
lenn, an diskleria hag ar prezeg.

Da 11 eur, oferenn ar Bleun-Brug ; an Aotrou 'n Eskob
a brezego en oferenn-se.

Ar re a venn kemeret perz e lein ar Bleun-Brug, d'ar
meurzh kreisteiz, a die hen rei da anaout a-raok ar zul da noz,
da ziwezata, da remerien ar gouel. Skriva da « Permanence »
da Bleun-Brug, « Salle Saint-Jean », Lannion.

Da 2 eur, war ar Marc'hallac'h, e'hoariadeg ha kaniri.

Da 5 eur, bennoz ar Zakramant e chapel Sant-Joseph da
gloza ar goueliou.

D'ar 7, da 8 eur, baleadenn warzu Plourivo, evit gwelet
kroaziou ar brezel bet eno breman mil bloaz.

Distro da Lanuon, dre Landreger, evit kimiadi diouz
sant Erwan.

Doue ra viro Breiz da virviken !

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE **SUCESSEUR DE**
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur viaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennoù leaz, ar werb, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 26 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Lenn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg.... 15 fr.
GÉRIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I).. 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhaez (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 3 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 4 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Prenit Drapoioù Breiz

Unvaniez Oberou Breiz (U. O. B.) a zo o paouez embann
drapoioù Breiz, 1°) e paper : ment 8×5 cm.

Ar pezh : 5 gwenneg. — 2 skoed ar 25. — 12 lur an 50. —
20 lur ar 100. — 95 lur ar 500.

2°) E lien : a) ment : 10×16 cm. : ar pezh : 8 real.
b) ment : 17×42 cm. : ar pezh : 7 lur.

O goulenn ouz : Unvaniez Oberou Breiz (Union des Œu-
vres Bretonne), Pleiber-Christ (Finistère). C. C. Mme Gaoüis-
sin, 22092 Rennes.

FEIZ HA BREIZ

Ar Skolioù

I. — Kerent kristen, kasit ho pugale d'ar skolioù kris-
ten. Monez an Iliz her goulenn diganeoc'h.

Ar Relolenn 1113, e levr he lezennou a lavar : Ar gerent
a dle teurel ar brasa evez war ar gelennadurez a vezo roet
d'o bugale diwarbenn ar pezh o deus ezomm da gredi pe da
ober evit beza salvet.

Evez mat a dleont teurel ivez war o yec'hed ha deski a
raint d'ezo an doare da ober o zreuz, er bed-man, evit ma ne
gouezint ket en dienez.

Reolenn 1372, § 1. — An holl gristenien a dle beza ke-
lennet, ervat, adalek o bugaleach ; teurel evez na yefe roet
d'ezo eur gelennadurez fall war ar pezh o deus ezomm da
gredi pe da ober n'eo ket a-walc'h ; ret eo lakât ar gelenna-
durez kristen da dremen a-raok pep kelennadurez all.

§ 2. — N'eo ket ar gerent hepken eo o deus ar gwir hag
an dlead striz da deurel evez war gelennadurez kristen ar
vugale : kement hini a zalc'h o lec'h, en deus ar gwir hag an
dlead-se eveldo.

II. — Kerent breizat kasit ho pugale da skolioù e vezo
desket lenn ha skriva brezoneg enno : mouez ar gwad her
goulenn diganeoc'h : arabad eo terri an ere ho stag ouz ho
tud koz.

Ar skolioù hag e raer ruz war ar brezoneg enno n'int ket
graet tamm ebet evit ho pugale : gaou a raint outo.

Ar skolioù hag ez eus enno mistri ha mestrezed-skol ha
ne anavezont nak Istor Breiz, na Yez Breiz a zo da ziuall
outo !

Gwella ma 'z int eo da zihentha ar vugale o darempred.

Kerent kristen, kerent breizat, taolit evez war ar sko-
liou e lakeoc'h enno ho pugale : ar re-man, diouz m'o greoc'h,
o c'havoc'h ;

Etre ar Gorsedd hag ar Bleun-Brug

D'an 3 a viz gwengolo diweza, p'edon o paouez diskenn eus ar gador-brezeg, goude an oferenñ-bred kanet, evit tenna bennoz Doue war Bleun-Brug, e iliz-veur Landreger, gand an Aotrou Person, ar chaoni Lainé, e teuas an A. Even, skriva-gner an « Ouest-Eclair », e bro Lanuon, d'am c'haout hag, er sakreteri, harp ouz penn sant Erwan, kaera difennour en deus bet ar gwir e Breiz, e c'houlennas ouzin ha va menoz oa lakât dougen, e goueliou Lanuon, banniel nevez Breiz.

— Hep mar ebet ! emeve.

— Neuze, amezan, an « Ouest-Eclair » ne gomzo ket di-warbenn ho koueliou !

— Grit a geroc'h, a liviris; ma ouezit petra ho peus da ober, me her goar ivez; oad a-walc'h am eus a-benn breman ha tri bloaz ha tregont a zo aboe m'eo bet kronet va c'hevredigez !

Ha setu aze penaoz, dre eun oferenñ e Landreger ha dre an diviz-se, e-harz penn benniget sant Erwan, e tigoras XXVIIIme kendalc'h ar Bleun-Brug, e bro Dreger

**

Aboe goueliou meur adsavidigez Breiz, warlene, e Plou-gastel, ez eus pemp barz ha ne zigounnaront ket dre ma oa bet douget eno, dirak daou ugent mil den, banniel nevez Breiz, a-uz relegou an Tad mat sant Gwenole.

Tud a zo, ret eo hen anzav, hag a ya droug enno diwar nebeud a dra hag o deus amzer da goll e tabutou didalvez.

Abalor eo an hini a zigoras an abadenn vras war an « Ouest-Eclair », hag an A. Even oa e zen e Landreger; « Breur Kaer » d'e heul hen dispakas war « La Bretagne à Paris »; Dir-na-Dor hag ar Yeodet, war « Breiz » ha Taldir, e komzou dichek, her c'hlozas, e « Korn ar Brezoneg », en eur

gas, dre b'var c'horn ar bed, war eskell an « Ouest-Eclair », ar c'helou laouen ema gantan ar gwir hag ema, neuze 'ta, ar Bleun-Brug e gaou.

Klasket em eus bet beza gwennet, meur a wech, el lec'h ma vezen duet, met, unan bennak a veze atao war evez hag a vire ouz va skridou da veza embannet; el lec'h ma raer an droug ne garer ket kals ar sklerijenn.

Setu aman, da vihana, d'ar re a garfe her gouzout, va doare da welout diwarbenn banniel koz ha banniel nevez Breiz.

**

Adalek bloaveziou kenta an XIIIme kantved, ar banniel erminiget eo bet banniel Duked Breiz; banniel Breiz, avat, pa veze dispaket, a oa dishenvel bras diouti; pa voe goueledet gand ar Zaozon, e-tal Lok-Maze Penn-ar-Bed, d'an 10 a viz eost 1512, « la Cordelière », lestr kaer hon Dukez Anna, en e benn al Leonad kalonek, Herve Borzmoger, al lestr-se a oa o ficha, e beg e werniou, banniel erminiget an Dukez vat ha banniel Breiz, eur groaz zu war eun tamm lien greiz.

Ar banniel erminiget oa eta banniel Duked Breiz gwe-chall, evel ma oa ar banniel liliennet, banniel rouaned Bro-C'hall.

Duked Breiz a zo tremenet ha Rouaned Bro-C'hall a zo ivez hag o bannielou d'o heul; ar broiou ma raent o mistri warno, avat, a drugarez Doue, n'int ket maro c'hoaz.

Bro-C'hall he deus savet eur banniel nevez ha d'hen ober he deus kemeret tri liou: liou gwann banniel he rouaned ha liou glas ha ruz skoued kêr Paris.

Breiz, a-nevez 'zo he deus graet kemend all; kemeret he deus evit banniel eur banniel stummet war skoued kêr-benn Breiz, gant nao riblennad mezer, gwenn ha du bep eil, peder wenn ha pemp zu, hag eun takad erminigou e korn he beg uhela; ar peder riblennad wenn a verk ar pevar eskopti e komzer brezoneg enno hag ar pemp riblennad zu ar pemp eskopti e komzer galleg, dreist-holl, enno, hag an takad erminigou a gomz d'eomp eus hon Duked koz.

Banniel Duked Breiz a oa kasas he dougen, e meur a lec'h, rak kemeret e veze evit banniel rouaned Frans; kement-se a zigouezas e Bleun-Brug Pont 'n Abad; e goueliou

VII° kantved sant Gwillhou, e Sant-Brieg; e goueliou santer Jann d'Arc, e Paris, ha setu an digarez vrasa he deus hon douget d'he dilezel.

Ar banniel he nao riblenn, den n'her c'hemero evit banniel rouaned Frans hag eun dra vat eo kement-se.

*

**

Ya ! met ar banniel nevez-se, eme va c'henderv Leon, a zo bet krouet gant tud hag a zo bet kavet abeg enno !

Ha neuze ?

E piou ne vez ket kavet abeg ?

N'eus bet nemed eun den war an douar-man ha n'en dije graet pec'het ebet; abeg a gaved ennan, evelato !

Daoust ha ker glan-se e oa kalonou ha douarn ar re o deus krouet banniel tri liou ar Frans ha savet ar « Marseillaise » ?

Evel a skriv ar Yeodet e « Breiz » an 18 a a viz gwengolo a zo gwir : « Gwelloc'h a zo da ober ! » Ya ! gwelloc'h a zo da ober eget pismigat evel ma ra darn. Ma rankfed beza atao o sellout ker piz, ne gredfe ket eur penn kristen keñt mont er mêz eus e di !

Ar Bleun-Brug a ra evel eleiz, a gemer a zehou hag a gleiz, ar pezh a zo mat, a lez ar pezh a zo fall hag a gerz atao gand an hent eeun.

P'eo bet savet Ti-Breiz, warlene, e Diskouezadeg veur Paris, banniel nevez Breiz eo a zo bet o ficha warnan keit ha ma 'z eo bet digor.

Goude kement all a enor e Paris, ha dirak holl poblou ar bed, daoust ha n'en devoa ket a wir da ficha ivez, eus an eil penn d'egile da Vreiz, ha daoust ha mont a raemp-ni, e gaou, o kaout mat ar pezh a oa digemeret gant hon arzourien wella ha gant pennadureziou ar C'honarnamant.

Lavarout a c'heller eo ar C'hallaoued o-unan eo a beur-siskaras banniel koz hon Duked, en deiz ma respontas Mirabeau da Benn-Rener Breujou Breiz : « Vous êtes Bretons, les Français commandent ! » met lavarout a c'heller ivez eo ar C'hallaoued o-unan eo a beurzavas, er vann, banniel nevez Breiz, en deiz m'o deus e laket da ficha war Di Breiz Diskouezadeg Paris.

Taldir, en « Oaled », en deus graet an neuz da ober eur votadeg evit gouzout pehini banniel he devoa gwir, breman c'hoaz, da veza digemeret evel banniel Breiz, pe an hini gouzout pe an hini nevez ?

Eur farserez kernevat eo bet ar votadeg-se ha netra ken; mil gwech re a draou a vez graet e Breiz dre votadeg ha setu aze perak ez a an traou ker fall ha ma 'z eont. Me a garfe gouzout e pelec'h eme ar vro he deus savet he banniel hag an eskob en deus savet e skoued diwar eur votadeg e c'heller an holl kaout o ger da lavarout enni ?

Ra vezo lezet eun tamm frankiz gant pep Breizad da zikouez ar garantez en deus evid e vro, en doare ma karo; gand ar re a zo troetoc'h ouz hor Breiz koz, frankiz da zougen a banniel stumm koz; gand ar re a zo troetoc'h ouz hor Breiz nevez, frankiz da zougen ar banniel stumm nevez ha neuze gwelet a reoc'h, an traou a vezo kompez, ne vezo ket pell.

Daoust ha n'edo ket Taldir a-du ganeomp, war gement-se, pa skrive, d'an 29 a viz here 1937, d'hor c'henlabourer mat Herri Caouissin : « Ne vous inquiétez pas pour les drapeaux; c'est l'éternelle querelle des anciens et des modernes ! »

Ne vous en faites pas pour les drapeaux,
ce n'est qu'une phase de l'éternelle
querelle des Anciens et des Modernes.
Taldir

(Fac-simile skritur ha sinatur Taldir).

Perak neuze, goude beza skrivet kement-se, mont e kounnar e « Ouest-Eclair » an 8 a viz gwengolo, ouz an dud a gav kaer ar banniel he nao riblenn, gant he liouiou breizek a-viskoaz, trist ha laouen bep eil, — « miscens gaudia fletibus », — evel ma 'z eo buhez pep den hag istor pep bro ?

Pa ra ar Gorsedd e c'houeliou, ni, er Bleun-Brug, n'o 'z eomp ket da glask trabas outan, na da lakat pennadou, e e eneb, e tud ar gêr ma ra enni e ziskenn, na d'ober hanter d'ar Varzed eus liou, stumm ha ment ar bannielou hag ar

saeou a zougint war an daolvaen; o lezel a reomp en hakaskter; goulenn a reomp ouz tud ar Gorsedd beza en hor c'henvet ken dereat ha ma 'z omp en o hini.

Goude en em glevet holl, ne 'z ay ket re vat, c'hoaz, an traou en dro, e Breiz.

**

Pa welan va c'henvroiz oc'h en em daga, evel ma reont, hep digarez ebet nemet eun digarez toull bennak, e nij va spered warzu ar Sav-Heol hag em bevez c'hoant da lavarout ez int bet er skol gant pismigerien ar vro-se.

Breman ez eus pemp kant vloaz, Konstantinopl oa kaera kêr ar bed kristen; eun iliz a oa eno, savet gant an impalaer Justinian, bet kensakret er bloaz 537, ha n'he devoa ket he far war an douar : iliz santez Sophia; ne welet, dre holl, enni, o lugerni, nemed an aour, an arc'hant hag ar vein brisius; 950 beleg a oa oc'h ober al labour war he zro; gwasapez a oa kristenien Konstantinopl n'en em glevet ket gant kristenien Rom; diwar netra e kavent abeg er re-man.

An enebour a deuas hag an enebour-se oa Mahomet II hag e dud gouez ha divadez.

Ar gwel eus an enebour e tal mogerioù kêr ne lakeas ket zoken Konstantinopliz da furaat hag unan eus o fennadureziou uhela, Lucas Notaras en devoa ar skiant da lavarout c'hoaz : « Kalz eo gwelloc'h ganen gwelout an Durked oc'h ober o renkou aman eget gwelout ar Pab ! »

Ne zaleas ket d'o gwelout; d'an 29 a viz mae 1453, daoust da nerz-kalon an impalaer Konstantin Dragases, da eun eur goude an hanter noz, an Durked a lake o zreid e kêrbenn kristenien ar Zav-Heol hag ar pez a drementas neuze a voe euzus.

Da eiz eur Mahomet II, war e varc'h, a bignas e iliz-veur Santez Sophia hag a azezas war an aoter vras savet en enor da Furnez an Aotrou Doue : perc'hennet e oa gant an Durked iliz kaer ar gristenien, dre ma ne raent nemed en em rendaelat; pemp kant nemet pemzek vloaz a zo abaoe ha bepred ema dindan galloud diskibien Mahomet.

Ma 'z eus e istor an Iliz skouerioù spontus evelse eus an droug a ra d'ar feiz an trouz a zav diwar netra etre kristenien e istor Breiz ez eus kement all; e doug ar c'hantvejou,

bep wech ma 'z omp bet trec'het e c'helled lavaret diwar hor penn : « Deuet omp a-benn anezo, dre ma n'en em glevet ket ! »

Hag en taol-man, adarre, pa 'z omp krog, da vat, da zavetei an tenzorioù kaera a zo deuet betek ennomp digant hon tud koz : hor Feiz hag hor Brezoneg, ma ne jom ket an trec'h ganeomp an istor a lavaro : « Gwella ma 'z oant da netra oa d'en em rendaelat; n'en em glevet ket ha setu perak o deus bet lamm ! »

Y.-V. PERROT.

Da Yaouankiz kristen ar mêziou

Setu ni e miz here.

Nag a boan o kredi e ve echu an hanv, hag e vefomp breman o vale, a gammejou bras, war-zu ar goanv. Troet dillo he deus rod an amzer; dillo eo en em zibunet kadenn ar miziou hag an derveziou brao, ar miziou hag an derveziou-se hag a welemp a-ziabell o tont d'eomp karget a esperans, hag a dlee, araok hor c'huitaat, lezel ganeomp joa eun eost das-tumet mat...

Bresk eo siouaz joa an dud paour war an douar-man ! En deizioù tremenet marteze, pa ziskuizemp goustadik diouz labourou tenn an eost, pa gavemp ken dous beva e kreiz hor mêziou, hor beus santet muioc'h c'hoaz oa diazezet ar joa-se war an traez, hag e c'helle beza diskaret gant eun taol avel.

Eun taol avel foll, ar brezel, a zo bet war-nes koueza warnomp ha beuzi hor c'halonou a anken !

Dourn ar Werc'hez, skoret gant dourn Doue, en deus, er wech-man adarre, pellaet dionzomp an taol yut.

Spontus eo sonjal petra vije deuet hon tiegeziou da veza, m'en defe ranket ar gwazed wella mont eus ar gêr !...

E nep lec'h all ebet, kement ha war hor mêziou, ne verer gant esperans. Setu perak, daoust m'eo c'hoaz, hirio, du

ar e'houmoul, a-zioc'h hor penn, gwelomp an traou kentoe'h war-zu an tu mat, ha bezomp leun a esperans, eus an esperans-se hag en em harp dreist-holl war Doue. An nep en deus fizians e Doue, ha dre eno ive en dud, hag en amzer da zont, a zo goest hepken da ober labourou bras. Zoken ma e'hoarvesfe gant fin ar bed beza tost, e vefe ret e'hoaz labourat bemdez...

An amzer a zo roet d'eomp evit labourat, evit mont atao war araok, en despet d'an diezamanehou a bep seurt, evit en em wellaat hon unan, ha gwellaat ar re a zo en-dro d'eomp.

Ha pa weler ar vuhez evelse, nag a labour a chom ganeomp da ober, ni tud yaouank diwar ar mêz.

Setu ni e miz here.

Goude beza graet sunvezioù a 80 eur labour, epad an hanv, setu ma e'hellimp ive tremen breman gant sunvezioù a 40 eur.

Goude beza en em roet holl d'al labourou-korf, a e'houlenne ezommou ar vicher diganeomp, deuet eo ar mare d'en em baka, d'en em rei ive d'al labourou-spered a-zevri.

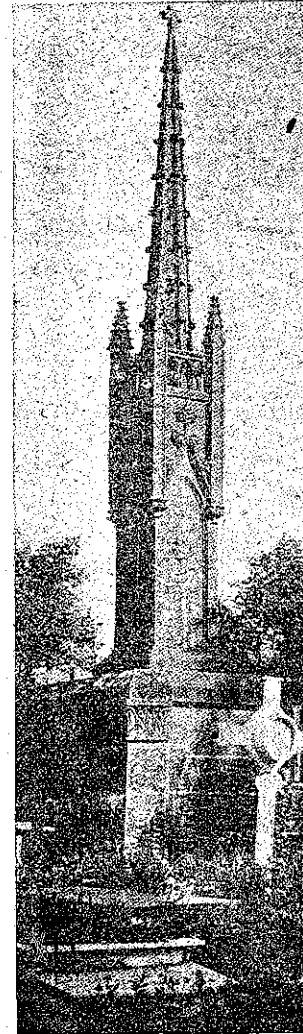
Adalek vremen, eo ret d'eomp sonjal penaos e raimp an implij gwella eus an euriou-se, ken priziüs, ma ne e'hellimp mui labourat er-mêz.

En-dro d'eomp, ar vugale o deus dastumet o leoriou ha kemeret hent ar skol... Ni ive a dle diskenn hon dournadig leoriou, poultrennet marteze er sanailh, ni a dle ive kemeret hent ar patronaj, hor galv d'en em voda, dindan e dôenn.

Pebez tachenn gaer a zo digor evidomp : dont da veza ar gwir yaouankiz kristen a vleunio, en hor parrezioù a-ziwar ar mêz, el lec'h m'omp bet hadet gant Hor C'hrouer ; beza al labourerien kalonek a gendalc'ho da vale war roudou hon tadou, a garo eveldo Doue hag ar parkeier. L. B.

BREURIEZ-VEUR AR BREZONEG

Ret e vo da izili Breuriez-Veur ar Brezoneg envel pevar ezel nevez dizale. An neb a garfe en em lakaat war ar renk a zo pedet da gas, ar c'henta ar gwella, e ano hag e chomlec'h d'ar Sekretour : L. Nemo, 12, place de la Tour d'Auvergne, Brest.

Bez ar Gonidec.

Kantved bloaz maro ar Gonidec

Yann-Fransez ar Gonidec a Gerdaniel, den fur ha den gouzitek, reizer ar brezoneg a voe ganet e Konk-Leon d'ar 4 a viz gwengolo 1775 hag a varvas e Paris, d'an 12 a viz here 1838.

Ar Bleun-Brug a vodo mignoned ar brezoneg e Konk, d'ar 16 a viz here a zeu hag an Aotrou 'n Eskob Cogneau a deurezo dont ganeomp da bedi war bez ar Breizad mat-se maro kant vloaz a zo hag a labouras kement evit hor brezoneg.

D'ar 15, goude koan, e vezo eur veilhadeg vrezonek.

D'ar 16, en oferenn-bred, e vezo graet meuleudi ar Gonidec ha raktal, goudeze, kanet al « Libera », war e vez.

Da greisteiz, lein, pep hini o paea e skodenn.

Da 2 eur, gousperou ; goude ar gousperou, e'hoariadeg e vezo diskleriet enni peziou brezonek.

Eur zell war Bleun-Brug Lanuon

AN DISKOUEZADEGOU

An ARZOU KAER. Kenta tra a gaved a gaera e skolañ Sant-Josef, en eur vont da welet diskouezadeg an arz breizek ha keltiek oa ar chapel nevez, savet gand arzourien an « Droellen » en o fenn an A. James Bouillé, ijinour ar chapel-se.

E labour a zo dreist koulz hag hini e genlabourerien X. de Langlais ha J.-Ch. Ar Bozec. X. de Langlais a zo anavezet mat; meur a Hent ar Groaz en deus livet a-benn breman : hini chapel Sant-Josef Lanuon eo e hini gwella, hep mar ebet.

Eun dudi eo sellet outan, hag aes eo gwelout gant pege-ment a garantez evid hor Feiz, evid hor Breiz, evid an Arz, en deus Xavier de Langlais grêt an taolennou-se.

Emaomp breman pell diouz an taolennou disliv, ha divalo zoken, a deu d'eomp eus Paris.

J.-Ch. Ar Bozec, hen, en deus kizellet ar G'hris-Roue, a weler a-us an nor dal.

Ar gwer livet, a zo bet grêt gant Rault eus Roazon. Eus an c'haera ez int ivez.

Ne gavomp ket a c'herion a-walc'h evid ober hano aman eus an dudi ma 'z eo ar chapel-se evit an daoulagad. Met ar re holl a zo bet ouz he gwelet epad ar Bleun-Brug diweza, a c'hell breman lavarout ema an arz breizek nevez o skedi da vat, evit brasa gloar an Aotrou Doue hag hini hor Brb.

A-drenv chapel Sant-Josef, e kaved dilhad-oferenna an Itron a Blanhol, broudet gant tresennoù keltiek hag e kichen, eur gwiader eus Ti Leaouté, eus Uzel, a laboure dirak an holl Micher hor gwiaderien koz n'eo ket maro c'hoaz.

Pelloc'h an A. Bouillé a ziskouez e dresennoù ilizou, chapelioù, tiez, ha taolennou e dad. X. de Langlais, n'eo ket hepen taolennou Hent ar Groaz eo a liv. Tresa a ra ivez poltrejou, hag ar re/a ziskoueze d'eomp e Lanuon a oa, e gwirion-nez, henvel beo ouz an dud o devoa goulnnet outan ober o fol-tred.

E kichen, Xavier V. Haas, en devoa dispaket taolennou kaer ha sonezus leor Istor Breiz Herri Gaouissin, a deuo er-mêz eus ar wasg, dizale.

E diskouezadeg al leorion hag ar c'helaouennoù e kaved, evel bep bloaz, ar mouladurioù gwella nevez grêt.

AR C'HOARIVA

C'hoariva ar Bleun-Brug er bloaz-man, en deus plijet kalz.

D'ar zadom e voe diskleriet, e sal vras Ti-Kêr, an daou-bez-man : Eun Nozveziad Reo Gwenn, troet eus ar c'hemb-raeg gant an A. Perrot, diwar oberenn G. Berry, hag Ar Barner barnet, savet gant Evnig Penn-ar-C'hoat. M'o deus ar zelaouerien gouelet gand an hini kenta, c'hoarzet o deus, gwalc'h o c'halon, gand an eil.

D'ar zul ha d'al lun, e sal Sant-Yann, e voe diskleriet An Tamall, pezh nevez Xavier de Langlais, a zo ennan eur gentel vat evid ar gerent a fell d'ezo rei eun deskadurez c'hall d'o bugale, a-raok an hini vreizat. Aman, an oberour a ziskouez mat an droug a ra ar gerent-se oc'h ober fae war o yez o-unan.

An Tamall a zo eur pezh hag a dlefe beza c'hoarzet eus an eil penn d'egile da Vreiz-Izel; ha fizians hon eus e vezo embannet dizale.

Fostus an Doktor daonet, troet e brezoneg gant Roparz Hemon, diwar pezh brudet ar skrivagner saoz Marlowe, a zo bet ivez eur skouer evid ar pezh a zell ouz hor c'hoariva breizek nevezet. Ar gwiskamanchou, ar c'hlinkadurioù ha doare diskleria ar c'hoarierien dreist-holl a zo bet kavet brao kenan.

Ar C'hormandoned diweza, ar pezh-se tennet eus eur marvailh savet gant Marianna Abgrail, a lakeas laouenedigez

war dal an holl, bras ha bihan, koz ha yaouank, ker burzudus ha ker plijus e oa.

Evid eur marvailh hennez a oa unan !

STUDIADENNOU AL LUN (1)

Studiadennoù al lun, goude kreisteiz, (hini an Ao. Floc'h, diouz ar beure, a vezo embannet e « Studi hag Ober » war c'houlenn an Aotrou Vikêl-vras) a oa diwarbenn an divroadeg, ar c'hriagn-beo a grign betek ar maro ar vro, ha micher al labour-douar. Breiz a zo o koll he gwad hep ma rafe awalc'h a wad nevez. Hag eman da damall, war se, ar gouarnamant : lezennou a zo bet graet kalz, nevez 'zo, mat ha fall, met n'eus ket unan, a lavar an Ao. Bonniec, a gement na drofe ket fall evit al labourer. Graet int hep goulenñ e ali digantan. Ar gouarnamant a zo henvel ouz eur c'hemener a rafe dilhad hep kemer ar muzul. Ac'hano stad truezus Breiz hag he labourerien.

Ar skol a zo ivez da damall abalamour d'au dismegans a sko war Vreiz : n'eus bro ebet evel Bro-C'hall ; kêr ebet evel Pariz ; yez ebet evel ar galleg ; darvoudou kaer neblec'h nemet en istor Bro-C'hall ; tud speredek neblec'h nemet ar C'hallaoued. Pelec'h en em blijfe ar vugale en o bro !... War labour ar maeziou e sko kement all a zismegans : « Ar bugel-man en deus re a anaoudegez evit chom da bore'hellat douar ! » Gant eun hevelep kelennadurez n'eo ket souezus e vefe « piket ar galon », ha ne vefe ken stag ar Breizad ouz e vro hag e vicher, nemet « gant eun neudenn vreïn ».

Ar gerent, kalz anezo, n'int ket didamall kennebeut. Muioc'h a c'hoant o deus da rei d'o bugale madou eget feiz. Darn, re galet, a gas o bugale da zastum arc'hant pell diouz ar gêr. Darn all, re wak, a lavar : « Ma vez ret d'am bugale terri o c'horf eveldoun, beza stag aman noz-deiz ! »

Met klemm ha torta ne dalv netra ; ret eo d'imp louzaoui, diouz hor gwella. M'eman ar gouarnamant, ar skol, ha kalz a gerent enep d'imp, eo ret d'imp kroui, ac'hanomp hon-unan eur Vreiz nevez en eur gelenn he yez, hec'h istor, he gizioù ha kroui en he labourerien yaouank gant skoazell an Y. K. A. M. gwir galonou labourerien kristen.

(1) Ar pennad-man, savet gant P. Bourdellès, a zo tennet eus « Breiz ».

AR C'HAN HAG AR C'HOROLLOU

An A. hag an Itron Gueff hag o merc'h Annaïg, a-raok kuitaat Breiz evid mont d'an Amerik, a deuas da rei o skoazell d'ar Bleun-Brug, ha kement hini en deus gwelet ar verc'hodenn veo-se, ma 'z eo Annaïg Gueff, o koroll hag o kana, n'eo ket tost d'he ankounac'haat.

Daoust ma n'he deus nemet pemp bloaz, e teu ganti, brao bras, ar Jabadao, koroll ar c'hlezeier, ar gavotenn, ar bal a zaou, hag all.

Petra lavarfemp breman eus Merc'hed bihan Gwerlis-kin, a zo bet eun drugar o gwelout o tiskleria koroll ar boutou koat, hini ar C'hafe, hag eun all en enor da vanniel Breiz.

Diskouezet o deus d'eomp, evel re Blouyorn, daou vloaz 'zo, gant « Liou Gwenn Rozenn an hanv », e c'hellomp, er skoliou, lakat hor bugale da c'hoari traou brao ha breizek dreist-holl, koulz ha bugale Bro-Gembre pe re Euzkadi.

Tamm ha tamm ma kendalc'h ar skoliou-se, hag ar re all d'o heul, gand an hent mat-se, e teuimp a-benn da gaout strolladou bugale, ampart war c'hoariva, war gan ha war gorollou hor Breiz.

AR GANERIEH HAG AR C'HANEREZED

N'ankounac'haimp ket ken nebeut Andrea 'r Restiff, eus Kelc'h keltiek Sant-Brieg, Tinaïg Lucia, eus Kelc'h keltiek ar Pelem, ha Yann ar Morvan, eus Pleiben. Da bep hini anezo, o c'henvroiz o deus grêt eun digemer kalonek. Ne ehaner ket, e gwirionez, o klevout eur ganerez evel Tinaïg Lucia, nag eur c'haner evel Yann ar Morvan. Gant heman eo e teuas ar maout er bloaz-man, Kanaouennoù ar Menez, a deue gantan en eun doare dispar ha Renerien ar Bleun-Brug a zo anaoudek bras d'ezan da veza deuet d'o goneliou. Hag er bloaz a zeu, e Kemper, hon devezo ar blijadur d'e glevout adarre. Bennoz Doue ivez d'an dimezell Mona Hughes, a ganas d'eomp eun nebeut soniou eus he bro : Cymru.

AR STROLLADOU KANERIEN

Hini Plougastel, hag a oa eun dudi, nann hepken evid an diskouarn, met ivez evid an daoulagad, gant an dilhad a bep seurt liou a zouge Plougastelliz, hini Lesneven, hag hini Lanuon eo ar re a gemeras perz 'e kenstrivadeg ar c'han. Daoust ma ne oant ket niverus, siouaz, o deus roet d'eomp da danva eur wech c'hoaz, ar soniou brezonek renket gand hor gwella sonerien, en o fenn an A. Guy Ropartz, a deuvezas dont da ren ar genstrivadeg-se.

Pebez trugar e oa klevet kanerien Lanuon o kana d'eomp ar « Bedenn da sant Erwan », oberenn nevez an A. Guy Ropartz.

Kanerien ar Pellenn o deus ivez roet o lod, o kana soniou kempennet gand an A. Morellec. Diskouezet o deus e ouient kana ha koroll en eun doare souezus. Dorig Le Voyer ha Roparz Falc'hon, sonerien binioù ha bombard ar Bleun-Brug, hag an daou vreur Al Louet, eus a Rosporden, sonerien yaouanka Breiz, a heulias epad ar gouelioù ar c'horollou roet gand Kelc'hiou keltiek Bro-Dreger, ar Pellenn, ha strollad Pontaven.

KENSTRIVADegoU AR C'HAN

Eur vouez a unan ha diou vouez henvel : Priz kenta : Strollad kanerien Plougastell, renet gand an A. Burel.

Doù vouez dishenvel : Priz kenta : Strollad kanerien Lesneven, renet gand an A. Calvez.

Teir mouez dishenvel : Priz kenta : kanerien Lesneven. Eil priz : Plougastell.

Peder mouez dishenvel : Priz kenta : Strollad kanerien Sant-Yann Badezour Lanuon, renet gand an A. Maigat, gand goure'hennou ar varnerien evid ar « Bedenn da sant Erwan ».

KENSTRIVADeg AL LENN HAG AN DISKLERIA

Aman ne roomp aemed roll ar prizioù kenta hepken.

Lenn. — 8-11 vloaz : Yvona Chapalan, Mari-Franseza Calvez, Janed ar Roue.

12-14 vloaz : Paoletta Parantoen, Deniza Gwilhou.

Us da 15 vloaz : Armand ar C'halvez.

Displega. — Dindan 8 vloaz : Yannig ar Roue.

8-11 vloaz : Yvona Perrot.

12-14 vloaz : Erwan ar Roue.

Goude 15 vloaz : Armand ar C'halvez.

D'ar vugale-man ar Bleun-Brug en deus roet evel prizioù : merc'hodennou, leorioù, skeudennou, saeou breizek, ha pep a desteni a enor.

**

Renerien ar Bleun-Brug a drugareka start pennadurezioù Eskopti Sant-Brieg, pennadurezioù kêr ha parrez Lanuon, pennadurezioù skol Sant-Joseph, ar brezegeerien, ar ganerien, ar c'hoarierien, ar gorollerien, an archerien karget gand an A. Madec eus an urz, eus ar skoazell vras o deus d'ezo evit kas da benn ha da vat o XXVIII^{ed} kendalc'h.

Ne ankounac'haint ket kennebeut Aotrou Person Landreger o digemeras ker brao d'an 3 a viz gwengolo, nak Aotrou Person Plourivo o blemias da welout Lannok vras Lansenf el lec'h ma voe trec'het an Normaned, breman mil bloaz, nak an Aotrou Azenor a lennas d'ezo eur studiadenn war emgannou Plourivo e tal ar groaz savet er vered a vir relegou ar re a gouezas er stourmad.

Trugarekaat a reont ivez « Semaine Religieuse » Sant-Brieg ha Landreger, « Le Lannionais », « La Dépêche de Brest », « Le Courrier du Finistère », « La Province », « Breiz Atao » ha « Breiz » eus ar pennadou hegarat o deus embannet diwarbenn hor gouelioù; evit kloza, pa n'omp ket evid o embann war o hed e vouldomp aman linennou diweza pennad ar « Semaine Religieuse ».

L'esprit qui animait ces manifestations, M. l'abbé Perrot, fondateur du Bleun-Brug, le définit dans son toast au banquet du mardi, en faisant acclamer Notre Saint Père le Pape pour sa récente condamnation du nationalisme outrancier, négateur des droits de Dieu et du droit des autres nations. Les Bretons, dont la langue est la seule d'Europe, — désormais que les Romanches viennent d'obtenir que leur langue soit la quatrième langue officielle de la Suisse, — à ne

pas être enseignée dans les écoles, ont plus souffert que tout autre de ce super-nationalisme. « Feiz ha Breiz », Foi et Bretagne, ce sera toujours l'idéal du Bleun-Brug.

Monseigneur, se levant à son tour, déchaîna l'enthousiasme quand il proclama que la Bretagne est l'héritage que les Saints nous ont laissé, la Bretagne avec sa Foi, avec sa langue, et ce serait une trahison et une diminution de la renier. « Un Breton doit en tout lieu arborer son drapeau..., prendre conscience de la valeur qu'il porte en lui, et au lieu de reculer comme il l'a fait jusqu'ici, avancer... jusqu'au jour où tous s'inclineront devant la noblesse qui s'affirme dans l'âme bretonne.... Souvenez-vous du haut degré où il faut porter la fierté d'être Breton... Allez donc de-l'avant; ne vous inclinez pas !... »

Eur c'horn eus an dud a oa war ar Marc'hallac'h
d'ar 4 a viz gwengolo.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar **"SIROP FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur viaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbi, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broïou stag outi..... 18 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro. 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (F:inistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Lenh ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg).... 15 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon) 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I) .. 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhæz (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWARBENN AR GELTED (e ti
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 3 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 4 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Prenit Drapoïou Breiz

Unvaniez Oberou Breiz (U. O. B.) a zo o paonez embann
drapoïou Breiz, 1°) e paper : ment 8×5 cm.

Ar pezh : 5 gweneg. — 2 skoed ar 25. — 12 lur an 50. —
20 lur ar 100. — 95 lur ar 500.

2°) E lien : a) ment : 10×16 cm. : ar pezh : 8 real
b) ment : 17×42 cm. : ar pezh : 7 lur.

O goulenh ouz : Unvaniez Oberou Breiz (Union des Cen-
vres Bretonne), Pleiber-Christ (Finistère). C. C. Mme Gaouis-
sin, 22092 Rennes.

FEIZ HA BREIZ

1918

Breman ez eus 20 vloaz

1938

D'an 28 a viz here 1918, e oan e Valmy, el lec'h m'en
devoa Kellermann, trec'het an Antrichianed hag ar Brusia-
ned, d'an 20 a viz gwengolo 1792 ; skriva 'ris eno ar gwer-
ziou-man :

Hor spered hag hor c'halon a zo o chom e Breiz
Hag a gav o magadur e bro goz hon tud keiz ;
En hent-se daoust d'o skuizder eo e c'hellont herzel
Hag ober d'hor c'horf bale, war hent striz ar brezel.

Pa vezo anavezet ar gwir en deus pep den
Da viret yez e dadou ha da heuilh o c'hredenn,
Neuze eo e tiskenno ar peoc'h war an douar
Hag e chomo dourn ha dourn, gand ar justis e c'hoar !

Ugent vloaz a zo abaoe hag ar gwiriou-se n'int ket
siouaz, anavezet c'hoaz ha setu aze perak eo bet ken tost ar-
nev ar brezel da strakal adarre.

Gant gouelioù an Holl-Zent 1918 e oan e Condé-les-Vou-
ziers. Eun ifern nevez a oa eno.

Pebez noz an Anaon a dremenjomp o tougen korfoù ar re
c'hoazet a-dreuz prajeier an Aisn, sklerijennet gant luc'hed
ar c'hanolioù o kroza heb'ehan.

Nak a glemmou ankenius a zave a-gleiz hag a-zehou.

Klevet a ran c'hoaz unan eus ar re hon devoa douget,
Mamadou Diallo, 54e B. T. S. 4e C^{ic}, ginidik eus Tindalo, kelc'h
Kankan, er Guinea, o lavaret d'in war e dremenvenn, d'an 2

a viz du : « O ! va Doue, me n'em eus ket goulennet dont d'ar brezel; nann ! da ! Merka o deus graet war va faperion em eus goulennet dont, ez oun « engagé volontaire », met n'eo ket gwir ! Redet o deus war va lerc'h; tapet oun het dre heg hag e leveront emañ aman dre gaer ! » hag e nije e spered warzu e vro, warzu e vamm, warzu, fizians am eus, bro an heol a bado da viken.

Paourkêz Mamadou ! Paourkêz kêz tud du ! Skrija a raent o welet ar gristenien oc'h en em laza evel ma raent.

Endra ma tispennemp roudou an Alamaned a oa o te-c'het, e welis e tal Vouziers, unan eus euzusa taolennou a welis biskoaz : pemp soudard lazete mik, en dervez a-raok, gand eun tenn kanol, ha chomet, en o sav, speg an eil ouz egile, sounnet o c'horfou gant yenienn ar maro.

E tal iliz Fresnois, harp e Sedan e lakis, en douar ben-niget, d'an 10 a viz du, diouz ar pardaer, korf Jean Guehe-neuf, 251° R. I., 17° C¹°, cl. 1915, Vannes, 406, lazete daou zervez a-raok !

Paourkêz Breizad yaouank ! E kement lec'h ma oa eur gwall daol da skei e veze kaset ar Vretoned hag e kement lec'h ma 'z eus gellit gounit tachenn ha mont a-raok e c'helled lavaret : « Eno edont ! »

Bet int goell an arme hag abalamour da-ze e vezent stre-wet aman hag a-hont evit ma teuje ar C'hallaoued da gemeret skouer warno ha da zével evello, war o zreid !

**

D'an 18 a viz kerzu e tiskennjomp e Morsbach hag e voen kaset da loja da di Joseph Tragas hag a gemere ivez perz, tra souezus, e stourmad Vouziers, da C'houel an Holl Zent, a-raok.

Ober a eure d'in eun digemer eus ar re laouena !

D'an 19 a viz kerzu e oan lojet en eun ti-skol, e Schaff-brucken, harp ouz Sarrebrucken; o welet e oa daou baotr er porz, o c'hoari, e c'houlennjomp digand ar mestr-skol ha d'ezan e oa an daou baotr-se a oa o c'hoari, en e gichen : « O ! nann ! emezan; me ne 'm eus nemed unan...., evel e Frans !! »

D'an 28 a viz kerzu, e Kaiserslautern, e voe gourc'hemenet d'in kas kelou da vêr ar Roc'h, e kichenik Landerne, edo Yvon-Edouard-Mari Begot, cl. 1897, 114° R.A.L., war e dremenvan.

P'en em gavis e tal e wele, da 11 eur e oa eun eur a oa ma oa dilavar; komz a ris outan, koulskodde, hag an den to-c'hor-se, hep anaoudegez, o klevet yez e vamm, a gavas c'hoaz nerz a-walc'h, evit dont diwar dreujou ar bed-all, war e giz, da anzav e bec'hejou ouz eur beleg eus e vro, da rei da anaout edo e dud er Roc'h, en devoa eur c'hoar mestrez-skol gristen e Caudan hag eur voereb leanez wenn e skol baotred ar Folgoat.

Eun eur goudeze e tremene, laouenaet e galon o veza m'en devoa gellit ober e c'hourc'hemennoù diweza d'e dud ha lakat urz vat en e ene a-raok mont dirak Doue.

**

A-raok kuitaat ar Frans, evit mont da Kaiserslautern, e kavis war va hent eun deiz, eur beleg koz; ouspenn dek vloaz ha tri ugent en devoa ha daou vloaz ha tregont a oa ma oa person e Troussey.

Pa voe sinet an ehan-brezel, an Aotrou 'n Eskob a lezas frankiz gand e bersoned da gana ar « Magnificat » pe an « Te Deum » : « Me, eme berson Troussey, n'em eus kanet nemed eur « Magnificat », breman p'eo aet an Alamaned er mêz eus ar Frans; met pa 'z ay o menozioù fallakr d'o heul, neuze e kanimp ivez an « Te Deum » !

Ya ! e gwirionez, menozioù an dud a gar ar brezel hag a c'houlenn brezel a zo menozioù fallakr.

Ra deurvezo gand an Aotrou Doue dispenn menozioù euzus an dud-se ha lakat ar peoc'h da jom, da vat, war an douar, gand ar justis, he c'hoar !

Y.-V. PERROT.

An divroerez e Breiz mil bloaz goude ma voe adsavet

Gant Alan VARVEK (1)

Kenvroiz ker,

Bremañ ez eus mil bloaz ec'h en em skignas dre vroioù ar C'huz-Heol eur c'helou a bouez hag a lakaas ar bed kristen a-bez da dridal gant al levenez : 'an Normaned, tud fallakr ha direiz, oc'h ober o mistri war Vreiz Vihan tost da dregont vloaz a oa, o devoa bet lamm digant Alan al Louarn hag e Vretoned kalonek hag ar re anezo ne oa ket chomet o c'horfou da ober temz e douar hor bro a dec'he a-dreuz ar mor, strafuilhet gant ar spont ha gant ar rann-galon da veza bet trec'het, etrezek an Hanter-Noz teñval ha sklas, o bro e'hinidik.

Eur youc'hadenn a levenez a dregernas dre bevar c'horn hor Breiz : hor bro, re-bar d'eur c'horf skornet ha divuhez yae'naet a-nevez gant eur gwad nerzus ha kreñv deuet ennañ pa edod eun nebeuta soñj, a savas eur wech c'hoaz gwan da gentan met leun-barr he c'halon gant ar fizians en hec'h amzer-da-zont, hag en em lakaas da labourat a-zevri evit ma teuje da veza evel gwechall perlezenn ar C'huz-Heol ha douar ar Sent. Ar c'hêrioù dismantret a voe adsavet ha kae-raet ; an ilizoù diskaret pe gouezet en o foull, heñvel ouz ar bokedou hag a vez peb nevez-amzer o ficha hor prajeier hag hor parkeier, a vleunias niverus ha leun a c'hened dindan an Neñv digatar ha digoumoul.

Ar gwad he devoa kollet hor bro a oa he foblans, an dud a oa o chom enni pa oa deuet an Normaned villiget, evel eun tarz-mor divent, d'he goueledi didruez. Met ar boblañs reu-

(1) Studiademn diskleriet e Lannou da zervez studi ar Bleun-Brug, gant Youenn ar Goff, noter e Gouezeg.

zeudik-se hag a oa tec'het kuit kerkent ha ma oa bet diframmet Breiz diganti hag a veve en anken hag er vez, harluet ha skignet du-mañ ha du-hont er broioù estren, Bro-Saoz, Bro-C'hall, Neustria, Akitania ha pelloc'h e'hoaz marteze, pa glevas hano diouz ar pezh a oa e'hoarvezet war zouar he c'havell a nijas kuit diouti an eñvor e'houero eus an trubuilhoù spontus he devoa bet da c'houzañv. Kerkent e voe war-sao hag hep sonjal an distera er pezh edo o vont da goll, en dournadig arc'hant arboellet gant poan hag er vuhez sioul edo o ren neuze e broioù disamm, d'ar mare-se da vihana, diouz gwalenn ar brezel, e kerzas da Vreiz, ar vro drastet ha dismantret, ar gouelec'h euzus ha ne oa ennañ nemet tiez pullu-c'het o tivogedi ha korfou-marzo o vreina.

Ar garantez divuzul a vage pep Breizad en e galon evit e vro he devoa graet ar burzud fealzus-se. Ne zaleas ket ar Vretoned da en em gavout niverus er rouantelez a oa bet krouet gant Nevenoe, Erispoe, Salaun hag Alan Veur, o friñsed koz.

Pobla a rejont adarre Gorre ha Goueled Breiz hag adveva a reas an nao eskopti kaer a oa bet savet pe diazezet gant Tadou ar Vro, ar Sent koz-se ha n'o devoa ket bet o'far er bed a-bez.

Evel an Aotrou Krist, dispennet e gorf gant ar gouliou hag o tazorc'ha d'an trede deiz leun a c'hloar e kreiz er sklerijenn vuzudus, edo Breiz o sevel eus a varo da veo, ma c'hagnet ha die'hailhet met kreñvoc'h eget biskoaz koulskoude dre youl he bugale unanet kenetrezo : tud a wad uhel ha kouerien, beleien ha menee'h, micherourien ha martoloded.

Ya ! Adc'hraet eo bet Breiz gant an dud kalonek-se, hag epad pell amzer ar sked hag ar brud anezi, ker splann hag eun tour-tan e teñvalijenn an noz, a zo bet e kornaoueg an Europ evel eur skouer dinamun dirak ar broioù-all souezet. Hag hizio an deiz, daoust d'ar stad reuzeudik ma 'z omp kouezet enni, ma chom e'hoaz eun elfennig karantez evit hor bro e goueled kalon eun nebeudig ac'hanomp, e tleomp kement-se d'ar re-harluet a zeredas hep marc'hata da sevel eur Vreiz nevez war dismantrou an hini goz.

**

Mil bloaz a zo tremenet abaoe an deiz ma welas hor Bro he bugale reuzendik o tistrei taveti hag o tegas d'ez i ar vuhez he devoa kollet e kreiz eur gorventenn spouronus ha ganaz.

Siouaz ! « Diou, teir amzer en deus an den ha n'int ket heñvel an eil diouz eben », a lavar unan eus hor e'hrenn-lavariou. Gant ar broiou e c'hoarvez ivez evel gant an dud. Diou, teir amzer ha muioc'h marteze o deus endra ma 'pa-dont.

Ar Vreiz he devoa trec'het war an Normaned a baras skedus etouez ar rouanteleziou-all epad meur a gantved ha n'eo ket war ziskar e yae. Niver an dud a oa enni o veva a greske bep eun tammig daoust d'ar brezelioù drastus a zeue a-wechou da laza he gwella bugale, dare dalc'hmat d'he difenn ouz hec'h enebourien douet, Saozon ha Gallaoùed.

Diwezatac'h, pa rankas kodianana gant Bro-C'hall, he e'hannaded er Breujou a stourmas eviti kalonek hag a reas ar pezh a voe en o galloud evit mirout d'he fobl he gwirioù hag he feadra, traou ha na e'hall ket eur vroad-tud kreski he niver ha gwellaat he doare-beva hepdo.

Reuz an Dispac'h bras a voe ken gwaz ha taol ar maro evit hor bro. Lemel a reas an dispac'herien he gwirioù diweza diganti hag abaoe ar mare milliget-se ar re a zo deuet war-lerc'h ar Jabokined o deus kendalc'het gant al labour o devoa boulec'het ar re-mañ. Gallekaet o deus ar Vretoned tamm ha tamm ha lakaet eun darn vras anezo da gaout dismegañs ha mez ouz ar pezh a gare kement o zud koz gwechall : da lavarout eo o feiz hag o bro.

Kalz o deus dilezet o feiz ha bemdez e kresk, en eun doare strafuilhus, niver ar re a zilez o bro. N'eus ere ebet ken o tere'hel stag kalon ar Breton ouz douar e gavell, ouz iliz e barrez, ouz chapel e dreo. An dud koz hag an traou koz a zo disprizet, rak ret eo, a lavar lod, kerzout gant ar mare ma vevont ennañ, mare an « araokaat », mare ar beva-mat.

Breiz, evit an dud-se, a zo eun dra varo, eun dra mat nemetken da veza komzet diwar e benn el levriou-koñehennou.

Kalz talvoudusoc'h eo evito mont e kêr, da Bariz dreist-holl, da ren war o meno eur vuhez dibreder, pe kaout eur garg bennak dindan ar gouarnamant, ne vern pegen dister e vez ar garg-se.

Hag hizio an deiz, pa dlefe beza hor e'halon leun-barr gant al levezon o lida milvet deiz-ha-bloaz adsavidigez Vreiz, e rankomp, siouaz ! hirvoudi war he doare ankenius ha trist rak taget eo gant kleñved an divroqerez, eun droug re-bar d'ar e'hriñg-beo hag he diskaro buan ma ne daolomp ket evez ouz kement-se.

**

Hervez « Ar Vro Goz », kelaouenn e'hallek al labourerien-douar vreton, ez eo bihanaet eus a dri milion, adalek ar bloaz 1911 betek ar bloaz 1931, niver an dud a zo o chom war ar maez e Bro-C'hall a-bez. Etre ar bloaz 1921 hag ar bloaz 1931, trizek kant mil labourer-douar ken mistri ken servichourien, o deus en hevelep bro nac'het o micher hag aet d'ar e'hêriou.

Ar re o deus graet an enklask-se n'o deus ket lakaet an diforc'h etre Breiz ha Bro-C'hall. En niverioù meneget er « Vro Goz » enañ mesk-oc'h-mesk ar Vretoned hag ar C'hallaoued. Ouspenn, ne gomzer er gelaouenn nemet diwarbenn ar gouerien.

Nebeud a bouez en deus evidomp ar pezh a dremen e Bro-C'hall e-skoaz ar pezh a dremen en hor bro. Setu perak e vije bet talvoudus bras d'eomp gouzout niver hor e'henvroiz divroet, n'eo ket hepken niver al labourerien-douar met e'hoaz hini ar vicherourien hag ar besketaerien. Mat e vefe e'hoaz gouzout da be lec'h e yeont, pe seurt kreizennou a ro degemer d'ezo, war be seurt micherioù e labouront ha pe zoare-beva eo o hini.

Sevel eur seurt labour e sell eus hor e'henvroiz a vefe diaes-bras ha n'eo ket eun den e-unan a zo gouest d'her e'has mat da benn. Ouspenn ma vefe ret kaout meur a hini da bleustri warnañ, al labour-se ne e'hellfe beza graet nemet dre hir-amzer ha war-bouez ober kalz enklaskou.

N'ouzomp ket, eta, tost da vat zoken ped Breton en deus kuitaet e vro. Klevet hon eus lavarout hepken ez int niverus kenañ e Pariz, en Haor-Nevez, e Trelaze. Er gêr-mañ 'e kaver a vagadou mengleuzerien eus Pleiben ha Goezeg ha, dreist-holl, eus Sant-Wazeg, Moc'htré Sant-Hernin ha Mael-Keraez. Lavaret e 'vez eo Trelaze kêr-benn an Dardouped hag ar Vadened.

Kalz Bretoned all a zo e'hoaz e Kreizteiz Bro-C'hall o tere'hel atañchou. Daoust d'ezo da veza chomet war ar maez ez int kollet evit Breiz, an darn vrasa anezo da-vihana.

E-leiz eus hor e'henvroiz a gaver er C'hanada hag e Stadou-Unanet an Amerik. Ar re-mañ peurvua, ha kement-se a zo mat, a vez gwelet o tistrei d'o bro goude ma o defe arboellet peadra da brena eun ti pe eun tamm douar. An dud a ya d'an Amerik n'emañ ket en o soñj chom eno da ober o annez. O menoz a zo dastum are'hant ha dont goude-se da Vreiz. Bourrusoc'h eo d'eomp, eta, gwelout Bretoned o kemeront hent ar Bed-Nevez eget hini Bro-C'hall.

Siouaz ! Niver an Amerikaned, evel ma 'z int hanvet du-mañ a zo bihanik e-skoaz hini an dud a ya-da Vro-C'hall pe d'ar broiou perc'hennet ganti, evel an Aljeri, ar Marok, an Tunizi, an Tonkin ha me 'oar ?

Hor merc'hed yaouank o defe evel mez o chom da vitizien en o bro hag a gerz a-viliadou bep bloaz, da glask saô e Pariz 'hag er e'hêriou bras all e-lec'h ma koll kalz anezo o yec'hed hag o enor. E kêriou bihan hag e boure'hadennou Breiz-Izel ez eo diaes bras kaout mitizien ha war ar maez e vihana bep bloaz o'niver. Koulskoude, hervez ma em eus gwelet va-unan ez eo paet tost da vat ar mitizien ken ker gant ar Vretoned eget gant ar C'hallaoued. Hag eun dra 'zo hag a vefe talvoudus-bras d'ar merc'hed yaouank a rank mont da e'hounit o boued ma karfent soñjal ennañ : n'o deus ket kement a lec'h hag a zigarez da zispign dre amañ eget er e'hêriou bras a-ziavaez-bro ; war bouez chom fur e e'hellfent arboell kement pe vuioe'h a are'hant e Breiz hag e Bro-C'hall. Met ar e'hiz a zo deuet da redek warlere'h ar blijadur ha kalz toniusoc'h eo beza matez e ti eur boure'hiz e Pariz eget e ti eur mestr bihan o chom en eur voure'hiç a Gerne, Leon, Treger pe Bro-Wened.

Bremañ ez eus eun nebeut bloaveziou e yae kalz paotred yaouank war al labouriou bras, da ober toullerien-font pe savannerien-zouar. Daoust ma kendalc'h e'hoaz hiniennou da gemerout ar vicher boanius-se, an darn vrasa a gav fred er « Garde Mobile ». E parrez Brieg, tostik da Gemper, e weler an holl baotred yaouank a e'hell kuitaet er gêr o e'houlenn beza degemeret e-touez an archerien a e'hiz nevez-se.

Tud parrez Speied, e bro an Dardouped, a ya d'ar staliou-labour a zo e Grand-Couronne, en Normandi. N'eo 'ket ar baotred yaouank hepken a gerz di met mont a ra ivez gwazed dimezet o kas d'o heul gwraegz ha bugale. Ouspenn pevar e'hant den ginidik eus Speied a zo bremañ o chom e Grand-Couronne.

Betek-hen ar re a oa pere'henn d'o douar pe merourien abaoe pell 'zo a chome feal d'o micher goz hag a boanie diouz ar gwella da lakaat o atañchou da dalvezout. En daou vloaz diweza-mañ hon eus gwelet, er parrezioù a zo tro-war-dro da Bont-ar-Veuzeun, tieien o tilezel mereuriou bras ha mat hag o vont da labourat evit seiz pe eiz kant lur' ar miz e stal-boultr an arme. Ar re-se, evit gwir, n'o deus ket kuitaet ar vro, met petra ne rafent ket evit kaout an enor da veza « dindan ar gouarnamant », evel ma lavaront ? Diskouez a reont splann n'o deus nemet dismegañs evit al labour-douar, micher boanius a dra-sur, met ken enorus ha ne vern pe hini all.

« Beza dindan ar gouarnamant », setu aze youl an darn vrasa eus Bretoned hon amzer-ni. Sponted ha sebezet e choman pa sonjen en niver bras a genvroiz a anavezan hag a zo e Bro-C'hall hag en he zrevadennou o labourat war an heñchou-houarn pe evel posterien maltouterien pe vleinerien-tramou.

Bep eun tamm e vihana poblañs Vreiz eus an eil bloaz d'egile, kement-se a zo anat. Lavaret em eus d'eoc'h bremaik eo diaes gouzout ped a dud o deus dilezet ar vro, met pep hini ac'hanomp en e barrez e-unan a e'hell gwelout an droug en deus graet an divroerez enni.

Va lezit, evit lakaat eur skouer dirak o taoulagad, da gomz d'eoc'h diwarbenn ar barrez ma emoun chom enni. Brudet eo Goezeg da veza eur barrez vat ha pinvidik. Hee'h

avalou-douar dibabet evit an hada a zo prizet-bras e Kreiz-teiz Bro-C'hall. Anaout a ran enni tieien hag a werz avalou-douar evit talvoudegez 40 pe 50.000 lur arc'hant bep bloaz. He douarou a zo strujus ha mat d'an ed hag he loened lart a zo goulenn d'ezo.

Koulskoude, tud yaouank ar barrez he dilez kerkent ha ma kavont an tu. Ne vije ket bet labouret an hanter eus an douar enni ma n'o divije ket kavet pennou-tiegezh Goezeg mevelien ha mitizien e Sant-Toz hag en Edern, diou barrez paour a zo douar-oc'h-douar ganti. (Da gendere'hel.)

Ar Skarzer Siminaliou

An Aotrou de Mun, paeron ar Bleun-Brug, a oa eur prezeger helavar meurbet ; eun dervez m'edo ouz e daol-labour, oc'h aoza eur brezegenn, e klevas eur skarzer siminaliou o tremen dindan e brenestr. Eur paotrig bihan oa ; her pedi a eure da bignat d'e gampr ha da rinsat e siminal.

Eun eur goude, ar paotr a ziskenne goloet a c'houezenn hag a huzel.

— Petra 'm eus da rei d'it, paotrik ? eme an Aotrou de Mun.

— Dek gwenneg, Aotrou !

— Sell ! Setu aze da zek gwenneg !

Hag ar paotr a yeas en hent, laouen evel ar Spered Santel.

N'eo ket diskennet, mat a-walc'h, an dereziou gantan, ma lavare an Aotrou de Mun outan e-unan : « Gwerz eun tamm bara am eus roet d'ezan ; maga a c'hell gantan e gorf ; met e kenver e ene n'em eus graet vad ebet d'ezan ! »

Hag e c'halvas, d'ar red, ar paotr da zont adarre d'e gaout ; gwelet a eure raktal ne ouie na « Pater » na « noster », ha ne oa bet graet hano ebet dirazan c'hoaz eus a Zoue.

An Aotrou de Mun a gargas unan da zeski d'ezan e gaktekiz : daou viz goude e rae e bask kenta ha daouzek vloaz goude e oa beleg.

Gwelit neuze pegement a vad a c'heller d'ober pa garer beza evesiant !

PEDENN

Me 'fell d'in, va Jezuz, ho karout dreist pep tra ;
Dalc'hit, tost d'ho kalon, va c'halon-me, bepred ;
Gant tan ho karantez he dêvit, me ho ped,
He c'hasit da netra !

II

Pe welloc'h : ma 'z eo ouz ho kalon-c'houi henvel
Deuit enni, he c'hargit holl ! hag hi estlammet,
Diouz va c'horf dister a nijo diliammet
Hag e rankin mervel !

III

M'hoc'h ador, hag ho kar, va Mestr ha va Zalver !
C'houi 'varvas evidon, Evidoc'h me varvo ;
Pa vo va daoulagad sklaset gant ar mard
Roit d'in digemer !

IV

Neuze, war ho kalon, va stardit da viken,
Na lezit ket da vont diouzoc'h ; va ene !
« Etre ho tivrec'h epad an eternite. »
Ha setu va fedenn !

TINTIN ANNA.

Distro Fanchig

da Roz ar Vern

Laouen e pare an heol disadorn, a-us da gêriou Breiz-Izel, pa zistroe paotred ar c'hlas d'ar gêr. Daoust d'e zremm morlivet, demguzet awechou dindan ar c'houmoul, e seblante gant an heol-se kaout c'hoant c'hoaz da ziskouez n'edo keñ echu an hanv.

An hanv ! Nann n'oa ket echu. E gwirionez, bez'edo, en deiz-se, en e sked, e tiegez Roz ar Vern. Ar c'halonou eno a oa leun barr a joa hag a levez, gant distro Fanchig, ar paotr bras, peure'hraet gantan e amzer zoudard.

P'en em garer, evel e Roz-ar-Vern, n'eus ket a lec'h da veza souezet gant kement-se.

Ar joa hag al levez e oa seul vrasoc'h ha c'houekoc'h, mar d'oa bet gwasket muioc'h ar c'halonou, epad miz gwengolo, gant trouz ar brezel, o vennout diroll warmomp. Dispenet oa breman an arne du, nijet kuit an hunvre fall, pegwir Fanchig a oa distro d'ar gêr. Distro oa evit kemeret e blas, ehomet goullo, abaoue daou vloaz a oa ; evit kemeret e blas en ti, hag ouz an daol, e kichen e dad hag e vamm, e kreiz e vreudeür hag e c'hoarezed ; evit kemeret e blas ive er park, rak labourer-douar e fell d'ezan beza, goude e zervich, evel araok....

An daou vloaz-se, tremenet pell diouz an dud, ha diouz an traou, a garie kement, hir oant bet da dremen evit Fanchig. Amzer inoüs, ha kalet awechou, evit e galon a goueriad kristen ; amzer, ha n'oa ket bet kollet holl, koulskoude, gwella pezh a zo.

Oc'h echui e zaou vloaz servich Fanchig a zo denoc'h, startoc'h eo en e vennoziou, digoroc'h ivez e spered. Goude beza bevet, epad keit all, etouez a bep seurt tud, eo deuet da anaout gwelloc'h pegen trist eo buhez tud a zo, eo deuet da welout skleroc'h talvoudegez, hep par, buhez an dud diwar ar mêz.

N'eo ket mank ez eus bet klasket hen distrei diouz al labour douar, hen dere'hel en arme, rei da esperout d'ezan labourou skanvoc'h ha gounidegez vrasoc'h. Fanchig n'eo ket bet dare d'ezan beza touellet. El lec'h m'eman ho tenzor, eme an Aviel, eno ive eman ho kalon. Tenzor Fanchig oa ar gêr, er gêr ive edo e galon epad e amzer zoudard. War-du ar gêr-ze, e tistro laouen, gant eur garantez, birvidikoc'h c'hoaz breman, evit ar c'hornig douar m'en deus gwelet ennan an deiz, evit an tiegez-se, m'oar ennan ken unanet, evit ar parkeier-ze, a oar ervat, e ranker o c'haret kalz, evit en em blijout o labourat enno. Tost d'ezo e kavo an aer vat, ar frankiz, ar ye-c'hed, al levez, an eurusted... kement a c'hoanta e galon.

Fanchig a gompren gwelloc'h breman eo an eurusted-se, hag a gemerer kement a boan evit redet war he lerc'h, eun dra a zo tostoc'h d'eomp eget na sonjomp. An eurusted, bez eman er stad a vuhez-se, m'omp bet laket ennan gant Doue, o poania, a zeiz da zeiz, da wellaat ar stad-se, o klask hor joa er vuhez a familh.

Fanchig a zistro d'ar gêr evit en em rei da vuhez e familh. Met gouzout a ra ez eus tachennou all hag a c'houlenno, hag a c'hortoz digantan gwestla d'ezo nerz e yaouankiz. Bet e vezo tachenn ar barrez hag a dlefe ive beza eur familh, en em garer enni evel breudeur, bet e vezo c'hoaz tachenn ar vicher hag a vefe kaeroc'h ma vije muioc'h a emgleo hag a garantez etre an dud.

O kemeret a nevez e blas, er barrez, Fanchig a wel ez eus eleiz a draou en-dro d'ezan da ober. Gant e gamaladed, eus yaouankiz ar mêziou, eo prest da labourat, hervez e c'halloud, da zigas e vaen da adsevel kaeroc'h e gornig bro a Vreiz-Izel, da zigas e lodenn a c'hreun mat evit ma tiwano warc'hoaz muioc'h a garantez hag a joa etouez e genvroiz.

L. B.

KELEIER AR MIZ

AOTER ITRON VARIA GOATKEO

P'edo koummoul du ar brezel o vennout straka a-uz an Europ, da zeiz Gouel Mikael, patron Menez Are, tan Aotrou Duparc, eun tregont beleg, war e dro, a gensakras aoter chapel nevez Itron Varia Goatkeo, e Scrignac.

An A. Thomas, person Lannilis, a reas ar brezegenn hag an A. Cozic, person Ploneis, ginidik eus a Scrignac, a ganas an oferenn genta ouz an aoter nevez.

Ra deui an enor-se grêt da chapel nevez Koatkeo da lakat Mamm-Doue da zellet a druez ouz kristenien ar Menez.

BREURIEZ-VEUR AR BREZONEG

Da heul eur votadeg graet gant an izili, an Aotrou F. Vallée a zo bet anvet Rener Breuriez-Veur ar Brezoneg, d'ar 16 a viz here 1938.

Ar Sekretour :

L. NEMO,
12, place de La Tour d'Auvergne, Brest.

Yee'hed mat ha buhez hir d'ar Rener nevez.

EUREUJOU

Fransaik Creac'h ha Simona Kermoal a zo bet eureujet, e Kleder, gand an A. Cadiou, rener e skolach Kastell-Paol, d'an 22 a viz gwengolo ; Alan Quere ha Jann-Yvona ar Gwen d'ar 27 eus an hevelep miz.

BADIZIANTOU

Eliana Berrou, eus a Zant-Andre, a zo bet badezet, e Kleder, d'ar 7 a viz gwengolo ; Kristina Kerbrat, eus ar voure'h, d'an 9 a viz here.

BEZIEDIGEZIOU

Jan-Mari Tanguy, eus a Lanneusfel, a zo bet beziet, e Kleder d'an 8 a viz gwengolo ha Mari-Loeiza Wilhou, gwreg Yann-Fransez Troadec, eus a Gerabret, d'an 11 eus an hevelep miz.

Mari Wilhou a oa nizez d'an Aotrou Gwilhou, maro hanter kant vloaz a zo, hag a zavas kement a gantikou kaer, e brezoneg.

KANTVET BLOAZ MARO AR GONIDEC

D'ar 16 a viz here, ar Bleun-Brug a vodas, e Lokrist, mi-gnoned ar Brezoneg, endro da vez ar Gonidec, den fur ha den gouiziek, reizer ar brezoneg !

An Aotrou 'n Eskop Cogneau a ganas al « Libera », ha raktal goudeze Faneh Gourvil a reas meuleudi ar grammadeger brudet.

An A. Rannou, d'an oferenn-bred, hag an Aotrou 'n Eskop, da fin pred, e Santez-Barba, a ziskouezas pebez kristen mat ha pebez Breizad kalonek e oa bet, e-doug e vuhez.

An A. Dujardin d'ar zadorn da noz ha d'ar zul goude lein a roas d'eomp eun tanva eus al leor talvoudus ema o selvel war buhez ar Gonidec.

Kanerezed Konk, renet gand an A. Laurent, hag an dimezell Tinaik Lucia a ganas d'eomp soniou ha kanaouennou ar Bleun-Brug ha c'hoarierien Gwitalmeze ha re ar Bleun-Brug, renet gand an Aotronec Bleunven ha H. Caouissin a zisklerias « Ar C'hornandoned diweza » ha « Postus an Doktor daonet ».

Etre an arvestou an Aotrou Mocaer a c'houlennas ouz ar gerent hag ouz ar vugale dere'hel start d'ar brezoneg :

Hep brezoneg, koulskoude, n'eus Breiz ebet !

DIOU ALL HA PEDER A-RAOK

D'ar 16 a viz here eo bet benniget er Grouaneg, e Plougerne, mein genta diou skol gristen nevez.

An A. Thomas, person Lannilis, a reas eur brezegenn da ziskouez peger ret eo kaout skoliou kristen da vugale ar gristenien.

Maen kenta skol ar baotred, — skol Sant-Kenan, — a voe benniget gand an A. Dujardin, rener skolach Lesneven.

Maen kenta skol ar merc'hed, — skol Itron Varia ar C'hrouaneg, — a voe benniget gand an A. Calvez, person Lesneven.

A. Abguillerm, person Retred Lesneven, an A. Fichoux, kelenner e skolach Lesneven, an AA. Cornec ha Merrien, mistri-skol e Lilia, holl veleien ar barrez, na petra 'ta hag eur bern tud a oa er gouel.

Diou skol nevez all ha peder all a-raok e Plougerne a ra c'houec'h en eur barrez.

Ar pezh a zo kaer hag a viro ouz ar feiz kristen da goll he splander e bro Mikael an Nobletz.

« AR BONT ER VELIN »

Levr savet gant Loeiza er Miliner, — gwreg L. Herrieu, rener « Dihunamb », — e kaver ennan 20 kontadenn goant dastumet e Bro-Wened ha skeudennaouet gant R. Perrin.

Ar skrivagnerezh a ginnig evelhen he c'hontadennoù d'he bugale :

Traoalh e vo eidonn-mé gouiet hou po hui, mem bugale karet, kavet enné un testeni dister a me karante en hou kevér hag e kevér er brehoneg, er ieh-sé en des dalbéh konzet dein me zad ha me mam hag em es mé disket deoh d'em zro, aveit ne vo ket torret er ranjen hou stag'doh hou rummad tud.

Beet elté,

Kristenien sonn
Breihiz gwirion.

Al levr a vez gwerzet 60, 50, 40 pe 30 lur ar pezh hervez ar paper a ya d'hen ober.

Ar mizou kas, da lavarout eo 24 gweneg a zo ouspenn.

Ar gerioù n'int ket anavezet gand an holl a zo graet eun daolenn anezo ha troet e galleg.

Setu ma c'hell al leor-man beza lennet aes a-walc'h gant an holl e Breiz.

Her goulenn e Bureo « Dihunamb », Hennebont, C. C. 241.28 Nantes.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE **SUCESSEUR DE**
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loréet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent-nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar **“ SIROP FERET ”**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

FEIZ HA BREIZ Renet gant an Ao. PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz..... 15 lur — Frans ha broiou stag outi..... 13 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro..... 20 lur
Koumananchou a enor..... 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINIS-
TRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Lenñ ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons,
gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg).... 15 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK,
gant ERNAULT (Prudhomme)..... 18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON,
gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon) 75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS
D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I).. 10 fr.
JAFRENNOU, Ti (An Oaled), Kerhaez (levr II) 12 fr.
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED (e ti VAL-
LÉE, 37, rue St-Benoît, St-Brieg) hep gériadur 3 fr.
Pep levrenn gant gériadur..... 4 fr.
SKELTLA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn 8 fr.

Prenit Drapoioù Breiz

Unvaniez Oberoù Breiz (U. O. B.) a zo o paouez embann
drapoioù Breiz, 1°) e paper : ment 8×5 cm.

Ar pezh : 5 gwenneg. — 2 skoed ar 25. — 12 lur an 50. —
20 lur ar 100. — 95 lur ar 500.

2°) E lien : a) ment : 10×16 cm. : ar pezh : 8 real.

b) ment : 17×42 cm. : ar pezh : 7 lur.

O goulenn ouz : Unvaniez Oberoù Breiz (Union des Œu-
vres Bretonne), Pleiber-Christ (Finistère). C. C. Mme Caouis-
sin, 22092 Rennes.

FEIZ HA BREIZ

EN HAN 'DOUE

Eur wech ma vezo kaset an niverenn miz kerzu-man
d'hol lennerien e tleimp, c'hoaz d'hor mouler 2.827 lur, —
n'eus nemetan, e gwir, eus ar re a labour wardro hor c'he-
laouenn hag a vefe paeet, — ha n'eus ket eur gwenneg ken
e yalc'h « Feiz ha Breiz » ; goullou kaer eo !

Ma karfe, da vihana, an 240 komananter hag a dle
unan, daou pe dri bloaveziad, degas d'eomp an nebeud gwen-
neien a dleont hon defe 3.500 lur bennak en hor c'hef hag
e c'hellfemp d'hon tro paea hon dle.

En deiziou-man eta, e kasomp eun notenn d'ar re n'o
deus ket c'hoaz paeet o c'homananchou evid ar bloaz 1938,
1937, ha zoken 1936. Goulenn a reomp outo ober d'ezi, en
han' Doue, eun digemer kel laouen hag an hini a dleer ober
atao d'ar paour ha mont d'ar post, hep dale re, rak a hent
all, sur a-walc'h, ec'h ankounac'haint hor paea adarre.

« FEIZ HA BREIZ ».

FEIZ HA BREIZ

FEIZ ha BREIZ, daou hanñ kaer, unanet pemzek kant
vloaz a zo hag a venn en em zispartia.

Feiz a gouez..., digorit ho taoulagad..., gwelit ar zul
... ar c'hezeg starnet..., ar c'hirri o storlokat en hent-
chou..., an ilizou goullou..., ar gouelioù distrantel savet da
bellaat an dud diouz an oferenn. Eun druez !

Breiz a gouez ; gwelit Brest hag ar parrezioù tro-wardro ha nak a bet Brest a zo hag ar Vretoned enno aet da C'hallaoued ha mez ganto komz brezoneg, ha fae ganto hen deski d'o bugale. Eun druez !

Darn o deus lavaret : « Breiz eo a goll Feiz ! » hag evit savetei Feiz o deus laosket Breiz da goueza ha ne gomzont, ne skrivont ha ne brezegont mui nemed e galleg.

Darn all o deus lavaret : « Feiz eo a goll Breiz ! » hag evit savetei Breiz o deus laosket Feiz da goueza ha ne vezont wardro iliz na wardro beleg ebet ken !

Ni a gred e fazi an daou rumm dud-se ha daoust pegenteval eo ar wabrenn e leveromp a greiz kalon : Feiz ha Breiz a dle chom unanet rak n'eus nemeto o daou unanet hag a c'hellfe ober levez, eursted ha silvidigez tud Breiz ha setu aze perak e pedomp kement hini a wel splann hor menoz d'hon harpa da zerc'hel sounn hag uhel, en he sav, banniel « Feiz ha Breiz » !

Darn a lavar : « Feiz ha Breiz a zo aet da netra ! » ha darn all : « Lakit « Feiz ha Breiz » 20 lur pe 25 lur er bloaz, ha grit d'eomp, eur « Feiz ha Breiz » ken teo ha ken kaer ha gwechall ! »

Laket e vezomp nec'het ; an eil rumm lennerien hag egile n'o defe ket a dro d'en em glemm ma karfe pep lenner hon eus digas d'eomp lennerien nevez pep hini hervez e c'halloud. Ha piou ne gavfe ket en dro d'ezan pevar lenner nevez ?

Parrezioù a zo hag a c'hellfe rei d'eomp bernioù lennerien nevez !

Setu ar c'halanna a c'hortozomp diganeoc'h, lennerien goz, gant Gouelioù Nedelek a zeu, ma fell d'eoc'h gwelet c'hoaz « Feiz ha Breiz », en e zav, d'ar bloaz nevez.

Y.-V. PERROT.

Hiviziken « Feiz ha Breiz » a vezo 12 lur ar pez, edouz ar bloaz, pa vezo kemeret 5 niverenn er miz, war an hevelep hano hag 20 lur ar pez, edouz ar bloaz pa ne vezo kemeret nemet unan. Ar Vretoned kalonek a c'hell rei muioc'h a roio muioc'h. Seul vui a es hon devezo ha seul vravoc'h e vezo hor c'hellaouenn.

An divroerez e Breiz mil bloaz goude ma voe adsavet

Gant Alan VARVEK ⁽¹⁾

Er bloaz 1841 e oa 1620 den o chom e Goezeg. Pemp bloaz hag hanter-kant diwezatoc'h, da lavarout eo er bloaz 1896, niver Goezegiz a bake 2.284. Evel-se e oa c'houec'h kant pevar den ha tri-ugent muioc'h eget diagent. Daouzek den bep bloaz he devoa gounezet ar barrez epad ar maread-se.

Er bloaz 1926 ne chome enni nemet 2.116 den ; c'houec'h vloaz diwezatoc'h e oa diskennet an niver betek 2.042 ha daou vloaz 'so, pa oa graet an niveradeg, ne chome mui er barrez nemet triouec'h kant pemp den ha tri-ugent. En eur ober dek vloaz he devoa kollet daou c'hant eun den hag hanter-kant, da lavarout eo pemp den warnugent ar bloaz. Abaoe e ya niver tud ar barrez war zisteraat bepred ha lec'h am eus da gredi na vefe ket kavet 1800 den o chom enni bremañ.

Parrez vras Pleiben, koulz pe welloc'h he douar hag hini Goezeg, enni ouspenn 5.000 den o chom n'eus ket pell c'hoaz he deus kollet an dekvet lodenn eus he zud.

Mantrus eo kement-se hag eur raun-galon ouspenn gwelout hor bro o tisteraat bemdez evel ma ra. Ar pez a ra pinvidigez eur vro eo an dud a zo ouz he fobla. Pa vezo en em gavet Breiz er pal m'emañ ennañ Kreizteiz Bro-C'hall, hag en em gavout a ray ma ne vez ket torret gwalenn an divroerez-se, neuze e vezo truezus-tre stad an traou dre amañ.

War an hent emaomp da ober evel tud ar Gaskogn rak heuilha a reomp ar skouer fall o deus roet. Em c'hornadbro, abaoe c'houec'h pe seiz vloaz, ne zimez ket an dud

(1) Penn kenta ar studiaden-man a gavit e « Feiz ha Breiz » miz du, p. 228.

yaouank, koulz lavarout. Ar baotred a zo war var, kalz o klask an tu da vont d'ar c'hêriou hag hiniennou-all, lakaet nec'het gant ar c'hemim a zeu re-herr e talvoudegezh an traou, (ar geraouez aliez skoaz-ouz-skoaz gant an distaol), ne gredont ket fermi pe brena douar gant aon da veza rivinet. Bugale ar beré'henned a ra evel ar re-all, rouez-tre eo an dilezou a vez graet bremañ. N'en deus den fiziañs ebet ken en amzer da zont ha darn o deus aon bras, ma kemerfent atant o zud, da chom a-hed o buhez dindan o bec'h.

Daoust ma 'z eo gwellaet eun tammig bennak stad al labourerien-douar, ne welan ket, em farrez, tud yaouank hag a vefe goubet da « vont da diegezh », evel ma lavarar du-mañ. A-benn eur pennad ac'han ne vezo nemet re-goz o tere'hel douar em c'hornad-bro ha techet oun da gredi e vezo gwelet diwezatoc'h kalz mereuriou diferm ha fraost o sellout ouz an heol.

Mont a ra ar re-yaouank kuit pe chom a reont hep dimezi, hel lavaret em eus d'eoc'h. N'eo ket ret beza souezet, eta, ma vihana bep bloaz niver ar badiañchou. War-dro-daou-ugent-vloaz 'zo e teue er bed-mañ, e parrez Goezeg, etre 90 ha 100 bugel ar bloaz; bremañ n'eus nemet war-dro 25 pe 30 krouadur ar bloaz o c'heuel er barrez-se. Etre teir ha peder gwech nebeutoc'h eget eur mare a zo bet.

Disteraet eo kalz eienn ar vuhez en hon touez, dizale ez ay tre da hesk.

**

Gwelomp bremañ petra a zo kiriek d'ar stad truezus m'emañ Breiz enni. Eveziet em eus ouz ar gudenn divalo-se ha meur a abeg am eus eus kavet da gement-se : da genta, ar gelennadurez a vez roet d'ar vugale er skolioù; d'an eil, levezon ar c'hêriou war dud ar maeziou ha d'an trede, ar skouer a ro ar re-zivroet da dud ar vro bep hañv pa teuorjt e Breiz da dremen o amzer vak.

Ar skolioù eo pourvezerezed ar c'hêriou bras. Adalek an deiz ma en em gavont enno, ar vugale ne glevont nemet komz eus kaerderiour Bro-C'hall, eus he c'hêriou bras ha plijus hag eus an traou brao ha mat aozet enno. Ar galleg eo ar gaeravez a zo er bed. Istor Bro-C'hall, an hini souezusa ha skoue-

riusa a c'hellfed da lenn. Ar C'hallaoued, ar speredeka, ar sevena hag an desketa e-touez ar poblou a zo o veva war-c'horre an douar.

Arabat, eta, beza souezet ma vez touelliet ar vugale gant an holl sore'hennou-se. Ar sperejou yaouank a zo aes da heñcha hag, evel balafenned-noz sachet etrezek ar c'houlaouenn a rosto d'ezo o diouaskell, e nijont war-du bannou trellus an heol nevez a vez graet Bro-C'hall anezañ. Ar baotredigou a ziouano neuze en o fenn ar soñj da veza diwezatoc'h, pa vezint bras martoloded-a-vrezel, soudarded, nijerien ha me 'oar? Ar merc'hed a glasko taneval pe devreza dimezelled hag itronezed kêr ha labourat e raint evit gellout beza mestrezed-skol ha plac'hed post.

Anaout a ran kalz plac'hed yaouank, bet er skol e Kemper hag e lec'h-all, ha n'o deus ken youl nemet kuitaat ti o zud e lec'h ma rankont ober war-dro an ti ha goro ar buoc'hed, traou kasaus kenañ war o meno evit merc'hed desket ha savet mat.

Keit ha ma pado an traou evel-se ne ray nemet kreski e-touez ar re-yaouank ar c'hoant da zilezel o bro. Pe goulz e vezo lakaet er skolioù mistri ha mestrezed, entanet o c'halon gant ar garantez evit Breiz, da gelenn ar vugale hervez ar furnez ha d'o zrei a-du gant ar vro, gant he yez, gant hec'h istor ha gant kreañsou ar Vretoned koz? Ret eo lavarout o deus graet hag e ra atao ar skolioù eul labour fall kenañ; moug, en eun doare diboeil ha die'honzvez d'ezo martreze, e kalon ar Vretoned vihan ar garantez evit douar o c'havell ha terri evel-se an ere a oa o tere'hel stag ar rummad nevez ouz ar rummadou koz.

Levezon ar c'hêriou war dud hor maeziou he deus graet ivez kalz droug da Vreiz. Dre amañ e rener eur vuhez sionl ha kalet, met pa ya hor paotred yaouank da soudarded e w-lont eur skouer-all dirak o daoulagad : tud dibreder, echu o devez ganto, a-bred, o vragal hag o tispign o arc'hant. Epad an hañv e vez kalz diavezidi o tarempredi hor bro; kemerout a reont o fijadur ha beva mat a reont keit ha ma vez hor c'henvroiz o poania a laz-korf bemdez-c'houlou.

An holl draou-se a ra d'ar re-man huuvreal pa genveriont o stad gant hini an douristed dijat a vez o redek an

heñchou gant o c'hirri-tan endra ma vezomp-i o c'houezi hag o poania er parkeier.

Met gwasoc'h beli o deus c'hoaz war an dud chomet er vro ar Vretoned a zeu bep bloaz da dremen o amzer vag el le-c'hiou kuitaet ganto eur pennad a vez. Dont a reont d'ho farrez e'hinidik an darn vrasa dre an trêñ, hiniennou gant kirri-dre-dan. Tremen a reont pemzek deiz pe deir sizun o redek dre ar vro da welout o c'herent hag o mignoned. Diskabell e vezont peurvuia, dilhad skañv ha sklaer ganto war o c'hein ha galleg bras leiz o genou. Goap a reont ouz ar re-yaouank a gavont er parkeier o vedi hag el leuriou o tourna hag e lavaront d'ar re-mañ, bamet ha sabatuet ouz o c'hlevout, ma karfent ober evelto e c'hellfent dont ivez da vragal ha da ehana, evit netra, epad pemzek deiz bep bloaz war ar maez, ha n'o defe nemet 40 eur labour ar sizun da ober.

Arabat beza souezet tamm ebet ma kresk c'hoaz niver an divroerien a-benn ar goañv a zeu. Al labour put ha spontus a ra ar Vretoned divroet e Breiz n'eo bet morse ken gwaz hag er bloa-mañ.

*
**

Mil bloaz 'zo edo Breiz er glac'har, met barr a oa he c'halon gant esperans. Dont a reas an trec'h ganti war dachenn ar brezel ha war dachenn ar vuhez.

Hizio n'eo ket heñvel an traou, bep eun tammig hag hep gouzout dare d'ezí e tiskenn hor bro gant an dereziou a gas d'ar bez. Yez Vreiz a zo o vervel hag he foblañs a zo o tivroa.

Kenvroiz karet ! Arabat eo d'eoc'h kredi e vezo lakaet ar brezoneg er skolioù evel m'her goulenn an niver brasa eus kuzulioù-parrez Breiz-Izel. Setu aze eun dra ha ne weloc'h ket, rak aon o defe ar re o deus ezomm eus ar Vretoned da stanka an toullou a ra en o zouez ar Maro o c'hounit war ar Vuhez, e lakafe eur seurt tra menozioù nevez da ziouana e spered ar yugale, d'o zrei a-du gant o bro ha d'o staga ouz douar o zadou.

Ma fell d'comp adnevezi hag adsevel ar spered breizat ha lakaat eun harz da walenn an divroerez, n'hon eus da fiziout nemet warnomp hon-unan.

A dra-sur ne c'hall ket beza torret en eun taol krenn kassen froud an divroerez, met, martreze, war bouez poania e-touez ar re yaouank e teuimp a-benn, dre hor c'homzou hag hor skouer da derri he nerz, d'he lakaat da vont goustadikoc'h. Goude beza stourmet hor gwalc'h, martreze c'hoaz e kemero Sent Breiz truez ouzomp. Burzudou a-walc'h o deus graet a-hed an amzeriou evit ma vevje hor bro.

Na fallgalonomp ket, eta, labouromp a-zevri ha pedomp a greiz kalon strollad niverus hor Sent koz da zont d'hor skoazella.

Y. AR GOFF.

Ha c'hoant hoc'h eus e vefe bugale Breiz Bretoned ha kristenien penn kil ha troad ?

Neuze, rakprenit dioustu al leor nevez-man, a deuo ermêz eus ar wasg hepdale.

Ment al leor : 20 x 30 gand eur golo livet e pemp liou. Skrivet eo e brezoneg gand Herri Caouissin ha skendennet kaer gant 25 taolenn treset gand an arzour Xavier V. Haas, eus strollad ar Seiz Breur.

Ar pezh : 15 lur. Rak-prenadur a enor : 100 lur ; ar rakprenerien a enor a resevo neuze eul leor niverennet ha moulet war baper eus ar gwella.

AR BLEUN-BRUG

Kinniget gant doujans d'an A. PERROT
ha da gevredigez ar « Bleun-Brug ».

Ar bleun-brug a zi-wan dre

holl e breiz i- zel, hed da hed an

hent moaz, war lein ar me-rez u-hel,

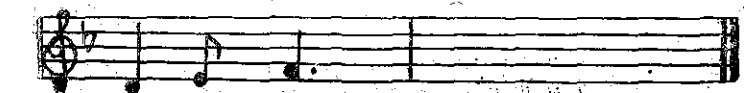
El lan-nei-er er c'hoajou war

ribl ar mor en traonien-rou!

Ar bleun-brug a zi-wan a zi-wan e-leiz dre

holl e Breiz !

I

Ar bleun-brug a ziouan
Dre-holl e Breiz-Izel,
Hed-da-hed an hent moan,
War lein ar menez uhel,
El lanneier, er c'hoajou,
War ribl ar mor, en traoniennou !
Ar bleun-brug a ziouan, a ziouan e-leiz
Dre-holl e Breiz.

II

A viskoaz ar Varzed
A veulas ar brug ruz,
Arouez ar fealded
Hag ar garantez padus.
Kanomp ivez yaouankiz :
Bebet ar brug, bevet Breiziz !
Ar bleun-brug a ziouan, a ziouan e-leiz
Dre-holl e Breiz.

III

Dindan heol lugernus
An hanv a-us d'hor Bro,
Ar bleun-brug 'zo nerzus
Ha tener-tre war an dro !
O bleuniennig flour meurbed
'Veldout ne garan hini 'bet !
Ar bleun-brug a ziouan, a ziouan e-leiz
Dre-holl e Breiz.

EVNIG PENN AR C'HOAD.

Ar zon-man a zo bet kanet e gouelioù ar Bleun-Brug
e Lannou d'ar meurzh 6 a viz gwengolo gant an dimezell Ti-
naïg Lucia, kanerez vrudet Kele'h keltiek ar Pelenn.

DERC'HEL DAoust DA BEP TRA

Eman ar bloaz oc'h echui e dalarou.

En eur echui e dreuz, e lez ganeomp, evel pep bloaz all, e lodenn a levenez hag a anken !

Al levenez vras a lez ganeomp eo ar peoc'h, an tenzor ken przius-se, hag omp bet war ar poent tosta da goll.

An anken eo stourmad ar vuhez o tont da veza kaletoc'h kaleta evidomp ; hag ive, en-dro d'eomp kement a dud paour, fallgalonet, klanv, hag evel disahelet o spered. Ya, klanv eo spered kalz a zo, hag ar pezh hen diskouez sklaer eo ne ouzer mui lakaat kemm ha disparti etre ar pezh a zo gaou hag ar pezh 'zo gwir, etre ar pezh 'zo bresk hag ar pezh a zo padus, etre ar pezh a zo brao da welout hag ar pezh a zo brao da c'houzout.

Klanv eo spered kalz a zo, dre ma ne ouzont mui gwelout an traou gant daoulagad o ene. Gwrizienn ar c'hlenved a zo eno. Pa ne wel mui nemet gant daoulagad e gorf, an den a deu abred da veza sklavour e galon direiz, ha ken diaes da zie'hoanta ! Ha neuze, el lec'h anaout talvoudegez ar re en deus, ne sonj nemet er pezh a vank d'ezan, er pezh a garfe kaout.

Ha setu istor alies a hini a welomp hirio o tilezel micher o zadou evit mont war-du kêr da glask eur vuhez skanvoc'h hag eürusoc'h.

Setu perak c'hoaz ez eo stank war hor mêziou ar re a garfe ober evelto, ha n'o deus mui feiz ha fizians en douar, hag el labour ken aketus a c'houlenn diganto. Paourkêz tud ! Ya, paourkêz tud, an daou zen yaouank-se, a gleven komz anezo, en deziou tremenet, mibien a diegez, gwazed ampart war o micher, dastumet ganto eleiz a skiant prena hag aet kuit, an eil da heul egile, evit beza dindan ar c'houarnamant.

Bet o devoa an daou-se, evel kalz re all, o flas ouz taol ar familh er gêr, bet o devoa o flas en iliz-parrouz, da zul, etouez o c'herent, hag ar plasou-se hirio a zo chomet goulo.

E mesk o c'henvroiz, en o farrezig, gellet o defe beza pennou-tiegez war-lerc'h o zud, dere'hel kargou ; hag int te-c'het, evit beza kaset ha digaset, eus an eil lec'h d'egile, evit beva e kreiz eur gêr vras bennak, evel tud kollet, tud dianav.

Petra 'zo manket d'ezo, an daou-se ? Petra kank da gälz en-dro d'eomp ? Eur galon grenv da garout, feiz ha fizians en douar, mammenn ar vuhez.

Ankounac'haat a reer hirio eo bet roet ar vuhez d'an den, nann evit diskniza hag evit beva aes, met kentoc'h evit stourm hag evit labourat, evit mont bepred war araok hag en em zével war-du Doue... Hag e nep lec'h all ebet, kement eget e stad an dud diwar ar mêz, n'en em gaver e tro da zeveni penn-da-benn da gement-se.

Hag abalamour da ze ive, en o buhez, daoust pegen tenn bennak e c'hell beza awechou, eo eman eienenn sura ar madoù gwirion ha padus : ar bara pemdeziek, al liberte, joa ar familh, yec'hed ar c'horf hag an ene...

Ar venec'h, i, n'int ket faziet p'o deus choazet al labour douar evit diazeza warnan o buhez.

Setu perak ar re a chom, ar re a zalc'h mat eo an dud fur, i eo a zoug enno hadenn yac'ha an eürusted, a dle digeri, ha bleunia eun deiz, da viken, e liozou an Aotrou Doue, er baradoz.

L. B.

Skol Gembraek dre Lizer OBER

Degemeret eo bet ar SGDL e rummad-kenteliou dre lizer « Ober » : P'o devo skolidi « Ober » peure'hraet o studiou brezonek, e kavint evel-se tro d'o c'hlokaat gant deski eur yez keltiek all.

Da c'houzout pelloc'h diwar-benn ar Skol Gembraeg dre Lizer « Ober », skriva da M. Gw. Berthou, 9, rue de l'Avre, Paris-15. Ar skodenn-emezela eo 18 lur gall. Da heulia ar c'henteliou, ez eo ret gouzout ervat ar brezoneg unvan.

Lenndi Vrezonek Kervenead

Laouen bras e vezo kalz Bretoned o c'houzout e vezo savet dizale en unan eus saliou abati Kervenead, e parrez Plouneventer, eul « Lenndi Brezonek ». Miret e vezo eno kement levr ha skrid brezonek koz ha nevez a c'hello an Tadou kaout da lakaat ennan.

Kement-se a zo mat-tre evit amzer da zont al lennegezh vrezonek rak betek-hen kalz levriou ha skridou talvoudus a zo bet dianket ha ne gaver mui roud ebet anezo. Er broiou-all, zoken er re-vihana, ez eus lenndiou da c'horren al labouriou skrivet er yezou a gomzer epno. E Breiz ne oa netra evel-se betek-hen. Lec'h hon eus, eta, da drugarekaat menezec'h Kervenead da veza kemeret al Lenndi brezonek en o c'harg.

Digor e vezo d'an holl, evit netra, adalek gouel Nedeleg, bep yaou ha bep sul goude kreizteiz, nemet eun dra bennak dibaotr-tre a virfe.

Dleet eo d'an holl Vretoned skoazella Tadou Kervenead da sevel **Levr di ar Vro**. Alia a reomp, eta, ar re o deus levriou brezonek da ziouerout, d'o c'has d'ezo evit bennoz Doue, ar c'henta 'r gwella, ha goulenn a reomp ouz renerien ar c'hazetennou brezonek kas ivez d'al lenndi niverennou koz ha nevez eus o c'helaouennou. Karout a rafemp gwelout hor skrivagnerien o kinnig o levriou nevez d'an abati. Ar gwella doare a vefe evito d'o lakaat da veza anavezet gant tud hon amzer-ni hag ar rummadou a zeuio war hor lere'h.

Degemeret e vezo ivez el lenndi levriou koz ha nevez savet e galleg diwarbenn lennegezh hag istor hor bro.

Fizians hon eus e vezo sevenet hor goulenn gant kalz eus hor c'henvroiz hag en-araok e drugarekaomp a greiz kalon kement hini en devezo hor selaouet.

War gresk e ya bemdez niver al levriou brezonek a zegouez el Lenndi nevez.

Trugarekaat a ra an Tad Colliot, priol Abati Kervenead, ar Vretoned a youl-vat o deus o c'haset d'ezan ha fizians en deus e teuo c'hoaz re all d'e skoazella da sevel al levr di hag a vezo diwezatoe'h e gwirionez « Ti ar Brezoneg ».

Degas a reomp da sonj d'an holl e vezo digor Lenndi Kervenead diwar gouel Nedeleg a zeu.

Kas al levriou hag ar c'hazetennou koz ha nevez da : **R. P. Colliot, Abbaye de Kerbénéat, en Plounéventer (Finistère)**. Lakaat ouspenn war ar c'hasadennou a vezo graet dre an hent-houarn : « Gare de la Roche-Maurice » evit ar pakadou postel ha « Gare de Landerneau » evit ar pakadou « dre diz bihan ».

KELEIER AR MIZ

DEIZADURIOU BREZONEK 1939

Kaout a raer da brena, en Unvaniezh Oberou Breiz (Union des Œuvres bretonnes, Pleiber-Christ (Finistère)) daou zeiziadur brezonek, embannet gant hor c'henvroad Fred Moysse.

Unan evit lakat er c'hodell, moulet war paper kalet ha skeudennet gant Xavier de Langlais, e daou liou, du ha melen.

Ar pezh : 5 real ; — ar 6 : 6.50 ; — an 12 : 12 lur ; — an 20 : 17.50 ; — an 50 : 37.50 ; — ar 100 : 70 lur.

Aan eil, moulet war baper kaletoc'h e'hoaz eget an hini bihan, a zo grêt evid beza staget ouz ar voger : ment : 23×25 cm. Warnan e kaver eur skeudenn grêt e daou liou ivez, gant X. de Langlais, hag e kreiz, an deiziadur e-unan gant hanoiou ar Sent, ar gouliou hag all...

Setu aman ar priz anezan : ar pezh : 16 real ; — ar 6 : 22.50 ; — an 12 : 35 lur ; — ar 25 : 67.50 ; — an 50 : 120 lur ; — ar 100 : 200 lur.

Pedi a reomp eta hon holl lennerien da brena da vihana unan eus pep hini eus an deiziaduriou-se, a zo sur a wale'h eun nevezenti all e kement tra a raer e Breiz breman evid skigna hor brezoneg.

Skrivit eta da Unvaniez Oberou Breiz, Pleiber-Christ (Finistère), C. M. Mme Caouissin J. 22.092 Rennes .

UNVANIEZ OBEROU BREIZ

An tri breur, Herri, Ronan ha Roparz Caouissin a gemenn d'eomp e vezo diazezet Unvaniez Oberou Breiz, e Kastel-Paol, azalek ar 15 eus a viz kerzu. Eno, o devezo eur stal elec'h ma vezo kavet kement tra ha kement leor, ke-laouenn ha kazetenn a embanner e Breiz. Setu aman eta chomlec'h nevez Unvaniez Oberou Breiz : 46, **straed Cadiou, Kastell-Paol (Saint-Pol-de-Léon), Finistère.**

DIMEZI

Hor c'henlabourer **Herri Caouissin**, sekretour ar Bleun-Brug, a gemenn d'eomp e zimezi gand an dimezell **Jann-Loeiza Kloareg**, klanvdiourez e Kintin. Hor gwella goure'hemennou d'an daou zen yaouank ha bennoz Doue warno.

GANEDIGEZIOU

Anna Maze a zo laouen o kemenn d'eoec'h ganedigez he c'hoar vihan **Mona-Mikaela**, bourc'h Lopereg, 1 a viz du 1938.

Yvonik Balenant a zo bet badezet, e Kleder, d'an 12 a viz du.

Paul an Duff ha **Rene Goarant**, **Yvon Crenn** ha **Mari Berrou** a zo bet eureujet, e Kleder, d'an 8 a viz du, ha **Paul Bourel** ha **Mari Ar Borgne**, d'ar 17 a viz du.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hol lennerien ar Breizad mat **J.-F. Jacob**, **Efflamm Koed Skau**, unan eus skrivagnerien « Dihunamb », ganet e Lokmariaker, d'an 30 a viz mae 1882, bet skolaer kristen, ha marvet e Ax-les-Thermes, d'an 22 a viz here 1938.

TAOLENN 1938

KENTELIOU

Pajenn

Goueliou Nedeleg, goueliou an dud diwar ar maez, L. B.	1
Hada er boan evit eosti er joa, gant L. B.	33
Doare ha doare da sevel ar vugale, gant J. U.	33
Petra eo kevredigez micherourien Vreiz	59
Eur menoz evid ar e'horaiz, gant J.-M. F.	65
An esperans, gant J. U.	70
Ar vugale vihan, gant Mariana Abgrall	72, 101
Goude skriva, gant Tintin Anna	78
Kenteliou ar Pab, gant an A. Dupare	97
Eur Vretonez yaouank, gant H. B.	101, 105, 180, 194
Kenteliou an A. Uguen	106
Dirak an nevez amzer o vleunia, gant L. B.	117
Karomp chapelioù ar Werc'hez, gant an A. Tréhiou	131
Harp gwella al labour douar, gant L. B.	137
War bez sant Gwenole	81
Ar goanv o tremen, gant L. B.	86
An teodou tan, gant Y.-V. Perrot	145
Penaoz ne deufe ket tud Breiz da veza skuiz	119
Gwechall ha breman	153
O Mamm hor Bro	161
Tud diwar ar maez kouezet d'an daoulin evid meuli	
Doue	163
Breiz o ouestla ar Frans d'ar Werc'hez	177
En eur savetei an douar eo e vezo salvet ar Vro	182
Kenteliou ar Pab, gant Y.-V. Perrot	193
Labourerien douar, dihunomp	197
Ar skoliou	209
Etre ar Gorsedd hag ar Bleun-Brug	210
Da yaouankiz kristen ar mêziou, gant L. B.	215
1918 Breman ez eus 20 vloaz 1938, gant Y.-V. Perrot	225

ISTOR

Eur beleg meksikad merzeriet gant disparc'herien e vro, gant M. S.	4, 139
An Eskop gwenn, gant Tintin Anna	9, 35
Tud vras eur bobl e gwask, gant H. Caouissin	18, 49

Euzkadi, mor a gan	45
Istor Arme Breiz, gant C. Le Mercier d'Erm	112
Eur prezeger brezonek helavar : an A. Kere, gant Y. ar Gô	199
Kantved bloaz maro ar Gonidec	217, 239
An divroerez e Breiz mil bloaz goude ma voe adsavet gant Alan Varvek, gant Yeun ar Gô	228

SONIOU HA GWERZIOU

Evnig Arvor, gant Laouenanig Breiz	168
--	-----

BARZONEZIOU

Ar yarig he viou aour, gant Yann Gorrigan	16
Kan ar goukou, gant an A. Huon	109
D'ar bleuniou, gant Y.-M. Goasdoué	135
Miz mae, gant Y. Gerialiou	136
Ar raz aet da benitiour, gant Yann Gorrigan	84
Pedi, gant J. L'Helgouac'h	185
Pedenn, gant Tintin Anna	135

MARVAILHOU

Kontadenn Nedeleg, gant an A. Kerlouet	12
Sermon person Plouvenez, gant D. ar Meziou	54
Yann ha Similian, gant Tintin Anna	119
Ar boan en devoe sant Erwan o vont d'ar Baradoz, gant Tintin Anna	182
Annaïg, gant Tintin Anna, diwar danevellou an A. de Parscau	170
—Marvailhou ar vamm goz	186
Ar skarzer chiminaliou	234
Distro Fanchig da Roz ar vern, gant L. B.	236

KUZULIOU

Kuzulioù ar geginerez	58
-----------------------------	----

BLEUN-BRUG

Kenstrivadegoù Bleun-Brug 1938	80
Gouelioù Lanuon	123, 190, 208, 218

HOR C'HENVROZ AET DA ANAON

Breuriezh-veur ar Brezoneg e kanv : an A. Uguen	87
An Itron a Gervenguy	153

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE **SUCESSEUR DE**
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerz Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16.*

Yec'hed ar Vugale

ar **"SIROP FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousekleanoù leaz, ar werbi, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.